I. KRÎMOV
PETROLIERUL „DERBENT"
ESPLA
CARTEA RUSĂ

I. KRÎMOV

PETROLIERUL „DERBENT“

I. KRÎMOV

Scriitorul sovietic I. Krîmov, pe adevăratul său nume Iuri Solomonovici Beklemişev, s-a născut la Leningrad în 1908. După ce-şi termină studiile la Moscova lucrează ca radiotehnician, apoi ca inginer constructor, iar din 1933 serveşte în flota petrolieră din Marea Caspică. Totodată, simţindu-se atras spre literatură, el începe să scrie. Perioada de creaţie a lui Krîmov e neobişnuit de scurtă – a durat doar vreo cinci ani – dar opera lui a marcat un jalon important în dezvoltarea literaturii sovietice, binemeritînd atenţia marii mase de cititori şi a multor critici de seamă.

Păşind în literatură, Krîmov îşi propune să contribuie la rezolvarea unei sarcini literare arzătoare : zugrăvirea tipului nou, complex al inovatorului-creator sovietic şi, în acelaşi timp, prezentarea unui personaj nou – colectivul de muncă – care, în mersul lui mereu înainte, educă şi transformă pe oameni.

Pentru a putea îndeplini această sarcină, scriitorul trăieşte intens şi conştient realitatea sovietică, caută să-şi însuşească tradiţiile realiste ale prozei clasice ruse şi să studieze operele sovietice, în special lucrările lui A. Makarenko şi N. A. Ostrovski, scriitori care au abordat îndeosebi tema educării omului sovietic.

Criticul sovietic P. Gromov vorbeşte despre „dezvoltarea tradiţiilor cehoviene în creaţia lui I. Krîmov", subliniind că aceasta se observă în construirea conflictului şi mai ales în dramatismul „subtextului", al înţelesurilor multiple de care nuvelele lui Krîmov sînt impregnate.

V. Ermilov face o analogie între unele situaţii din schiţele lui Cehov şi nuvelele lui Krîmov. „Despre nici un alt scriitor de-al nostru, scrie

el, nu se poate spune cu atîta siguranță că el aparține școlii cehoviene, ca despre Krîmov". Criticul găsește că asemănarea cu Cehov constă în veridicitatea ideilor, sentimentelor, faptelor prezentate de scriitor, în dragostea cu care acesta zugrăvește pe omul simplu și modest. Dar spre deosebire de Cehov, scriitorul sovietic reflectă „forța și specificul realității noastre care antrenează în tumultul ei milioane de oameni, înălțîndu-i". Înfățișarea eroului din masă – măreț prin eroismul de care este în stare atunci cînd îl însuflețesc ideile noi, ce oglindesc relațiile noi, socialiste – și a colectivului-erou vădesc linia gorkiană urmată de scriitor în creația lui.

La rîndul său, Krîmov a exercitat o anumită influență asupra dezvoltării ulterioare a literaturii sovietice. Scriitori ca V. Ajaev în „Departe de Moscova", V. Panova în „Tovarăși de drum", A. Ribakov în „Oameni la volan", folosind din plin experiența lui Krîmov, au rezolvat într-un chip nou, mai viu și mai ancorat în strictă actualitate, unele probleme ale creației lor.

Principalele lucrări ale lui Krîmov sînt „Inginerul" și „Petrolierul «Derbent»".

În nuvela „Inginerul" scriitorul înfățișează o etapă din mișcarea pentru introducerea metodelor noi, socialiste, de muncă, arătînd cum în lupta dintre vechi și nou cresc cadre înaintate de conducători în economie.

În nuvela „Petrolierul «Derbent»" autorul prezintă într-un chip nou și original unele aspecte din larga temă a construcției socialiste, dînd viață unor figuri de muncitori înaintați și conturînd noul personaj de care am vorbit mai sus – colectivu-erou – forța care educă și transformă pe oameni în procesul muncii.

În această nuvelă se povestește despre strădaniile inovatorilor din flota petrolieră, despre noile metode ale muncii socialiste, despre nesecatele posibilități pe care le tăinuiește ea, despre curajul, dîrzenia și eroismul oamenilor simpli, al eroilor din masă, despre lupta lor împotriva elementelor clasei înfrînte și a rămășițelor vechii mentalități

Problema centrală a cărții nu este numai bătălia pentru dezvăluirea și folosirea rezervelor ascunse ale tehnicii, ci – ceea ce este poate mai important – și lupta pentru valorificarea posibilităților ascunse, latente ale omului, pentru reeducarea lui. Purtătorul acestui mesaj optimist al cărții este comunistul Basov, care, în orice loc de muncă ar fi, devine inițiatorul luptei pentru introducerea noului, avînd de biruit conserva-

torismul și îngustimea de vederi a celor ce se cramponau de tot ce devenise învechit, dar comod.

Nuvela este pătrunsă de poezia luptei pentru noi realizări, atît în muncă cît și pe plan etic, avînd contingențe directe cu romantismul vieții noastre de azi, în actuala etapă a construirii socialismului.

Titlul plin de semnificație al primului capitol – „Mesajul" – care se referă nu numai la mesajele, la apelurile recepționate de radiotelegrafist la stația de telegrafie fără fir – dezvăluie încă de la început cititorului tendința povestirii de a înfățișa o frîntură din realitatea socialistă, în care generalul se împletește cu particularul în soarta eroilor, succesele în muncă și inițiativa creatoare cu creșterea conștiinței și cu înnobilarea morală a oamenilor sovietici.

Krîmov a murit ca un erou, pe front, în Marele Război pentru Apărarea Patriei (1941).

EDITURA

La staţia de telegrafie fără fir a Oficiului de navigaţie al Mării Caspice făceau seara de serviciu doi oameni : radiotelegrafistul Tarumov şi Beleţkaia, responsabila schimbului. Cu toate că Tarumov nu avea decît douăzeci de ani, era socotit cel mai bun radiotelegrafist din bazinul Caspicei. Se spunea că e în stare să bată peste o sută de semne pe minut. Cînd era întrebat dacă-i adevărat, schiţa un zîmbet : „omul doar nu-i maşină !“ Studiase bine aparatura şi ştia să se descurce fără ajutorul radiotehnicienilor. Cum descoperea vreo defecţiune începea să fluiere, să-şi roadă unghiile, apoi se urca sus la tablou ca să repare ce era de reparat. Beleţkaia rîdea de el : „Dacă te ucide curentul, să ştii, Arsen, că eu am să mor pe loc de spaimă. Fie-ţi milă măcar de mine !“

Erau de aceeaşi vîrstă şi lucrau de mult împreună. Beleţkaia recepţiona şi sorta telegramele. Era o muncă obositoare, monotonă, dar care nu necesita nici un fel de cunoştinţe. Cînd rămîneau numai ei doi în staţie, lui îi plăcea s-o urmărească din ochi. Lucra cu spor, fără s-o simţi, mişcînd uşor din buze în timp ce citea telegramele. Părul scurt îi cădea în ochi, şi atunci ea şi-l zvîrlea în sus cu o mişcare iute a capului. În clipele acelea el o găsea grozav de atrăgătoare. La sfîrşitul

schimbului, Beleţkaia părea la fel de proaspătă ca la începutul lucrului, doar mîinile îi tremurau uşor.

La serviciu i se spunea Musia. Arăta foarte tînără, îi plăcea să rîdă şi avea o limbă ascuţită. Uneori Tarumov o însoţea după lucru şi atunci ea îl lua, fără nici o sfială, la braţ.

El ştia că-i măritată, dar nu auzise nimic despre soţul ei. Parcă nici n-ar fi existat pe lume.

O dată, pe cînd mergeau pe chei, Tarumov zări pe o bancă o pereche care se îmbrăţişa şi întoarse capul.

— Nu-nţeleg de ce s-or fi sărutînd oamenii!? şopti Musia strengăreşte, privindu-l în faţă. Ce plăcere găsesc în asta?

Ca să-şi ascundă fîstîceala, el răspunse brutal:

— Atunci fii mai deşteaptă decît altele şi sărută-te mai rar cu bărbatu-tău.

— E atît de mult de cînd nu l-am văzut că nu mai ştiu nici eu... zise ea abia după un răstimp, cu un suspin care putea fi şi un căscat.

— Cum aşa? întrebă Tarumov, neînţelegînd dacă glumeşte sau vorbeşte serios.

— E plecat depa-arte, departe, răspunse Musia lungind cuvintele, e şef-mecanic pe petrolierul „Derbent".

Curînd după asta relaţiile dintre Musia şi Tarumov începură să se schimbe. El se surprindea gîndindu-se la ea cînd nu era prezentă. Îi făcea plăcere să atingă lucrurile sau obiectele ei de îmbrăcăminte şi se bucura cînd auzea pomenindu-se numele lor împreună, ceea ce se întîmpla adesea la staţia de telegrafie.

Uneori se înfuria brusc pe el însuşi: poftim, s-a apucat să se amorezeze ca un şcolar, de o tovarăşă de muncă, femeie măritată. Ce altceva, decît un vis searbăd putea ieşi de aci?

Alteori, văzînd cum creşte maldărul de hîrtii pe masa ei, se speria: într-o bună zi se va sătura de treaba asta, va pleca şi atunci gata — totul va lua sfîrşit. Nu-şi putea imagina pe alta şezînd în locul ei. Dar Musia nici nu se gîndea să plece. Era mereu veselă,

neobosită, şi, cînd se despărţeau la colţul străzii, striga după el :

— Îţi mulţumesc, cavalerule ! Vezi să nu te calce tramvaiul !

În seara aceea nu era mult de lucru. La orele douăzeci şi trei Tarumov transmise buletinul meteorologic : „În rada portului Astrahan cer cu înseninări parţiale, fără precipitaţiuni. Vînt din direcţia nord-est pînă la trei metri pe secundă. În regiunea Mahacikala-Krasnovodsk probabile precipitaţiuni fără însemnătate. Vînt din direcţia nord-est, viteză maximă cinci metri pe secundă. Pentru următoarele trei zile : vînt mai slab în intensitate şi înnourări uşoare." În jurnal găsi radiogramele sosite de dimineaţă de la navele care, din cauza timpului nefavorabil, nu respectaseră graficul. În cursul zilei nu se primiseră rapoarte.

Furtuna se îndepărtase către sud, dar mai lăsase o coadă undeva între Krasnovodsk şi Baku ; către seară semnalele de furtună fură ridicate din port şi de la cheiul unde acostau cargoboturile se auzi şuieratul victorios al primului vapor care părăsea dana.

După ce transmise buletinul, radiotelegrafistul trecu la postul de recepţie. Judecînd după telegramele primite în cursul dimineţii, nu putea să se aştepte la sosirea unor petroliere în următoarele două ore. Nu se auzea nici un semnal de apel. În cască se distingea extrem de slab o muzică, dar atît de slab, încît părea că o insectă mititică şi plăpîndă zgîrie cu lăbuţele membrana.

Tarumov învîrti de vernierul butonului scalei şi sunetul se întări, luă amploare şi melodia acompaniată numai de pian se preciză limpede. Mai învîrti puţin, şi vocea aceea de femeie, uimitor de pură, se întrerupse, acoperită de zgomotul unui ropot îndelung de aplauze.

Radiotelegrafistul îşi scoase casca şi puse în funcţiune difuzorul. Megafonul hîrîia, zguduit de pocnituri, printre care se desluşeau voci disperate, ascuţite ca nişte ţipete de ajutor.

Beleţkaia îşi părăsi locul de lîngă telefon şi se apropie.

— Ai înnebunit ? exclamă ea speriată. Şi dacă e vreun apel între timp ?

Zicînd acestea, se rezemă de speteaza scaunului pe care şedea Tarumov ; acesta îi simţi respiraţia caldă învăluindu-i ceafa. Aplauzele încetară. Şi iar se auzi glasul acela de femeie reluînd acelaşi cîntec simplu de leagăn.

— Un cîntec de leagăn ! şopti Musia. Cîntă frumos, nu-i aşa ? Ia, du-te mai încolo, Arsen !

Se aşeză pe un colţişor al scaunului şi, ca să nu cadă, îşi trecu braţul pe după umerii lui Tarumov. Faţa îi era acum atît de aproape de a lui, încît el îi vedea şi dinţii lucind printre buzele întredeschise. Îşi aplecă încet capul spre ea şi simţi pe obraz gîdilitura părului ei. Ea nu băgă de seamă lucrul ăsta, avînd privirea aţintită asupra discului negru al megafonului. Tarumov nu mai asculta muzica, se gîndea că nu mai şezuseră niciodată îmbrăţişaţi ca acum, că legătura dintre ei creşte pe nesimţite şi va mai creşte pînă cînd... pînă cînd într-o bună zi vor deveni soţ şi soţie. „Sînt asemenea cazuri, da, da, sînt !" gîndi el fericit. Se dezmetici numai cînd aplauzele răsunară din nou.

— Gata, ajunge, spuse Musia, cu siguranţă că cineva, undeva în larg, te blestemă în momentul ăsta. Ai să te alegi şi cu o mustrare !

Tarumov întoarse maneta, trăgînd cu coada ochiului la Musia. Ea, cu braţele la ceafă, se întindea alene, încordîndu-şi tot trupul. Avea privirea blîndă şi prietenoasă. Uite, îşi zise el, ştie că îmi place şi totuşi nu se îndepărtează. Dimpotrivă ! Socoti că a venit momentul să-i vorbească despre sentimentele sale.

Îşi puse încet casca şi trecu pe unda obişnuită a apelurilor de la nave. Tăcere. Între timp, Musia se aşezase din nou la masă şi se apucă să trieze în grabă maldărul de hîrtii, sortîndu-le şi prinzîndu-le cu ace. În sala staţiei era linişte, nu se auzea decît bîzîitul sobei cu gaz dincolo de peretele despărţitor. Tarumov se uită la ceas — era ora unu şi cincizeci de minute noaptea. Deodată îşi propuse în gînd : dacă pînă la orele două

vine vreun apel de pe mare, atunci se va destăinui Musiei chiar astăzi. Şi brusc deveni neliniştit şi vesel. Îşi aminti cum rezolva cînd era copil litigiile pe care le avea cu prietenii lui, prin aruncarea în sus a unui bănuţ. Făceau acest lucru cu toată seriozitatea, păstrînd o tăcere mormîntală. Bănuţul făcea o tumbă în aer şi cădea la pămînt : cap sau pajură ?

...Cincizeci şi patru de minute. Pînă la două au mai rămas şase minute — puţin probabil să mai... Hai mai bine să se gîndească la altceva. La ce ? Soţul Musiei este ambarcat pe petrolierul „Derbent". Acest „Derbent" a stîrnit nu demult mare vîlvă, de la el a pornit ideea unei curse stahanoviste şi a fost primul care a realizat-o. Dar vorba e că el se află în întrecere cu petrolierul „Agamali", care dispune de asemenea de un colectiv puternic, aşa că nu se ştie încă cine va cîştiga primul loc. De pe „Derbent" a sosit în cursul dimineţii o radiogramă : că are la remorcă o navă ale cărei maşini s-au defectat... Musia a citit radiograma, dar n-a scos un cuvînt. Şi ieri a fost doar furtună. Niciodată nu pomeneşte de bărbatul ei ! Ba chiar într-o zi (asta a fost cînd „Derbent"-ul a înregistrat izbînda lui) nici nu s-a dus măcar la debarcader să-l întîmpine şi petrolierele nu stau în port decît cel mult trei ore. S-or fi dezobişnuit unul de altul. Se întîmplă... Ce fel de om o fi ? E şef-mecanic pe „Derbent" şi-l cheamă, parcă, Vlasov... sau nu, Basov... Pesemne că nu mai e tînăr şi o fi tăcut ca toţi mecanicii de navă. Iar Musiei îi place să glumească.

...Cincizeci şi şase de minute. Cu siguranţă că vreo navă a pus în funcţiune postul ei de emisie : se aud în cască nişte pocnituri şi un vîjîit slab. De-ar începe să transmită mai repede ! Îşi muie tocul şi îşi trase mai aproape de el jurnalul. Trebuie neapărat să stea de vorbă cu Musia azi. Dar la serviciu nu-i vine la îndemînă, o s-o însoţească şi atunci...

...Cincizeci şi şapte de minute. În tăcerea care domnea, telegraful începu să ţăcănească tare şi insistent. Semnalele acestea neobişnuite, monotone îl puneau pe

gînduri ; ai fi zis că o mînă se juca pe manipulator. Trei puncte, trei linii, trei puncte... S.O.S... El trase jos şnurul căştii şi semicercul de oţel al receptoarelor îi strînse creştetul capului. Parcă începură să-i bată în tîmplă nişte ciocănele sonore de cristal.

— S.O.S... S.O.S... S.O.S... Aici „Uzbekistan", mă aflu la 42, 36 şi 18,02 sud de insula Cecen. La bord a izbucnit un incendiu. Nu-l putem stinge... S.O.S... S.O.S...

Radiotelegrafistul începu să ia note. Se întîmplase cu el cum ţi se întîmplă adesea cînd visezi : ţi se perindă molcom gînduri şi viziuni şi deodată cineva îţi strigă la ureche un cuvînt şi totul ia o înfăţişare îngrozitor de sinistră. Ciocănaşele băteau mai departe :

— S.O.S... S.O.S... 42, 36 şi 18,02 sud de insula Cecen. Sîntem în imposibilitate de manevră. Nava care ne remorca, petrolierul „Derbent", a tăiat cablul de remorcă şi îşi continuă drumul. Nu răspunde la semnalele noastre. Ne aflăm într-o situaţie desperată... S.O.S...

— Musia, cere serviciul avarii !... strigă Tarumov. Mai repede, Musika !

Prin cască îi parveni surd glasul ei :

— Ce s-a întîmplat, Arsen ?

— Nu vorbi cu mine. Uite telegrama !

Ea întinse mîna peste umărul lui şi luă jurnalul.

O auzi apoi bătînd în furca aparatului.

— Oficiul de navigaţie, ceru ea calm, dă-mi „avariile". Repede !

Telegraful începu iar să ţăcăne :

— S.O.S., S.O.S., S.O.S... Aici „Uzbekistan", am la bord păcură. A explodat tancul nr. 10. În urma exploziei pierdem din stabilitate. Din pricina focului de pe dunetă nu se pot coborî bărcile de salvare. 42, 36 şi 18,02. Petrolierul „Derbent" se îndepărtează, fără să răspundă la semnalele noastre... S.O.S., S.O.S...

Pauză. Musia transmite telegrama. S-a întors cu spatele şi şi-a dus mîna streaşină la gură. Vorbeşte încet

ca să nu stingherească recepţia. Bravo, Musia ! Dar iat-o că trînteşte receptorul în furcă şi se apropie de el.

— Mizerabilii ! exclamă ea mînioasă. Şi-au părăsit tovarăşii... Ascultă, Arsen !

— Ce-i ?

— Auzi ceva ?

— Nu.

— Arsen, de ce-şi continuă drumul ?

— Nu ştiu. Doar şi ei au încărcătură de păcură. Se tem pesemne să nu ia foc.

— Ticăloşii ! Vor să-şi salveze pielea, nu-i aşa ?

— Îhî...

— Arsen, asculţi ?

— Da. Nu-mi vorbi acum.

Telegrafistul îşi apăsă atît de tare cu palmele casca, încît începură să-l doară urechile. Eterul vuia alarmat de învălmăşeala aceea de semnale discordante.

— „Uzbekistan", aici „Bolşevik", sîntem la distanţa de treizeci de mile ; ne îndreptăm spre voi... Baku, Mahacikala, Krasnovodsk, dirijaţi toate cargoboturile spre 42, 36 şi 18,02 sud de insula Cecen.

Tarumov învîrti maneta pentru a trece pe emisie. De partea cealaltă a peretelui despărţitor dinamul începu să vuiască, accelerîndu-şi turaţia. Cadranele aparatului de emisiune se luminară în galben de la becurile aprinse. Tarumov puse mîna pe manipulator şi începu să transmită. De unde se făcea contactul scăpărară scîntei albastre. Megafonul de control şuiera.

— Toate cargoboturile spre 42, 36 şi 18,02...

Apoi puse iar în funcţiune aparatul de recepţie. Mai ţiuiră posturile de telegrafie fără fir ale vapoarelor o dată — de două ori, după care tăcură. Se aşternu o linişte plină de încordare, în care Tarumov parcă auzea zornăitul lanţurilor de la ancore, şuieratul aburilor, fîşîitul apei înspumate de elice. Şi deodată aparatul pentru control de ton începu să fluiere răguşit...

— „Uzbekistan", „Uzbekistan", aici „Derbent", venim spre voi. Ne vom apropia dinspre tribord, vom lăsa la apă bărci de salvare. Adunaţi oamenii, păstraţi

calmul. Gataa... Terminat! Chemăm Baku, Mahacikala...

— Musia, cheamă „avariile", zbieră Tarumov, pierzînd legătura dintre semne. Auzi, Musia?...

— Baku, Mahacikala, aici „Derbent", plec în ajutorul echipajului de pe „Uzbekistan". Avem toate tancurile încărcate complet cu petrol. Deşi s-au luat măsuri, riscăm totuşi un incendiu. Trimiteţi vas de salvare la 42, 36 şi 18,02...

Musia se repezi spre masă.

— „Avariile" aşteaptă la aparat, spuse ea. Tu ai terminat?

Apucă foaia şi alergă la telefon. Tarumov o văzu cum duce receptorul la ureche şi îşi aruncă privirea pe hîrtie. Dar iat-o rezemîndu-se deodată de perete, muşcîndu-şi buzele şi închizînd ochii. Asta nu ţinu însă decît cîteva secunde. Deschise apoi iar ochii şi începu să vorbească la telefon cu glasul ei obişnuit:

— Gata? Atenţiune! Transmit radiograma: Baku, Mahacikala, din partea petrolierului „Derbent"...

Tarumov se odihnea aplecat cu pieptul peste masă. Posturile de telegrafie ale navelor începură din nou să comunice între ele. El se temea ca nu cumva din pricina zgomotului pe care-l făceau acestea, să piardă şuieratul răguşit al aparatului pentru controlul de ton. Din pricina încordării îi ţiuiau urechile, iar gîndurile i se încurcau în crîmpeiele frazelor telegrafice.

„Păcat că nu s-a nimerit nici un vapor prin apropiere! De ce se face apel la cargoboturi? Fiindcă petrolierele iau foc mai uşor. „Derbent" e şi el un petrolier... A tăiat cablul de remorcă, a plecat, şi apoi s-a întors! Ce ciudat! Acuma îi va fi mai greu să salveze oamenii. Radiotelegrafistul şi-a părăsit ultimul cabina... Cine o fi radiotelegrafist pe „Uzbekistan"?... A, Valka Lastik, un băieţandru, corespondent voluntar. Nu cumva s-o fi asfixiat? Ori s-or fi asfixiat cu toţii? Nu, nu. „Derbent" va veni cu bărcile de salvare şi-i va culege pe toţi. Dar de ce a plecat? De ce n-a răspuns la semnalizări? Şi acum de ce totuşi s-a întors? Încăr-

cătura lui e primejdioasă — petrol din Krasnovodsk. Petrolul acesta conţine gaze multe şi ia foc ca benzina. S-a mai vorbit despre acest petrolier? Cu ce prilej? A, da, în legătură cu cursele stahanoviste! E în frunte în ceea ce priveşte planul de transporturi. Pe „Derbent" lucrează şi soţul Musiei, mecanicul Basov. Musia s-a speriat cînd a citit radiograma... Vîntul are o viteză de cinci metri pe secundă, duce repede scînteile, marea e montată, e hulă... Important este acum să nu scape semnalele! Ei au transmis ştirea că nava îşi pierde stabilitatea, se înclină într-o parte. Asta înseamnă că în timp ce ard suprastructurile, nava se poate răsturna. Şi Valka Lastik se află încă în cabină, la manipulator. Îmbrăcămintea fumegă pe el, iar pe gura larg deschisă înghite fumul înţepător şi înnăbuşitor al păcurii şi al vopselei care arde... Un tinerel... un corespondent voluntar...

Posturile de T.F.F. de pe vapoare îşi încetează emisia. Din nou se strecoară în cască o muzică ce abia se aude. De unde o fi? Din Tbilisi, din Erevan?...

— ...Adio, şatra mea iubită, îţi cînt acum la despărţire... urlă cîntăreaţa ca de după un perete gros, cu un pătimaş tremolo specific cîntecelor ţigăneşti.

Aparatul de recepţie e prost, selectivitatea destul de redusă. Radiotelegrafistul se străduieşte, tot învîrtind butonul, să înlăture sunetele ce se suprapun. E supărat pe cîntăreaţa aceea care nu ţine seama nici de transmisia în alfabetul Morse, nici de distanţa pînă la apele înspumate care acoperă stîncile insulei Cecen. Dar iată că aplauzele au încetat şi totul se cufundă în tăcere. Unda pe care veneau apelurile de pe mare deveni pustie.

Tarumov se întoarse şi dădu cu ochii de Musia. Stătea în spatele scaunului lui cu braţele la piept şi palidă la faţă. Avu impresia că acuşi o să cadă.

— Nimic, Arsen?

— Nimic!

— Ştii, nu pot să lucrez. Am să stau puţin aici... îmi dai voie?

— Da, sigur, zise el şi se dădu puţin mai la o parte ca să-i facă loc pe scaun. Şezi aici. Şi nu te mai frămînta.

Simţea o superioritate asupra ei şi de aceea era mai calm. Dar totodată, fără să ştie de ce, era înciudat.

Musia se aşează pe marginea scaunului şi se înfioră ca luată de frig.

— E frig aici, se plînse ea, uite că dîrdîi.

— De nervi, Musia.

— Nu, nu, e chiar frig. Ascultă, Arsen.

— Ce-i ?

— Anul trecut — ţi-aduci aminte ? — a ars petrolierul „Partizan". Transporta tot petrol din Krasnovodsk. E un petrol foarte inflamabil, nu-i aşa ?

— Lasă prostiile !

— Nu, spune-mi !

— Ţi-am spus, prostii !

— Lasă, nu mă amăgi... Tare mă tem, Arsen, zise ea cu o voce plîngătoare. Dacă se întîmplă ceva...

Îi cuprinse umerii şi o trase spre el, mirîndu-se el însuşi cu cîtă lipsă de sfială face lucrul acesta. Îi vedea acum faţa palidă, lipită de umărul lui, pe care se aşternuse o tristeţe nepăsătoare. Ca să-i dea curaj, îi spuse :

— Soţul tău nu ia parte la lucrările de salvare. El stă la maşini, acolo primejdia e mai mică.

Musia suspină :

— Te referi la Basov ? Basov nu-mi mai este soţ.

— Cum aşa ?

— Simplu. Ne-am despărţit. Ne-am despărţit definitiv...

Se opri puţin, apoi continuă :

— Am impresia că nici nu m-a iubit vreodată. Sau poate m-a iubit, dar în felul lui, nu ştiu. E un om atît de... ciudat. A plecat şi gata, totul s-a terminat. Nu, să nu-ţi închipui că mă tem de soarta lui. „Derbent"-ul are un echipaj de patruzeci şi cinci de oameni şi dacă se întîmplă ceva...

Tarumov îi mîngîia umărul zicîndu-şi în gînd că omul acela trebuie s-o fi jignit cu ceva, că-i aşa de nefericită

şi nu poate uita... Se simţea mîndru că ea i se spovedea şi îi căuta compătimirea, ca şi cum ar fi vrut să-l aibă alături împotriva acelui om supărător care i-a fost soţ. Privirea lui căzu apoi pe filele jurnalului şi lunecă pe cuvintele din radiogramă: „...îşi urmează drumul, nu răspunde la semnalele noastre". Văzu în minte pălălaia focului şi silueta navei trădătoare depărtîndu-se în întuneric. Ceva îi zicea că aici trebuie să fie amestecat într-un fel şi mecanicul Basov.

Şi-l închipuia ca o namilă cu faţa roşie şi fioros la înfăţişare, stînd la cîrmă, icnind ca un Strîmbă-Lemne şi tăind cablul de remorcă. Tot echipajul, buimăcit, e pe punte, nimeni nu-şi ia inima în dinţi să se apropie de el. Deodată însă îşi aminti că nava are un comandant în subordinea căruia e şi mecanicul-şef Basov, întocmai ca şi ceilalţi marinari şi i se făcu ciudă că scena pe care şi-o imaginase nu corespundea cu realitatea.

Deodată Musia se îndreptă, ridicîndu-se de pe scaun.

— Ah, ce plictiseală, spuse ea cu o voce joasă şi iritată, oare să nu se fi terminat încă? Vezi, Arsen, să nu-ţi scape ceva!

Se duse mai mult tîrîndu-se la locul ei, se aşeză la masă şi se apucă de hîrtii. El îşi dădu seama că l-a şi uitat şi că nu se gîndeşte de loc la impresia pe care cuvintele ei au produs-o asupra lui. Întorcîndu-se, îşi zări imaginea, cu capul ciufulit şi căpăcelele acelea negre la urechi — pe suprafaţa lăcuită a mesei — şi îşi zise că între el şi Musia n-o să fie niciodată nimic. Vuietul acela monoton şi trist continua neîncetat să-i vîjîie în urechi, parcă însuşi năprasnicul vînt de pe mare îi pătrundea prin cască. Din cînd în cînd pocniturile descărcărilor atmosferice îl făceau să tresară şi atunci lua repede tocul, dar semnalele tot nu veneau.

Ochiurile pătrate ale ferestrelor deveniră albastre, iar stelele din cadrul lor se făcură parcă mai mari şi păliră — începea să se lumineze de ziuă. Dincolo de terenul viran scînteie un fulger verde care lumină acoperişul

brutăriei ; dinspre cheiul petrolierelor apăru primul tramvai.

Deodată membranele receptoarelor începură să pîrîie. Tarumov își apăsă cu palmele casca și luă tocul. Musia sări în aceeași clipă de la locul ei și veni fuga spre el. El abia mai apucă să se întrebe iute și mirat : „Cum de a știut ?", că aparatul pentru control de ton se și puse pe un șuierat puternic :

— Atenţiune ! Către toate posturile ! Aici „Derbent". Întoarceţi îndărăt vaporul de salvare. Motonava „Uzbekistan" s-a scufundat la 42, 36 și 18,02. Echipajul a fost salvat. Asiguraţi la sosire ajutorul medical. Avem oameni cu arsuri.

Urmă o pauză de o secundă și apoi un rînd scurt, grăbit : „Pentru locţiitorul politic de pe «Derbent». Basov."

— Grozav ! strigă Tarumov, scoţîndu-și casca. Echipajul a fost salvat. Auzi tu, Musika ?...

Ea luă repede jurnalul și citi în fugă radiograma, mișcînd din buze.

— E semnată de Basov, spuse ea încet. Ei, vezi ce fel de om este ? Ţi-am spus eu... Tare ciudat.

Tarumov izbucni fără să stea pe gînduri :

— Basov ăsta al tău e fără îndoială un băiat pe cinste. Gîndește-te și tu, să ai la bord petrol de Krasnovodsk ! Păi ăsta ia foc ca benzina.

— Și tu-mi spuneai că e o prostie ce zic ! observă Musia, surîzînd anevoie.

— Ei, ce era să spun ? Te vedeam că miorlăi. Acum gata — o să vă revedeţi și o să fie iarăși bine. A fost între voi o neînţelegere și atîta tot. Se întîmplă. Nu, zău, dar gîndește-te ce băieţi curajoși ! Hulă pe mare, vîntul împrăștie scînteile, totuși ei se apropie și îi iau la bord... Ah, ce marinari ! Petrolierul „Uzbekistan" s-a scufundat ; păcat, firește, dar... oamenii sînt mai de preţ.

— Printre ei sînt unii cu arsuri, spuse Musia încet. Poate că... tu ce crezi ?

— Nu-i nimic, nu cred să fie arsuri grave. Zi mai bine, ce e acest Basov ?

— Ţi-am spus doar. E mecanic.

— Ciudat lucru ! De ce n-o fi semnat comandantul radiograma ? Ei, acum totuna e. Totuşi, straşnic s-au purtat ! „Întoarceţi înapoi vaporul de salvare". Vezi tu ce-s în stare marinarii noştri ? Nu te simţi mîndră, Musika ?

— Ba da. Numai că sînt şi răniţi. Mă tem...

— Tot îi dai într-una cu „mă tem", „mi-e frică"... Lasă, Musika, ăştia-s nişte băieţi, nişte...

Zîmbi fericit şi-şi ciufuli agitat chica.

Privindu-l, îi veni şi Musiei să zîmbească. Deodată el îşi aruncă ochii pe jurnal şi căzu pe gînduri.

„Dar de ce la început s-au îndepărtat, se întrebă el pentru a zecea oară, mai întîi şi-au urmat drumul, apoi s-au întors ?"

1

Ca mulți alți marinari bătrîni, Evgheni Stepanovici Kutasov era și el superstițios. Primăvara, cînd ieșea cu barca cu vele în larg, la pescuit, presăra pe nisip o priză de tutun, ca să nu-și piardă sculele de pescuit. Cînd barca nimerea într-o zonă liniștită și vela atîrna pe vergă ca o cîrpă, Evgheni Stepanovici începea să fluiere încetișor printre dinți, chemînd vîntul.

Cîteodată vîntul venea într-adevăr și umfla pînza ca un balon. Atunci barca se înclina puțin și alerga sprinten. Dar Evgheni Stepanovici nici nu se bucura prea tare și nici nu cădea pe gînduri — a venit vîntul și pace. Alteori, însă, oglinda sclipitoare a mării se întindea netedă pînă la orizont, contopindu-se cu cerul incandescent și nici un fluierat nu reușea să stîrnească o cît de ușoară boare de aer. Atunci, fără a se descuraja, Evgheni Stepanovici se punea pe vîslit.

Călătoriile acestea de unul singur constituiau distracția preferată a căpitanului Kutasov. Cîteodată însă se oprea la tejgheaua unei berării ca să stea de vorbă cu timonieri de remorchere mai vîrstnici și să le povestească întîmplări din fosta lui profesie. Părăsise de mult flota comercială și lucra acum la serviciul de statistică al Oficiului de navigație al Mării Caspice. Avea o slujbă liniștită și cele șase ore de muncă pe zi se scur-

geau plăcut în mijlocul fişierelor lungi, pline de date învechite, privitoare la transporturile din anii trecuţi. Ferestrele camerei dădeau spre mare. Pe deasupra acoperişurilor plate ale caselor, puteai vedea dunga albastră a radei şi fumul uşor de la vapoare. Bîzîitul ventilatorului care curăţa aerul de praful arhivei îi amintea de vuietul maşinii cu aburi care, pe puntea de comandă a navei, abia se auzea.

Dar se mai întîmpla şi altceva. I se întîmpla bunăoară ca în zilele de repaus să pornească pe mare şi să petreacă cu privirea navele care plecau în larg, pînă piereau în zare rotocoalele fumului lor străveziu. După aceea întorcea privirea spre ţărmul de care îl despărţea o fîşie îngustă de apă murdară şi încerca un vag sentiment asemănător cu dorul de locurile unde te-ai născut. Amintirile însă aveau în ele ceva primejdios şi se temea să se aventureze în trecutul său...

Într-o zi, stînd acasă la o ceaşcă de ceai, căpitanul Kutasov rupse o foaie din calendar. Poza, ce se desluşea cu greu, reprezenta un ostaş roşu cu coif care, cu baioneta în aer, ameninţa nişte nave care plecau în larg. Dedesubt scria: „1920. Instaurarea Puterii Sovietice la Odesa". Evgheni Stepanovici întoarse ochii spre soţia lui. Natalia Nikolaevna citea o carte şi faţa ei proaspătă şi rotundă exprima mulţumire şi linişte.

Dacă ar afla tot ce s-a întîmplat în noaptea aceea, exact cu cincisprezece ani în urmă, ar mai fi oare tot atît de liniştită? Poate că nici nu l-ar mai iubi? Şi, prins de un simţămînt de oroare şi ruşine, începu să-şi amintească precipitat ce s-a întîmplat, în speranţa vagă că-şi va găsi poate în clipa de faţă o cît de mică justificare.

„Vega" era atunci ancorată în port, aşteptîndu-şi caricul. Albii puseseră santinele la schele, aşa că se auzea de pe punte cum soldaţii loveau cu paturile puştilor în scîndurile debarcaderului. La cină, în salonul ofiţerilor, cineva rosti cuvîntul „evacuare" şi atunci începură să vorbească toţi odată, dar atît de încet, ca şi cum ar fi dormit cineva alături şi s-ar fi temut să nu-l trezească.

— Cu oala nu spargi căldarea, încercă să-i convingă Evgheni Stepanovici. Dacă refuzăm să-i luăm, au să ne omoare... Închideţi odată uşa !...

— Eu unul nu-i duc, rosti domol mecanicul-şef Greve, făcîndu-se alb la faţă. Au să mă omoare ? Să le fie de bine ! Au fost bătuţi şi acum se răzbună pe evreice, ai dracului porci ! Am văzut cu ochii mei...

— Da, pentru dumnezeu, Greve ! protestă Evgheni Stepanovici agitîndu-şi mîinile în aer. Aici, toţi sîntem de acord cu dumneata, de ce-i nevoie să strigi ? Ştii bine că hublourile...

Secundul lovi cu palma în masă.

— Împrăştiem echipajul, hîrîi el mînios, deschidem valvulele de inundare — şi gata. Ei ?

Greve îşi roade unghiile.

— Acum asta nu se poate. Au să bage de seamă şi ne curăţă. De aceea trebuie să acţionăm la noapte. Auziţi, la noapte !

Evgheni Stepanovici îşi roteşte privirile în jur. Parcă şi-au pierdut cu toţii minţile şi e cu neputinţă să-i convingi. Resemnat zice :

— Bine, fie, la noapte.

Trupul lui obez era scuturat de un tremur dezgustător. Dorea să plece acasă, să bea un ceai, să se liniştească, să-şi vadă nevasta. Cînd ieşi în stradă, dădu de întuneric şi pustiu, vîntul ridica pe caldarîm mici trîmbe de zăpadă. Evgheni Stepanovici se gîndea că oamenii se schimbă văzînd cu ochii, chiar şi Greve. Ajuns acasă, el nu găsi însă de loc uşurarea pe care o aştepta. Natalia Nikolaevna trăgea cu urechea la fiecare sunet ce venea din stradă şi îl privea îngrijorată în ochi. Ce putea el să-i spună ? Că la noapte va împrăştia echipajul şi va deschide valvulele de inundare ale „Vegăi" ?

Şi iată că pe stradă se întîmplă ceva. Pătrunde prin obloane ropot de paşi. Pe caldarîm se tîrăşte ceva atît de greu, de mătăhălos, încît geamurile zăngănesc. Şi peste zgomotul ăsta se aud rare lovituri masive de parcă s-ar lovi cu un ciocan de fierărie într-o placă de fontă.

Evgheni Stepanovici se îmbracă pentru a se duce în port. Natalia Nikolaevna se agaţă de tunica lui şi în grabă îi face de cîteva ori semnul crucii pe umăr. El îi desprinde braţele, se uită la ea cum tremură toată şi simte cum îl părăseşte voinţa.

Se repede glonţ în cerdac şi nu mai recunoaşte strada. Prin faţa lui înaintează în întuneric un şuvoi de oameni, licăresc pe ascuns focurile de la ţigări. Oamenii ăştia mărşăluiesc în tăcere şi grăbiţi, umplînd toată strada şi tropăind pe pietre cu picioarele lor ce se numără cu miile. Sînt albii care se retrag. Evgheni Stepanovici se ia după ei, mergînd pe trotuar, buimăcit şi mut.

Pe stîlpii de la debarcader se leagănă globurile strălucitoare ale becurilor. Evgheni Stepanovici se strecoară prin mulţimea deasă de soldaţi şi refugiaţi către schelele de la debarcadere unde santinelele şi-au încrucişat baionetele. El este lăsat totuşi să treacă, deoarece are chipiu cu cocarda de căpitan.

Iată-l stînd pe puntea „Vegăi" cu marinarii în jurul lui. Ei aşteaptă ordinul, dar în loc să-l dea, el închide pe jumătate ochii ca să nu vadă cum strălucesc în lumina crudă a becurilor epoleţii militarilor din patrule...

Deodată lîngă el răsare Greve. E galben, livid la faţă, sfîrşit de oboseală şi mînios.

— A început mai repede decît credeam, spuse îngrijorat. Trebuie să plecăm, captain. Băieţii aşteaptă ordinul.

Evgheni Stepanovici tresare.

— Aşteaptă puţin, drăguţule, îngăimează el nedesluşit. Nu vezi ce se petrece? Şi... mă întreb dacă n-ar trebui de fapt să-i transportăm?...

— De ce-ai mai venit aici, captain? spune mîhnit Greve.

În timpul acesta şuvoiul de oameni măturǎ bariera ce-i stă în cale la schele şi se revarsă pe pasarele către punţile navelor, făcîndu-le să răsune ca de tropotul năprasnic al unei cirezi puse pe goană. Siluetele întunecate ale marinarilor s-au pitit în bordul dinspre mal.

Unul cîte unul, ei îşi trec, fără să se grăbească, picioarele peste copastie şi, tot fără zgomot, făcîndu-se ghem, cad ca nişte saci moi pe debarcader, de unde, prin partea mai întunecoasă, se furişează încovoiaţi, ca nişte şcolari care se joacă de-a capra.

Evgheni Stepanovici suspină uşurat. Echipajul părăseşte nava fără să mai aştepte vreun ordin. Dar în acelaşi moment e cuprins de un nou acces de groază ce-i îngheaţă sîngele în vine. Îşi smulge chipiul din cap şi rupe cu unghiile cocarda ce-l trădează.

— Căpitane, opreşte dezertarea !

Acest strigăt aspru îl face să-şi vîre capul între umeri. Ca vrăjit, îşi pironeşte privirea în doi ochi holbaţi de turbare.

— Eu nu sînt căpitan, spune el peltic, cu un glas străin, gîtuit, şi nu ştiu nimic...

— Nu ştii nimic ? răsună la urechea lui Evgheni Stepanovici. Nu ştii, nu, ticălosule ? Lasă că ai să ştii !

O pocnitură puternică îl face să-şi piardă echilibrul şi să cadă pe punte ca un burduf. Printre lacrimile care îl podidesc vede carîmbul lucios al cizmei care se înalţă pînă la lampasuri şi mîna care smulge în grabă deschizătoarea tocului unui revolver.

— Nu trage ! zbiară strident Evgheni Stepanovici, cuprinzînd cu ambele sale mîini cizma care se smuceşte la atingerea lui. Nu trage ! strigă el prelung, prinzînd, în sfîrşit, piciorul şi lipindu-şi de el faţa năclăită de sînge.

Zăcînd pe burtă, simte, fără să ridice capul, că primejdia a trecut.

— Unde-i căpitanul ? urlă ofiţerul. Auzi ce te-ntreb, slugoiule ?

— E acolo... răspunde stînd în patru labe Evgheni Stepanovici şi arată undeva spre dunetă.

Se ridică apoi în picioare şi-şi apăsă mîna pe obraz. Aşa cum arată acum — însîngerat şi fără chipiu — poate părăsi uşor nava. Cînd coboară pe chei, îi ajunge la urechi un vuiet de voci crescînd ameninţător ; se întoarce să vadă pentru ultima oară ce se petrece pe „Vega". Bu-

buitul împușcăturilor îl face să tresară din tot corpul, parcă l-ar lovi cineva cu un bici nevăzut peste spatele asudat. Evgheni Stepanovici știe ce s-a întîmplat colo sus. Făcîndu-și drum prin mulțime, gîfîind și acoperindu-și cu batista fața însîngerată, se depărtează și se oprește abia după ce a trecut de gardul cheiului. Rezemîndu-se de un stîlp de felinar, plînge îndelung, zguduit de suspine și privindu-și degetele mînjite de sînge. Nu-l doare chiar atît de tare, dar el, exagerîndu-și durerea, geme prelung și asta îl ajută să-și înfrîngă neputincioasa repulsie pe care o simte pentru ființa lui. Pe strada principală încă se mai tîrăște coloana celor care se retrag. Evgheni Stepanovici aude din cînd în cînd bubuituri puternice venind din întuneric.

— Stați, canaliilor, mormăie el, întorcîndu-se cu fața spre chei. N-o să plecați!

E cuprins de o furie nebună ce-i seacă puterile. Dar necunoscutul care înaintează dinspre stepă, cutremurînd văzduhul cu bubuituri de fontă, poate că e și mai îngrozitor... Pot să năvălească la el, în orice clipă, să-l bată, s-o insulte pe Natalia Nikolaevna. Și ce altceva poate el să facă decît să se roage de ei sau să privească cum o insultă. Știe precis că nu va fi în stare să se împotrivească. Tare bine ar fi să ajungă un om oarecare, să renunțe la funcția lui de căpitan...

În salonul cu mobilă de nuc continuă să ardă lampa de gaz, se aude tic-tacul pendulei din perete. Parcă nici nu plecase de acasă. La întrebările Nataliei Nikolaevna, răspunde scurt sau monosilabic:

— Greve a fost omorît... Au vrut să mă omoare pe mine, dar m-am ascuns. Oscar Karlîci a fost și el ucis...

Avea parcă jăratic pe suflet, așa îl ardea privirea ei drăgăstoasă de femeie devotată, și grija cu care mîinile ei moi îl atingeau cînd îl pansa.

Stătu cîteva zile acasă, aproape fără să se miște din fotoliu. Numai rar de tot se apropia de fereastră și dădea la o parte perdeaua. Pe străzi era liniște.

Într-una din zile zări un soldat neobișnuit, cu coif, fără epoleți și cu o panglică zmeurie pe piept. Stătea,

cu picioarele depărtate, într-o atitudine de stăpîn, şi citea un manifest lipit pe perete. Evgheni Stepanovici se uită la el şi la trecătorii care nici nu-l băgau în seamă, înghiontindu-l cu coatele şi pricepu că războiul se terminase. Îngrijorarea îi trecu, rămase numai cu o stare de apatie, ce aducea a oboseală permanentă. Trebuia totuşi să trăiască şi într-o zi îi spuse nevesti-si, roşind şi fără să se uite în ochii ei, de parcă îi mărturisea ceva ruşinos :

— Aş vrea să plec de aici... pentru totdeauna.

Fără a sta pe gînduri, ea îi răspunse :

— Cum doreşti, dragul meu. Şi unde să plecăm ?

Se uită la el lung, cu o privire compătimitoare, ce face inutilă orice explicaţie.

— Chiar şi pe Caspica, îi zise Evgheni Stepanovici. Cred că acolo traficul de mărfuri nu-i mai mic ca la noi. E şi cald. Mie îmi place căldura.

De îndată ce zăpada se topi şi dinspre mare începu să sufle un vînt cald, porniră la drum. La Batum se plimbară prin Grădina Botanică, cumpărară mandarine învelite în frunze verzi şi Evgheni Stepanovici prinse viaţă. Avea impresia că devenise mai puţin important, că trece mai neobservat. Se prezentă la Oficiul de navigaţie al Mării Caspice nebărbierit, fără uniformă, cu ochelari cu şireţel şi purtînd o cravată cu limbile desfăcute, aşa cum o poartă bătrînii, într-un cuvînt, un mic funcţionar oarecare... Ascultîndu-l pe tînărul comisar, un băiat vesel, care îi explica însemnătatea tinerii evidenţei în socialism, el dădea din cap serios şi atent ; îi plăcu tare mult şi comisarul, şi marea deosebit de luminoasă în radă, şi chiar munca pe care o avea de făcut de acum înainte.

În cei cincisprezece ani petrecuţi în muncă de birou, într-un singur loc, Evgheni Stepanovici îmbătrînise, îşi pierduse mobilitatea şi îşi crease numeroase tabieturi. Fără să-şi dea seama se speria de noul ce-l întîlnea la fiecare pas. Se uita curios pe chei la enormele nave cu fundul plat — cum arătau acum petrolierele — şi totul la ele i se părea nefiresc, încurcat, deplasat de la locul

obișnuit. În locul calelor, spațiul rezervat pentru încărcătură era acum divizat în mici compartimente — tancuri. Pe punte — numai bocaporți înguste cu mici luminatoare rotunde pentru observare. Pe mare, bocaporțile sînt închise etanș și nava este astfel astupată ca o sticlă de bere. În secția de mașini nu mai există mașini cu aburi, ci motoare Diesel. Toate vinciurile, cabestanele și servmotorul cîrmei sînt puse în mișcare nu cu aburi, ci cu electricitate, iar aparatura pentru stins incendiul nu mai e cu apă, ci cu bioxid de carbon. Dumnezeu să-i înțeleagă! El socotea că pe „Vega" toate fuseseră instalate mai înțelept și mai rațional. Cîndva rîdea de comandanții de nave comerciale analfabeți și fusese unul dintre primii comandanți care studiase mașina cu aburi. Și iată că acum se întreba nedumerit de ce-i nevoie pe Caspica de motonave și de stații de radio în locul posturilor cu scîntei și de bigile electrice în locul celor cu aburi de altădată.

Într-o după-amiază, după ce se potolise țăcănitul mașinilor de calculat și personalul cuviincios de la secția de statistică începuse a vorbi aproape în șoaptă, Evgheni Stepanovici fu chemat la Godoian, directorul Oficiului de navigație al Mării Caspice. În timp ce urca scările, legănîndu-se domol ca o barcă cu bordaje înalte, fu cuprins de fel de fel de temeri. Nu cumva a făcut vreo încurcătură la buletine și a fost descoperită? Ajuns în fața ușii biroului, se opri și-și aranjă haina strîmbă și scurtă.

Godoian ședea la birou, plecat peste hîrtii. El înălță capul și ochelarii îi sticliră.

— Căpitan Kutasov? Ia loc, căpitane. Unde lucrezi?

Avea o voce blîndă, calmă și un cap care părea mic și fragil pe lîngă capul de piatră al bustului de pe masă. Evgheni Stepanovici prinse curaj.

— Sînt inspector la serviciul statistic.

— Ești căpitan de cursă lungă?

— Da.

— Unde ai făcut serviciul?

— Pe cargoul „Vega". Zece ani.

— O, e un stagiu frumos! Trebuie să fi acumulat o bună practică în această meserie.

Godoian îşi îndreptă ochelarii şi zîmbi. Zîmbi şi Evgheni Stepanovici. Directorul Oficiului de navigaţie părea să fie un om minunat... Cu acelaşi zîmbet senin, directorul continuă :

— Lucrezi bine, căpitane. Se vede că experienţa dumitale de pe navă te ajută în mare măsură...

— Nu-u, experienţa mea nu-mi foloseşte aici. Statistica e cu totul altă muncă.

— Dacă-i aşa, sări Godoian, suspinînd uşurat, ca un anchetator care a izbutit să stabilească punctul principal al acuzării, dacă-i aşa, n-ai ce căuta în birou, e limpede.

— Şi ce să fac atunci? murmură Evgheni Stepanovici cu glasul stins.

Şi din nou îi trecu prin minte bănuiala că s-o fi strecurat vreo greşeală în buletine.

Godoian se ridică şi pocni cu palma peste hîrtiile din faţa sa :

— Treabă se găseşte, căpitane! Uite, petrolierul „Derbent" trece acum prin ultimele probe înainte de a intra în exploatare ; zilele astea va ieşi din docuri. Iată un loc potrivit pentru dumneata, nu-i aşa? Nu prea avem comandanţi cu experienţă.

Era o surpriză atît de mare, încît Evgheni Stepanovici nu răspunse imediat. Ştia că trebuie să refuze fără să mai stea pe gînduri, dar sub privirea lui Godoian parcă nu i se dezlega limba.

— Socot că ar fi mai bine să rămîn la postul meu, începu el cu rugăminte în glas, străduindu-se să-i adauge şi o blîndeţe plină de sinceritate. Mi-e greu, ştiţi... la vîrsta mea...

Godoian se schimbă într-o clipă la faţă, luă un aer batjocoritor, ca şi cum şi-ar fi dat seama numaidecît că nu are înaintea lui pe omul pe care îl căuta.

— Vrei să rămîi la birou? Mă rog, cum crezi... zise el, privind obosit în lături şi adăugă : Eu îţi propun o muncă frumoasă, importantă. E-eh, căpitane!

Evgheni Stepanovici simți că roșește. Vru să-l contrazică. Cum, adică, își îndeplinește el prost treaba de mai puțină însemnătate ce-i este încredințată ? Dar totodată dorea să-l vadă din nou pe acest om tînăr și energic zîmbindu-i prietenos, ca unui egal.

— Ce tonaj are „Derbent"-ul ? întrebă pe neașteptate Evgheni Stepanovici, surprins el însuși de întrebarea lui. „Ca și cum aș fi gata să primesc", își zise el speriat.

Godoian îi răspunse rîzînd :

— Opt mii de tone bruto. E puțin pentru dumneata ?

— N-n-u, nu că ar fi puțin, dar voiam să știu... zise Evgheni Stepanovici, cu un zîmbet silit. Și pentru ultima oară îi sări inima din loc simțind că l-a luat gura pe dinainte. Dar Godoian se și ridică, îi întinse mîna și i-o strînse pe a lui cu o grabă ciudată :

— Prin urmare, am încheiat tîrgul ! spuse el glumeț. Ei, îți doresc succes. Altul în locul dumitale ar fi primit cu amîndouă mîinile, fără să mai stea la gînduri, pe cînd dumneata... Ei, ei, căpitane !

Evgheni Stepanovici zîmbea, ștergîndu-și sudoarea de pe frunte. Încăperea liniștită de la serviciul de statistică, buletinele și cifrele, toate astea erau acum departe, parcă gonite din mintea lui de vîntul puternic de libertate ce-i șuiera în urechi.

2

Omul acesta venea de departe și, ca să-i mai treacă urîtul, legă cunoștințe în vagon. Unei fete tinere din compartimentul vecin îi oferi un buchet de flori primăvăratice și o ajută să-și aranjeze bagajele în plasă.

— Îmi place să călătoresc, îi zise el, foarte degajat, nicăieri nu legi atîtea cunoștințe interesante și variate. Cînd călătorești te repauzezi, dar în același timp faci parcă și un lucru folositor — te apropii de ținta călătoriei. Datorită acestui fapt devii mai receptiv, ți se

trezește interesul pentru oameni. În călătorie oamenii devin mult mai comunicativi. De pildă, acum o oră noi doi nici nu ne cunoșteam, iar acum stai și mă asculți de parcă ți-aș fi un vechi cunoscut. Iar dacă aș fi încercat să intru cu dumneata în vorbă pe stradă, cu siguranță că te-ai fi ofensat. E și timpul de altfel să facem cunoștință, mă numesc Kasatki și-s ofițer secund în marina comercială.

Stăteau amîndoi la fereastra deschisă a vagonului. În zare începuseră să se profileze sondele petrolifere și marea sclipea în depărtare ca o fîșie de oțel. Kasatki întorcea politicos capul de cîte ori trăgea un fum de țigară, pentru ca să nu-i vină în față interlocutoarei sale. Ea îl privea cu curiozitate și rezervă. Cu curiozitate, deoarece mișcările lui, ca și felul lui de a vorbi, aveau ceva neașteptat și repezit și deoarece nu izbutea absolut de loc să-și dea seama, nici măcar cu aproximație, ce vîrstă are. Cu rezervă, deoarece observase că o privește din cînd în cînd foarte atent, de parcă ar vrea s-o cîntărească, iar cînd se întorcea și privea pe fereastră, avea tot timpul senzația că îi urmărește fiecare mișcare.

— Eu mi-am petrecut cea mai mare parte a vieții mele călătorind și am parcurs pînă acuma jumătate de glob, în lung și-n lat. Gîndurile marinarului sînt întotdeauna îndreptate spre punctul terminus al cursei sale. Acolo începe pentru el o nouă pagină din viață. Ce poate fi mai încîntător decît o noapte petrecută într-un port necunoscut din sud? Vii din larg și vezi deodată în jurul tău luminile de la țărm, care se oglindesc toate în apă și fac ca din adîncul mării să țîșnească șuvoaie întregi de lumină. Nava acostează la chei, începi să auzi voci care vorbesc într-o limbă necunoscută, vezi siluetele bizare ale clădirilor, coroane de copaci nemaiîntîlniți. Te cuprinde dorința să pătrunzi cît mai repede în acest oraș, unde nu ți-e dat să petreci decît o singură noapte. Și pentru că n-ai la dispoziție mai mult decît o singură noapte, te simți parcă abia venit pe lume și acest oraș străin devine pentru dumneata un fel de ju-

cărie atrăgătoare. Te asigur că trăiești o stare sufletească cu totul deosebită, în care intră numai curiozitate și o seninătate lipsită de griji, altceva nimic.

— Da, trebuie să fie plăcut, zise fata, închizînd puțin ochii și umezindu-și buzele cărnoase și foarte rubinii. Mai povestiți-mi ceva. Nu sînteți cumva poet?

Kasatki își scoase repezit chipiul și-și trecu degetele lungi prin păr. Ea observă cu mirare că e complet cărunt.

— În tinerețe am scris versuri, dar acum... m-am lăsat, răspunse el rîzînd voios. M-am supus autocriticii și m-am lăsat păgubaș. Ca și de multe altele încă, despre care nici nu merită să mai pomenesc. Dar dumitale îți plac versurile?

— Îmi plac. Mai povestiți-mi ceva. Ce mult vă invidiez că iar luați drumul mării!

— Degeaba, în meseria noastră, ca în oricare altă meserie, există etaje și există subsoluri. De data asta trebuie să cobor la subsol, aș zice chiar în tină. Plec pe Caspica și va trebui să mă îmbarc pe un petrolier. Caspica este o mare interioară unde n-ai nici orașe necunoscute, nici curse noi. O arșiță feroce, țărmurile — niște pustiuri, iar încărcătura e inflamabilă. Sînt numit pe „Derbent" — unul din petrolierele de construcție recentă. Petrolierele acestea sînt niște cisterne plutitoare, de dimensiuni gigantice. Niște originale aziluri de noapte maritime. Li se zice așa deoarece marinarii nu rămîn multă vreme pe ele, ci fug sub diferite pretexte. E și greu să poți rezista la monotonia ucigătoare a acelorași și mereu acelorași curse, de-a lungul cărora îndatoririle sînt împărțite și învățate pe de rost ca rolurile într-o piesă de care ți s-a făcut lehamite. Iar pauzele sînt scurte — escală de trei ore cît ține umplerea tancurilor. Nu-i cazul să mă invidiezi.

— Săracu! zise fata cu compătimire. Dacă vă plac atît de mult ținuturile îndepărtate, de ce vă duceți acolo?

— Da, o să-mi vie greu, continuă cu melancolie Kasatki, de parcă n-ar fi auzit întrebarea. Pe uscat, eveni-

mentele buimăcesc oamenii. Oricine ai fi, fiecare zi îţi rezervă o surpriză, cît de mică. Pe cînd eu n-am să pot face altceva decît să ascult radio şi să citesc din cînd în cînd gazetele. De altfel şi pe mine mă pot aştepta surprize. Sînt surprize şi surprize. De curînd a luat foc pe Caspica petrolierul „Partizan", poate ai auzit ?... Asta-i...

Vorbea rar, cu pleoapele pe jumătate lăsate şi cu un aer trist. Fata oftă.

— Nu fiţi mîhnit, spuse ea, atingîndu-i prietenos braţul.

Kasaţki tresări.

— Mă gîndeam tocmai la ce mă aşteaptă. De sărbătorile mari vasul va rămîne la chei şi timpul rezervat pentru escală va fi poate prelungit cu vreo jumătate de ceas. Pe chei vor veni mai multe femei ca de obicei. Toată grija lor sînt bineînţeles soţii, taţii, fraţii pe care îi văd doar cîte trei ore la cinci zile. Dar pe mine nu va veni să mă întîmpine nimeni. Sînt singur. Făcu o pauză. Singur cuc... Mă iertţi, te rog, nu te plictisesc ?...

— Nu, nu, continuaţi, continuaţi spuse ea. Uitaţi-vă, apune soarele !

Soarele scăpăta pe după dealurile brune şi nouraşii de deasupra lui se colorară în roz. Fata se rezemă de pervazul ferestrei şi vîntul îi flutura părul. Kasaţki o privea iscoditor dintr-o parte, cu atenţie.

— Tare ciudat mai e omul, începu el iar să vorbească, nu încetează niciodată să viseze. Şi cînd voi fi pe mare voi continua să visez, să visez ţărmul, ca şi cum aş avea pe cineva care mă aşteaptă acolo.

În compartimentul fetei se juca domino şi se rîdea zgomotos. Un flăcău cu faţa oacheşă scoase capul pe culoar şi strigă :

— Jenia, nu vii înăuntru ? E vesel aici la noi.

Fata răspunse, puţin enervată :

— Nu, jucaţi fără mine !

Kasaţki spuse repede :

— N-ai vrea să mergem să bem ceva ? Aici e groaznic de cald.

Străbătură cîteva vagoane, fără să-şi vorbească. Pe platformele de legătură dintre vagoane, o sprijinea, strîngîndu-i cu putere braţul mai sus de cot. Cînd ajunseră în vagonul-restaurant, el comandă vin şi ţigări. Ea bău tăcută un pahar. El o întrebă cine este. Ea surîse.

— Sînt studentă la Institutul de petrol. De fapt sînt deja inginer.

Kasaţki făcu o grimasă de nerăbdare. Timp de cîteva minute păru că-şi adună gîndurile.

— Ce mult schimbă tehnica aspectul şi spiritul unei profesii ! zise el. Uite, să luăm chiar profesia mea de marinar. Corabia cu vele a fost inventată încă în epoca de bronz. Vela trebuie să fi fost atunci o piele de capră întinsă pe o cruce de lemn. Oamenii erau pe vremea aceea marinari îndrăzneţi. Meseria lor era extraordinar de grea, dar cu siguranţă că o socoteau atrăgătoare. Navigaţia cu vele s-a dezvoltat de-a lungul mai multor mii de ani şi totuşi a rămas mereu la aceeaşi velă aflată cu totul la voia vîntului. Oamenii au trebuit să lupte cu elementele naturii şi marea era pentru ei ceva misterios, înfricoşător. Ea îi hrănea, ea zvîrlea pe ţărm comori şi tot ea uneori îi ucidea. Viaţa marinarilor era întotdeauna învăluită în misterul aventurilor romantice. Dar iată că într-o bună zi un mecanic englez, Fulton, pune pe o goeletă cu vele un motor cu aburi. Şi din ziua aceea navele încep să navigheze şi împotriva vîntului. Erau încă greoaie şi se mişcau ca broaştele ţestoase. Elicea semăna cu un tirbuşon. Se credea că sub forma asta lungă se va înşuruba mai uşor în apă şi va avea putere mai multă să împingă nava.

Dar ce se întîmplă ? Într-o zi se produce o avarie : se rupe din elice o bucată de spirală. Avaria s-a produs în larg şi nu se putea face nici o reparaţie, aşa că s-au văzut nevoiţi să folosească numai cît a rămas din elice, şi rezultatul ?... Nava şi-a mărit viteza aproape de două ori. Aşa au apărut elicele cu pale. Marea a început să se dea bătută încetul cu încetul. O dată cu apariţia radiocomunicaţiilor au dispărut şi misterele naufragiilor. Face să te uiţi astăzi la petrolierele noastre.

Parcă îţi vine greu să le mai zici corăbii. Îţi vine mai curînd să le zici fabrici de viteză, mijloace de transport. Ca să le scufunzi nu-i de-ajuns nici furtună, nici uragan, ar fi nevoie de o întreagă catastrofă meteorologică. Iar echipajul lor este alcătuit nu din marinari, căpitani, timonieri, ci din muncitori, tehnicieni, ingineri. De pe vremea lui Fulton şi pînă azi n-au trecut nici o sută de ani şi marea — gata, şi-a pierdut puterea asupra oamenilor. Nu-i grozav ?

Kasaţki îşi bea vinul şi ochii îi scînteiau de plăcere. Vedea că partenera lui îi soarbe fiecare cuvînt, simţea vraja pe care o exercitau asupra ei vorbele lui curgătoare, alese. Deodată îşi aminti de flăcăul cel oacheş din compartiment şi surîse. „Trebuie să fie tătar", gîndi el.

— Tovarăşii dumitale de drum te aşteaptă, zise el pe neaşteptate, nu vrei să te întorci în compartiment ?

— Nu, nu, vă ascult. Spuneaţi că spiritul profesiunii dumneavoastră s-a schimbat ? Ce s-a întîmplat ? Şi-a pierdut romantismul ?

— Da. Tehnica navigaţiei a fost la început creaţia marinarilor. Toţi trăiau pe mare, o iubeau şi pînă la urmă îşi terminau probabil viaţa în apa ei sărată. Dar iată că a apărut inginerul german Diesel, care nu ştiu dacă a fost vreodată pe mare şi chiar dacă a fost, n-a cunoscut, cred, decît cabina de clasa întîi ; aceasta însă nu împiedică astăzi „Derbent"-ul să atingă cu ajutorul motoarelor Diesel viteza de treisprezece noduri. Modelele de nave se experimentează acum în bazine speciale, amenajate în laboratoare, unde se produc în mod artificial curenţi de apă, valuri minuscule, şi aşa mai departe. Se prea poate ca oamenii din aceste laboratoare nici să nu fi văzut vreodată o furtună adevărată, să fi luptat cu ea, să fi încercat pe spinarea lor loviturile ei. Şi cu toate acestea mijloacele de transport pe care ei le proiectează şi le construiesc nu se tem de furtuni. Romantismul mării nu-l mai găseşti astăzi decît în cuterele de pescuit şi el încîntă poate numai pe turiştii din oraşele de pe continent. Şi să ştii că e mare păcat !

Își termină vinul și dădu paharul la o parte.

— Nu sînt de acord cu dumneavoastră, spuse deodată fata. Oamenii depun și astăzi o muncă grea, ingrată pe navele cu vele. Nu pot stăpîni marea și sînt bucuroși cînd au norocul să ajungă cu bine la țărm. Iată care este, după mine, romantismul lor. Dar asta nu constituie decît o bucurie de moment, zilele lor în general sînt grele și plicticoase. Mie îmi place mai mult romantismul izbînzilor, al scafandrilor care scot navele înecate tocmai în fundul mării, al spărgătoarelor de gheață care răzbesc în Arctica. Asta-i viața! Important este că posibilitățile omenești nu cunosc margini. Astăzi — pe fundul mării, mîine — sub ocean sau la Polul Nord. Poate că asta am s-o realizez eu... sau dumneavoastră. Cine știe? Nu, lupta cu natura abia se încinge. Și ne așteaptă sumedenie de victorii! Cînd ați vorbit despre elice, mi-a plăcut tare mult. Dar apoi ați stricat totul, încheie ea strîmbînd din buze fără răutate.

Kasatki lăsă capul în jos.

— Ai dreptate, spuse el smerit, sînt un marinar necioplit, ignorant și atîta tot...

— O, nu. Sînteți foarte, foarte inteligent! Numai că nu vedeți romantismul acolo unde trebuie.

Tăcură, se priviră și izbucniră în rîs.

În compartimentul fetei jocul de domino continua. Flăcăul cel oacheș punea pietrele, lovindu-și cu putere palma de banchetă. Loviturile răsunau violent și asurzitor, ca niște împușcături.

— Mai încet, Husein, spuse cu blîndețe un bătrînel, așezînd în fața lui pietrele în chip de gard, poate că alături se doarme...

— Nici dracu nu mai vede aici, exclamă flăcăul, amestecînd pietrele. E întuneric. Gata! M-am săturat.

Se ridică, scuipă pe fereastră și se așeză la loc.

— Ascultați, începu el, trăgîndu-se mai aproape de vecinul său, sînteți doctor, mi se pare. Nu-i așa?

— Da, sînt.

— Spuneți-mi atunci ce-i aia patima beției?

— Adică cum, patima beției? Alcoolismul, vrei să spui?

— Mă rog, fie și alcoolismul, totuna e. Ei, ce-i? O boală, ori ba?

Doctorul își mîngîie bărbuța.

— Fără îndoială că da. Obișnuirea organismului cu alcoolul merge mînă în mînă cu otrăvirea și degenerarea țesuturilor. E o boală grea. Și bagă bine de seamă, ea se transmite prin ereditate!

— Și cum se tratează această boală?

— Din păcate nu există decît un singur mijloc eficace, răspunse doctorul, zîmbind, să te lași de băutură.

— Bun mijloc!

Flăcăul își întinse picioarele, se rezemă de perete și tăcu. Țigara îi era pe terminate și, în întuneric, se părea că ține între dinți un tăciune.

— Așadar, dumneata bei? se interesă doctorul.

— Să zicem că da.

— Lasă-te, Husein. Neapărat să te lași!

— Nici o grijă...

Tăcură amîndoi. După puțină vreme doctorul își luă de sus coșul cu mîncare. Își întinse frumușel un ziar pe genunchi și scoase din coș niște ouă tari, pîine și un pui. Dădu cu mîna peste sticla cu votcă, dar o lăsă la locul ei și închise repede coșul.

— Minunată pasăre, spuse el mestecînd o bucată de pui. Vrei o bucățică?

— Nu vreau, răspunse Husein. Ascultă, doctore.

— Ei?

— Poate fi judecat cineva pentru faptul că-i bolnav?

— Nu înțeleg.

— Foarte simplu! Dumneata, de pildă, suferi de patima beției sau, ca să zic ca dumneata, ești alcoolic, ai două-trei absențe nemotivate și pentru asta ești judecat de o comisie de judecată tovărășească cu un acuzator la masa roșie și așa mai departe. E just?

— M-m... Sigur că-i just. Adică, vorbesc în general. Că vezi dumneata, Husein, noi numim alcoolismul

boală în sensul că este însoțit de fenomene de boală, otrăvește organismul și așa mai departe. Dar depinde de dumneata să pui capăt acestui lucru, să încetezi de a mai bea alcool. Dacă n-o faci, ba pe lîngă asta mai calci disciplina, sigur că vei fi judecat. Judecat nu pentru că ești bolnav, ci pentru că n-ai voința să te vindeci. Înțelegi ?

— Foarte simplu !

— Trăiești într-un colectiv, Husein, iar într-un colectiv lipsa de bunăvoință este egală de multe ori cu un delict. Trebuie să faci un lucru și nu-l faci — e un delict, un delict așa-zis pasiv, totuși... delict.

— Ajunge. M-am lămurit !

— Sper că nu pe dumneata te-au judecat ?

— Ba poate că da !

— Și pentru ce ?

— Păi pentru asta, na.

Husein se ridică și astupă cu trupul lui mare toată fereastra. În compartiment se făcu întuneric de-a binelea.

— M-au condamnat rău, spuse el calm. M-au zburat afară din Comsomol, m-au concediat de pe navă. Ce mai sînt eu acum ? Un izgonit cu pecete de lumpen...

— Nu vorbi prostii, zise doctorul cu asprime. Ia zi, cum s-a întîmplat ?

— Simplu de tot. Cu mine, doctore, e așa : lucrez o lună, două, ba chiar și trei, și uit pînă și ce miros are spirtul. Pentru că-mi cunosc slăbiciunea și-mi zic : ho ! Dar din păcate, boala asta zace în mine. Zace și pîndește momentul cînd am să mă las moale și n-am să mai pot rezista. Pentru că am cîteodată stări cînd sînt nemulțumit de mine și mi se pare că și ceilalți mă privesc chiorîș. Și fără ciocniri nu se poate nici în prietenie, nici în muncă. Ei, și atunci sari la oameni. Nimic nu-ți mai place și nu mai vezi nicăieri nici o licărire de speranță.

— Păi ăștia-s nervi. Spune-mi, pentru ce ai fost judecat ?

— Dă-mi voie. Eu la navă sînt motorist. Şi pe o navă maşina ocupă locul întîi, aşa că eu sînt un om de care e nevoie. Cunosc maşina din practică, din experienţă, sînt obişnuit cu ea, nu ca mecanicul de navă care mai întîi a învăţat, a studiat maşina din cărţi şi abia pe urmă a căpătat practică. M-ar fi interesat şi pe mine să aflu la ce foloseşte cutare sau cutare, dar cum să ajungi să afli ceva dacă mecanicul-şef îţi zice : tu fă ce-ţi spun. Treaba mea e să execut. O dată m-am ţinut de el : de ce aşa, de ce pe dincolo ? Mi-a tăiat vorba : tu fă şi nu întreba ! El n-are interes ca eu să ştiu, din moment ce el ştie şi se bizuie pe dînsul. Şi pe mine asta mă rodea. De ce ţine cunoştinţele numai pentru el ? Cred că şi eu aş putea pricepe lucrurile la fel de bine ca şi dînsul. Ei, şi pe chestia asta, ne-am luat la harţă în timpul unei escale în port. Atunci mi-a venit clipa aceea de slăbiciune... pe scurt, nevoia să beau. M-am dus pe loc.

— Şi nu te-ai mai înapoiat la bord ?

— Nu, nu m-am mai înapoiat. De cum am intrat în cîrciumă, burduf m-am făcut cît ai clipi şi am devenit fiară. Cînd mă îmbăt sînt ca turbat şi mă pot lega de oameni fără nici un motiv. În plus de asta trebuie să ştii, am o putere grozavă. Au încercat tovarăşii să mă domolească şi a ieşit un tărăboi că nici nu vreau să-mi mai aduc aminte...

— Ai bătut pe cineva, sau ce ?

— Da, şi asta. Am fost judecat mult mai tîrziu, cînd nava s-a întors înapoi. Au adunat atunci tot echipajul la colţul roşu, pe mine m-au aşezat deoparte, aşa cum e regula. Locţiitorul politic a fost acuzatorul... „El (adică eu), spunea, aduce apă la moară duşmanului de clasă". A vorbit mult, dar mie nu mi-a fost de loc ruşine şi m-am înrăit şi mai tare, şi n-am mai vrut nici să mă apăr... Ruşine mi s-a făcut abia acum, aici...

— De ce acum ?

— Pentru că dumneata m-ai lămurit cum trebuie. Iaca, un om ca toţi oamenii, stai şi rozi un picioruş de pui... Şi ce bine mi-ai explicat !

— Ciudat om mai eşti, zise doctorul zîmbind. Şi încotro călătoreşti acum, dacă-mi dai voie să te întreb ?

— Plec să lucrez pe o nouă motonavă, îi zice „Derbent". Mă trimit cadrele. Ei speră că la noul loc de muncă am să mă las de băutură. Le-am promis, parcă ce mă costă ?...

— Nu, nu, trebuie să te laşi neapărat, zise doctorul tuşind, trebuie să te stăpîneşti.

— Am înţeles. Ai vorbit destul de bine adineaori. Mai bine nu se poate... Ajunge...

Deasupra capetelor lor se aprinse lumina. Husein stătea în mijlocul compartimentului cu mîinile la spate. Era trist şi părea că trage cu urechea.

— Unde o fi dispărut Jenia ? spuse el. O fi tot cu măgădăul acela ?

— Îţi place ? întrebă doctorul zîmbind.

Husein plecă capul fără să răspundă şi ieşi pe culoar...

Trenul se apropia de gară. Pe fondul întunecat al cerului luminile sondelor petrolifere sclipeau ca nişte stele mari, gălbui. Jenia, aranjîndu-şi din mers părul, venea repede pe culoar. Zărindu-l pe Husein, se opri şi se întoarse cu faţa spre fereastra deschisă. El văzu că-şi ştergea ochii cu batista şi se apropie de ea, rămînînd în spatele ei.

— Dă-mi voie să mă uit la dumneata, îi spuse el brutal. S-a întîmplat ceva, Jenia ?

— Lasă-mă, îi răspunse ea încet, o să-mi treacă... Nu vreau să observe cineva...

Husein îi luă mîna.

— Nu te vede nimeni, e întuneric. S-a legat de dumneata, ia spune !

— Nu-i nimic, răspunse ea, suflîndu-şi nasul cu furie. Ce mizerabil... Dar, te rog, nici un cuvînt !

— Te-am chemat atunci şi n-ai vrut să vii, îi reproşă Husein. Şi unde-i el acum ?

— Pe platformă... Nu cumva însă să-ţi treacă prin minte să-i spui ceva...

— Nu-i spun nimic, zise Husein şi scoase din buzu-

nar un pitac de aramă pe care îl zvîrli în sus și îl prinse în palmă. Știi ceva? Intră în compartimentul dumitale, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Înțelegi?

Ea îl fixă cu privirea.

— Ce vrei să faci?... Husein...

— Am să-l desfigurez așa cum a făcut dumnezeu cu broasca țestoasă, răspunse el încet, cu un aer preocupat, atîta tot.

— Ai înnebunit?

— De loc...

— Nu cumva să îndrăznești! și se agață de mîneca lui, șoptind cu desperare: Te implor, să știi că țip, dacă...

— De ce te frămînți? întrebă Husein mirat. Dacă te supără, n-am să-l ating. Deși n-ar strica.

— Nu, nu, te rog. Ce sălbăticie! Era aproape să-l pălmuiesc chiar eu, zise ea și dădu din umeri.

— Păcat că n-ai făcut-o...

— Nu, acum sînt încîntată că m-am stăpînit. M-am smucit și am plecat, zise ea și, apropiindu-se conspirativ cu fața de Husein, adăugă: Acum dumneata m-ai speriat mai tare. Sălbaticule! Numai nu pleca de lîngă mine, s-ar putea să vină.

Husein o privi chiorîș și începu să se joace distrat cu pitacul. Ea stătea lîngă el și-l cerceta din ochi cu interes.

— Ascultă, spuse în cele din urmă, ce-i cu moneda asta?

— Asta? întrebă el, desfăcînd palma și apoi, strîngînd imediat la loc pumnul, vîrî banul în buzunar și răspunse: Un pitac obișnuit...

— Văd, zise Jenia cu ironie.

— Cu el lovești mai tare... îi explică el fără chef.

Fata făcu ochii mari și deodată izbucni în rîs. Rîdea întoarsă către fereastră, acoperindu-și fața cu mîinile. După ce rîse cît putu, răsuflă și-și mușcă buzele.

— Iartă-mă, șopti ea, silindu-se să-și înăbușe rîsul, mi-e imposibil să mă reții, ești pur și simplu un spintecător!

Apoi dintr-o dată deveni serioasă şi spuse din inimă :

— Totuşi îţi mulţumesc, eşti un bun tovarăş. Acum o să coborîm împreună şi ai să mă ajuţi să-mi duc bagajele. Ce bine că ne-am cunoscut. Peste cîteva zile am putea să ne întîlnim. Vrei ?

— Vreau, mormăi Husein, scoţîndu-şi încetişor mîna din buzunar şi privind în jur. Mi se pare că vine cineva.

Kasaţki trecea prin vagon fluierînd încet. La lumina becurilor părea mai tînăr şi mai zvelt. Mergea, bocănind înadins cu tocurile la fiecare pas rar pe care îl făcea şi îşi ţinea umerii drepţi, pozînd. Ajungînd în dreptul lui Husein, se uită la el cu o privire senină şi candidă care parcă spunea : „Mie nu mi-a mers, încearcă acum tu. Nu scăpa ocazia, tinere !"

— Ce tip obraznic, lua-l-ar dracu ! exclamă Husein petrecîndu-l cu privirea. Tare aş fi curios să ştiu cine-i.

Trenul trecu în goană printre şiruri lungi de vagoane de marfă, huruind la macazuri. Pe fereastră se vedeau defilînd în zbor şiruri de lumini şi siluetele întunecate ale rafinăriilor de petrol, învăluite în rotocoale de fum. Kasaţki şedea lîngă uşă, pe valiză.

— Stepă, arşiţă şi fum, spunea el însoţitorului de vagon. Păi unde-i ţinutul înfloritor ? Şi acum, poftim : oraşul ăsta afumat. Curată înşelătorie acest exotism.

Se amuza de tăcerea ursuză a însoţitorului şi-i cerceta pe pasageri cu ochii săi zîmbitori şi vioi.

Observîndu-l fără ca el să bage de seamă, Jenia îi şopti lui Husein :

— Omul ăsta n-are pic de ruşine, s-a uitat acum la mine şi a zîmbit. Ştii, mi-e frică de el...

3

În noaptea în care noul petrolier „Derbent" ocupă pentru întîia oară un loc la chei, iar viitorul lui comandant, Evgheni Stepanovici Kutasov, dormi pentru ultima oară acasă, Basov, şeful mecanic proaspăt numit

pe „Derbent", hoinări pînă în zori fără nici o țintă pe bulevardul de pe litoral.

Părea cam amețit de băutură și foarte îngîndurat. Cînd se apropia de apă și-și aprindea o țigară, cînd se așeza pe o bancă și se uita îndelung la stele printre crengile salcîmilor.

Pe la revărsatul zorilor, cînd luminile din radă se stinseră și secera lunii se înecă în mare, se propti cu coatele de parapetul cheiului și scuipă printre dinți într-un val ce se sparse de dig.

— Mi-am stricat viața, spuse el încet, o viață pierdută... N-am avut noroc.

Și-și răscoli amintirile, retrăind diverse episoade din trecut și străduindu-se să găsească pricina nefericirii sale. Se gîndea la oamenii care i-au fost aproape și dintre care nu mai are acum pe nimeni. Nu se putea obișnui cu ideea că ei locuiesc cu toții în acest oraș, și cu toate acestea n-are la cine să se ducă și e silit să-și petreacă noaptea pe bulevard.

Bunăoară inginerul Iakov Neiman. Ce frumos i-a zîmbit atunci cînd s-au întîlnit pentru prima oară la docuri ! Pe vremea aceea Neiman era vesel, avea obrajii rumeni, era guraliv și glasul lui răsuna ca un gong pe cheiuri.

S-au împrietenit în perioada reparațiilor de iarnă a navelor. Iarna, docurile se aflau în mare fierbere. Veneau zeci de nave la reparat și întesau cheiurile. Secțiile de reparație lucrau în trei schimburi. Pe platforme și pe căile de acces mișunau ofițeri, piloți, comandanți, mecanici. Ei ofereau țigări inginerilor buimaci de oboseală, aducînd vorba la fiecare trei cuvinte despre aceeași chestiune : dacă nu s-ar putea cumva executa comanda lor peste rînd.

Brigada lui Basov fusese trecută la repararea motoarelor unui mare petrolier. După ce sunase sirena, brigada lui se adunase pe punte. Îl așteptau pe Neiman, inginerul docurilor, care zăbovea. Mecanicul-șef al petrolierului se plimba de-a lungul punții privind spre dană. Basov vedea că mecanicul e furios pe Neiman

că-l face să aibă atîţia timpi morţi şi că e gata să-şi verse necazul asupra lui, a lui Basov.

Neiman apăru pe navă peste vreo două ore. Tîrîndu-şi cu greu picioarele, urcă schela şi intră la bord.

Basov se aplecă spre el şi se uită la faţa lui.

— Eşti bolnav, nu poţi lucra, îi zise el îngrijorat, uite, ţi-s buzele livide... Şi oamenii mei stau fără lucru. Ce-i de făcut?

Tăcu, atent la respiraţia grea a lui Neiman. Ardea de dorinţa de a lua asupra sa răspunderea, numai ca să se poată trece fără întîrziere la lucru.

— Mă angajez eu să predau comanda, zise el repede. N-avea grijă, o să fie totul în regulă. Că doar n-o fi mare filozofie. Nevoia îl învaţă pe om.

Inginerul abia putu să-şi deschidă ochii umflaţi.

— Crezi că ai să poţi? Nu te cam pripeşti, dragul meu? îl întrebă el pe Basov, care stătea în faţa lui, privindu-l ca prin ceaţă, cu ochii plini de îndoială şi speranţă. Lucrezi aici de puţină vreme. Făcu o pauză dar, întrucît nu-i veni nimic altceva în minte, zise: Fie, apucă-te de lucru... Şi îşi văzu de drum.

Brigada coborî la maşini. În timp ce montorii scoteau piesele defecte, Basov trase o fugă pînă la remorcherul intrat în reparaţie la dana vecină. Aici, şeful de brigadă Bronnikov îl aştepta la rîndul său pe inginerul Neiman.

— Neiman s-a îmbolnăvit, îi spuse Basov. Ai la tine lista de reparaţii? Da? Atunci demontează motorul. Executăm noi singuri comanda.

Bronnikov îşi împreună consternat mîinile.

— Ce, ai înnebunit? Să-l înlocuiesc eu pe inginer? Cum asta, păcatele mele?

— Ce vrei, să ţinem în loc reparaţiile? strigă Basov, pierzîndu-şi răbdarea. Ei, fir-ar al dracului, hotărăşte mai repede! Parcă ai fi un iepure, Bronea, aşa tremură pielea pe tine.

Întorcîndu-se la petrolierul lui, Basov văzu cum Bronnikov aleargă prin dană, să-şi adune lăcătuşii. El nu mai avea acum nici o îndoială că va fi în stare să

execute comanda. Îl îngrijora doar faptul că Bronnikov are oameni puțini și se cam teme, așa că s-ar putea ca din cauza asta lucrurile să nu iasă cum trebuie.

După ce piesele defecte fură demontate, Basov se duse la serviciul tehnic. Aci află însă că toți proiectanții sînt ocupați și n-are cine să se apuce să întocmească schițele.

— Păi n-am oameni, spunea șeful secției dînd din mîini, n-am și gata. Am încheiat orice discuție! și încercă să-l ocolească pe Basov, care-i barase drumul.

Basov se uită la el, îl văzu nervos, dădu din umeri și zise cu hotărîre :

— Dați-mi hîrtie și am să fac eu schițele. Doar nu putem ține reparațiile în loc!

Se întoarse pe petrolier cu un sul de hîrtie și se instală într-o cabină pe care o găsi liberă. Bronnikov veni repede de pe remorcher la el, furios, ca omul care nu-i sigur pe el, ci s-a lăsat doar convins.

— Ce să fac cu toată grămada asta de piese? zbieră el la Basov. Serviciul tehnic nu vrea să întocmească schițele.

— O să le întocmim singuri, îi răspunse Basov, prinzînd cu pioneze o coală de hîrtie pe o scîndură.

Fără ca Bronnikov să observe, el îl urmărea cu privirile, străduindu-se să pară indiferent. De fapt era emoționat și el.

— Ce, ești nebun? sări Bronnikov furios. Cu tine omul poate ușor intra la apă, zău așa!

— Tu înseamnă dimensiunile, îi spuse calm Basov.

Lucrară pînă seara tîrziu. Bronnikov se mai liniști; se duse să ia dimensiunile pieselor, apoi alergă la magazin să cumpere de-ale mîncării.

Cînd isprăviră și ieșiră din cabină, afară era întuneric și pe cer luceau stelele, atît de luminoase iarna. Prin ferestrele luminate ale clădirilor unde se aflau instalate atelierele docurilor răzbătea un vuiet intens, trepidant. Pe punțile înalte și întunecoase ale navelor țîșneau ici, colo scîntei verzi de la aparatul de sudură.

— Nu trebuie să predăm lucrarea fără Neiman, îl imploră Bronnikov pe Basov, apucîndu-l de braţ, o să mai dăm de bucluc. Zău, lasă, Saşa.

Nu mai era furios şi înciudat pe el însuşi, dar se temea de neplăcerile care ar putea urma. Basov îl cuprinse de talie.

— Ai uitat proiectele pe care le făceam în şcoală? zise el zeflemitor. Le predam cu curaj pentru că ştiam că n-au să fie folosite. Dar chiar n-am învăţat nimic din ele?

Predară schiţele la serviciul tehnic şi, la poarta uzinei, se despărţiră.

Neiman se prezentă la uzină în ziua în care atelierul urma să livreze brigăzilor piesele gata lucrate. Neiman era încă palid şi, frecîndu-şi mîinile îngheţate, se întorcea tot timpul cu faţa la soare.

— Am zăcut de mi s-a urît, zise el bine dispus lui Basov. Cum merg treburile pe petrolier?

— Serviciul tehnic a fost prea aglomerat, îi răspunse Basov, şi-am executat noi singuri schiţele.

— Bravo! Ei, să le vedem mai repede şi să le predăm.

— Le-am predat în aceeaşi zi. Astăzi trebuie să mi se livreze piesele.

Neiman începu să fluiere preocupat şi se uită cu coada ochiului la Basov. În clipa asta parcă aducea puţin cu Bronnikov, cînd fusese cuprins de teamă.

— Probabil că o parte din piese nu au intrat încă la dimensionare? întrebă Neiman încet şi Basov înţelese ce se ascundea în dosul acestei întrebări diplomatice: „Eşti sigur de ce-ai făcut? Poate s-ar mai putea opri. Dacă ai greşit?"

— Ţi-am spus doar că astăzi vor fi gata, spuse Basov. Atelierul mi-a promis să ni le livreze către orele două.

„Nu te amesteca, îi răspunse el cu alte cuvinte lui Neiman, ştiu tot şi vreau să risc."

Neiman înţelese. Îl bătu pe Basov pe umăr şi faţa i se înseninâ.

— Mi s-au îngrămădit între timp o mulțime de treburi la administrație, îi zise el bine dispus. Ai să conduci singur montajul. Bine ?

Către amiază serviciul tehnic livră într-adevăr piesele și brigăzile începură să le monteze. Basov supraveghea lucrările. I se păru la un moment dat că oamenii ar putea fi repartizați altfel. Din brigada lui Bronnikov lipseau cîțiva ; Basov îi trimise o parte din montorii lui. În compartimentul mașinilor se făcu mai mult loc.

Ridicară primul piston ; pistonul rămase atîrnat de lanț — pinioanele macaralei mobile erau înțepenite. Basov dădu dispoziție ca pistonul să fie coborît pe grătar, se sui singur la grinda pisicii și ceru să se ungă pinioanele cu petrol. Examină personal fiecare piesă ; se mînji cu ulei mineral și năduși. Atît de calm făcea totul încît ai fi zis că nu se grăbește de fel.

Montorii erau încruntați, dar se supuneau ordinelor fără să scoată o vorbă. Cînd fu ridicat primul piston, Basov se uită la ceas. La macara lucrau trei oameni și parcă se stinghereau unul pe celălalt. La motor, dimpotrivă, erau puțini și se speteau cu treaba.

Pistonul fu coborît și blocul înșurubat. Basov chemă pe unul dintre cei ce lucrau la macara și-l trimise jos, să ajute la fixarea bielei. Montorii șăguiau : „Ăsta e cronometraj, nu mai e montaj".

Fu ridicat al doilea piston. Cursorul macaralei lunecă de data aceasta repede pe grindă. Montorii se grăbeau. Îi supărau opririle, temîndu-se că vor cîștiga prea puțin. Basov urmări întreaga operație de fixare a bielei. Ea le luă zece minute.

Cu cel de al treilea cilindru terminară treaba în opt minute. Montorii lucrau tăcuți, cu un fel de concentrare rar întîlnită.

Neiman intră în compartimentul mașinilor. Se uită cum și la ce se lucrează, fără să-l strige pe Basov.

Fu instalat și arborele cu came precum și alte piese care cereau să fie foarte minuțios montate. Basov repartiză din nou oamenii altfel decît înainte. Acum, el

aproape că nu mai punea mîna pe nimic pentru ca să poată observa şi conduce. Deodată îl zări pe Neiman şi se urcă sus la el.

— Ai văzut cum i-am repartizat? îl întrebă el încîntat.

Neiman îl privi prietenos, cu drag.

— Puteam să nu viu de loc, îi zise el. Ordjonikidze spune că cea mai bună organizare este acolo unde nu există oameni de neînlocuit. Şi-i foarte just.

Basov fu mişcat de această laudă, dar îşi dădu seama că Neiman nu remarcase lucrul cel mai important, şi anume că montarea fusese făcută mai repede decît de obicei.

Ţinea să-i relateze lui Neiman experienţa sa. Dar Neiman se grăbea.

— Trebuie să dai o fugă pe remorcher, la Bronnikov, îi zise el îngrijorat, acolo au cam rămas în urmă.

La şcoala tehnică profesorul de fizică îi spunea lui Basov :

— Ai o minte limpede, dar prea mult spirit practic.

Basov nu-l contrazicea. Simţea el însuşi că-i lipseşte ceva, poate răbdarea... Cînd se ţineau prelegeri cu teme abstracte, stătea ca pe ghimpi, de parcă simţea cu întreaga lui fiinţă că minutele se pierd inutil. În schimb, la cursurile de termodinamică sau la studierea organelor de maşini, sorbea fiecare cuvînt. Era tocmai ceea ce-i lipsise lui înainte de a intra la şcoala tehnică, cînd naviga ca motorist. Motorul îşi pierdea acum tainele lui înspăimîntătoare, de neatins şi devenea ceva simplu şi lesne de priceput.

În docuri atenţia lui era îndreptată spre procesele de muncă. Îl interesa cum se succed operaţiile la fabricarea pieselor şi întîrzia uneori îndelung prin ateliere.

Segmenţii de piston se taie la strung şi Basov are impresia că dacă la strung s-ar pune două cuţite, lucrul ar merge mai repede şi s-ar putea economisi şi material.

Sau vede cum montorii toarnă un manşon — şi din nou are impresia că s-ar putea inventa un sistem de turnare mai rapid şi mai simplu.

Totuşi ceea ce i se părea lui la prima vedere simplu şi un rod al întîmplării era de fapt ceva gîndit pînă în cele mai mici amănunte. Metodele de lucru se făureau ani de-a rîndul şi orice încercare de a le schimba se izbea de greutăţi. Basov punea întrebări maiştrilor, şi aceştia, în spatele lui, schimbau între ei priviri, în care se putea citi : „e încă verde", „struguri văratici". Se dădea bătut un timp pentru a revedea lucrurile şi apoi iar încerca să le organizeze în aşa fel încît să facă economie de timp.

Îşi zicea adesea că munca ar putea fi cel mai uşor îmbunătăţită de muncitori la strung, dar muncitorii nu cunosc teoretic operaţia de strunjire şi nu ştiu la ce sînt necesare piesele pe care le execută ei la strung. În uzină sînt mulţi muncitori cărora le place să ia o carte în mînă, dar o răsfoiesc cu invidia neputincioasă a săracului care stă şi se uită la vitrina unui magazin cu lucruri scumpe. Unii încep să înveţe, ies din producţie şi nu se mai întorc la uzină. Uzina pierde oamenii cei mai buni, în locul cărora vin alţii noi, din rîndurile muncitorilor necalificaţi. Şi Basov se gîndea că cel mai bun lucru ar fi ca oamenii să fie instruiţi chiar la uzină.

Într-o zi intră în biroul lui Neiman. Inginerul era într-o stare de însufleţire deosebită. Puse schiţele la o parte şi îl pofti pe Basov să şadă.

— Viu acum de la plenara comitetului raional, îi zise el. S-a hotărît să se introducă învăţămîntul în toate secţiile uzinei. Avem de îndeplinit o muncă mare.

Se plimba prin cameră şi glasul său puternic făcea să răsune tavanul.

— Le-am spus : uitaţi-vă ce se întîmplă, tovarăşi ! Comsomoliştii din ateliere, profitînd de pauza de la prînz, vin pe nave ca să vadă unde e plasată şi la ce serveşte fiecare piesă, dar mecanicii îi alungă pentru că n-au chef să le dea explicaţii. Serviciul tehnic greşeşte schiţele, iar atelierele execută orbeşte orice năzdrăvănie. Şi cînd piesele ajung la montori, aceştia îl blestemă şi pe proiectant şi atelierele şi se apucă în momentul montării să mutileze fără milă piesele : „Numai să intre dra-

culuí cum o fi". Aici, le-am zis, sancţiunile disciplinare nu ajută. Nu de mustrări e nevoie, ci de nivel tehnic. Oamenii trebuie instruiţi... Îşi trase răsuflarea şi încheie triumfător : Pe scurt, îi punem pe învăţătură !

Basov vru să-i spună că el s-a gîndit mai demult la asta, dar tăcu. Era preocupat acum de felul în care va fi organizat învăţămîntul tehnic în uzină. Printre muncitori erau unii capabili, alţii — greoi la minte, unii mai culţi, alţii care abia ştiau să citească şi i se părea o imposibilitate să fie instruiţi toţi grămadă. Peste cîteva zile i se propuse chiar lui să organizeze instruirea montorilor şi el primi : dacă comitetul raional consideră că învăţămîntul este posibil, de ce nu s-ar apuca el, Basov, de asta ?

Serile, în jurul mesei roşii de pe scena clubului, se întrunea comisia. Iakov Neiman, cu o căciulă caucaziană în cap şi cu cizme din piele de capră în picioare, semăna cu un tîlhar de operetă. Îi chema pe montori unul cîte unul. Ei veneau din fundul sălii, se opreau în faţa mesei şi obrajii le ardeau. Cînd un răspuns nu era bun, se stîrnea rumoare în sală, din primele rînduri începea să se audă şoptitul celor care suflau şi Neiman ciocănea cu dopul de marginea carafei.

Aici la club avea loc examenul de verificare a unui minimum de cunoştinţe tehnice — o campanie extraordinară care i-a dat pentru multă vreme lui Basov curaj şi încredere în sine, încredere care-l făcea fericit. Şedea alături de Neiman, privea cu încordare pe fiecare din cei întrebaţi, temîndu-se din tot sufletul ca nu cumva respectivul să se intimideze şi să-şi piardă şirul gîndurilor. Dar montorii răspundeau cu vioiciune şi, ca şi cum ar fi aşteptat să li se pună şi alte întrebări, nu se grăbeau să treacă la locurile lor. Basov îşi petrecu la masa roşie multe seri, cercetînd neobosit feţele muncitorilor pe care îi cunoştea atît de bine, dar care exprimau acum sentimente noi, de parcă erau luminate dinăuntru.

Peste cîtva timp începu să se vorbească la uzină despre o propunere a strungarului Zakiria Eibat, pe care Basov îl cunoştea.

Era un mic azerbaidjan, aproape un adolescent. Acest omuleţ oacheş, slăbuţ, cu o chică de păr creţ pe cap venea la cursurile montorilor, îi punea lui Basov întrebări şi cîteodată intra în controversă cu el. Dăduse printre primii examenul şi luase „foarte bine". După examen venise într-o zi pe motonava unde lucra Basov.

— Am ceva... ceva important, zise el misterios.

Era emoţionat, ochii îi străluceau. Basov îl luă la braţ.

— Hai să ne plimbăm, îi zise el prietenos. Despre ce e vorba, Zakiria ?

— Ştii, ieri am reuşit să dublez viteza la strung, începu acesta emoţionat. Am luat un şpan mai gros. Şi a ieşit straşnic. Numai că maistrul a văzut şi s-a apucat să ţipe la mine : „Fugi după cîştig şi îmi distrugi strungul !"

— Mai domol, Zakiria, îi zise Basov. Lasă că aranjăm noi.

— M-am mai gîndit şi la alezarea pistoanelor. Noi strîngem pistonul cu umerii menghinei şi proptim capul centrîndu-l posterior. Or, cînd capul e centrat atunci e greu de lucrat fundul după model. Eu am lăsat capul liber. Am făcut toate calculele şi am strîns pistonul mai tare. A ieşit straşnic. Acum nu mai mi-e greu să execut fundul după şablon, înţelegi ? Înainte, în şase ore lucram un piston, acum fac în acelaşi timp două şi jumătate. Deocamdată n-a observat nimeni asta, aşa că, bagă de seamă, nu scăpa vreo vorbă.

— De ce ?

— Vai, fiindcă tu nu cunoşti secţia noastră. Din nou au să spună că distrug strungul, şi o să iasă scandal.

Basov se întunecă la faţă şi zvîrli ţigara peste bord.

— Vorbeşti de parcă ai fi furat pe cineva, zise el indignat. Maistrul vostru e un nemernic. Lasă că vorbesc eu cu Neiman.

Către seară Basov se duse la Neiman. În biroul lui mai erau oameni. Bronnikov povestea ceva rîzînd înfun-

dat şi întrerupt, iar Neiman îi ţinea isonul hohotind de răsuna încăperea.

Basov luă loc pe un scaun.

— E o porcărie ce se petrece la secţia mecanică, spuse el enervat. Maistrul Luhnov face crize de isterie şi urlă la muncitori pentru că aceştia ridică productivitatea muncii. Ascultă!

Şi-i relată fără grabă toate amănuntele convorbirii sale cu Eibat. Neiman continua să zîmbească blînd, dar în cameră se făcuse linişte şi oamenii ascultau încordaţi.

— Băiatul a chibzuit foarte bine, continua Basov. Eliberează capul din umerii menghinei şi alezează după şablon. Metoda asta trebuie introdusă neapărat. Iar maistrului să i se tragă o săpunealâ ca să nu mai facă porcării.

— Stai, nu te grăbi, îl întrerupse Neiman, care încetase să zîmbească şi faţa-i căpătase acea expresie rece şi plină de încordare pe care o avea cînd asculta pretenţiile clienţilor. Am mai auzit eu de asta. Află, şi îl privi pe Basov cu severitate, că maistrul Luhnov nu face porcării, ci îi învaţă pe oameni să fie disciplinaţi. Inventatorul tău putea să distrugă strungul. Ce-ai vrea tu: ca maistrul să se lase învăţat de el, sau ce?... Uite, poftim, continuă el adresîndu-se de astă dată lui Bronnikov, pare-mi-se că cu învăţămîntul ăsta tehnic s-a căzut în extrema cealaltă. În goana după cîştig au să ni se urce în cap. Şi mai găsesc şi apărători, adăugă el arătînd cu capul spre Basov.

— Dracu să te-nţeleagă! izbucni Basov, umflîndu-şi nările. A intrat administraţia în panică din cauză că muncitorii au început să-şi pună creierii la contribuţie! Iartă-mă, dar asta pentru mine înseamnă un fel de obscurantism, de laşitate...

Privi în jur căutînd parcă înţelegere. Pe feţele celor prezenţi se citea nu numai indiferenţă, multe exprimau chiar nedumerire şi dezgust, ca şi cum Basov ar fi săvîrşit o gafă.

— Din pricina acestor raţionalizatori ai numai bătaie de cap, începu Bronnikov blînd, vor să inventeze praful

de puşcă ! În privinţa alezării pistoanelor există fel de fel de indicaţii în manuale. Citeşte-le, se adresă el lui Basov. Nu sîntem nici noi abia în primul an de ucenicie. Să laşi capul liber ! Dar cine mai face aşa ?

Neiman privea pe fereastră şi bătea darabana în masă. Deodată se întoarse stacojiu la faţă :

— N-ai dreptul să mă acuzi de laşitate ! tună el vehement. Lucrează mai întîi cît lucrez eu...

— Dar nici nu te învinuiesc pe tine, ripostă mîhnit Basov. Numai că tot ce spuneţi voi sună cam ciudat...

Se ridică şi se tîrî spre uşă. Nu înţelegea de ce e însoţit de o tăcere atît de duşmănoasă şi avea sentimentul că s-a izbit din fugă de un perete.

4

Personalul ingineresc şi tehnic al uzinei organizase o serată. Basov se întoarse tîrziu acasă şi abia avu timpul să se schimbe. Îşi prinse în grabă la gît un papion cam bătător la ochi, cumpărat tot în grabă pentru această serată. Îşi dădea seama că cravata nu-i prea frumoasă, dar nu-i păsa. Trecînd pe dinaintea unui hotel, se opri o clipă în faţa oglinzii şi îi cam pieri cheful. Costumul i se păru caraghios şi lipsit de gust ; se duse însă imediat să bea o bere la un chioşc şi se înveseli. Pe strada Morskaia îşi cumpără o floare uriaşă şi şi-o înfipse la butonieră.

La intrare se întîlni cu Bronnikov. Acesta se uită mirat la el, dar nu-i spuse nimic. Bronnikov purta cizme înalte, un costum sport şi gulerul alb îi scotea frumos în evidenţă gîtul lui mlădios de bărbat tînăr.

În săli era lume multă şi mirosea a parfum şi a mîncare. Neiman şedea la o masă şi îşi mîngîia barbişonul avînd aerul că se plictiseşte. Basov îşi zise că ar trebui să profite de ocazie ca să reia cu el discuţia cu privire la propunerea lui Eibat,

O fată în rochie albă așeza tacîmurile pe masă. Îndreptîndu-și bustul, ea își dădu părul pe spate cu o mișcare repede a capului. Fața ei i se păru lui Basov cunoscută. Se apropie de dînsa, îi întinse mîna și ea atunci își spuse numele : Beleţkaia. Basov își dădu seama că n-o mai văzuse niciodată.

Uită subit de Neiman și de propunerea lui Eibat. Se așeză lîngă perete ca s-o poată privi dintr-o parte. Mîngîindu-și mașinal bărbia, atinse papionul și își retrase speriat mîna.

Cu mult înainte de a intra la școala tehnică, pe cînd naviga ca mecanic, își lipise de capacul lădiței sale o mică poză decupată dintr-un ziar. Trebuie să fi fost fotografia unei actrițe ori a unei stele de cinema. Băieții se apucaseră să scrie sub fotografie un cuvînt urît și el sărise la ei ca și cum într-adevăr ar fi fost îndrăgostit de femeia aceea. Pe urmă, în timpul unei furtuni, fotografia se udase și fu nevoit s-o arunce...

Cînd fata în alb își înclina capul, semăna cu aceea din fotografie. De fapt, asemănarea nu consta în trăsăturile feței ei, ci în simțămîntul pe care i-l trezea în suflet. Basov nu-și mai lua ochii de la ea și observă cum la un moment dat ea trase cu coada ochiului spre el și-și arcui sprîncenele pînă atunci nemișcate. Bronnikov se aplecă peste masă și-i luă mîna. Ea și-o trase repede înapoi și rîse. Neiman, adresîndu-i-se, îi spunea pe numele mic — Musia. Basov simți față de amîndoi — și față de Bronnikov și față de Neiman — o antipatie profundă.

Cînd se ridicară cu toții să se ducă la masă, el se ținu automat după rochia albă, dar acolo, la dreapta Musiei, se așeză Neiman, iar la stînga ei — Bronnikov. Neiman își turnă votcă, mișcînd din buze îngîndurat. Bronnikov se aplecă spre Musia și începu să-i șoptească ceva. De sub masă se auzea bine scîrțîitul cizmelor lui înalte.

Serata era dintre cele mai obișnuite. La început oamenii discutară încetișor și nu se auzea decît zgomotul tacîmurilor, dar puțin cîte puțin începură cu toții să vorbească tare, fără să se mai asculte unul pe celălalt. Femeile nu mai voiau să bea, dar bărbații stăruiau.

Neiman își sorbea încet votca și, cu bărbia proptită în palma sa lată, urmărea cu simpatie și afecțiune pe cei care vorbeau. Bronnikov ținea brațul pe speteaza scaunului pe care ședea Musia, dînd impresia că o îmbrățișează. Musia privea în jur curioasă, fără să asculte prea bine ce-i spunea Bronnikov. Dar din cînd în cînd întorcea dintr-o dată fața zîmbind spre Bronnikov, cerîndu-și parcă scuze pentru neatenția ei. Lui Basov i se părea că prea stau aproape unul de celălalt și că sub masă, cu siguranță, genunchii lor se ating. Bău foarte mult, fără să-și dea seama ce face, se îmbătă repede și era într-una cu ochii la ea. La un moment dat, Musia îl privi fix și insistent, parcă i-ar fi ordonat să nu se mai uite la ea, să se întoarcă. Și el se întoarse.

Deodată, din senin, se ridicară cu toții și începură să ciocnească paharele. În acel moment, Basov trecu repede într-o altă cameră, unde era semiîntuneric, își pipăi nodul papionului și și-l smulse cu o plăcere diabolică de la gît. Îi căzu și un nasture, care se rostogoli pe duşumea. Își scoase apoi floarea de la butonieră și o strivi în pumn. I se învîrtea capul și simțea un nod în gît. Ca să se mai calmeze, se gîndi că peste șase ore va fi la uzină. Trebuia să treacă pe la comitetul de partid ca să vorbească despre propunerea lui Eibat. Dar acest gînd, pe care cu de-a sila căuta să și-l impună, nu-i ușură sufletul și se spulberă. În camera vecină se mai afla Musia, fata cu ochii vii și cruzi, cu pielea albă și umerii puternici de sportivă. Iar Bronnikov se apleca spre ea și gîndul acesta îi făcea rău.

Cînd se întoarse în sală, la masă nu mai ședea decît Neiman. Perechi de dansatori se învîrteau prin încăpere. Constructorii Beizas și Medvediev veniră cu ideea unui *bruderschaft* și urlau cît îi ținea gura. Se tutuiau încă mai demult cu toată lumea și acum aveau pur și simplu chef de sărutat. Musia își puse frumușel mîinile pe umerii lor și ei o sărutară. Apoi se uită la Basov și zîmbi : „Ce să-i faci, așa trebuie". Basov se învîrtea încet prin sală, căutînd să se afle mereu aproape de rochia albă. La un moment dat se treziră amîndoi șezînd

unul lîngă altul pe pervazul ferestrei. Musiei îi scînteiau grozav ochii pe sub gene.

— Va să zică așa arăți, îi spuse ea încet. Mi-a vorbit mult Iașa Neiman despre dumneata. Rar se întîmplă ca Iașa să laude pe cineva. Mi-a spus că ești un lucrător minunat. Dar mi te închipuiam cu totul altfel.

— Nu știu la ce se referea Neiman, răspunse Basov cu o sforțare. Sînt și eu un mecanic ca toți mecanicii, cum e și Bronnikov de pildă.

Musia clătină din cap.

— Nu, nu... Iașka știe ce spune. Iașka Neiman e tare grosolan, dar sîntem prieteni... Și de ce te uitai așa la mine la masă ? M-ai făcut să mă simt prost.

Era cald și, fiind, se vede, și puțin băută, Musia vorbea alene, parcă sleită de puteri...

— Eu lucrez la stația de telegrafie fără fir a Societății de navigație. La drept vorbind, sîntem și noi marinari, numai că lucrăm în alt sector. Se zice că ne vor pune și pe noi să purtăm uniforma de marină. Ce crezi, o să-mi stea bine ?... Hai, vorbește-mi acum ceva despre dumneata !

— Nu știu despre ce să-ți vorbesc, răspunse Basov. Mărturisesc că sînt un om cu totul obișnuit. Dar avem la noi băieți minunați. De pildă, un azerbaidjan, Zakiria Eibat...

Și socoti foarte interesant să-i povestească totul.

Ea îl asculta cu capul puțin aplecat pe o parte, cînd, deodată, bătu din palme așa cum fac copiii :

— Vai, ți-e cămașa ruptă și nasturele smuls cu material cu tot. Of, tu-u, și-i atinse gîtul cu mîinile. Avea mîinile uscate, fierbinți și el se temea să se miște ca să n-o sperie. Îi spusese „tu", dar desigur fără să-și dea seama... .

— Am stat și te-am privit toată seara, îi zise el încet, dar nu m-am apropiat, mi-a fost frică. Asta mi se întîmplă pentru întîia oară, îți dau cuvîntul meu.

— Adevărat ? Și eu care-mi spuneam : s-o apropia el odată. De aceea m-am și așezat aici singură, ca să vii.

Basov trase draperia, străduindu-se ca ea să nu bage de seamă. Musia îi şopti: „Au să observe". Rămaseră singuri în semiîntuneric. Pe geam veneau de afară pete din lumina galbenă a felinarelor. Basov izbuti s-o sărute pe buze, dar ea îşi trase capul imediat.

— Neiman mi-a povestit multe despre uzină, îi zise ea, şi mi te închipuiam un om serios, un fel de maniac al producţiei. Şi cînd colo uite cum eşti. Nici una, nici două, sari să mă săruţi.

El se oferi s-o conducă acasă. Musia clătină din cap, zicîndu-i:

— Nu, nu-i nevoie. Vino, dacă vrei, mîine la mine la serviciu. Termin la douăsprezece noaptea.

O clipă el simţi că inima dă să-i sară din loc. Ea însă nu-şi pierdu capul şi, deşi lipită de el, nu uită să-şi îndrepte rochia ca să nu se şifoneze. Dar după ce ieşi de după draperie, încetă parcă să se mai gîndească la el. La garderobă constructorii o înconjurară, întrecîndu-se care mai de care s-o ajute să se îmbrace. La plecare nici măcar nu se uită îndărăt.

Basov hoinări pe chei pînă la ziuă. Dinspre mare sufla un vînt îngheţat care îi frigea obrazul. Beleţkaia asta trebuie să fie o fată fără inimă, el a interesat-o doar un moment şi atîta tot. Totuşi, gîndindu-se la ea, se simţea cuprins de duioşie. Îşi zicea că s-a purtat cu toţi simplu, ca o bună tovarăşă. Dar prea se învîrteau băieţii în jurul ei. După asta cine ştie ce lucruri dezgustătoare vorbeau despre ea şi-i analizau fizicul. A doua zi la uzină el se feri de cei care fuseseră la serată, temîndu-se ca nu cumva cineva să înceapă să-i vorbească despre ea.

La staţia de radio ajunse după ce rătăcise mai întîi mult prin întuneric, pe nişte terenuri virane. Pilonii care purtau antenele dispăreau undeva în văzduhul întunecat, iar sus se vedeau clipind ca nişte stele luminile lor galbene. Santinela sări afară din gheretă şi se auzi ţăcănitul închizătorului de la armă. Basov se opri lîngă gard şi se întoarse cu spatele la vînt. Trecu o jumătate de oră. El continua să stea nemişcat şi mîinile îi înţepeniseră de frig.

În sfîrșit Musia apăru la intrarea luminată. Inima îi încremeni, precis că a uitat ! Veneau unul spre celălalt ca niște trecători pe care întîmplarea i-a scos în cale și se întîlniră fără să-și spună un cuvînt. În jur era pustiu, santinela își înfundase capul în cojoc. Musia își trecu brațele pe după gîtul lui Basov și-i desfăcu gulerul. Pe maidan, lîngă gardul de sîrmă ghimpată, se îmbrățișară atît de tare, că ai fi zis că se despart pe veci.

— Începusem să mă conving că n-ai să vii, spuse Musia cu răsuflarea întretăiată, depărtîndu-se de el. Așa fac totdeauna cînd doresc ceva tare mult pentru ca apoi, dacă nu se întîmplă, să nu mă doară sufletul.

Îl trase de mînă. În jurul lor luminile formau un fel de cingătoare, iar drumul spre mare îl indicau fluierăturile subțiri ale remorcherelor. Basov spuse :

— De ce ai crezut așa ? Eu te iubesc. Nu vezi ?

— Din prima zi, Sașa ? obiectă ea, rîzînd dojenitor. Nu, lucrurile nu se întîmplă așa.

— Ba se întîmplă, dacă îți spun ! Uite, mă simt atît de bine acum că sîntem împreună. Ascultă : cred că trebuie să ne luăm.

Musia începu să rîdă :

— Parcă ai fi la armată și ai da comanda : un, doi, înainte marș !... Un, doi, cununie !... Nici n-am stat încă bine de vorbă.

Ea dibuia cu ușurință drumul prin întuneric și se sprijinea de brațul lui ca să-l aibă mai aproape. El nu vedea pe unde merge, îi căuta cu ardoare mîna și o împiedica la mers.

— Din cauza ta astăzi la fabrică am fost ca bolnav, îi zise el. Se spune că asta nu ți se întîmplă decît o dată în viață.

Ajunși la chei, se opriră lîngă balustrada de piatră. Vîntul scutura crengile goale ale salcîmilor. Valuri grăbite alergau dinspre radă, sfărîmîndu-se de blocurile cheiului. Jos, apa neagră ca smoala clocotea, cățărîndu-se pe zidul de piatră. Musia își îndreptă căciulița, ochii îi scăpărau. De cum o văzu ridicînd brațele, Basov

o îmbrăţişă. Ea se desprinse însă şi-l trase pe o bancă. Pe neaşteptate, începu să-i vorbească despre uzină.

— Eşti un băiat foarte capabil, Saşa, îi zise ea. Neiman te apreciază foarte mult. Dar ştiu că acum e nemulţumit de tine. Zice că găseşti pretutindeni greşeli şi te apuci să le îndrepţi. Asta enervează oamenii, şi apoi... Sprijini propunerea tîmpită a lui Eibat şi mergi împotriva tuturor. Poate că n-am înţeles prea bine totul, dar mi-e necaz că tu, care eşti atît de sincer şi cinstit, treci aproape drept un intrigant. Neiman spunea...

— Musia, hai să lăsăm asta, o întrerupse el abătut, lucrurile nu stau de loc aşa. Tu nu ştii, Musia...

Ea lăsă capul în jos, tăcută, şi începu să deseneze ceva cu tocul pe nisip. În această tăcere se strecură între ei ceva nelămurit care umbri bucuria lui.

— Ar fi, poate, mai bine pentru tine să-ţi vezi liniştit de lucru ca toţi ceilalţi, îi zise Musia cu sinceritate. Tu poţi să ajungi un om de seamă. Uite, şi eu sînt capabilă, dar din mine n-a ieşit nimic, probabil pentru că-s lipsită de ambiţie. În ce te priveşte însă pe tine sînt în drept să sper multe. Cu o condiţie : să munceşti ca toţi, dar... mai bine decît toţi.

Basov o asculta şi-i mîngîia mîna. Vorbele ei i se păreau ciudate şi abia dacă le prindea înţelesul. Ea îşi retrase mîna, vrînd să-i concentreze atenţia asupra celor ce-i spune. Dar el îşi pierdu răbdarea şi-i zise, aproape fără să se gîndească.

— Am să caut să aranjez lucrurile. Dar lasă acuma asta. Te iubesc.

Musia se înveseli şi-i dădu voie s-o îmbrăţişeze.

— Dragul meu, zise ea tandră, hai să vorbim despre viaţa noastră, cum o să trăim...

Din cînd în cînd se făceau nunţi la uzină. La aceste nunţi Basov cînta din armonică şi-i urmărea cu privirile pe tinerii însurăţei. S-ar fi zis că perechile consimţeau de bunăvoie să se sacrifice pentru ca să dea colectivului posibilitatea să se veselească un ceas. Se întîmpla uneori ca după cununie flăcăul să devină nepăsător faţă de tot

şi să dispară îndată ce suna sirena. Era de-a dreptul dezgustător. Basov se bucura că în cazul lui lucrurile s-au petrecut altfel.

Musia veni la el după serviciu, aducînd cu ea o lădiţă cu lucruri şi un maldăr de rochii. Era foarte tăcută şi liniştită şi Basov, privind-o, se mira cît de repede şi de simplu se petrecuse totul. Musia începu prin a mătura duşumelele. Îşi sumese poalele, întocmai ca femeile de serviciu de la uzină, şi mătură mai întîi de sub masă mucurile de ţigară. Şterse de pe tavan păienjenişul şi puse perdele la fereastră.

Basov se uita la picioarele ei desculţe, la fel de mici şi de zdravene ca şi mîinile ei. Era sleit de atîtea aşteptări noaptea pe vînt, la ţărmul mării. Devenise timid şi o privea cu ochi plini de recunoştinţă. Aşa se comportă în primele zile ale convieţuirii lor şi Musia era mulţumită.

— Ai un caracter bun, comandantule, îi spunea ea. Mi se pare că te cunosc din copilărie.

Basov se străduia să se întoarcă de la uzină mai devreme şi se duceau să se plimbe. La cinematograf aproape că nici nu se uita la ecran, îi plăcea s-o privească dintr-o parte. Ea şedea foarte dreaptă, cu ochii larg deschişi, în care se răsfrîngea fugitiv lumina ecranului. El îşi zicea că această femeie dragă, plină de viaţă, îi este acum fiinţa cea mai apropiată din lume şi totuşi nu-i poate povesti despre veşnica lui stare de nemulţumire şi despre ceea ce observă la uzină, pentru că ea vrea să trăiască la fel ca ceilalţi şi are o încredere nemărginită în oamenii ce se bucură de prestigiu. Cu toate acestea se simţea bine alături de ea şi nu-şi mai dădea seama cum trece timpul.

Cîteodată le veneau musafiri : colegi de-ai Musiei sau cunoştinţe de la cămin. Musia îmbrăca atunci rochia albă şi ceva se schimba în ea, de parcă s-ar fi scăldat în rouă. El o urmărea pe furiş cu privirea şi se întrista.

— Azi am chef să mă prostesc niţeluş, îi şoptea ea la ureche, nu te supăra, dragul meu.

Între alții venea și Istomin, inginer la comunicații. Mirosea a parfum și părul lui lins lucea lună. Avea un aer plin de importanță și începea să vorbească numai cînd toată lumea tăcea. Musia le făcea fetelor cu ochiul și, trecînd pe lîngă el, se lovea dinadins de picioarele lui întinse.

— Dă-te mai încolo, îi spunea ea fără prea multe fasoane, nu se poate trece. Așază-te mai la o parte.

Îi spunea pe nume — Jorj, fără să-i pese că el ridica din umeri ofensat. Basov își sorbea ceaiul și se distra scoțînd rotocoale de fum.

— Musika, o dojenea el blînd, de ce jignești omul?

Basov se simțea bine cînd vedea că cei din jurul său sînt veseli. Merita să-și piardă seara pentru asta. Ar fi cîntat și el bucuros la armonică, dar Musia nu putea să sufere acest instrument. „Muzică de bîlci", zicea ea. În schimb Istomin cînta frumos la chitară, ciupea strunele cu vioiciune, ținînd degetul cel mic și roz întins în sus. În timp ce cînta, își muta țigara în colțul gurii, cu ochii pironiți asupra Musiei. Fetele îi țineau isonul. Liza Zvonnikova, o fată cam simpluță, îi șopti o dată Musiei:

— Ia te uită, i-ai sucit băiatului capul. S-a prostit de tot și cască ochii ca un fachir. Am să-i spun lui Saşka!

Apoi pufni în rîs și se ascunse în spatele Musiei.

— Proastă mai ești, îi zise Musia rîzînd. Vai ce proastă!

Istomin sorbea din pahar și se uita cu calm la fetele celelalte. „Mă aflu aici din întîmplare, părea să spună privirea lui, acuși mă scol și plec." Dar aștepta cu răbdare pînă se făcea tăcere.

— Ciudate momente există în viață, spuse el o dată plin de sine. Mergeam astăzi pe stradă și în fața mea — la vreo zece pași — o femeie. Zveltă, cu un mers ușor. Mi s-a părut... ba eram chiar sigur că-i... în sfîrșit, o persoană la care mă gîndeam tocmai în clipa aceea. Am strigat-o și s-a întors. Ce să vezi? O figură complet necunoscută.

Fetele îl ascultau cu gura căscată. Musia surîdea senină.

— Mărturisește că ai născocit toată povestea asta acuma !

Basov urmărea discuția și-l studia pe Istomin. Își amintea că Musia îi spusese o dată despre acest Istomin : „Ceea ce îmi place la el e independența. Își cunoaște valoarea și știe să se impună..."

Basov încerca să-și dea seama ce-a putut să-i placă Musiei. Îl izbi una din frazele lui Istomin : „Eu n-am niciodată încredere în femei. Capricioasă-i femeia, ca vîntu-i, nebun este-acel ce se-ncrede-n cuvîntu-i..."

„Dracu știe ce-o fi vrînd să spuie cu asta ? ! O banalitate ca atîtea altele !... Mai bine ar cînta la chitară !"

Cînd, după plecarea musafirilor, rămase singur cu Musia, vru să risipească impresia neplăcută lăsată de acest Istomin. Ea se pieptăna la oglindă și el îi vedea reflectat chipul palid, obosit, pe care nu mai era nici urmă din veselia de adineauri.

— Trăncăneală și vorbe spuse în doi peri, îi zise el prietenește. Nu știu ce fel de limbaj are băiatul ăsta ! Nu zău, parcă n-ar vorbi pe limba noastră ! Pe tine nu te-a plictisit ?

Imaginea din oglindă a Musiei se întinse și căscă cu poftă.

— Vorbește și el rusește, ca toată lumea, Saşa. Ce, la voi la uzină se vorbește altă limbă ? Și, oftînd, își scoase rochia. Ce vrei ? Cu el te bine dispui și am vrut și eu să mă distrez puțin. Pe el n-ai să-l poți reeduca !

5

În luna ianuarie intrară în reparație zece petroliere într-o singură zi. În atelierele șantierului se produse o gîtuire. Se spunea că o parte din lucrări va trebui să fie executată de către echipajele navelor. Fraza comodă lansată de cineva : „cu ajutorul echipajului" începu să flu-

ture prin uzină ici și colo. Era rostită cu un zîmbet ostentativ dar și jenat, așa cum zîmbesc oamenii cînd sînt nevoiți să-și recunoască lipsurile.

La o consfătuire de producție Neiman declară deodată că jumătate din numărul navelor trebuiesc transferate la alte docuri. Nu poți sili oamenii să muncească douăzeci și patru de ore ; în sectorul acesta de muncă cu orele suplimentare nu poți ieși la capăt. Inginerii schimbară între ei priviri, care păreau a spune : recunoaște și el. Directorul începu să se uite în tavan, cu fața încremenită de încordare, dînd semne că cu greu mai poate să se stăpînească și să-l asculte pe Neiman pînă la sfîrșit. Și deodată se apucă să țipe :

— Acum se înțelege de ce în secții domnește atmosfera care domnește, dacă îl auzim chiar pe inginerul-șef spunînd asemenea vorbe. Palavrele astea trebuiesc înfierate...

Neiman își înfipse pumnii în șolduri și-l privi printre gene cu mînie și sfidare.

— Voi înainta un raport ! Am date !... tună el drept răspuns. E ușor să convoci adunări pe spinarea altuia !

Atît de tare strigau amîndoi, că ai fi zis că se urăsc de moarte. Dar Basov știa că acuși au să cadă de acord și se vor duce să fumeze împreună pe coridor. Se gîndi la Musia. Ea, săraca, îl va aștepta toată noaptea, trăgînd mereu cu urechea la pașii de pe stradă. Pîndi un moment de liniște și zise cu atîta putere în glas încît cu toții întoarseră privirile spre el :

— Părerea mea e că trebuie să-i dăm zor. Muncă în asalt, asta-i ! Ce mai atîta vorbă ? !

Neiman încetă să se mai uite printre gene la foc și se așeză fără a scoate un cuvînt. Inginerii începură să dea cu gura toți odată. Șeful de brigadă Voron, rănit de la explozia unui cazan, se întoarse cu greutate pe scaun și-i zîmbi lui Basov. Cînd consfătuirea se termină, Neiman îl opri pe Basov în prag.

— Poți să înnoptezi la mine în birou, dacă vrei, îi spuse el cu o amabilitate exagerată, sînt două canapele acolo.

Basov dădu din cap şi îşi văzu de drum. Ar fi vrut tare mult să plece acasă. Pe dană, se vedeau păşind grăbite în lumina legănată a becurilor umbre întunecate, gonite de claxoanele autocarelor. O dată ajuns la bord, Basov coborî la maşini ; montorii ridicară spre el feţele lor pline de praf. Şeful brigăzii îi strigă :

— Ai de gînd să ne ţii mult aici ?

El îşi lipi gura de ciocul ceainicului suspendat, înghiţind apa cu zgomot. Cînd termină, se şterse de sudoare (mai mult şi-o întinse pe toată faţa) şi-i făcu cu ochiul lui Basov. Acesta îi răspunse :

— Mult.

Spre dimineaţă intră în biroul lui Neiman. În birou era frig. De geamul albăstrui de la fereastră se tot lovea o creangă de salcîm. Se culcă pe canapeaua de piele şi înainte de a adormi se duse repede cu gîndul la Musia. Vîntul vuia prin coşuri, tramvaiele începuseră să circule. Cine ştie dacă a închis săraca vreun ochi noaptea asta...

O văzu abia a doua zi seara, după întoarcerea ei de la serviciu. Musia îl cuprinse pe după gît cu degetele înlănţuite, se înţepă de bărbia lui şi izbucni în rîs. Nu părea să fie supărată pe el.

— L-am chemat pe Neiman la telefon şi am aflat că ai rămas să lucrezi noaptea, spuse ea. Da, ştii, Neiman ăsta m-a scos din sărite. Privi ţintă la mîinile lui care aveau unghiile negre de păcură, încruntă sprîncenele şi rămase gînditoare. Am întrebat dacă ai să fii reţinut mult, şi el a început să rîdă şi mi-a spus : „Atît cît va fi nevoie". I-am trîntit receptorul în nas. Dacă l-aş fi avut lîngă mine, i-aş fi tras şi o palmă, să mă ţie minte. Sîngele i se urcă în obraz, se întunecă la faţă, căpătînd o expresie posomorîtă. Nu ţine la tine, continuă ea, nimeni nu ţine la tine acolo... sau se tem de tine, nu-mi dau bine seama. Cred, Saşa, că tu n-ai să reuşeşti niciodată în viaţă. Fericirea — asta-i altă socoteală ! Poate că tu eşti şi acuma fericit. De fapt ei astupă cu tine toate găurile, iar tu zici că asta-i muncă

de şoc şi eşti mulţumit. Nu te supăra, dar e în asta ceva umilitor, care te jigneşte pînă la lacrimi...

Într-adevăr, îi dădură lacrimile şi ea îi strînse mîna pînă la durere. Cuvintele acestea îl impresionară pe Basov care nu găsi ce să-i răspundă. Cum se mai întîmplase şi altădată, vorbele ei îi părură ciudate şi lipsite de sens.

— Musika ! strigă el cu o veselie forţată. Încetează cu panica, Musika. Cine poate să mă jignească ? Ştii doar că sînt colţos !

O trase la piept şi-i mîngîie părul, dar ea, încăpăţînată, se dădu la o parte.

— Cred că tu trăieşti întocmai cum scrie în ziare, Saşa. Alţii nu procedează aşa. Eu vreau să izbuteşti în viaţă.

În noaptea următoare el nu se arătă şi nici în a treia noapte. Cînd în sfîrşit se întoarse acasă, trebui ea să plece fiindcă-şi începea serviciul de noapte. S-ar fi zis că se obişnuise cu acest fel de viaţă şi că nici nu mai observa absenţele lui. Totuşi, într-o seară, îi spuse pe un ton de glumă :

— Munca ta de şoc durează cam mult. Cîte vieţi crezi că are omul ? Acuşi-acuşi încep să îmbătrînesc, comandantule.

La sfîrşitul lui ianuarie petrolierele ieşiră din reparaţii. La o şedinţă a activului, Neiman luă cuvîntul. El vorbi despre nopţile nedormite, despre proasta aprovizionare şi despre dîrzenia oamenilor. Vorbi emoţionat şi cu căldură şi fu aplaudat îndelung. Basov şedea alături de Eibat.

— Am vorbit cu Neiman şi cu Gladki, şeful de secţie, îi spuse el. Toţi sînt împotrivă. Să vedem ce are să spună activul.

Eibat se ghemui abătut.

— Lasă, Saşa. Să rămînă aşa cum a spus Neiman. Ce sînt eu ? Un biet lăcătuş.

— Gata ! Te-ai şi speriat, îi spuse cu răceală Basov, dîndu-i jos mîna de pe umărul său. Eşti un laş, Zakiria.

Se uită prin sală calculînd cam cîţi din cei prezenţi îl vor sprijini. Pe intervalul dintre rîndurile de scaune trecu şeful de brigadă Voron, şchiopătînd de un picior şi răsuflînd din greu. Îşi tîra trupul betegit cu un aer grav şi mîndru, de parcă ar fi purtat un steag ciuruit de gloanţe. Basov îşi zise : „Acesta va fi alături de noi".

Directorul vorbi despre experienţa căpătată în urma reparaţiilor de iarnă, despre însemnătatea sezonului de navigaţie care va începe. După el urma la cuvînt Basov.

Basov se strădui să fie cît mai scurt. Uzina poate economisi mult timp şi multe mijloace materiale. Toţi cunosc propunerea, dar ea zace în servieta inginerului-şef — trebuie scoasă de acolo (el nu avea intenţia să se lege de Neiman, dar, fără să vrea, se înfurie şi pînă la urmă deveni provocător). În uzină există cadre bune şi strunguri noi. Dacă oamenii vor învăţa să economisească pînă şi secundele, nu va mai fi nevoie de muncă de şoc.

Maiştrii îl ascultau cu zîmbete încremenite pe buze. Constructorii şuşoteau între ei. Bronnikov surîdea ironic, mişca din buze, pregătindu-se să ia cuvîntul. Basov se aşeză. Imediat îşi dădu seama foarte limpede cît de nelalocul lor au fost cele spuse de el. Toţi doreau să se vorbească despre greutăţile biruite, despre succesele obţinute. Şi iată că cineva se apucă să declare că s-ar fi putut face totul mai repede şi mai ieftin.

În sală se iscă gălăgie. Voron se ridică cu greutate şi strigă tare :

— A spus lucruri adevărate ! Trebuie lămurit de ce propunerea e ţinută în loc.

Dar Neiman se plecă spre Voron şi îi şopti ceva la ureche. Începu să vorbească Bronnikov şi deodată în sală se stîrni un val de rîsete.

— Mecanicul Basov propune să se economisească pînă şi secundele, iar apoi o să trebuiască să pierdem

săptămîni cu repararea strungurilor... În ceea ce privește propunerea propriu-zisă, e îndoielnic că ar fi aplicabilă și o socot chiar primejdioasă. Ce tot ne vorbește de umerii menghinei și spune că vor strînge pistonul... Cînd se fac asemenea propuneri în secție, maiștrii încep să se scarpine după ceafă.

Basov se făcu mic și se întunecă la față. Se vedea bine că adunarea era pornită să se amuze. Fețele zîmbeau destinse, larma creștea. Unul din constructori glumi voios :

— Au vrut să ne mănînce premiile ! Nu te lăsa, arde-i, Bronnikov !

Basov se ridică în picioare și cu o voce sugrumată strigă :

— Frînați inițiativa unui muncitor. N-o să izbutiți... Ne atingem noi țelul !

Printre fețele, unele — curioase, altele — indiferente, care se întoarseră spre el, zări și cîteva vădit dușmănoase, care-l urmăreau cu o bucurie în care se citea răutatea.

— Nu vreți să vă tulburați comoditatea, strigă el tare, vă ascundeți după hîrțoage ! La ce atunci i-am mai instruit pe oameni ?

După asta se dezumflă deodată și, de unde pînă atunci fierbea, căzu într-o stare de apatie. I se făcu rușine că avusese o asemenea ieșire. Dînd să părăsească sala, îl auzi pe Neiman spunînd :

— De aici la huliganism nu mai e decît un pas. Trebuie pus la locul lui.

Sosi acasă, se așeză la masă și-și lăsă capul pe brațe. Pentru prima oară se simți singur. Toți oamenii aceștia — mecanicii, maiștrii, în frunte cu Neiman, au muncit fără îndoială mult și conștiincios. Dar nu se știe de ce se țineau scai de învechita și anormala stare de lucruri din uzină cu munca de șoc, zăpăceala și repetarea oarbă a unora și acelorași greșeli. Basov se simțea ca un om care a alergat mult înainte, s-a uitat apoi în urmă și abia atunci a observat că e singur.

Musia simţi că e ceva cu el. Se aşează lîngă dînsul şi se uită în ochii lui.

— Ce-i cu tine? S-a întîmplat ceva? îl întrebă ea. De ce taci?

Basov se învioră şi începu să-i povestească tot ce s-a întîmplat. Musia îl asculta tăcută. Nici nu-i punea întrebări şi nici nu se arăta indignată. Îl privea atentă ca şi cum îi studia acum pentru prima oară faţa. Cînd îi relată cum Eibat încercase să-l convingă să renunţe a mai lua cuvîntul, Musia nu se mai putu stăpîni şi pocni din palme cu amărăciune şi mînie, zicîndu-i:

— A căutat chiar el să te convingă? Adevărat? Ei nu, eşti un exemplar unic pe pămînt!

Izbucni în rîs, dar buzele îi tremurau. Apoi se aşeză lîngă el şi-i luă mîinile, cu o figură atît de rugătoare că-ţi venea să-i plîngi de milă. Era în expresia ei şi ceva care îl implora, care căuta să-i intre în voie şi în acelaşi timp ceva care-l ameninţa. Basov n-o mai văzuse niciodată aşa.

— Saşenka, lasă astea! Nu poţi oare munci şi tu ca toţi ceilalţi, fără să faci pe originalul, fără să stîrneşti scandal? Tu ai muncit nopţi întregi şi munca ta a trecut neobservată pe cînd alţii s-au ales cu premii. Nu te pricepi de loc să-ţi iei dreptul tău, nu ştii să te pui bine cu oamenii. Ai sărit acum iar cu propunerea asta. Ţi-ai ridicat în cap oameni cu greutate care au să ţi-o plătească, fii sigur. De ce-ţi faci singur rău, Saşa? Eşti ciudat, ciudat de tot. Pur şi simplu un om sucit.

El o asculta obosit şi nepăsător, gîndindu-se la ale lui. Pentru a-i convinge pe oameni că ai dreptate, trebuie multă dîrzenie, convingere şi indiferenţă faţă de propria-ţi soartă. Iată, el, de pildă, cum îşi face nevasta să sufere. E nerăbdător, se aprinde iute. Ce, parcă doreşte să-şi încordeze relaţiile cu tovarăşii la uzină? Nu. Nici măcar nu ştie bine cum să califice zelul care l-a cuprins. A studiat întreg procesul de muncă şi a ajuns la concluzia că dispozitivele sînt prost folosite, că se poate lucra mai bine, asta-i tot.

— Ţi se pare grea viaţa cu mine? o întrebă el îngîndurat.

— Sînt neliniştită. Nu ştiu cum, dar nu am de loc încredere în viitorul nostru. Eşti atît de ciudat...

6

Înainte de deschiderea sezonului de navigaţie, sosiră în docuri noi motonave ; nişte nave-giganţi, produse în serie şi destinate transportului de păcură. Motoarele Diesel pentru propulsia navei fuseseră construite de uzina din Sormovo şi, potrivit proiectelor, trebuiau să aibă o mie patru sute cai putere. Cu toate acestea, la probele executate cu prima motonavă, „Derbent", nu se atinseră mai mult de o mie de cai putere. Şi lucrurile se opriră aici.

La o consfătuire mecanicul Bronnikov prezentă un raport în care descrise pe larg toate deficienţele şi îşi exprimă părerea că în general forţa iniţial proiectată nu poate fi atinsă. Deschise tratatul lui Nemirovski şi citi :

— „Forţa maximă pe care motoarele o ating în cursă se mărgineşte de obicei la şaptezeci-şaptezeci şi cinci la sută din cea prevăzută..." Dacă binecunoscutul inginer Nemirovski zice aşa, atunci...

Părerea lui Bronnikov şi-o însuşiră foarte repede şi ceilalţi, iar cînd şi cel de al doilea petrolier marcă tot forţa de o mie de cai putere, toţi se arătară mulţumiţi : mai mult nu se poate atinge, e clar.

Dar iată că cel de al treilea petrolier, „Agamali", atinse, spre surprinderea tuturor, o forţă de o mie trei sute optzeci de cai putere, deci aproape forţa prevăzută în proiect. Basov, care lucra la reglarea motoarelor acestui petrolier, încunoştinţă printr-o notă de serviciu pe inginerul-şef. El cerea două zile în plus pentru ca să încerce să atingă exact forţa proiectată şi propunea să se efectueze lucrări suplimentare şi pe navele date în exploatare.

Bronnikov fu chemat la direcţie. Presimţea că discuţia va fi neplăcută şi era îngrijorat. În dană stătea petrolierul „Agamali" care scotea pe coşul lui gigantic rotocoale albe de fum trimiţîndu-le spre cer ; pe „Agamali" era Basov, care se lupta să atingă forţa maximă prevăzută în proiect şi care prin perseverenţa sa ameninţa liniştea şi fericirea lui Bronnikov. Voia pesemne să se evidenţieze neapărat şi să capete un salariu mai mare. În orice caz, în această clipă Bronnikov îl ura.

La cantină, îl opri constructorul Beizas.

— Ai auzit noutatea ? îl întrebă acesta şi Bronnikov citi în ochii lui curiozitatea şi setea cu care aştepta scandalul. Pe „Agamali" motoarele au atins forţa proiectată. Înseamnă că noi am tras pe sfoară Oficiul de navigaţie. Vai, ce neplăcut !

Bronnikov se prezentă la director în momentul în care acesta discuta în contradictoriu cu Neiman.

— Nu căuta justificări, îi spunea directorul nervos, mie zi-mi de-a dreptul : Oficiul de navigaţie a fost sau nu a fost înşelat ? Şi cine poartă vina : uzina de la Sormovo ori noi ?

— Întreabă-l pe el, i-o tăie Neiman rece, arătînd spre Bronnikov. Gata, eu mi-am spus părerea.

Pe drum Bronnikov chibzuise situaţia şi îşi pregătise o apărare. Îşi rememoră toate defecţiunile de care se lovise în timpul probelor la maşinile de pe „Derbent". Motorul din stînga avea sub încărcătură o sută cinci turaţii, cel din dreapta numai o sută trei.

— Nu poate fi vorba aici de înşelăciune, spuse el reţinut. Uzina a produs seria asta de motonave în mare grabă şi cum s-a făcut recepţia lor — ştiţi şi dumneavoastră. De ce vă miraţi atunci că motoarele au o forţă diferită ?

— Totuşi iaca... Basov ăsta se angajează să realizeze creşterea forţei la motoare, rosti directorul cu o neaşteptată animozitate. Va să zică e posibil ? Zic, e posibil ! Şi izbi deodată cu palma în masă, săgetîndu-l pe Bronnikov cu nişte ochi bulbucaţi şi furibunzi. Uite, el scrie aici de o compresie incompletă a cilindrilor. De ce, mă

rog, e incompletă această... cum îi zice... această compresie ?

Bronnikov plecă ochii, silindu-se să se stăpînească. Neiman murmură confidențial :

— Lucrurile nu stau chiar așa, Ivan Danilovici. E la mijloc o poveste destul de urîtă cu Basov, ăsta umblă cu intrigi, Ivan Danilovici...

Directorul se potoli tot atît de repede pe cît se aprinsese. Rămase puțin pe gînduri, uitînd să-și ia privirea de la Bronnikov și zise apoi obosit :

— Ei, lasă să rămînă lucrurile așa cum sînt. Dacă va fi nevoie, o să regleze echipajul motoarele pe „Derbent". Doar n-o să ne apucăm acuma să ridicăm din nou petrolierul pe doc. Spunînd astea, răsfoia încet hîrtiile de pe birou, iar Bronnikov se uita la ușă, respirînd ușurat. A, își aminti deodată directorul, mai e o chestiune. Oficiul are nevoie de un șef-mecanic chiar pentru nenorocitul ăsta de „Derbent". Ni s-a cerut să repartizăm pe unul dintre ai noștri, chipurile pentru un singur sezon de navigație, dar cred că înțelegi ce va să zică asta. Da, nu-i nimic de făcut — ce vrei, trebuie cineva care să cunoască noile nave ale flotei. Pe cine ai propune ?

Bronnikov regreta acum că n-a plecat mai devreme. De altfel directorul nici nu privea în direcția lui. Se uita la Neiman. Dar Bronnikov se întreba : nu cumva Neiman îl va propune chiar pe el ? Cu siguranță că așa se va întîmpla. Doar el reglase mașinile pe „Derbent", și nu le reglase cum trebuie, așa că acum nu-i va veni la îndemînă să refuze. Căuta totuși în gînd ce motive să invoce pentru a se sustrage : să spună că n-are destulă practică... Că în urmă cu doi ani i s-a descoperit un focar tuberculos la plămîni. Că are o mamă bătrînă, și bolnavă. Că el suferă de astenie nervoasă...

— La noi nu-i școală tehnică, e uzină, răspunse Neiman mînios. Pe cine am putea noi trimite ? Suspină și se uită la Bronnikov. Va trebui să trimitem un membru de partid. Pe Basov, adăugă el răspicat.

Bronnikov se strecură uşurel spre uşă, o întredeschise, dîndu-şi toată silinţa să nu facă zgomot. Dincolo de uşă mai stătu puţin, trăgînd cu urechea şi zîmbind imperceptibil. Se pare că directorul nu avea nimic împotrivă...

Se scutură şi o luă la picior, îndreptîndu-se spre secţie. De bucurie îi iertă chiar lui Basov neplăcerea pricinuită. Dacă nu ar fi fost sucitul ăsta, cine ştie ce întorsătură ar fi luat lucrurile pentru el, pentru Bronnikov.

Basov se silea din răsputeri să pară mulţumit. Trebuia numai să se convingă pe de-a-ntregul de necesitatea acestui transfer şi atunci îi va reveni şi liniştea sufletească şi seninătatea de totdeauna. Trebuia să fie trimis cineva şi alegerea a căzut asupra lui. Poate că dacă n-ar fi avut ciocnirea aceea cu inginerul-şef, asta nu s-ar fi întîmplat. Dar în cazul acesta ar fi fost trimis altcineva, să zicem Bronnikov, şi desigur că atunci el, Basov, nu s-ar fi revoltat şi nu s-ar fi apucat să-l plîngă.

Musia îl ascultă fără să-l întrerupă. Şedea cu mîinile pe genunchi şi-l privea pieziş. Cînd tăcu, scutură din cap, ca şi cum şi-ar fi zvîrlit de pe umeri o greutate.

— Ce pe dos au ieşit lucrurile, spuse ea pe un ton reţinut, ai ghinion !

Basov se aştepta la o împotrivire din partea ei, la reproşuri, la explicaţii neplăcute. Dar nimic din toate astea nu se întîmplă. Musia se apucă să deschidă sertarele scrinului, să ia hainele din cui.

— Trebuie să-ţi pregătesc lucrurile de plecare, spuse ea. Hai să vedem ce avem de făcut.

Părea că nu se miră de nimic. Tăcută, fără a-i mai da vreo atenţie, încălzi apa la bucătărie, instală albia şi se apucă de spălat. Basov stătea lîngă ea, urmărind clăbucii sidefii care îi înspumau braţele goale. Ea îi era acum fiinţa cea mai apropiată. El intrase într-o pasă ciudată din viaţa lui, cînd orice nouă realizare îi aducea o nouă neplăcere. Iată : fiindcă reuşise să obţină

ca motoarele să dea forţa prevăzută în proiectul motonavei, era nevoit să părăsească uzina. Neiman, Bronnikov şi mulţi alţii ajunseseră să-i fie străini. Oameni indolenţi, neputincioşi născocesc dinadins limite la realizările ce se pot obţine, ca să-şi mascheze neputinţa, servindu-se pentru asta de norme vechi, depăşite şi de pseudoştiinţă. Aceştia se coalizează, bat toba, legîndu-se de nişte primejdii imaginare, şi-şi apără cu înverşunare liniştea personală.

Musia se întoarse în cameră şi se aşeză la fereastră, fără să aprindă lumina. Se învelise într-un şal călduros, totuşi umerii îi tresăreau de parcă ar fi fost scuturată de friguri. Basov voia s-o mîngîie şi să-i dea curaj. La urma urmei n-au nici un motiv să fie abătuţi. În flotă sînt oare puţini căpitani, şefi-mecanici, piloţi cu renume ? Tot a ţinut Musia ca el să se evidenţieze. Iată, a venit ocazia, i s-a încredinţat funcţia de mecanic-şef pe „Derbent". Esenţialul este să pricepi că asta-i o necesitate. Cineva trebuie să lucreze şi pe aceste nave — dacă nu el, atunci altul. De ce să-i pară rău ?

— S-a terminat cu viaţa sedentară, începu el voios, de-acu înainte va trebui să mă bag în adîncuri, să vîr în sperieţi duhurile. Îţi dau cuvîntul meu că sînt chiar mulţumit, Musia. Oare trebuie să renunţ la o muncă grea numai pentru că e grea ? Voi o să recepţionaţi la staţie mesajele noastre. O dată la cinci zile o să ne vedem. Da, o dată...

Musia clătina din cap tăcută. El nu-i vedea faţa în întuneric. Se întreba ce-ar putea face ca s-o distreze înainte de despărţire. Afară era cald, mirosea a salcîm, deasupra radei văzduhul era siniliu. La clubul muncitorilor de la transporturile maritime, marinarii dansează tango cu studentele de la Institutul Industrial în sunetele unui acordeon. Tare ar fi vrut s-o ducă pe Musia acolo. Luna luneca deasupra acoperişului drept al casei de peste drum şi pe pereţi se vedeau uşoare umbre ale norilor ce pluteau încet.

— Musika ! o chemă el tandru. Uite ce lună ! Ce lună mare !

Musia ridică domol capul. Pe obraji îi sticleau şiroaie de lacrimi. Ele îi udau colţurile gurii şi-i picurau pe piept. Ea îşi muşcă buzele şi-şi şterse ochii cu un colţ de batistă.

— Tu nu m-ai iubit niciodată, spuse ea cu convingere, şi nu ţi-am fost niciodată aproape.

În cameră era atîta linişte, încît el îi auzea şi respiraţia întretăiată şi foşnetul rochiei. Vru s-o cuprindă de umăr, dar ea se feri.

— Să nu crezi însă că plîng din cauza asta... Nu! Mi-e pur şi simplu milă de tine, văd că eşti urmărit de ghinion. Degeaba îţi faci curaj şi te înşeli pe tine însuţi, căutînd să înşeli şi pe ceilalţi. Eu am fost întotdeauna pentru tine ceva secundar. Ai făcut din viaţa noastră o veşnică goană, erai acasă ca un musafir: tot timpul ore suplimentare... pregătiri pentru cerc... şedinţe... somn... N-am trăit niciodată omeneşte. Dar, în sfîrşit, toate astea nu contează şi nu ţi-am spus niciodată un cuvînt. Munceai atît de mult! De fapt mă-ntreb dacă într-adevăr ai muncit. Văd că ai ridicat împotriva ta tot colectivul şi ei au căutat acum să scape de tine. Or, cred că nu se procedează aşa cu oamenii valoroşi. Mi se pare mai curînd că eşti un ghinionist, iartă-mă că ţi-o spun, un om slab şi absurd. Iată, ai fost îndepărtat din uzină. Un altul s-ar fi simţit jignit. Tu te declari mulţumit. Măcar dacă le-ai purta pică sau ai înjura, mi-ar fi mai uşor. Acum în locul tău va veni un altul, cine ştie ce secătură sau ce om de nimic şi o să i se dea lui leafa asta bună...

Nu mai avea lacrimi, totuşi vocea îi era încă tremurată şi, printre sughiţuri, se grăbea să-i spună tot ce adunase în suflet. El avea impresia că în faţa lui, în întuneric, nu e Musia, ci o femeie străină, proastă, nepăsătoare şi rea. Îi strigă furios şi cu toată puterea:

— Să taci!

Ea-l privi speriată şi îşi duse mîinile la obraz, crezînd că poate o va lovi. Totodată însă îl urmărea cu un fel de ciudată speranţă. Basov se stăpîni, luă un

pahar cu apă şi i-l duse la buze. Musia bău puţin şi-i dădu înciudată mîna la o parte.

— Ce-ai fost în stare să-mi spui ! zise el cu tristeţe. E drept că s-au descotorosit de mine. Dar cîte nu se întîmplă în lume ! Asta mi se trage numai din cauză că n-am lăsat oamenii în pace. În unele sectoare din uzină se lucrează prost, şi eu văd că se poate munci mai bine, mult mai bine. Sper că de asta îşi va da în curînd seama fiecare muncitor. Deocamdată normele vechi mai sînt privite în uzină cu evlavie. Dar normele au fost fixate de oameni, şi de cînd au fost fixate s-au schimbat multe. Uite, şi eu...

Musia se uită la el cu luare-aminte şi tristeţe, aşa cum te uiţi la un om ieşit din minţi care ţi-e drag. Basov se opri la jumătatea frazei, de parcă s-ar fi izbit de un zid. Poate că într-adevăr n-a existat niciodată între ei o legătură sufletească.

— Să lăsăm asta, Saşenka, spuse ea cu blîndeţe, e doar ultima seară, dragul meu... Voiam să-ţi mai spun un lucru... E vorba de petroliere, de navele astea fug pînă şi marinarii ! Ei îşi ascund calificarea, fură actele... N-ai ştiut pesemne asta. Şi ne vom vedea rar, rar de tot...

Tăcu şi zîmbi cu un aer vinovat şi speriat. Apoi zise :

— Să-ţi spun sincer : mă simt atrasă de tine, dragul meu, dar ce pot să fac dacă tu eşti aşa... Grozav vreau să trăiesc... Nu te supăra !

Deodată el fu cuprins de o totală indiferenţă. Degetele Musiei îi mîngîiau părul, îi gîdilau faţa. Cînd simţi pe obraz atingerea buzelor ei umede, se ridică repede.

— La urma urmei nu sîntem legaţi cu sfoară, zise el nepăsător. Fă cum crezi.

Astfel plecă el de acasă în ultima noapte petrecută pe uscat şi se duse să rătăcească pe străzile oraşului.

1

Valurile verzui foşnesc lovind neîncetat în bordaje. Spuma, în şiraguri albe ca zăpada, cade alene înapoi. O puzderie de băşici se împrăştie pe suprafaţa apei şi plesnesc fără zgomot.

Micuţa franţuzoaică Nelly
Vindea bucbete de camelii...

Puntea de oţel e încinsă de căldură. Soarele se frînge în valuri şi scînteie pe alama lustruită a balustradelor scării. Dracu ştie ce or fi vrînd să spună cuvintele acestui cîntec ! Vîntul le-a adus de undeva şi ele s-au lipit ca mierea de buzele lui Husein. De cum îl fură gîndurile, începe să fredoneze. Se cincheşte jos lîngă un spirai din punte şi priveşte în depărtare. Cînd ţigara pe care şi-a răsucit-o se va preface în scrum, va trebui să coboare din nou la maşini. În jur nu-i nimeni. Prin trombele de aerisire şuieră curenţii de aer ; valurile se rostogolesc fără încetare. Aşa a fost şi ieri şi tot aşa va fi şi mîine.

Un boy englez, boy şleţuit
Albaştri-i ochi a-ndrăgit...

Lui Husein nu-i e gîndul la cuvintele cîntecului. El se gîndeşte cum ar putea să scape de petrolier înainte de închiderea sezonului de navigaţie. Să se prefacă

bolnav ? Să provoace o bătaie în timpul escalei ? Nu, astea nu merg. Dar nici să plece prin bună învoire nu e cu putinţă. Pe de altă parte, aici nu-i nimeni de care să se ataşeze. În primele curse a făcut cunoştinţă cu întregul echipaj, a oferit oamenilor ţigări, le-a propus cîte o partidă de domino. Plictiseala îl purta prin toate colţurile navei, înspre orice loc unde vedea oameni şi auzea vorbindu-se. Aşa au trecut primele curse, cu timpul oamenii şi-au pierdut misterul noutăţii şi plictiseala a devenit ceva obişnuit.

Acelaşi şef de echipaj Dogailo umbla fără încetare de colo-colo pe punte căutînd mereu, cu ochii plini de o mărginită grijă bătrînească, să vadă ce-ar mai fi de pus la punct. Veşnic grăbit, nici nu-ţi răspunde cînd îl întrebi ceva.

Husein încercase să se apropie de Aleavdin, ofiţerul al doilea al navei. Începuse într-o zi să-i povestească cum a fost exclus din Comsomol pentru beţie. Dar tocmai atunci trecu repede pe punte îngrijitoarea Vera. Aleavdin îi şopti, făcîndu-i cu ochiul : „O trecem noi şi pe asta la venituri..." şi izbucni în rîs, frecîndu-şi mîinile. Aşa s-a făcut că Husein rămase cu povestirea neterminată.

Încercase să se apropie şi de comsomolişti. Aceştia erau uniţi între ei, dar formau un cerc închis. Erau cinci la număr : trei electricieni, un motorist şi mecanicul al doilea. Fuseseră ostaşi în Flota Roşie, acum demobilizaţi, şi le rămăsese din timpul serviciului militar dragostea pentru disciplină, o vizibilă grijă pentru ţinuta lor şi acea domoală seriozitate a omului preocupat, care-i caracterizează pe cei deprinşi a avea o răspundere. Lui Husein îi plăceau tare mult aceşti băieţi şi chiar încercă să li se vîre sub piele. Unul dintr-înşii, şi anume electricianul Kotelnikov, îl trase de limbă ca să afle cu de-amănuntul întîmplarea nefericită cu beţia. Îl ascultă cu o figură calm-dispreţuitoare, de parcă ar fi venit în atingere cu ceva murdar. Şi, după ce-i puse ultima întrebare, curiozitatea lui se spulberă.

— La muncă vom vedea de ce ești în stare, îi spuse el apoi sentențios. Cu toate că nu știu dacă va ieși ceva. Comsomolul nu-i o punte de trecere.

Și se uită în jur, căutînd un pretext spre a pune capăt convorbirii. Husein era să intre în pămînt de rușine, nu alta. Iar de-atunci începu să-i evite și pe comsomoliști. Oamenilor nu le pasă de soarta lui. Perfect. Nici lui n-o să-i mai pese de oameni. Nu mai are nimic cu ei.

Pînă în rada portului Astrahan e cale de treizeci și opt de ore. Înapoi, fără încărcătură, se face treizeci. Tot timpul — marea nemărginită, albastrul cerului și vîntul care nu încetează un moment. Căpitanul Kutasov citește în cabina lui cărți groase, oftează melancolic, și-și șterge cu batista ceafa stacojie. Kasatki lasă în jos apărătoarea de lemn a spiraiului și încuie ușa cu cîrligul. Duhnește tot timpul a votcă, dar nu se poticnește niciodată și niciodată nu ridică glasul. Nici el nu se uită niciodată la Husein.

Aleavdin își pune în cabină patefonul. Și, în orăcăitul saxofoanelor, scîrțîitul viorilor și bubuitul timpanelor, el tropăie pe spațiul îngust dintre dulap și pat, învățînd pașii dansurilor occidentale la modă.

El, Husein, nu citește cărți, nu-și cumpără discuri noi, nici cravate de-un galben-deschis. Dar nici nu cutează să bea votcă. După cart, își face un duș și se spală dinadins încet, ca să mai omoare vremea. Clăbucii de săpun se umflă ca niște balonașe, șiroaiele de apă amară și rece, venită de peste bord, îi înțeapă umerii, ca acele. La catarge se aprind ca niște stele luminile, de pe mare vine o dată cu întunericul o umezeală răcoroasă. Husein se așază pe bocapart și începe să fredoneze tărăgănat cîntecul acela tîmpit și visează :

„Toată această adunătură nu se gîndește decît cum s-o șteargă de la bord. Vor fi cu siguranță mulți care au să fugă încă înainte de închiderea sezonului de navigație. Și atunci au să vină pe petrolier oameni noi cu care mă voi putea împrieteni. Vom împărți totul pe din două și vom face împreună de cart în nopțile cu

vreme rea — nedespărțiți în muncă, la necazuri, la tărăboi. Ce bine-i să dai o raită cu un prieten pe bulevardul de pe litoral, să-i zici la chitară *Merișorul* și să dansezi la lumina lunii. Să faci de cart în locul unui prieten pe timp prost, pe mare rea, pe frig. Să stai de vorbă cît ai poftă, să te plimbi cu el, ținîndu-l pe după umeri, să-i strîngi mîna la despărțire : „Rămînem prieteni pînă la moarte"... Numai că deocamdată astea sînt doar visuri. Pe „Derbent" sînt acum patruzeci și cinci de oameni — marinari, motoriști, timonieri — dar o prietenie adevărată nu există.

Iată-l bunăoară pe Kasatki cum îl conduce pe căpitan pe spardeck, susținîndu-l de cot. Pe față îi sclipește un zîmbet nevinovat. Numai el, Kasatki, poate zîmbi astfel. Așa trebuie să fi zîmbit el și atunci cînd a strîns în brațe pe fata aceea pe platforma vagonului de dormit.

— Nu te necăji, Evgheni Stepanovici, încearcă el să-l convingă pe bătrînul căpitan, nu da atenție, așa sînt ăștia de la Oficiu : pentru un fleac de întîrziere fac un tapaj teribil. E timpul să te obișnuiești. Și ești oricum bine văzut, dragul meu...

Uitîndu-se la ei ai zice : Ce pereche unită — căpitanul și secundul. Dar peste o oră Kasatki e din nou pe spardeck. De astă dată însoțit de Aleavdin.

— Bătrînul a primit o săpuneală prin radio, spune Kasatki cu un zîmbet oficial. E om de treabă, dar... fricos, leneș și lipsit de voință. Dacă ni se va întîmpla vreo avarie să vezi cum va căuta să dea toată vina pe noi.

Trec atît de aproape de Husein, că aproape îl ating. Cu cine are să mai șușotească Aleavdin astăzi la rîndul său ?... Nu, nu există prietenie pe „Derbent" ! Există doar învelișul ei amăgitor — plimbarea la braț, o amabilitate politicoasă și cîte o ușoară înțepătură aruncată cu o vorbuliță plină de venin, dar mascată de un zîmbet radios. Decît așa prietenie, mai bine lipsă.

Dar adevăratul ghinion al lui Husein este altul — are un șef imposibil. Dacă ar fi putut să aleagă, l-ar fi

ales mai degrabă pe Kasaţki sau pe Aleavdin. Mecanicul-şef Basov e mai rău decît ăştia amîndoi, e chiar mai rău decît oricare dintre cei patruzeci şi cinci de oameni de pe „Derbent".

Basov coboară la maşini, în fiecare cart. Are aerul unui om pe care îl dor veşnic măselele şi ochii lui sînt întotdeauna roşii. Stă cam gîrbovit, cu mîinile depărtate, parcă bătut în cuie. Mecanicii, lăcătuşii, motoriştii fug care încotro de silueta aceasta nemişcată. El continuă să stea aşa în picioare sub lumina palidă a becurilor şi parcă pe umerii lui apasă huruitul frenetic al motoarelor Diesel cu şase cilindri de pe „Derbent".

Şi iată că pe grătarul de sus apare un motorist întîrziat. Mîinile îi alunecă pe balustrada unsuroasă a scării, picioarele i se îndoaie, moi, din pricină că-i încă somnoros. În momentul cînd ajunge jos şi face o jumătate de întoarcere la stînga, mecanicul-şef îşi descleştează buzele pe care le ţinea strînse.

— Ai dormit de ajuns ? Dacă nu, du-te înapoi. Ne putem lipsi de dumneata...

Huruitul acoperă complet sunetele slabe ale glasului său, dar cuvintele i se ghicesc după mişcarea buzelor. Mecanicul-şef a fost cîndva şi el un simplu motorist. Aşa spun oamenii. Ar putea fi deci mai blînd cu băieţii. Dar pesemne că nesomnul care i-a înroşit albul ochilor i-a uscat şi inima.

— Cîinele ! mormăie Husein, privindu-i cu ură spatele lat, şi mai e şi membru de partid. Zbirul !

Husein nu întîrzie niciodată la schimbarea cartului. Mecanicul-şef nu i-a spus niciodată vreun cuvînt aspru. Totuşi ei se evită reciproc şi se spionează ca nişte duşmani. Cu siguranţă că odată şi odată se vor ciocni.

Puţin înainte de terminarea cartului, Basov se caţără sus la grupul electrogen. Aici e ceva mai multă linişte şi o căldură umedă. Dindărătul panourilor se aude zumzetul uşor al dinamurilor. Basov se apleacă peste balustradă şi trage cu urechea la bătaia motoarelor. Şi, lucru ciudat : din toate colţurile sălii maşinilor se adună atunci, fără să-i cheme nimeni, mecanici, motorişti, elec-

tricieni. Ei suie scara goi, numai în chiloţi şi maiouri unsuroase. Pe feţele lor încinse de căldură curge şiroaie sudoarea murdară. Primii veniţi îşi proptesc coatele de balustradă alături de Basov. Ceilalţi se înghesuie la spate.

— Motorul din stînga are o sută trei turaţii, spune Basov, cel din dreapta — o sută cinci. Sînt convins că se poate obţine la amîndouă cîte o sută zece.

Băieţii îşi dau cu coatele, făcîndu-şi semne, şi strîmbă din gură. Auzi, o navă abia ieşită din construcţie ! Pe Husein îl scoate din sărite această lăudăroşenie.

— Şi de ce n-o faceţi, tovarăşe mecanic-şef ? întreabă el provocator. Doar e simplu. Începi, şi pe urmă termini !

Şi îşi roteşte ochii în jur spre tovarăşii săi, aşteptînd ca ei să-l aprobe.

Dar Basov răspunde calm :

— Singur nu pot face nimic. Şi nici nu-i atît de simplu cum spui. Împreună cu voi, însă, am putea să reuşim.

Şi se înviorează. Înalţă capul şi zice mai departe :

— Motoriştii îşi dau tot aşa de bine seama ca şi mine, unde-i clenciul. Mai întîi că injectoarele se înfundă. Asta înseamnă că carburantul nu ajunge la cilindri în măsură egală. În al doilea rînd, segmenţii pistoanelor nu sînt buni şi din cauza asta amestecul nu-i supus la compresia necesară. Inginerii au luat în primire motonava după caietul de sarcini şi au întocmit procesul-verbal de recepţie. Ei trăiesc pe ţărm. Dar marinarii trăiesc pe navă...

Husein îşi face loc şi trece mai în faţă. Plin de interes, se sprijină cu coatele de umerii vecinilor.

Pe faţa mecanicului-şef lunecă umbre cenuşii. El înclină uşor capul, parcă s-ar pregăti să străpungă un zid invizibil.

— Există motorişti, continuă el, care se tem chiar să sufle pe motor fiindcă a fost reglat la uscat. Asemenea oameni n-au ce căuta aici. Să navige cu şlepul ! Aştia nu-s marinari ! Abia după ce ai să reglezi motorul o dată, de două ori, de zece ori va arăta el ce poate şi

va depăşi rezultatele din registrul tehnic cu care a venit. Este aşa, sau nu ?

Se uită la băieţii care tac şi privirea i se stinge. Îşi şterge fruntea şi calcă cu piciorul mucul de ţigară ce l-a aruncat. Motoriştii, electricienii, lăcătuşii-mecanici o iau unul după altul spre ieşire. Husein n-are chef să plece. Se urneşte mai greu. Are în faţă spinarea lui Basov cu omoplaţii uzi de sudoare şi îşi zice în gînd că, dacă Basov se va uita înapoi, atunci îşi va lua inima-n dinţi şi-i va vorbi. Dar Basov se îndreptă grăbit din nou spre sala maşinilor. Husein îi aruncă o ultimă privire şi rămîne cu imaginea cefii sale, tunse, acoperite cu tuleie. Înţepenit locului, îşi adoptă ca de obicei poziţia lui de apărare în faţa acestei lumi nepăsătoare : „Uite-al dracului... Umblă să se impuie !"

Husein n-are cu cine schimba o vorbă. De aceea ascultă cu lăcomie vorbele care se spun altora. El ştie că mecanicul-şef nu este iubit pe navă.

— Mi-au pus în spate un comisar, zice cu un oftat căpitanul Kutasov. Astăzi i-a spus locţiitorului politic că încărcarea s-ar putea face mai repede. Ca mîine o să înceapă să mă urmărească şi pe mine, mai ştii ?

Şi ochii căpitanului trădează o teamă veche, bolnăvicioasă, dar Kasaţki se grăbeşte să-i vină în ajutor cu surîsul lui radios.

— Vai de mine, Evgheni Stepanovici, dragul meu. Stimabilul nostru mecanic-şef e cam scrîntit, şi în acelaşi timp îşi flutură degetele în dreptul tîmplei, nu merită, zău, să te frămînţi !

Husein se bucura că nu-i singurul năpăstuit. Mai e în preajma lui şi alt om înconjurat ca şi el de un zid gros de ostilitate. Dar Basov parcă nu observă nimic. În timpul încărcării se uită mereu la ceas. Pretutindeni caută să intervină acest om stupid şi ridicol, cu ochii roşii şi umflaţi. Ce se poate face cu o pleavă ca asta ? Cei mai spălaţi se angajează pe cargoboturi, unde munca este mai uşoară, escalele de mai lungă durată şi unde se dau mai des prime. Aici au nimerit cei care în momentul lansării petrolierului umblau fără nici o treabă

pe uscat. Mulți dintre ei sînt alcoolici, bolnavi și nu fac nici cît o ceapă degerată. Fumează pe punte contrar dispozițiilor de a nu se fuma și abia se mișcă, parcă ar fi niște muște somnoroase. Astăzi motoristul Kozov a verificat pompa de ungere. Doar a deschis capacul, și-a mînjit degetele și i-a făcut cu ochiul lui Husein, strîmbîndu-se caraghios. Husein s-a întors cu spatele. Lui îi e totuna. Lasă'să se omoare muncind mecanicul-șef, las'să chiulească motoriștii, las'să fumeze pe punte marinarii, las'să se întrunească comsomoliștii și să voteze ce vor în cinci. Petrolierul nu și-a îndeplinit planul, e în coada navelor în actualul sezon de navigație. Ei și ?

2

Din nou sosiră cu întîrziere în radă. Bătînd dinspre nord, vîntul înghețat de primăvară șuiera prin sarturi și smulgea de pe creasta valurilor petice de spumă, azvîrlindu-le pe punte. El aduse după el din zare și o perdea de nori care acoperi jumătate de cer, învolburîndu-se și lăsînd să cadă stropi de ploaie.

În cabina sa, radiotelegrafistul Volodea Makarov lupta din greu cu somnul, frecîndu-se la ochi cu pumnii. La un moment dat se stropi pe față cu apă sărată de peste bord, se așeză la aparat și suspină în microfon.

— Astrahan, strigă el tare, Astrahan-rada ! De ce întîrzie șlepurile ?

Printre nori apăru la răsărit soarele. Parcă era un taler de cositor. În jurul lui, ca o cunună cenușie, se învolburau nori de ploaie. Pe spardeck se zbătea cu un zgomot surd, în bătaia vîntului, capota de pe șalupă.

— Astrahan, spuse Volodea, telegrama că sosim am dat-o la timp. Unde sînt șlepurile ?

Și se întoarse de la microfon, suduind încet, plictisit. Electricianul-șef Kotelnikov privea pe fereastra cabinei.

— Ai făcut legătura, Volodea ?

Radiotelegrafistul dădu din cap fără să răspundă şi întinse mîna să-şi ia casca. Trecu pe recepţie şi începu să noteze.

— Dacă ar fi după mine, i-aş da afară pe toţi din slujbă, zise Kotelnikov posac, şi pe comandant, şi pe secunzi, şi pe toţi păcătoşii ceia de pe uscat. Pe toţi i-aş da afară şi aş lua alţii noi!

Radiotelegrafistul scria, aplecat peste hîrtie, scoţînd vîrful limbii afară.

— Răspund că s-a făcut o greşeală, îi explică el, şlepurile noastre le-a luat petrolierul „Agamali"... Şi atunci pe cine ai da afară, tovarăşe?

— Pe toţi. Ce, ăştia-s comandanţi? Nişte invalizi scrîntiţi la cap. Ne facem de rîsul lumii. Cu şmecheria asta cu şlepurile „Agamali" a cîştigat patru ore. Ne-a întrecut. Acum are un avans asupra noastră de vreo şase ore. Dar cine se sinchiseşte de asta? Nimeni. Sîntem luaţi în rîs peste tot: şi de dispeceri, şi pe nave, şi la magazin. Şi fapt este că noi n-am luat primă nici măcar o copeică!

Volodea desenă pe marginea jurnalului o velă înclinată şi un cap cu nasul coroiat învăluit în nori de fum. Apoi puse creionul în gură şi, aplecînd capul într-o parte, îşi admiră desenul.

— Uite, am lătrat în microfon vreo jumătate de oră, spuse el surîzînd ironic, şi, dacă lătram în tromba de ventilaţie, tot aia era. Să-i ia dracu! Cine apreciază aici munca mea? Într-o lună am dat cel puţin cu vreo jumătate de milion de tone-mile sub ceea ce trebuia. Ce pot să fac eu?

— Aşa e.

— Ieri, la încărcare, s-au apucat să pompeze petrolul în tancuri înainte de evacuarea balastului de apă. Cînd i s-a raportat comandantului treaba asta, a început să tremure ca o muiere. Apoi l-am auzit pe Kasaţki explicînd lucrurile agentului GPU. A reieşit din explicaţia lui că toată vina o au... pompele!

— Prost, Volodka!

— Mai prost nici că se poate!

— Locţiitorul politic e băiat de ispravă, zise Kotelnikov, ăsta ar fi gata să care încărcătura şi în spate. Dar nu se pricepe la navigaţie şi se teme să se amestece în dispoziţiile comandantului. Afară de asta, e ofticos. Nu cred că mai are mult de trăit.

Între timp Volodea desenă un scafandru care îi reuşi atît de bine, încît, privindu-l, zîmbi satisfăcut.

— Ştii ce, Steopa ?

— Ce ?

— Hai să plecăm definitiv de aici, şi radiotelegrafistul îşi umezi de plăcere buzele vişinii, apoi continuă cu o voce scăzută : Ştiu eu unde să mă duc. La E.P.R.O.N.[1] Se fac ranfluări de nave scufundate la Biriuceaia Kosa. Acolo să vezi treabă !

— N-o să ne dea drumul, murmură Kotelnikov, uitîndu-se în jur cu teamă. Cum să părăseşti petrolierul ? Asta ar însemna că ne-am speriat înaintea celor fără de partid. Nu, lasă asta...

— Şi pentru tine este acolo treabă, continuă impasibil Volodea, m-am interesat. Ce-ar fi să lăsăm dracului actele aici ? Nu, că poate au să ne ia carnetul de comsomolist.

— Nu vorbi prostii.

Kotelnikov dădu să plece de la fereastră, dar nu se urni din loc. Era tulburat şi problema îl interesa. Propunerea lui Volodea îl atrăgea ca un magnet.

— Dacă am încerca să cerem lucrul ăsta prin comitetul raional, spuse el şovăitor. Dar nu, n-au să ne lase...

— Prostii ! Da' ce, vorba ceea — dragoste cu sila... Tare aş vrea să ştiu cum pot ei să mă oprească să rămîn, dacă nu vreau ?

— Nu, nu se face să dezertăm, zise Kotelnikov cu hotărîre, dar fără să simtă ceea ce spune. Poate că mai izbutim să îndreptăm lucrurile. În afară de asta, eu doar sînt aici preşedintele comitetului de navă... Totuşi,

[1] *E.P.R.O.N.* — Organizaţie specială ce avea ca scop ranfluarea navelor scufundate şi efectuarea lucrărilor de salvare în Marea Neagră. A fost creată în 1923 (n. ed.).

vezi, interesează-te de E.P.R.O.N., așa, pentru orice eventualitate, adăugă el cu un zîmbet silit.

Pe spardeck se auziră, aduse de vînt, bocăniturile unor pași inegali. Omul trecu pe lîngă cabină cu pași mari și aplecat înainte, ca unul care merge împotriva curentului puternic de aer.

— Basov, șopti Volodea. Nu ne-a auzit cumva?

— Nu știu, zise Kotelnikov dîndu-se la o parte de la fereastră. Ei, destul cu panica! Nu-i șade bine unui comsomolist! Uite că vin și șlepurile!

3

Valurile de un verde-pal, acoperite cu pete cafenii de petrol, aleargă de-a lungul bordajului, ca niște sprintene fiare speriate. Șlepurile le fac plecăciuni, scîrțîind și înfundîndu-și temătoare în apă șoldurile înalte și ruginite. Remorcherul, mic și negru ca o jucărie, aruncă în apă capătul ud al parîmei de remorcă, scoate un șuierat asurzitor și pleacă, turtind valurile sub el și lăsînd în urmă o coadă unduioasă de apă înspumată.

La secția de pompe a „Derbent"-ului lucrează pompele de încărcare. Puntea zbîrnîie ușor, ridicîndu-se abia vizibil peste nivelul apei. Basov stă rezemat de balustrada de pe punte, cu coatele lipite de trup ca să-și țină cald.

— Nu-i bine croită marea asta, spune Dogailo, șeful de echipaj, care se află alături de el, e chiar foarte prost așezată marea asta Caspică.

Și scoase înainte vîrful cizmei sale enorme, parcă turnată din fontă o dată cu piciorul.

— Seacă marea noastră, o înghite uscatul. Cunoști vechiul Turn al Fecioarei de la Baku? De la turn la mare sînt acuma vreo două minute de mers. Se spune că biata fecioară a fost închisă în turnul ăsta de niște blestemați de hani, și ea s-a prăpădit acolo de inimă rea. Turnul se găsea pe vremea aceea în largul mării.

Dar de atunci marea s-a retras şi a lăsat pietrele dezgolite. Tot aşa şi aici, în rada Astrahanului, marea a fost cîndva adîncă. Acum e primejdios să te aventurezi cu un pescaj de douăzeci de picioare mai departe de Bancul Focilor. E apă cît vezi cu ochii, dar nu poţi naviga...

Şeful de echipaj are un glas subţire, cald şi melodios. Basov se uită mirat, cu coada ochiului, la mărul lui Adam, uriaş şi cafeniu, care îi umfla şefului de echipaj gulerul tunicii, şi-i spuse cu convingere :

— În curînd vom adînci fundul şi atunci petrolierele vor putea merge pînă la Astrahan fără transbordare.

Dogailo zîmbi pe sub mustaţă, îşi privi interlocutorul cu milă şi-şi scoase încet chipiul de pe cap. Vîntul începu să-i fluture puful rar şi mototolit de pe tîdva lunguiaţă.

— Pentru voi totul e uşor, puteţi face orice. Numai că au fost, cred, şi înaintea voastră oameni cu carte care şi-au frămîntat capul cu asta şi pînă la urmă s-au dat bătuţi. Cauza principală sînt afurisitele astea de aluviuni şi curenţi care vor distruge toată munca voastră şi vor înfunda drumul navigabil cu nisip. Nu, n-o să fie cum ziceţi voi ! încheie el triumfător şi-l privi încă o dată pe Basov cu un aer grav şi dezaprobator.

Basov n-avea poftă de discuţie. Şi plecă de pe punte fără să-i mai răspundă.

În uzină Basov avusese totuşi oameni cu care s-a înţeles. Erau montorii, şeful de brigadă Voron, micul strungar Eibat. La navă sînt secţii multe, săli, maşini, o mulţime de oameni şi de specialităţi. Dar aici, pe această navă, n-are nici un om cu care să se poată împăca. Îi mai cercetează pe cei din jur, dar, sub privirea lui, oamenii iau o mutră plictisită, ochii li se fac mai mici şi dispar sub gene. Vede ca prin ceaţă figurile acestea apatice şi uimitor de asemănătoare între ele. Conştiinciozitatea lor pare prefăcută, seriozitatea lor — batjocoritoare. Se mişcă tăcuţi, ca prin somn, de-a lungul intervalelor înguste din sala maşinilor, aspiră

aerul fierbinte și se așază unde nimeresc. Tot fără să scoată un cuvînt, învîrtesc volanele, și mușchii noduroși li se umflă pe spinările ude. Înainte de a intra în cart, se adună pe grătarul de sus și ascultă ce le explică el, privindu-l ca pe o ciudățenie din altă lume. Uneori el apare pe neobservate și atunci vede cum se leagănă Husein, șezînd pe vine și fredonînd pe nas vreun cîntecel stupid, sau cum alți doi motoriști, Kozov și Gazarian, stau de vorbă căscînd la lumină niște ochi obosiți, încercănați de funingine.

— Păi ăștia-s oameni ? Ar trebui dați dracului afară și aduși în locul lor oameni noi.

— Ehei, iubitule. Da parcă ăștia-s marinari ?

Ei își țin bucuros hangul unul celuilalt, ca și cum numai ei doi ar fi adevărații marinari de care are nevoie „Derbent"-ul. De fapt se amăgesc unul pe altul și se amăgesc și ei înșiși. În realitate și-au luat de mult gîndul de la tona-milă și de la turațiile motoarelor...

Din robinetele deschise țîșnesc pe punte șuvoaie de apă. Apa se împrăștie, făcîndu-se neagră și acoperindu-se cu un praf gros. Marinarii alunecă pe oțelul ud, împingînd cu greu în fața lor cozile de spălat puntea înfășurate în cîrpe îmbibate de apă. Dogailo umblă printre ei ca o suveică petrecută prin urzeală. Marinarul Hruliov, proaspăt ras, s-a urcat pe dunetă, cu chitara subsuoară și țigara după ureche. El își alungă de pe frunte moțul bălan și creț și ciupind de coardele chitarei cîntă :

Spune, fată, ce te doare ?
Doctoru-o-ntreabă-n șoapte.
Cum să nu mă doară oare
Cînd îs una
Și mi-i inima la... șapte.

Basov se duse pînă la dunetă. Aici urmări mașinal un pescăruș ce se rotea deasupra valurilor. Deodată pasărea căzu ca un ghem alb-rozaliu în jos și atinse apa cu aripa. Marinarul Hruliov smuci pentru ultima

oară coardele care suspinară piţigăiat, căscă şi se uită la Basov cu o privire nepăsătoare.

Aici, în vuietul monoton al motoarelor, în dreptul intrării la maşini, Basov se gîndi la această fărîmiţă de univers, infimă şi ştearsă, mărginită de bariera albastră a zării, care seamănă cu nişte ochi îngropaţi în grăsime, şi în care fiecare se împacă cu propria sa nimicnicie, dar faţă de altul îşi arată dispreţul : „Păi ce, iubitule, ăştia-s oameni ?"

La uzină Basov era socotit un bun organizator, dar uzina a trăit şi înainte de a fi el şi trăieşte şi acum fără el ; pe cînd aici, trebuie început totul de la a. Dar cum ? Şi îl treceau năduşelile din pricina neputinţei în care se afla, din pricina încercărilor neizbutite de a face lucrurile să meargă. Totuşi el nu putea să rămînă indiferent, să se liniştească, să se închidă în cabină. Era în creierul lui surmenat şi stors de oboseală o părticică aprigă ce-l durea neîncetat ca o plagă şi nu-l lăsa în pace, cerîndu-i să acţioneze, să dea o întorsătură nouă lucrurilor, să reţie oamenii pe navă în timpul escalei, să controleze motoarele, să le sporească turaţiile...

4

Stînd la fereastra cabinei sale, Evgheni Stepanovici Kutasov se uita la soţia sa care punea pe masă cumpărăturile făcute : un teanc de reviste, o sticlă de vin, cafea.

Prin storul lăsat în jos numai pe jumătate, sclipeau luminile oraşului, umbrite din cînd în cînd de rotocoale compacte de fum, de parcă nişte nori ar fi căzut pe pămînt şi s-ar fi furişat pe străzile oraşului.

— Ai salutări de la familia Sonţev, spuse Natalia Nikolaevna, şi de la Dînnik, şi complimente de la Simocika şi de la soţul ei. Tu mă auzi, Evgheni ?

Dinspre port se auzeau strigăte şi scrîşnetul lanţurilor de la macarale. Pe geam rătăceau umbre lungi şi zbîr-

lite, ca niște labe de păianjen. Persoanele pomenite de soția căpitanului erau toate dintre foștii lui colegi de la secția de statistică.

— Drăguți oameni, exclamă Evgheni Stepanovici mișcat. Să le transmiți și din partea mea, Natașa...

Se auziră afară pe coridor niște pași grăbiți și apoi bătăi în ușă.

— Cine-i ? întrebă Evgheni Stepanovici. Ce este ?

— Totul e gata pentru încărcare. Evgheni Stepanovici, furtunurile sînt puse... Ne permiteți să începem ?

— Începeți...

Evgheni Stepanovici rămase o clipă nehotărît în fața ușii, cu mîna pe clanță. Pașii se îndepărtau către capătul culoarului. Deodată, Evgheni Stepanovici deschise ușa și strigă după curier :

— Stai puțin, prietene ! Întreabă-l pe Kasatki. Kasatki e de cart, întreabă-l pe el.

— Am înțeles... să întreb pe Kasatki, răsună răspunsul.

Natalia Nikolaevna își urmărea cu luare-aminte soțul. După o scurtă pauză îl întrebă :

— Evgheni, cine-i acest Kasatki ?

— Cum să-ți spun, și Evgheni Stepanovici se opri puțin să se gîndească. Kasatki e secundul. E un om care mă stimează și ne înțelegem foarte bine. Ceea ce îmi place la el este tactul lui înnăscut și vasta lui cultură. E un om pe care, cred, mă pot bizui. Și uite că în doi reușim să ne descurcăm în acest balamuc.

— Te-am întrebat, reluă Natalia Nikolaevna, pentru că am impresia că la voi lucrurile nu merg tocmai bine. La direcție se discută mereu despre „Derbent"... Nu cumva te încrezi prea mult în oameni, Evgheni ?

Kutasov aruncă o privire mai întîi spre ușă, apoi spre fereastră. Și se schimbă dintr-o dată la față, pierzînd aerul lui bonom de bătrînel. Pe buze îi apăru un surîs tremurător, suferind, iar în cutele de la gură i se citea amărăciune și oboseală.

— Şi eu însumi sînt cam îngrijorat, draga mea, începu el coborînd misterios vocea, am cîteodată impresia că în jurul meu se petrece într-adevăr ceva. Toţi aceşti oameni... cît timp îi văd şi stau de vorbă cu ei nu-mi vine să cred că ar putea să mă înşele. Dar cînd rămîn singur...

— Nu te frămînta. Cînd rămîi singur ?...

— Totul îmi apare sub un alt aspect. Nu sînt chiar atît de naiv cum par. Ieri am transmis o radiogramă că e vreme rea ca să explic într-un fel întîrzierea noastră revoltătoare. De fapt vremea n-avea nimic deosebit — aşa, un vînt slab, fără importanţă. Dar Kasaţki este meşter mare să te convingă şi mereu se apucă să ticluiască asemenea telegrame. De data asta însă a ieşit urît de tot...

Natalia Nikolaevna se înfurie.

— De ce ai consimţit, om sucit ce eşti ? Ştiai doar că nu-i frumos ce faci, că-i o înşelătorie ! Atunci de ce ai consimţit ?

— Ss-s-st... nu striga, te rog. Iac-aşa, am consimţit pentru că într-adevăr situaţia era foarte neplăcută. Nu ştiu cum dracu s-a făcut că am întîrziat ! Mai întîi că şlepurile, habar n-am de ce, au sosit tîrziu în radă. Pompele au funcţionat prost. Toate astea nu intră în atribuţiile mele... Dar în general, la noi, totul se face alene, domneşte un fel de delăsare pe toată linia. Cadrele s-au grăbit cînd au făcut recrutarea echipajului. Au strîns un colectiv foarte nepotrivit...

Se opri puţin, zgîriind abătut cu unghia o mică pată de pe mînecă.

— M-am săturat de tot şi de toate, Natasa, dar mai ales de starea asta de permanentă teamă în care mă aflu. Au fost angajaţi nişte lepădături, nişte golani, nişte beţivani. Nava este nouă, are un aparataj complicat, încărcătura e uşor inflamabilă. Cred că dacă cineva s-ar apuca să strige „foc" aş crăpa pe loc de inimă ! Locţiitorul politic e bolnav, Kasaţki se eschivează, mecanicul-şef Basov se străduieşte să-i pună pe motorişti pe treabă. Fiindcă veni vorba, omul ăsta a

prins pică pe mine și nu înțeleg de ce. Cred că sînt destul de blînd cu toată lumea, am pentru fiecare un cuvînt bun. Iar el se uită chiorîș la mine, și abia răspunde cînd îl întreb ceva. Kasatki zice că-i trăsnit, dar nu-i adevărat. Poate că mă urmărește... Și ce spuneai, că circulă zvonuri?

Evgheni Stepanovici își zări deodată fața îmbătrînită și tristă în oglinda din față și îl cuprinse brusc așa o milă de el, că aproape îi venea să plîngă: toți îl înșală, îi fac porcării, lansează zvonuri, în timp ce el n-are cu nimeni nimic și nu vrea răul nimănui. Dimpotrivă. Cu ce-i vinovat că nu se pricepe la motoarele Diesel și la pompe, că-i o fire delicată și nu știe să fie aspru cu oamenii?

Evgheni Stepanovici simți că se apropie de acea stare de slăbiciune, care îl cuprindea numai în prezența soției sale și care se termina întotdeauna cu blajine recunoașteri de vină din partea lui și cu proteste din partea ei.

— Sînt incapabil să constrîng pe cineva, Natașa, începu el tînguitor. Sufăr cînd intru în conflict cu cineva și simt o deosebită satisfacție cînd pot ceda unui om. Din păcate viața cere să te porți altfel...

Se aștepta la proteste care să confirme linia caracterului său și să-l scape de nemulțumirea de sine însuși, ceea ce l-ar fi făcut să se simtă ușor, tot atît de ușor ca un copil după ce a plîns la pieptul maică-si. Dar Natalia Nikolaevna începu deodată să fie foarte grăbită.

— Era să uit, zise ea ridicîndu-se, tot țin în mînă batista asta de un ceas. E curată, Evgheni, ia-o!

Îl mîngîie pe păr și-l sărută grăbită, ca și cînd s-ar fi temut ca el să nu înceapă iar să vorbească.

— Lasă, lucrurile au să se aranjeze, îi zise ea cu blîndețe. Te rog să nu uiți să-ți pui cojocul pentru cartul de noapte. Nopțile sînt încă foarte reci. E timpul să plec. Și știi, Evgheni, mi se pare că ar fi cazul să te duci acum sus pe punte...

Aproape de apusul soarelui, Bredis, locţiitorul politic, apăru pe punte. De febră şi slăbiciune buzele îi erau arse şi păreau o rană uscată cu sînge negru, închegat. Obrajii îi ardeau şi petele rumene dădeau feţei lui supte o aparenţă înşelătoare de însufleţire. El îşi suflă cu grijă în palmele reci şi privi în jur.

La orizont plutea, scăldată în razele soarelui ce apunea, o fîşie galbenă de ţărm. Marea avea un luciu care te orbea, cerul era de un albastru limpede şi transparent. Lăstunii de mare zburau deasupra catargelor ca nişte fulgere negre. Dogailo meşterea ceva pe punte, lîngă motorul vinciului, tot bătînd cu un ciocan.

Locţiitorul politic abia se ţinea pe picioare. Of, cum îţi scoate ochii luciul ăsta al mării, ce supărător e mirosul ăsta de păcură şi ce enervante-s loviturile astea puternice de ciocan pe fier! Locţiitorul politic se silea să-şi amintească cum îl cheamă pe şeful de echipaj, dar numele ciudat al acestuia îi fugise din minte. Ei, fir-ar al dracului, e chiar ruşinos! Nu mai ţine minte numele, nu ştie ce se petrece pe vas. Era aproape desperat. Boala nu putea constitui o scuză. El, în calitate de conducător politic al navei, trebuia să lupte pentru îndeplinirea planului, un plan absolut real şi realizabil. Era o sarcină atît de simplă şi de concretă şi totuşi atît de greu de atins... Experienţa lui de atîţia ani la conducere, talentul lui de a cunoaşte oamenii şi a şti să-i convingă nu prea îi erau de folos în această situaţie nouă. Avea de-a face aici cu oameni slab calificaţi, angajaţi la nimereală, cu un aparataj nou, necunoscut, cu un sprijin necorespunzător din partea celor de la uscat... şi în sfîrşit cu boala asta care aproape nu-l lăsa de loc în pace. Totul în această perioadă hotărîtoare din viaţa lui îi era împotrivă. Simţea cum îl părăsesc puterile şi nu ştia ce să facă.

Deodată ieşi de la maşini mecanicul-şef. Acesta se uită spre apus, apoi în sus, la cerul lipsit complet de

nori. Întorcea capul încet, ca şi cum nu s-ar fi grăbit să-şi desfete privirea cu întinderea apei din faţa lui. Locţiitorul politic îl strigă, de teamă să nu se înapoieze.

— Tu aici ? întrebă mirat Basov. De ce te-ai sculat ? Ai febră, Bredis.

Se apropie de locţiitorul politic şi-i întinse mîna mînjită de ulei.

— Te căutam pe tine, îi răspunse Bredis cu vioiciune şi îi veni în minte ideea că cel mai bine ar fi să stea de vorbă chiar cu acest mecanic-şef despre situaţia de pe vas. Of, dacă ai şti cît m-am săturat de cabină !

Ca omul chinuit de un gînd obsedant, începu imediat să-i vorbească despre datoriile ce împovărează nava. După calculele lui, „Derbent"-ul era sub plan în privinţa transportului cu peste douăzeci de mii de tone. Această rămînere în urmă se datora micilor întîrzieri survenite la încărcarea şi descărcarea păcurei, la care se adăugau întîrzierile de pe drum din pricina vitezei reduse. Afară de asta, cînd s-a făcut încărcarea la dana nr. 80 petrolierul s-a împotmolit, pentru că n-a fost îndepărtat la vreme de chei. Pînă au venit remorcherele să-l scoată, a trecut peste un ceas şi încă un alt ceas a durat pînă a fost despotmolit.

Atîtea cauze şi atît de diverse îl derutau pe Bredis. Nu se putea stabili cine-i vinovat, n-aveai pe cine să-ţi verşi năduful, fiecare părea că-şi vede de treabă la fel de conştiincios. Te apuca şi mila să-l vezi pe comandant cît de tare se frămînta. Totuşi întîrzierile se îngrămădeau şi cauzele astea mărunte se tot înmulţeau, zădărnicind în mod grav îndeplinirea planului.

— Cine poartă vina pentru toate astea ? se întreba Bredis căutînd să-şi înnăbuşe tusea. Vina o purtăm noi, membrii de partid. O port eu, fiindcă nu trebuia să zac într-un moment ca ăsta, fiindcă sînt dator să fiu cu ochii în patru... Fără îndoială că port o parte din vină ! Dar şi tu, şi toţi ceilalţi comunişti purtaţi... Trebuia să luptăm !

— Nu sîntem chiar atît de mulţi comunişti aici, observă Basov zîmbind, tu, eu şi cei cinci comsomolişti, ceea ce înseamnă că principalii vinovaţi sîntem noi doi.

Zîmbea înciudat şi posomorît cu o crispare în colţul gurii. S-ar fi zis că puţin mai trebuie să-şi arate colţii şi să înjure cu tot veninul sau să scuipe cu furie. Bredis nu se simţi la îndemînă.

— Văd că şi tu eşti extenuat, îi spuse el cu blîndeţe. De altfel nu la tine mă refeream...

Basov făcu un gest de lehamite cu mîna.

— Nu te grăbi, dragul meu, să iei vina asupra ta. Dacă sîntem sau nu vinovaţi — asta au să vadă alţii. Au să ne dea afară din partid, şi gata. Rostind aceste vorbe, îl privi în ochi, surîzînd necruţător. Şi au să trimeată în locul nostru băieţi mai de ispravă. Dar eu nu mă gîndesc acum la asta. Mă gîndesc că avem motoare noi, dispozitivele de încărcare sînt în perfectă ordine, ceea ce înseamnă că de vină sînt oamenii. Şi noi mai avem încă posibilitatea să ne redresăm pînă la închiderea sezonului de navigaţie şi nu numai să recuperăm rămînerile în urmă, dar să şi depăşim planul.

— Foarte frumos ce spui, zise Bredis nerăbdător, dar nu înţeleg pe ce te bizui. Îţi închipui că lucrurile se vor face de la sine?

— S-au strîns aici la noi oameni atît de ciudaţi, că-ţi stă mintea în loc, continuă Basov fără grabă, oameni care n-au nici o legătură sufletească cu munca. Sînt nepăsători ca nişte idoli, dinspre partea lor ar putea să se ducă dracului totul, nici nu se sinchisesc. Kotelnikov are dreptate cînd spune că-i curată adunătură. Uite, alte nave îşi îndeplinesc zilnic sarcinile impuse de plan. De pildă, „Agamali". S-au nimerit acolo mulţi marinari demobilizaţi din Flota Roşie, nişte băieţi admirabili. Acum de curînd i-au luat peste picior pe motoriştii noştri, cînd s-au dus să cumpere pîine la magazinul din port. Sînteţi, le-au zis, nişte mototoi, nişte coşciuge plutitoare. Radiotelegrafistul îmi spunea că erau cît pe ce să se ia la bătaie. Găsesc că asta e foarte bine. În plus, cei de pe „Agamali" au căpătat prime, ai noştri

n-au să capete. Şi asta e foarte bine. Într-un cuvînt, ai noştri trebuie să simtă sub toate aspectele că sînt răii răilor.

Bredis zîmbi şi clătină din cap ca un muzicant care a prins o notă falsă.

— Stai, tovarăşe, că nu e tocmai aşa cum spui tu. După părerea ta, totul depinde de amorul propriu al omului şi de cît cîştigă. Nu-i de loc just ! Noi am luptat, dragul meu, pe front, pe viaţă şi pe moarte, fără să ne aşteptăm la premii pentru asta. Ne-am dat viaţa pentru libertate şi pentru Puterea Sovietică. Or, şi aici e front, şi aici dăm o bătălie, dacă vrei. Dacă nu vom transporta petrolul nu vom avea benzină, nu vom avea lubrifianţi. Nu vom avea cu ce alimenta tractoarele şi avioanele. Clar, nu ? Trebuie să-i faci să priceapă că e nevoie să muncească fără a-şi cruţa puterile. Că doar cine stă alături de tine la maşini ? Stau fraţi de-ai tăi, muncitori, proletari, nu pleavă ! Chiar inculţi să fie, tot au să înţeleagă, din instinct, dacă nu cu mintea, cuvîntul revoluţionar. Şi trebuie să le dezvoltăm conştiinţa, nu amorul propriu...

Îl scuturau frigurile şi se lăsa cînd pe un picior, cînd pe celălalt, căutînd să-şi biruie suferinţa. Basov îl asculta cu indiferenţă.

— Tot ce-mi spui îmi este bine cunoscut şi probabil că şi lor. Socot însă că uneori e mai greu să transporţi păcură decît să lupţi pe front. Ei ştiu foarte bine că ţara are nevoie de carburanţi, dar nu se simt răspunzători pentru treaba asta. Dorm cînd sînt de cart şi îşi fac de cap cînd sînt în port. În cursa trecută un măgar a uitat o cîrpă în pompa de ungere şi, în general, nu pot să le vorbesc despre însemnătatea transporturilor, pînă cînd nu-şi vor da seama cît de ruşinoasă e comportarea lor.

— Şi cum adică, îi dispreţuieşti ?

— Nu, nu-i dispreţuiesc. Bineînţeles că sînt oameni de-ai noştri. Cu Aleavdin aş discuta însă altfel. Totuşi, vezi, sînt diferiţi, e greu cu ei, iar cu comandanţii noştri e şi mai complicat.

— Totul e complicat, consimți Bredis dus pe gînduri, și, după ce-și scoase portțigaretul, începu să-și caute prin buzunare chibriturile. Ascultă, Basov, s-ar putea să ai dreptate. Ce-ar fi dacă am organiza o întrecere...

— O vom organiza, îi răspunse acesta pe un ton neașteptat de vesel. Apoi, zîmbind, îl prinse de mînă pe locțiitorul politic și-i luă chibriturile. De altfel, știi, e primejdios să fumezi pe punte. Putem sări în aer.

— Ei, fir-ar al dracului să fie !... înjură furios locțiitorul politic, strivind țigara, și se făcu roșu pînă în vîrful urechilor. Cum de-am putut să uit !

— Nu-ți spuneam că e mai rău decît pe front ? zise rîzînd Basov.

— M-da, se prea poate !

6

În timpul escalei, Husein reuși să se ducă în oraș și să se întîlnească cu Jenia la locul convenit. El îi propuse să meargă la cinema, și de acolo la țtrand ; aveau la dispoziție numai trei ore, dar i se părea că în răstimpul acesta vor reuși să intre și într-o cafenea și să asiste și la competițiile care aveau loc pe terenul de sport. Jenia preferă să viziteze expoziția industrială. Pînă la urmă rămaseră pe bulevard.

Bulevardul era pustiu la această oră matinală. În tufișuri ciripeau păsărelele, salcîmii se scuturau făcînd să cadă o ploaie de petale albe. În jacheța ei galbenă care strălucea ca o flacără la soare, Jenia era tare frumușică. Îl tot hărțuia cu întrebările, silindu-l să-i vorbească despre viața de pe petrolier. El se uita la buzele ei de un roșu-aprins și ardea de dorința de a le săruta.

— Va să zică individul acela din tren este cu tine pe navă ? întrebă ea. Și cum a fost întîlnirea între voi ? Te-a recunoscut ? Îmi închipui ce mutre idioate ați făcut amîndoi ! Și rîse.

Pomenirea aventurii din tren pică foarte inoportun. El se fîstîci şi-şi duse mîinile la spate. Jenia era exact aşa cum trebuie să fie o fată — bună, încrezătoare şi, vorbind cu ea cam grosolan şi nepăsător, el se temea să-i atingă mîna. Flecăriră vesceli şi cu însufleţire, fără să simtă cum trece timpul.

— M-am gîndit de multe ori la tine, de cînd ne-am despărţit, mărturisi ea fără nici un fel de sfială. Am impresia că duci o viaţă foarte interesantă. Am citit în *Bolşevik Kaspia* un articol despre transportul de petrol. Am văzut că de el depinde aprovizionarea ţării cu carburanţi. În general treaba nu prea merge bine, totuşi unele nave îşi depăşesc norma. Tu cum lucrezi, Mustafa ? Tare aş vrea să fiu în locul tău. Deocamdată mai studiez şi mă mai pregătesc pentru viaţă, dar în jurul meu alţii trăiesc intens şi luptă. Am şi eu poftă de o muncă vie, să am de-a face cu oamenii, să am răspunderi. Îţi spun, m-am gîndit de multe ori la tine. Te socot un om pasionat de meserie, stăruitor şi cu multă îndrăzneală. Cine ştie, poate că îţi este dat să ajungi şi tu un marinar vestit, cum sînt atîţia în bazinul nostru. Eu sînt romantică, Mustafa, adăugă ea cu un aer confidenţial şi plin de seriozitate, nu trebuie să rîzi de asta.

Husein fu mirat de întorsătura neaşteptată pe care o luase convorbirea lor. Fata se interesa de transportul de petrol şi de munca lui. Şi afară de asta dorea să fie în locul lui. Romantism ? Oameni ca ei, şi romantici ! Îi venea să rîdă.

— Jenicika, zău, nici nu merită să mai discutăm, spuse el pe tonul unui om matur care explică unui copil absurditatea întrebării ce-a pus-o. Munca e grea şi murdară, dar ceea ce e mai supărător e că totul merge anapoda. Petrolierul nu-şi îndeplineşte planul, aparatura e nouă, oamenii nu ştiu să o mînuiască, oamenii se ţin de intrigi. Comandanţii nu sînt buni de nimic, iar echipajul e şi mai rău. Nişte *beachecomers,* o adunătură...

— Cum ai zis ?

— Ei, da. E un cuvînt englezesc care înseamnă marinar fără lucru, un lumpen. La noi, însă, şomeri nu

există, şi de aceea cuvîntul ăsta se foloseşte în alt sens, în sens de trîntor, lepădătură. Acum ai înţeles ? Între noi fie vorba, sînt şi eu puţin *beachecomer*, spuse el pe neaşteptate cu o sinceră nepăsare, iar faima mea o-ho-ho !... Cred că numai la secţiile de miliţie n-a ajuns încă.

— Vai, ce vorbe sînt astea ? scăpă ea înciudată. Cum nu ţi-e ruşine să spui aşa ceva ?

Jenia roşi toată : părea de-a dreptul jignită. Husein îşi muşcă limba.

— Eu îţi vorbesc ca unui prieten, zise el tulburat. Poate am exagerat un pic. Dar lucrurile au să se aranjeze. Acum am rămas serios în urmă cu îndeplinirea planului, dar dacă o să ne ţinem de treabă şi o să punem la punct motoarele... Dieselul nostru din stînga are o sută două turaţii, cel din dreapta — o sută cinci... Sînt convins că se poate face ca amîndouă să atingă cele o sută zece turaţii prevăzute...

Îşi aminti că aşa le spusese mecanicul-şef şi avu un sentiment de jenă. „Simplă lăudăroşenie", gîndi el şi se înfurie ca de obicei. Dar Jenia ridică ochii spre el şi zîmbi.

— Ei vezi, zise ea spre a-l împăca, spui despre tine tot soiul de prostii. Cînd ai strîns atunci banul acela în pumn, am simţit cum mă trec fiorii. Mi-era frică, dar în acelaşi timp mă şi amuzam. Erai atît de liniştit ! Şi acum ai stricat totul ! Auzi ! Un *beachecomer !*

— Ce, n-am şi eu voie să glumesc ? zise Husein rîzînd mulţumit. Stai mai bine să-ţi spun mai departe despre Diesele. Dacă reuşim să mărim viteza pînă la treisprezece noduri, o scoatem la capăt cu planul. Mecanicul nostru şef are cap, deşi e negru în cerul gurii. Singur, bineînţeles că nu poate face nimic. Dar împreună cu noi, cu toţi motoriştii la un loc, ar fi altceva. Ca să punem însă la punct motoarele, ar trebui să lucrăm în timpul escalelor, adică să renunţăm la permisia de a coborî la uscat.

— Auzi nenorocire ! interveni Jenia îmbărbătîndu-l. Dacă trebuie — trebuie.

— Asta zic şi eu : şi o vom face fără discuţie. Vorba e că nu prea merg bine treburile la noi cu motoriştii. Sînt din ăia de se tem să se apropie de maşină, pentru că a fost reglată pe uscat. Sigur că asemenea oameni n-au ce căuta pe petrolier. Ăştia nu sînt marinari! („Din nou Basov", îşi zise el repede, dar de astă dată fără pică). Reglează motorul o dată, de două ori şi atunci are să arate el ce poate. Asta este, Jenia. Cît despre *beachecomer*, uită, am glumit adineauri.

Alături de dînsul şedea o fată frumoasă, pură, cum nu mai întîlnise în viaţa lui. Ochii ei, care cu o clipă mai înainte îl priviseră cu dispreţ jignitor, îl măsurară acum cercetător, parcă vrînd să se încredinţeze de seriozitatea spuselor lui. Dar deodată Husein se simţi cuprins de o acută părere de rău gîndindu-se că această victorie închipuită, despre care vorbise cu o siguranţă atît de nerușinată, e în realitate foarte puţin probabilă.

1

Nu mult după asta niște electricieni întorși din oraș povestiră despre o nouă întîlnire a lor cu marinarii de pe petrolierul „Agamali".

Electricienii erau ruşinaţi şi obrajii le ardeau.

— Ei au să plece cu două ore după noi, perora Kotelnikov. Ne-au şi spus-o : „Vă dăm două ore avans. Către seară, aşteptaţi-ne, vă ajungem şi vă luăm la remorcă..."

— Nu minţi !

— Chiar aşa au spus : „Voi n-aveţi ce pierde, iar nouă asta ne face cinste..."

— „Broaşte ţestoase cu combustie internă", îl completă Volodea Makarov.

— Cine sînt „broaştele ţestoase" ?

— Noi ! Pe noi ne numesc aşa. Ne iau peste picior, păcătoşii !

— Şeful de echipaj a spus...

— Puţin îmi pasă cine a spus ! urlă Husein enervat. Eu vă întreb : se poate să ne-o ia într-adevăr înainte ?

— N-ar trebui...

— Trebuie să ne pregătim, zise răguşit şi în zeflemea Hruliov, scuturîndu-şi moţul creţ. Hei, preşedinte al comitetului de bord, pune echipajul la treabă !

În ziua aceea activitatea la bord se desfăşură ca de obicei. Carturile se succedau, buletinele meteorologice

se recepționau prin radio, se ținură obișnuitele cursuri politice. Numai că marinarii urcau mai des pe spardeck fără să-i împingă vreo nevoie și de acolo priveau către sud, unde dincolo de dunga albastră a orizontului uscatul se topise în fundul zării. După-amiază se ivi din direcția aceasta un punct abia perceptibil. El creștea încet, parcă plutind între cer și mare, întretăind ca o știrbitură urîtă linia ireproșabilă a orizontului. Primul îl zări Dogailo, care ieșise pe spardeck să vadă dacă totul este în regulă. El fluieră încet și prelung și coborî să comunice celorlalți descoperirea sa. Pe punte electricienii curățau colectorul de la grupul electrogen.

— Ne fugărește ! anunță Dogalio cu un falset triumfător. „Agamali" e pe urmele noastre. Pînă deseară ne întrece, fraților, pe cinstea mea v-o spun !

Electricienii suiră în fugă pe spardeck. Dogailo alergă în trap după ei, zîmbind pe sub mustață.

— O fi vreo canonieră ? își dădu cu părerea electricianul Protenko.

— Na, că ai și nimerit-o ! Dar fumul unde-i ? Nu vezi că nu scoate fum de loc ? Nu, scumpule, asta nu-i canonieră. E o motonavă.

Motoriștii și marinarii care nu erau de cart apăreau cîte unul pe spardeck, duceau mîna streașină la ochi, se uitau și apoi dispăreau fără să scoată o vorbă. Dogailo umbla de colo-colo cu ochii în jos și din obișnuință cerceta toate ungherele navei, parcă ar fi căutat ceva. Totuși din cînd în cînd privea și el în zare. Pe puntea de comandă Kasatki stătea cu binoclul la ochi și se uita la nava ce se apropia. Proporțiile ei creșteau neîncetat, de parcă era gonită dinspre sud de vîntul umed și șuierător. Kasatki lăsă binoclul în jos și pe buze-i încremeni un zîmbet.

Pe spardeck, între timp, apăreau mereu alții, căutînd grăbiți la orizont nava și măsurînd din ochi distanța pînă la ea. Făceau lucrul acesta fără să scoată un cuvînt, fără să se privească unul pe celălalt, așa, ca din întîmplare, încercînd să nu-și arate neliniștea.

Cam pe la apusul soarelui, schimbînd brusc spre tribord, „Agamali" își arătă suprastructura și coșul scurt de la pupă, care scotea rotocoale străvezii de fum. Era tocmai la sfîrșitul cartului. Marinarii ieșeau fuga pe punte și se opreau la copastie. Motoriștii se strînseră în jurul lui Husein, care se sprijinea cu toată greutatea pe copastie și pe fața sa oacheșă și nemișcată i se putea vedea pulsul zvîcnind deasupra sprîncenei stîngi.

Basov apăru pe punte în clipa cînd navele ajunseră la travers, una în dreptul celeilalte. El își plimbă privirea de la Husein, care stătea nemișcat, la ofițerul al doilea Aleavdin, care tropăia pe loc nervos, și de la acesta la fețele marinarilor, motoriștilor și electricienilor adunați pe punte. Îndreptîndu-se spre scara de la pupă, Dogailo trecu, bocănind cu cizmele, pe lîngă dînsul.

— Trebuie să salutăm nava „model", zise el cu șiretenie și cu glas cîntat : Vorba ceea, toată stima și considerația. Poftim, cale liberă ! Cart bun înainte !

Și se sui pe scară, urmat de cîțiva curioși.

— Nu-i nevoie, lasă, Dogailo, protestă slab Aleavdin, dar șeful de echipaj nu-l auzi. El se apropie de pavilionul de la pupă și desfăcu nodul. Trase de trei ori de frînghie și pînza lată, roșie, fluturată de vînt, alunecă supusă de-a lungul bastonului pe pavilion, coborînd la picioarele șefului de echipaj.

De pe punte se vedea foarte bine tot ce se petrecea pe puntea navei „Agamali". La bordul ei unii încremeniseră nemișcați. Alții cărau pe punte capătul unei parîme. Inelele rigide ale parîmei se întindeau cu greu. Dar pavilionul de la pupă continua să fîlfîie sus, nimeni nu se grăbea să-l coboare drept răspuns la salut.

— Le arde de șagă, observă încet Dogailo care se întorsese. Uitați-vă, au adus o parîmă. Adică, chipurile, ar vrea să spună : „Hai să vă luăm la remorcă".

Oamenii de pe puntea navei „Agamali" păreau a îndeplini o muncă serioasă, dinainte chibzuită. Ei aruncară un capăt al parîmei în afara bordajului și ea rămase atîrnată în aer, bălăbănindu-se și descriind dea-

supra apei zigzaguri. „Agamali" îl depăşi pe „Derbent" arătîndu-şi acum pupa rotundă. Pe punte domnea liniştea.

— Ce bădărani ! începu Dogailo, clătinînd din cap. Ce, ne-am înţeles noi cu ei să ne întrecem ? Avem noi motoare cum au ei ? Iaca, să spună şi motoristul ! Caraghioşii !

Toţi îşi îndreptară privirile spre el, unii zîmbiră. Glasul cîntat al şefului de echipaj avea un efect calmant. Hruliov care stătea deoparte se apropie cu un mers legănat de Husein şi-l atinse cu mîna pe umăr.

— Prinde parîma, Mustafa, spuse el privind în jur, parcă îndemnîndu-i pe ceilalţi să rîdă. Motorul tău, oricum, nu trage nici de două parale. Hai, Mustafa, nu lăsa să-ţi scape ocazia !

Husein se smuci ca ars şi-l ameninţă cu pumnul, strîmbîndu-se la faţă de necaz.

— Pleacă de lîngă mine, parazitule ! urlă el ca un turbat, înaintînd spre marinar. Şterge-o, că-ţi sucesc gîtul !

Hruliov se dădu înapoi, întinzînd palmele înainte.

— Hei, ţine-ţi labele acasă, spuse el repede cu o notă mai jos. Ce ziceţi, băieţi, de el, că nu înţelege de glumă ? !

În jurul lor, curioşii făcură îndată cerc şi începură să murmure. Peste umărul lui Husein apăru faţa rotundă şi pistruiată a lui Volodea Makarov.

— Nu te bate, Mustafa ! strigă el mînios. Ce, ăsta-i om ? De-l scuipi între ochi, el se şterge şi gata.

— Ce mai e şi asta ? răcni autoritar Aleavdin. De bătaie vă arde ?

Basov se apropie repede de grupul acesta gălăgios de pe punte. Ajunsese pînă la el glasul puternic, de băieţandru, al lui Volodea :

— De ce ne împotmolim la cheiul de încărcare ? Puteţi să-mi spuneţi ? De ce mergem cu opt noduri cu nava neîncărcată ? Cine poate să-mi răspundă ?

— În cursa următoare putem să-i lăsăm cu buzele umflate, zise Basov croindu-şi drum spre radiotelegrafist. Stai, Volodea, că-ţi răspund eu.

Toți se uitau acum la el și, din pricina încordării, i se tăie pentru o clipă glasul. „Numai să nu dau greș acum", își zise el în gînd. Îl căută din ochi pe locțiitorul politic, dar acesta nu era acolo.

— De ce zbieraţi ? întrebă Basov grosolan, întîlnind privirea rătăcită a lui Husein. Înțeleg, continuă el adresîndu-i-se. Aceşti marinari de pe „Agamali" nu ne consideră oameni. Şi tu socoți că asta-i de rîs ? zise el întorcîndu-se brusc spre Hruliov. Înseamnă că recunoşti singur că eşti un om de nimic.

— Avem mulți dintr-ăştia ! țipă Volodea. Lor nu le pasă de nimic ! Din cauza lor suferim şi noi !

Cineva, în spatele lui Basov, se foi şi-l aburi pe gît cu suflarea-i fierbinte. Basov ridică glasul şi continuă pe un ton ferm :

— Putem să-i lăsăm cu buzele umflate, chiar dacă ei ocupă acum primul loc iar pe noi ne latră şi cîinii la dana de petrol. Vă spun că-i putem bate. Cel dintîi lucru pe care-l avem de făcut este să punem la punct motoarele. Apoi să folosim cît putem timpul, la escale.

— Şi atunci cînd să ne mai plimbăm ? interveni cineva chicotind uşor.

Dar sîsîitul celorlalți îl sili îndată să tacă. Basov nici măcar nu se întoarse.

— Trebuie să economisim, să folosim din plin fiecare minut. Secunzii trebuie să manevreze astfel ca nava să fie îndepărtată la vreme de chei în timpul încărcării, pentru ca să nu ne împotmolim. Trebuie să reparăm în marş grupul motor de rezervă. Şi atunci apa, dacă o să vrem, are să clocotească şi sub chila noastră !

— Cît voi fi eu de cart garantez că n-o să se mai producă împotmoliri, declară pe neaşteptate Aleavdin cu mult foc.

— Vorbă multă sărăcia omului : să ne punem pe treabă, se auzi încet din spate.

— Ei, ce ziceți, ne punem pe treabă ? întrebă Husein cercetînd cu o privire neîncrezătoare feţele vecinilor, ca

şi cum nu i-ar fi venit să creadă că s-ar putea începe aşa, deodată.

— Mamă, mamă, ce treabă o să facem... exclamă Volodea, smulgîndu-şi de pe cap şapca şi strîngînd-o în pumn, de parcă ar fi avut de gînd s-o dea de pămînt.

Mîncîndu-şi preocupat unghiile, Kotelnikov zise :

— Trebuie să-i provocăm la întrecere, asta-i !

— O-ho, prea ar fi de tot ! S-ar putea să nu iasă nici o scofală.

— Ba trebuie să-i provocăm neapărat, stărui Basov. Şi chemarea la întrecere le-o vom transmite prin radio. Dar deocamdată nu-i vorba de asta. Rămîne hotărît ca în timpul escalei întregul personal de la maşini să-şi continue lucrul.

Se făcu o scurtă tăcere. Kozov, cu mîinile în buzunare, se apucă să contemple suprafaţa netedă a mării. Motoristul Gazarian zise, privind în jos :

— Cum să nu mai cobor la uscat, cînd mama mea e bolnavă ? E bătrînă. Nu se poate...

— Va-ai, auzi nenorocire ! observă caustic Kotelnikov, făcînd ochii mici. Dar cum ai aflat asta ? Prin radio ? Că pînă acum era sănătoasă !

— Marş la crîşmă, hai, o scoatem noi la capăt şi fără tine ! strigă Husein, uitîndu-se ameninţător la motorist. Era atît de surescitat încît în fiece clipă faţa lui lua altă expresie : ba senină, ba furibundă. Cine o să coboare în timpul escalei este un ticălos !

Basov îi spuse :

— Nu te teme, n-o să coboare nimeni. Nimănui nu-i face plăcere să fie scuipat. Iar dacă totuşi va coborî vreunul, mă rog, o să fie pentru noi o piedică mai puţin. Şi, făcîndu-i un semn lui Husein, se îndreptă spre sala maşinilor. Volodea Makarov îl ajunse din urmă.

— Alexandr Ivanovici, băieţii vor lucra la motoare, dar eu ce-am să fac ? Staţia de radio merge !

— În sala maşinilor n-ai ce face, nu eşti motorist, îi răspunse Basov în doi peri. Dar, ştiu şi eu ?... De fapt aici nu-i vorba numai de motorişti... vino neapărat.

Husein se trezi pe întuneric. Pereţii cabinei vibrau din pricina trepidaţiei egale şi monotone a motoarelor, ca vîjîitul sîngelui în urechi. Se ridică şi sări jos din pat. I se păru că a întîrziat şi că nava a ajuns în port. Dar hubloul era întunecat şi nu se vedea nimic, lăsînd să străbată prin el doar plescăitul valurilor şi şuierul uşor al vîntului. Husein ieşi fuga pe culoar, cît pe ce să lovească cu uşa pe cineva care tocmai trecea pe acolo.

— Vino, îi spuse Basov preocupat. Tocmai te căutam. Am trecut acum de insula Jiloi. E timpul să începem.

Trecură pe lîngă peretele fierbinte al bucătăriei, de-a lungul unui şir de cabine şi ajunseră la uşa sălii maşinilor. Aici Basov se opri.

— E prezent aproape tot echipajul, îi zise el zîmbind. Ca început e bine, dar pentru reglarea aparatului motor nu-i nevoie de atîţia.

— Cum nu-i nevoie ?! se miră Husein. Păi chiar dumneata...

— E adevărat că eu însumi am insistat să trecem la munca de şoc. E mai bine ca primul succes să fie obţinut prin eforturi comune. Atunci fiecare va putea să se simtă mîndru şi nu vor mai exista oameni care să stea nepăsători lîngă motoare.

— Ai dreptate, conveni Husein căruia îi făcea plăcere că mecanicul-şef se sfătuieşte cu el în secret, fără ceilalţi, ca şi cum l-ar distinge pe dînsul de restul echipajului. Ideea e bună. Numai că s-ar putea să nu avem de lucru pentru toţi. N-ar fi mai bine să-i dăm deoparte pe cei de prisos ?

— Să-i dai deoparte nu-i mare lucru, răspunse Basov, dar, după părerea mea, nu trebuie să avem spectatori.

În sala maşinilor oamenii stăteau îngrămădiţi pe grătare, discutau între ei, străduindu-se să acopere cu glasurile lor huruitul motoarelor. La vederea acestei adunări puţin obişnuite, Husein se emoţionă. Îi cunoştea

pe toți acești oameni, dar pe jumătate din ei nu-i considera buni de nimic ; puteau cel mult să execute ordinele și căutau întotdeauna să scape cît mai repede de cart. Trebuiau supravegheați necontenit. Cu oameni ca ăștia vrea Basov să pună la punct motoarele ?

Coborînd scara în urma mecanicului-șef, Husein simți toate privirile asupra lor și avu o senzație neplăcută, de parcă s-ar fi dat drept altcineva.

— Dumneata ai să schimbi segmenții la pistoane, îi spuse Basov. Ia-ți vreo cinci lăcătuși-mecanici și motoriști și fii cu ochii în patru cînd ridicați pistoanele.

Emoția lui Husein creștea : mecanicul-șef are două ajutoare și, cu toate astea, cine știe de ce, preferă să-i încredințeze lui treaba asta. Și cum să fie „cu ochii în patru" cînd el însuși este doar un simplu motorist și n-a condus niciodată oameni ?

Basov așternu în palmă foile cu diagramele indicatoare. Echipajul se îngrămădi în jurul lui și Husein rămase cam descumpănit, neștiind ce să facă. Din pricina huruitului motoarelor, vocea mecanicului-șef nu se auzea. Încetul cu încetul, Husein fu cuprins de descurajarea care-l copleșea totdeauna în clipele de inactivitate : „Mecanicul-șef va spori turațiile motoarelor, va raporta acolo unde trebuie, va primi mulțumiri. Dar ce-l privesc pe el, pe Husein, toate astea ? Ieri pe punte a făcut pur și simplu pe nebunul".

Deodată observă că Basov îi face semn cu mîna ; simți îndreptată asupra lui atenția tuturor, roși și se încruntă furios. Cu o privire complet absentă, se uită la foile diagramelor, pe care i le întinse Basov.

— Uite aici, striga Basov împungînd cu arătătorul foaia de hîrtie, acesta este primul timp al pistonului. Compresia incompletă dă aici o curbă deformată. Și uite colea diagrama normală a cilindrului al cincilea. Vezi deosebirea ? Deci unde trebuie să schimbăm segmenții ? întrebă el, punîndu-și o mînă pe umărul lui Husein iar cu cealaltă întinzîndu-i diagramele.

Mecanicul Zadorov, ajutorul lui Basov, privi dintr-o parte și-i șuflă nerăbdător :

— Probabil că la al treilea şi la al patrulea...

— Ştiu şi fără dumneata, se oţărî gelos, Husein. Trebuie schimbaţi la al treilea şi la al patrulea, Alexandr Ivanovici...

Pe grătarul de sus se puneau segmenţii la pistonul de rezervă. Corpul cilindric, de un metru şi jumătate, al pistonului zăcea pe grătar, barînd trecerea spre atelier. Kozov, Gazarian şi doi mecanici-lăcătuşi se căzneau să-l ridice ca să-i potrivească segmenţii. Din cauza opintelii erau roşii ca focul şi strigau unul la celălalt, gata parcă să se încaiere.

— Băieţii fac acolo gimnastică, iar diferenţialul se odihneşte, glumi Basov. Ia du-te la ei, Mustafa.

Husein dădu fuga sus. Cînd îl văzură, oamenii lăsară jos pistonul şi se îndreptară din şale.

— Palancul diferenţial nu funcţionează, explică domol lăcătuşul-mecanic Iakubov, pesemne că i-au sărit lanţurile. Ce te uiţi aşa ? Ni s-a spus să terminăm pînă ajungem în port şi ne căznim şi noi cum putem...

Şi zîmbi senin, ştergîndu-şi cu batista faţa lată ce exprima bunătate. Lui Husein îi plăcuse totdeauna acest flăcău simplu, dar acum, fără să ştie nici el de ce, se înfurie pe el.

— Cum putem !... Ce va să zică asta ? strigă el mînios şi apucă nervos lanţul palancului diferenţial, care însă nu se mişcă de loc.

— Trebuie să ne suim la grinda pisicii, să punem lanţurile la loc, observă Iakubov, care nu se simţi de loc atins de strigătele lui Husein, dar eu mă tem să nu cad.

Ceilalţi nu se urniră din loc, se uitau la Husein să vadă ce va face. Dar nici el nu avea cîtuşi de puţin chef să se caţere sus ca să repare palancul. Părea mai uşor să ridice pistonul cu mîna. Observînd însă că Basov se uita de jos la el, începu să-i dea zor.

— Prindeţi cîrligul, băieţi, spuse el cu un aer preocupat. Mă duc eu...

Pentru ca să ajungă sus la grinda din tavanul sălii maşinilor trebuia să intre de afară prin spiraiele cu

geamuri ale luminătorului. Husein ieşi afară şi alergă spre pupă. Era întuneric şi bătea un vînt rece dinspre uscat. Luminile din port încercuiau nava, oglindindu-se în apă şi părînd nişte ghirlande de aur. Husein se vîrî prin spiraiul deschis şi ţinîndu-se de rama luminătorului cu mîinile căuta cu piciorul grinda. Fu învăluit de căldura şi fumul de la motoare. De jos oamenii îl urmăreau cu capetele lăsate pe spate. Husein se tîrî în patru labe de-a lungul grinzii, fluierînd şi strîngînd fierul cu degetele. Ajungînd la căruciorul palancului potrivi bine lanţul pe pinion şi strigă jos cu o voce care răsuna ca din butoi :

— Trageţi puţin !... Ce, aţi încremenit ? Vira ! [1]...

Basov stătea jos şi examina diagramele. Husein se bucură văzînd că Basov nu-l supraveghează, ca şi cum lăsase în întregime lucrul la pistoane pe seama lui. Coborî jos în mîini lăsîndu-se pe lanţ şi, ajungînd pe grătar, începu să-i ajute pe lăcătuşii-mecanici.

Dindărătul peretului tablourilor de distribuţie apărură electricienii comsomolişti. Terminaseră reparaţiile curente (întreţineau centrala electrică de pe „Derbent" în mod exemplar), totuşi nu plecaseră.

— Ce facem ? întrebă Kotelnikov, rozîndu-şi unghiile. Aici e sectorul cel mai important. Dar mărturisesc că eu la Diesele nu mă pricep de loc.

— Trebuie să fim în frunte, prinse a se agita Volodea. Trebuie să dăm exemplu.

Kotelnikov se încruntă.

— Tu nu te gîndeşti decît să fii în frunte, spuse el cu ciudă, mai bine ai da ajutor oamenilor, simplu, uite, punînd mîna pe o sculă şi întinzîndu-le-o. Pe cînd aşa, dai exemplu celor care trăncănesc.

— Da parcă o şti el ce trăbă să facă ? ! exclamă Proţenko măsurîndu-l cu privirea pe Volodea, care se fîstîcise. Un prostălău !

Kotelnikov coborî primul şi se apropie de Basov.

[1] Vira — In limbajul hamalilor din porturile Mării Negre înseamnă : ridică ! (n. ed.)

— Alexandr Ivanovici, noi ne-am terminat treaba, spuse el, şi am venit să-ţi dăm o mînă de ajutor. Dă-ne să facem orice, chiar şi să cărăm ceva, indiferent...

Lăcătuşii-mecanici meştereau în jurul pistonului ridicat la diferenţial, aşezînd segmenţii. Husein avea impresia că munca înaintează fără nerv, cu încetinitorul parcă. Segmenţii nu intrau în canale, care trebuiau curăţate cu şabărul. Deodată Husein auzi cum se întrerupse duruitul puternic al motoarelor şi sus începu să urle sirena. Trebuiau pregătite trei pistoane, iar ei nu-l terminaseră nici pe primul. Luă din mîna lui Iakubov şabărul şi se puse pe treabă. De sub dalta lui începură să sară bucăţi de zgură.

— Mai uşor, Mustafa, îl sfătui Iakubov cu blîndeţe. Dacă iei prea mult, au să înceapă segmenţii să joace.

Fu rostogolit din atelier al doilea piston, agăţat de cîrlig şi ridicat în aer. Întrerupîndu-şi lucrul, Husein urmărea ce se petrece la motoare. Înarmaţi cu chei, oamenii se căţăraseră pe cilindrii. Apucîndu-se cu grijă de ţevile fierbinţi, încercau să deşurubeze capacele cilindrilor. Printre ei Husein îl zări pe Kotelnikov, dar nu apucă să se mire, că de undeva răsări Volodea.

— Încă n-aţi terminat? strigă acesta cu glas plîngăreţ. Şi nu mai avem decît două ceasuri. Of, ce oameni!

— Fă tu mai repede, dacă poţi, se oţărî Husein mînios. Să te văd!

Sub şabărul acestuia fierul scrîşnea. Umerii săi transpiraţi erau plini de o pudră neagră, de zgură. Lăcătuşul-mecanic Iakubov se scotoci prin buzunare să caute o ţigară, nu găsi, făcu un gest cu mîna că se lasă păgubaş şi se apucă de ultimul segment.

— Nu face nimic, las' că fumăm în larg, spuse el voios, făcînd cu ochiul lui Volodea. Dă-mi ciocanul, scumpule.

După ce isprăviră cu pistoanele, Husein azvîrli deoparte şabărul şi se apropie de gura ventilatorului. Şuvoaiele reci de aer îi gîdilară spinarea asudată şi el simţi o plăcută durere în braţe. Acum, că-şi terminase

treaba, parcă toţi îl dădură uitării. Motoriştii scoteau capacele cilindrilor, cercetau injectoarele. Toţi, chiar şi acei pe care Husein îi considera leneşi şi de prisos pe navă, se grăbeau la fel cu dînsul.

„M-am omorît muncind, îşi zise el în gînd, dar parcă a băgat cineva de seamă?" Totuşi acest gînd nu-l mai supără ca înainte, ci i se păru plictisitor şi respingător ca o rană ce s-a uscat, te mănîncă şi îţi vine s-o rupi cu unghia. Se scutură şi dădu fuga la motoare.

Sus, aproape de tavan, luneca încet căruciorul palanculului. Pistonul terminat plutea prin aer, făcînd lanţul întins să zăngănească. Jos, oamenii se mişcau de parcă ar fi mînat nişte animale de povară, întinzînd lanţurile palanculului diferenţial.

Pistonul se opri deasupra unui cilindru, acolo începu să coboare şi, peste puţin timp, capătul lui pătrunse în corpul cilindrului. Husein strîngea cu mîinile segmenţii ce intrau în cilindru. După ce intră şi ultimul segment, el se îndreptă de şale şi-şi şterse mîinile.

— Capacul! comandă el motoriştilor. Terminăm cu al treilea cilindru, Alexandr Ivanovici.

Basov se uită la faţa lui însufleţită şi zîmbi. Privea cu emoţie ceea ce se petrecea în jurul lui şi îndeosebi noua expresie ce se citea pe feţele oamenilor. Parcă dispăruse de pe ele acea toropeală pe care le-o întipărise lenevia şi în locul ei se citea nerăbdarea şi curiozitatea aprinsă pe care o au oamenii ce pun pentru prima oară suflet într-o treabă serioasă. Totuşi avea încă îndoieli. S-ar fi putut ca asta să nu fie decît o însufleţire de moment, stîrnită de noutatea lucrului, o flacără vie dar pîlpîitoare, gata să se stingă la primul insucces.

Basov nu voia să se gîndească la asta, nu voia să creadă că s-ar putea ca de pe faţa lui Husein să dispară această minunată însufleţire. Cînd sirena începu să urle, vestind terminarea operaţiei de încărcare, Basov se apropie liniştit de postul de manevră.

Personalul de la motoare se îngrămădi în faţa aparatelor indicatoare. Husein stătea lîngă valvula de lan-

sare, cu mîna pe volan. Brusc îşi pierdu toată siguranţa. Dacă cumva tahometrul va continua să indice tot o sută de turaţii ? Înseamnă că degeaba a renunţat echipajul la permisia lui de cîteva ore şi că degeaba mulţi au rămas să muncească în continuare în al doilea schimb. Or, el, Husein a fost primul care i-a pus în mişcare pe băieţi şi i-a chemat la întrecere. Acum, de el au să-şi bată joc...

De la comandă răsună telegraful. Basov puse mîna pe volan şi privi la indicator. Husein suspină şi închise ochii.

— Deschide, Mustafa, se auzi glasul lui Basov.

Cînd îi veni la ureche zgomotul greu al primilor timpi ai motorului, Husein prinse curaj şi se apropie de tablou. Telegraful indică mai întîi „Încet înapoi", apoi „Încet înainte". Nava începu să întoarcă, depărtîndu-se de chei.

Husein nu se mai putu stăpîni şi întoarse ochii de la cadrane. „Ei, şi ce-i dacă n-o să iasă ? Am să rîd şi eu împreună cu ceilalţi", îi trecu prin cap acest gînd laş. Dar în clipa următoare uită de toate, absorbit în întregime de duduitul din ce în ce mai accelerat al motorului.

Indicatorul tahometrului se ridica repede. Fără a se opri de loc, trecu de cifra „o sută" şi continuă să înainteze.

— O sută cinci... o sută şapte... o sută zece...

În jur răsunară voci emoţionate, oamenii care se aflau în spate se ridicară în vîrful picioarelor ca să poată vedea mai bine. Motoarele duduiau cu toată puterea.

— O sută douăsprezece ! strigă triumfător Volodea la urechea lui Husein. Ah, priveşte, Mustafa !

— M-da ! exclamă cu înţeles Kozov, încreţindu-şi nasul într-un zîmbet şiret. Ei, acum o să ne putem încerca puterile cu „Agamali", Alexandr Ivanovici !

Husein ieşi pe punte şi se aşeză să se odihnească. Luminile portului se topeau în întuneric. Vîntul zvîrlea

în jos rotocoalele de fum risipindu-le pe punte, unde se agățau de capacele spiraielor, ca niște bucăți de pînză cenușie.

Husein îl zări pe mecanicul-șef ieșind din sala mașinilor și oprindu-se în dreptul dîrei de lumină ce se proiecta din ușă.

„Se va apropia de mine, ori ba?" se întrebă Husein, întorcîndu-se. I se părea că, dacă Basov se va apropia și va intra în vorbă cu el, se va petrece ceva foarte important, care va determina o schimbare a întregii sale existențe la bord. Auzi pași în spatele său și, cînd simți pe umăr mîna lui Basov, tresări.

— Am atins astăzi o sută douăsprezece turații, spuse Basov simplu, cu un aer preocupat. Băieții sînt în sala de mese, în mare agitație; nu se așteptau la așa ceva. Dar ăsta nu e decît un început. Trebuie să menținem mai departe motoarele în această stare. Asta e mult mai greu și s-ar putea să suferim un eșec. Vreau să spun că e nevoie de aici înainte de o atenție permanentă și va trebui să ne petrecem încă multe escale pe lîngă motoare.

— Injectoarele se înfundă adesea, îi răspunse Husein pe același ton sec și inexpresiv. Acum e întuneric și nu se vede cum e fumul. Adineauri era negru, avea funingine multă, acum parcă e mai curat.

— Fumul — asta-i fleac, zise Basov îngîndurat. Fumul e fum! și începu să rîdă. Acum intri în schimb tu, Mustafa?

— Da, mă duc îndată, răspunse Husein, ridicîndu-se. M-am odihnit un pic.

Văzu că nu se întîmplase nimic deosebit. Avuseseră între ei un schimb de observații în legătură cu munca și se pregăteau acum să se despartă. Probabil că Basov fusese distrat cînd i-a spus „tu", i-o fi spus așa, mașinal. Basov se tutuiește numai cu comsomoliștii...

— Mai țineam și să-ți mulțumesc, spuse deodată Basov. Dacă nu era ajutorul tău... Singur n-aș fi putut face nimic, adăugă el simplu.

— Ce să-mi mulţumeşti... bolborosi năucit Husein. Parcă numai eu am fost ? Şi îl privi drept în faţă pe mecanic, dar acesta nu se grăbea să plece şi-i întinse mîna.

Abia acum se petrecu acel eveniment important pe care-l aştepta vag Husein. El luă repede mîna şefului-mecanic şi i-o strînse cu atîta putere, încît degetele li se lipiră.

— Ah, Alexandr Ivánovici, şopti el din toată inima, scumpul meu prieten !

3

Radiograma transmisă petrolierului „Agamali" suna în felul următor :

„Vă chemăm la întrecere socialistă pentru îndeplinirea planului de transporturi. Comunicaţi-ne consimţămîntul vostru.

Preşedintele comitetului de bord Kotelnikov"

Şi cîtă vreme radiotelegrafistul manipula la aparat, preşedintele comitetului de bord, în spatele lui, nu-şi găsea astîmpăr.

— Poate că n-au să se arate dispuşi nici măcar să discute cu noi ? Ce-i drept, e cam mare obrăznicia din partea noastră. N-am recuperat încă nici timpul cu care am rămas în urmă.

Volodea întrerupse emisia şi se întoarse pe scaun.

— Atunci îi vom întrece în chip neoficial şi oricum vor fi nevoiţi să recunoască. Parcă nu-i totuna ? Noi lansăm chemarea, noi, cei patruzeci şi cinci de oameni de pe „Derbent". Straşnic, nu ? Minunat lucru mai e şi întrecerea asta ! Acum nu mai pot să aştept liniştit pînă ni s-or aduce şlepurile. Cred că pe ziua de azi le-am făcut destui nervi indivizilor acelora flegmatici de la biroul de dispeceri al radei. Dar pînă la urmă am căpătat şlepurile la timp.

— Da ce zici, îi întrecem ?

— Nici vorbă. Să-ţi spun un lucru, Steopa : cred că am greşit atunci cînd am discutat despre echipaj. Îţi aminteşti, ziceai că-i „o adunătură".

— Parcă nu-mi amintesc...

— Haide, să nu-mi faci pe şmecherul ! Te ademeneam atunci cu un loc la E.P.R.O.N. Ai o memorie de fecioară, Steopa !

— Asta a fost demult...

— Tocmai asta e ! Ai văzut cum au muncit motoriştii în timpul escalei ? N-a mai fost ca altădată. Şi cel mai interesant este că lucrurile s-au aranjat fără amestecul comandanţilor. Da cum a început, mai ţii minte ?

— A început Mustafa Husein...

— Fost comsomolist. Dar de ce e „fost", ştii ?

— Pare-se că a fost exclus pentru beţie. Nu ştiu prea bine...

— Eh, uite că asta nu e bine, Steopa ! Noi ne închidem în colţul roşu şi nu cunoaştem de loc oamenii. Întrecerea a început spontan, fără noi ; noi ne-am alăturat, atîta doar.

— Ieri totuşi ai vrut să te pui în frunte, îl înţepă Kotelnikov.

— Lasă... Trebuie să punem capăt acestei izolări prosteşti şi să muncim cu oamenii. Poate că atunci o să reuşim să ne plasăm în frunte.

— Mai multe adunări deschise, preciză Kotelnikov, mai puţine secrete. Şi principalul este să lucrăm pe brînci. Ne mulţumeam să menţinem în ordine grupul electrogen şi cu asta ne socoteam chit. Gata, putem fi luaţi de model ! Prea ieftin am vrut să scăpăm, Volodea ! Noi trebuie să fim pretutindeni acolo unde treaba merge prost. Dacă nu te pricepi să pui la punct motorul, atunci ajută dînd la mînă sculele necesare, organizează oamenii, arată-le ţelul către care trebuie să tindă. E o muncă grea, Volodea, să organizezi oamenii. Grea de tot...

Cei de pe „Agamali" nu se grăbiră cu răspunsul. Seara în timpul cinei Volodea dădu buzna în salonul ofiţerilor.

— Președintele comitetului de bord la aparat, anunță el solemn. Mișcă, Steopa ! Mai repede !

Stația de radio se umplu de lume : marinari, electricieni, mecanicul al doilea și motoriștii. Venise pînă și ofițerul al doilea, Aleavdin. Se vorbea încet, aproape în șoaptă, ca și cum cel care îl chemase pe președintele comitetului de bord se afla chiar aici în cabină și se ascundea îndărătul tabloului aparatului de emisie. Cu gura întredeschisă, Husein asculta bătaia sacadată a manipulatorului și șuieratul megafonului.

— Tu ai transmis ? întrebă el încet. Și acum vorbește el ? Ce a răspuns ?

— Du-te la dracu, șuieră Volodea, mă încurci !

De la celălalt capăt al mării veni în sfîrșit răspunsul tăcănit pe un ton nepăsător :

„Acceptăm, dacă nu glumiți. Condițiile noastre sînt următoarele : transportarea a douăzeci și cinci de mii de tone peste plan, reducerea timpilor morți, executarea reparațiilor în marș. Punct."

În cabină se stîrni gălăgie. Radiograma trecu din mînă în mînă. Aleavdin clătină din cap.

— Bine-ar fi să recuperăm rămînerea noastră în urmă ! Dar douăzeci și cinci de mii peste plan, iertați-mă, asta-i curată aiureală.

— Totuși, iată, ei propun lucrul ăsta, zise Kotelnikov strîngînd din ochi. Înseamnă că pentru ei asta nu-i aiureală.

— Ei au alte motoare, noi altele.

— Motoarele sînt din aceeași serie. Capetele noastre diferă !

— În ceea ce privește capetele, dați-mi voie să vă spun ceva, zise mecanicul al doilea, Pronin, care tăcuse pînă atunci. Dumneata știi cine a reglat motoarele de pe „Agamali" ?

— De unde să știu ?

— Eu știu. Le-a reglat mecanicul nostru șef, Alexandr Ivanovici. El a lucrat înainte în docuri, la șantier.

— Faci o confuzie. Nu se poate !

— Ba știu asta sigur. Chiar el.

Husein surîse triumfător.

— Ieri am sporit turațiile motorului din babord pînă la o sută douăsprezece, zise el privind în jur. Ați văzut-o cu toții! Și Basov susține că se poate atinge la toate motoarele o sută cincisprezece.

Înșfăcă radiograma de pe masă și ieși repede. Marinarul Hruliov îl petrecu cu privirea, în timp ce pe buze îi flutura un zîmbet răutăcios.

— Ce se mai dă peste cap, zise el făcîndu-i cu ochiul lui Aleavdin. Acum cu siguranță că a dat fuga la mecanicul-șef să se gudure pe lîngă el. Se lingușește, beachecomerul! Și doar a fost judecat pentru huliganism, știți asta?

— Pentru beție, îl corectă posac Kotelnikov. De ce pălăvrăgești de pomană? Ai o limbă păcătoasă, Hruliov, ca o coadă de punte!

Husein întredeschise ușa cabinei lui Basov. Mecanicul-șef ședea la masă, cu tîmplele proptite în pumni.

— Vă dor dinții? întrebă Husein, închizînd cu precauție ușa.

— Nu, n-am nimic cu dinții, răspunse Basov, întinzîndu-se. Ce ți-a venit? Pur și simplu nu pot să dorm și pace, cu toate că n-am dormit toată noaptea.

Husein se așează pe un colțișor al scaunului și desfăcu radiograma, dar o strînse apoi la loc fără să știe nici el de ce.

— Sînteți amărît, care va să zică? întrebă el compătimitor. Observ de mult. Din ce cauză?

— Îmi trec atîtea și atîtea prin minte, răspunse mecanicul-șef cu o voce plictisită. Ridică capul și zîmbi deodată, nu se știe dacă unui gînd al său sau din pricina întrebării lui Husein. Mi-am lăsat nevasta la uscat, adăugă el pe neașteptate.

— Tînără, pesemne! rînji Husein.

— Tînără... Da ce, eu îs bătrîn? Și, pentru că veni vorba, spune-mi „tu", nu te sfii. Nu sîntem în timpul serviciului.

Bucuros, Husein se instală mai comod pe scaun şi-şi puse un picior peste altul.

— Parcă ásta-i motiv să te amărăşti? spuse el cu nepăsare. Se termină sezonul de navigaţie, ai să mai stai pe acasă. Copii nu aveţi încă? Nu? Ei, veţi face şi copii.

— Vezi lucrurile prea simplu, Mustafa.

— De ce? Te pomeneşti că nu vă-nţelegeţi?

— Chiar aşa, da. Eu am fost trimis aici. Lucrul acesta ei nu i-a fost pe plac, Mustafa.

Husein încetă să mai zîmbească.

— Of, viaţă, viaţă! Să-ţi spun şi despre mine, îşi dădu el drumul. Am făcut cunoştinţă, frate, cu o fată. O fată minunată, zău aşa, o fată cu suflet. Termină acum institutul. Dar cum să întreţin legăturile cu ea, dacă în răstimp de o lună am avut prilejul să ne vedem numai de două ori. Ori sosim în port noaptea, ori dis-de-dimineaţă, cînd ea e ocupată. În dană n-o chem, că nu pot să ştiu: poate întîrziem, poate nu pot părăsi nava. Şi afară de asta, pe chei băieţii-s îndrăzneţi, pot să se lege de ea: „Nu cumva vă plictisiţi? Să vă conducem?" şi aşa, ba una, ba alta. Pot s-o jignească foarte uşor. De aceea ne întîlnim pe bulevard şi discutăm lucruri tare ciudate. Se interesează cum trăiesc marinarii şi de ce nu îndeplinim planul de transporturi. Simt că vrea ceva de la mine, parcă aşteaptă de la mine lucruri mari. „Tu, zice, pui pasiune în muncă, eşti stăruitor, ai multă îndrăzneală".

— E deşteaptă, îi zise Basov. Şi tu ce i-ai răspuns?

— Am dat şi eu cu gura. Las' că o să ajungem şi noi cu faimă, i-am zis, mai aşteaptă vreo săptămînă. Şi iac-aşa n-o să fie nimic între noi. La uscat sînt destui tineri: şi înflăcăraţi şi stăruitori, să tot alegi. Poate că a şi întîlnit pe unul în timpul ăsta, cît am fost eu pe mare. Şi-apoi, e o fată foarte capabilă. Cînd era la practică, era şef de echipă. „Pe mine, zice, muncitorii sezonieri mă stimau tare mult, îţi jur!" O ascultam şi mă apuca tristeţea. Vedeam că drumurile noastre se despart, Alexandr Ivanovici.

— După tine s-ar zice că toți marinarii trebuie să rămîie burlaci, spuse Basov zîmbind. Prostii! Uite, Kotelnikov are nevastă, are un copil, șeful de echipaj are copii de școală. Și ce copilași minunați, dacă i-ai vedea!

— De tine uiți? De ce faci propagandă altora?

Basov se ridică și începu să se plimbe prin cabină.

— Am glumit, Mustafa, spuse el parcă cerîndu-și scuze. N-am nevastă, sînt singur. Dar m-ai întrebat dacă mă dor dinții și mi-a venit să rîd. A fost o glumă proastă, iartă-mă...

— Va să zică, m-ai mințit, spuse Husein tărăgănat și își umezi cu limba țigara pe care și-o răsucise. Nu face nimic, glumește sănătos. Și desfăcu radiograma. Ia citește ce ne-a răspuns „Agamali".

Aștepta cu răbdare ca mecanicul-șef să isprăvească de citit.

— Douăzeci și cinci de mii de tone peste plan, exclamă acesta, greu angajament! Cred totuși că am fi în măsură să-l îndeplinim, dacă, se înțelege, vom mobiliza toate mijloacele de care dispunem.

— Care mijloace?

— Viteza de marș și operațiile de încărcare. Ba poate că mai sînt și alte mijloace.

Husein căzu pe gînduri.

— Oare nu s-ar putea mări capacitatea de încărcare a lui „Derbent"? întrebă el.

— Nu se poate, Mustafa, „Derbent" nu-i din cauciuc.

— Lasă gluma... Cît carburant luăm noi în timpul unei escale? O rezervă pentru patru curse, nu-i așa?

— Pentru patru, da! Dar ce legătură are carburantul aici?

— Păi dacă am lua carburant numai pentru o singură cursă, atunci am putea lua cu trei sute de tone mai mult încărcătură utilă.

— Ei, drace! exclamă Basov. Așa e! Mie nici nu mi-a trecut asta prin minte. De ce într-adevăr luăm o rezervă de carburant de patru ori mai mare?

— Nu știu. Așa e regula. Probabil, pentru cazul că ar veni un nou potop pe lume.

— Ei, pe naiba ! Ce ne trebuie să transportăm balast ? Noi avem nevoie de încărcătură utilă. Cum de nu i-a trecut nimănui prin minte lucrul ăsta ? Basov se opri. Nu se poate să ne mai lepădăm şi de altceva ?

— În magazia materialelor de punte sînt multe lanţuri, ancore de rezervă şi fel de fel de vechituri, răspunse Husein îngîndurat, apoi mai e de curăţat magazia noastră, a maşinilor şi atelierele. Dacă strîmgem tot fierul vechi şi vechiturile de pe navă, mai realizăm vreo cincizeci de tone.

— În total, va să zică, un plus de trei sute cincizeci de tone la fiecare cursă ?

— Vezi ? spuse radios Husein, şi tu spuneai că nu se poate mări capacitatea de încărcare !

4

După punerea la punct şi a celui de al doilea motor, petrolierul „Derbent" acoperi distanţa pînă în rada portului Astrahan în treizeci de ore. În radă se produse însă o întîrziere neprevăzută. La sosirea navei, remorcherul aduse numai două şlepuri, cel de al treilea fiind inutilizabil.

În cabina sa, radiotelegrafistul Volodea Makarov îşi rupea degeaba coardele vocale, tot chemînd pe dispecerul radei. Dar incontinuu venea acelaşi răspuns nepăsător care îl făcea pe radiotelegrafist să turbeze de mînie neputincioasă : „Am trimis la Astrahan după şlepuri de rezervă !"

După încărcare şlepurile plecau către nord. Furtunul metalic de încărcare al petrolierului era întins şi atîrna deasupra punţii ca o gigantică trompă ruginită. În jurul navei zburau ţipînd pescăruşii, smulgîndu-şi peştişorii argintii. Marea, de un verde-pal pe lîngă bordajul navei, devenea la orizont albastră, contopindu-se cu smaltul cerului. Marinarii de cart umblau abătuţi pe

punte, uitîndu-se mereu spre nord de unde trebuiau să apară șlepurile.

Secundul Kasatki, plictisit de atîta așteptare, alergă să-l caute pe comandant.

— Închipuiți-vă, începu el cînd apăru în ușa salonului ofițerilor, am cîștigat de astă dată cinci ore în drum... Zău dacă n-ar trebui să ne fălim cu asta față de Oficiul de navigație!

Evgheni Stepanovici ședea la masă, amestecîndu-și cu lingurița ceaiul din pahar. Pe suprafața strălucitoare și bombată a ceainicului își vedea figura schimonosită, buhăită și turtită, cu obrajii ca niște monstruoase umflături roșii. Și, stînd de vorbă cu secundul, trăgea tot timpul cu coada ochiului spre ceainic, incapabil de a-și lua privirea de la această mască bizară.

— N-ar fi rău dacă am trimite o radiogramă oficiului, continuă Kasatki, în care să zicem măcar așa: „Pe baza întrecerii socialiste și a mișcării udarnice..."

— Lasă... îl întrerupse Evgheni Stepanovici cu dezgust și în același timp fața de pe ceainic se mișcă brusc, acoperindu-se toată cu încrețituri mici. Să te apuci să fabrici rapoarte din astea false... Rușine, Oleg Serghеevici!

— Dragul meu, dar ăsta-i purul adevăr, zise zîmbind Kasatki. De ce să nu tragem folos din asta? Nu-i mult de cînd ne enervam din cauză că eram prost văzuți, și acum — „lasă"... Dar, mă rog, faci cum vrei.

— Nu vreau să păcălesc pe nimeni și m-am săturat de aceste radiograme. Comandantul se monta singur cu fiecare cuvînt spus, ca omul care a prins pe neașteptate curaj să-și dezvăluie cu glas tare gîndurile. Înțelege odată că toate aceste rapoarte sforăitoare nu sînt decît minciuni. Și asta-i o porcărie, o rușine! Întrecerea abia a început și afară de asta noi doi n-avem nici un merit. Înțelege!

Ca întotdeauna, în rarele clipe cînd i se întîmpla să se mînie, Evgheni Stepanovici aștepta și acum nerăbdător obiecțiunile, care parcă-l sprijineau și-l întăreau în convingerea că avea tot dreptul să se indigneze. Dar

Kasatki amuți și pe fața lui se oglindi teama și o blîndă nedumerire.

— Nici nu mi-a trecut prin minte că ai putea să interpretezi în felul ăsta orice fleac, zise el în cele din urmă amărît. Poate că am exagerat puțin, vrînd să prezint lucrurile într-o lumină cît mai favorabilă. Direcția Oficiului de navigație este foarte îngrijorată de rezultatele proaste obținute la începutul sezonului de navigație. Am auzit că unul dintre comandanți a și fost debarcat. Iar eu nu mi-aș dori de loc un alt comandant, îți spun sincer.

— Zici că unul a fost debarcat? repetă Evgheni Stepanovici.

— Mă doare gîndul că s-ar putea ca un om ca dumneata... Slujbaș cinstit, stimat... Îți declar sincer că îți port o deosebită grijă.

— Parcă nu văd, dragul meu? mormăi Evgheni Stepanovici. Crede-mă că apreciez foarte mult atitudinea dumitale, dar toate aceste radiograme au început să-mi răpească liniștea. Socot că am abuzat de ele în mod excesiv în ultima vreme. Vorbind cinstit, noi înșine purtăm o mare vină în multe privințe. De pildă, împotmolirile la cheiul de încărcare... Cine-i de vină? Iar de întîmplarea cu balastul de apă îți amintești? Ce să mai vorbim!

Kasatki se liniști pe loc și se așeză la masă.

— Da, da, sînt de acord, spuse el nerăbdător. Dar cine nu greșește? Acum însă ne aflăm parcă în pragul unei cotituri. Mecanicul-șef n-a permis oamenilor să coboare la uscat și a revizuit motoarele. E adevărat că n-avea dreptul să-i priveze de odihnă, dar trebuie să închidem ochii asupra acestui lucru.

— Mi-a raportat.

— Și te-a privit desigur chiorîș. Cu alte cuvinte, „aveți tot disprețul meu, dar ce să fac, sînt nevoit să vă vorbesc". Nu trebuie să iei în seamă lucrul ăsta, e un om plin de ciudățenii. Eu, de pildă, îl fac prin toate mijloacele să înțeleagă că nu sînt de loc o rămășiță a trecutului, cum mă consideră el, ci un om pe de-a-ntregul de-al

lor, cum desigur şi e în realitate, ha, ha, ha! Uite, pentru mine, scumpe Evgheni Stepanovici, întrecerea a fost un soi de revelaţie. O metodă universală şi surprinzătoare de a modela orice fel de material omenesc. S-a pus la bătaie toată artileria grea a moralei umane, chiar şi armele atît de eterne ca „glorie" şi „vitejie". În cuvîntul acesta „chemare" există ceva demodat, dar frumos şi tare. Într-adevăr, am impresia că acum pe feţele oamenilor noştri a apărut o expresie nouă, inteligentă. Pe scurt vorbind, eu sînt pentru.

Evgheni Stepanovici asculta fără să scoată un cuvînt. Căzuse iar în acea stare de spirit nedesluşită, pasivă, care punea regulat stăpînire pe el cînd discuta cu secundul său. Tot ce putea face era numai să urmărească neaşteptatele viraje ale gîndirii interlocutorului său, pe urmele cărora se pierdeau, ca într-un labirint nesfîrşit, propriile sale simţiri.

— Şi crezi că sîntem la o cotitură? întrebă el îngîndurat.

— Fără îndoială. Şi trebuie făcut tot posibilul să dăm ampioare succesului. Multe depind de serviciile de la uscat. Dispecerii au preferaţii lor, printre care „Agamali". O navă fruntaşă capătă totul cu prioritate. Asta înseamnă că trebuie să creăm şi lui „Derbent" renumele de navă fruntaşă. Dacă trimitem oficiului o radiogramă, cum am spus...

— Fie, n-am nimic împotrivă. Hai s-o ticluim, consimţi Evgheni Stepanovici. Îi părea acuma rău că-şi ieşise din fire şi dorea să cedeze cît mai repede ca să-şi spele vina faţă de secund.

— Vom întocmi ceva scurt şi demn, spuse Kasaţki scoţîndu-şi carnetul de însemnări. „În urma întrecerii socialiste şi a mişcării udarnice am reuşit să ridicăm viteza comercială..." În felul acesta sună sincer şi de loc ostentativ. Nu-i aşa?

Isprăvi de scris telegrama şi i-o întinse lui Kutasov. Apoi începu să se plimbe prin încăpere şi se opri în faţa spiraiului luminat, legănîndu-se pe tocuri. Comandantul încreţi fruntea, citind telegrama.

— E bine, exclamă el în cele din urmă, așa, tonul este suficient de demn.

— Încă un lucru, reluă Kasatki, căscînd. Cineva a propus să se suprime rezerva de carburanți pentru Diesele, care este de patru ori mai mare decît cea necesară pentru o cursă. Basov socotește că, dacă vom descotorosi petrolierul de carburantul de rezervă și de tot felul de vechituri, se va putea mări încărcătura utilă cu trei sute cincizeci de tone. E bine gîndit. Am vrut să te previn ca nu cumva să-ți treacă prin minte să te împotrivești.

— Ce-ai zis? se miră Evgheni Stepanovici. Vreți să micșorați rezerva de carburanți?

— Să rămînă numai cît e nevoie pentru o singură cursă, Evgheni Stepanovici.

— S-avem iertare, cum așa?

— Știam că așa va fi, zise rîzînd Kasatki. Spune mai bine: de ce luăm o rezervă atît de mare?

— Pentru orice eventualitate! Cine știe ce se poate întîmpla. Toată lumea procedează așa...

Kasatki căscă.

— Rezerva pentru o cursă e mai mult decît suficientă chiar pe vreme de furtună, zise el blînd, iar trei sute cincizeci de tone în plus într-o cursă înseamnă într-o lună trei mii de tone, iar într-un sezon de navigație circa douăzeci de mii de tone peste plan. Problema e limpede.

— Și nu-i nici o primejdie?

— Fără îndoială că există o primejdie. Primejdia să te pomenești cu un premiu și mulțumiri din partea lui Godoian. Ei, ne-am înțeles?

— Fie.

— Basov zice că s-ar putea depăși în mare măsură planul dacă am mobiliza toate rezervele interne, declară secundul dus pe gînduri. Se pare că are dreptate. În tot cazul, pe una din ele a și descoperit-o. Și probabil că acest individ ciudat pe care n-ai da nici doi bani va face carieră, vei vedea.

Ultimul șlep sosi cu o întîrziere de două ore. Remorcherul îl trase lîngă „Derbent", înspumă apa cu elicele, fluieră strident și se opri. Pe puntea șlepului se mișcau alene oameni ursuzi și somnoroși, în cojoace, întinzînd furtunul metalic, flexibil. Marinarii de pe bordul petrolierului îi urmăreau.

— Acolo în radă moșmondesc niște birocrați, niște suflete de hîrtie ! se frămînta Volodea Makarov. Puțin le pasă că noi am pierdut două ore. Așa n-o să facem mare lucru. Trebuie să-i atingem într-un fel...

— Să trimitem o plîngere directorului Oficiului de navigație al Mării Caspice, spuse chibzuit Kotelnikov. El o să-i pună pe jeratic.

Husein se uită la cei ce vorbeau și o sprînceană i se zbătea convulsiv. Îl enerva peste măsură încetineala cu care se mișcau oamenii de la șlep și nepăsarea de pe fețele lor.

— Întotdeauna vă mișcați așa ? strigă el privind în jos. Hei, voi, cei de pe cuirasat !

— Nu te lega de ei, îl sfătui Kotelnikov, că vor tărăgăna lucrul dinadins.

Dar Husein nu se astîmpără :

— Spuneți încuiaților voștri de șefi că ne vom plînge. Găsim noi ac de cojocul vostru !

— Degeaba țipați la noi, răspunseră cei de jos, noi sîntem oameni mici.

Husein se depărtă de copastie. N-avea nici un rost să se reducă timpul de escală și să se economisească minutele dacă rezultatul tuturor eforturilor putea fi zădărnicit printr-o simplă neglijență a dispecerului de la uscat. Marinarii de pe „Derbent" erau interesați în succesul întrecerii, dar acest succes depindea și de dispecer, și de oamenii în cojoace de pe șlep, și de muncitorii din port. Husein se silea să nu se uite la ceea ce se petrece pe șlep, căutînd să-și stăpînească furia surdă ce clocotea în el și care era cu atît mai greu de înfrînat cu cît în fond n-avea pe cine să se supere.

La ieşirea din radă se mai linişti puţin: petrolierul „Derbent" naviga cu douăsprezece noduri. Apoi făcu de cart, care se desfăşură relativ în linişte, deoarece motoarele nu-şi micşorară turaţiile iar alimentarea cu carburant se făcea normal. Cu toate acestea îl mai sîcîia, din cînd în cînd, gîndul neplăcut că s-ar putea ca toate acestea să fie în zadar.

După ce ieşi din cart luă masa şi se culcă. Dar cînd se trezi, observă prin hublou o ceaţă deasă şi lăptoasă.

Ceaţa îl umplea întotdeauna pe Husein de amărăciune şi-i răscolea în suflet tristeţi adînci de care i se părea că s-a vindecat. Ieşi pe punte: luminile de la catarge arătau tulburi, de parcă erau învelite într-o mătase albă. Vocile şi paşii răsunau surd. Volodea, care se apropiase de el, era răguşit şi faţa lui părea verzuie.

— Ascultă ce-au făcut comandanţii noştri, zise Volodea. Auzi prostie! Şi ce ceaţă!... Acum o să întîrziem precis.

Husein nu fu mirat nici de faţa abătută a lui Volodea, nici de cuvintele lui. Nimic bun nu aduce o asemenea ceaţă. El trase în piept aerul dens şi înăbuşitor şi scuipă peste bord.

— Auzi, au expediat o radiogramă, continuă Volodea. „În urma întrecerii socialiste şi a mişcării udarnice..." Caută să speculeze situaţia, mizerabilii!

— Dracu să-i ia, exclamă Husein indiferent. Uite cum năvăleşte ceaţa. Simt că şi viteza a scăzut.

— E revoltător, ce s-au găsit să speculeze! îi dădea înainte Volodea. Mă duc...

Husein rămase singur. În jur totul se mişca încet şi fără zgomot. Ghemotoacele cenuşii de ceaţă se tîrau pe punte, agăţîndu-se de capacele spiraielor, căţărîndu-se pe scări şi răspîndind un miros de umezeală stătută şi încă de ceva sufocant, parcă erau gaze arse.

Sirena „Derbent"-ului scoase un semnal scurt, cu glasul ei răguşit la care îi răspunse fluieratul subţire al unei nave ce venea din direcţia opusă, licărind prin ceaţă lumina verde din tribord. Husein se cinchi jos şi-şi cuprinse genunchii cu braţele.

— Urît, zise el încetişor, şi glasu-i răsună slab şi surd, au spurcat întrecerea cu radiogramele lor... Ce mizerabili, ce ticăloşi! Şi cei de la uscat sînt la fel... El îşi depănă grăbit prin minte toate cele întîmplate în ultimele zile, sperînd să găsească ceva şi mai rău, care să-i umple paharul şi să-i îngăduie să se lase pradă deznădejdii.

„Ceaţa asta o să ne ţie în loc, o să ne întîrzie serios... Şi Jenia n-o să vină pe bulevard. Ceaţă şi o oră atît de tîrzie — n-are să vină, n-are să vină pentru nimic în lume! De cîtă vreme nu ne-am mai văzut? Şi la urma urmei ce nevoie are ea de mine?... Şi Basov care face atîta agitaţie. Pe ce se bizuie, dacă acolo la uscat e o adevărată clică; se acoperă unul pe altul de nu-i mai poţi găsi pe vinovaţi nici cu lumînarea!... Corespondenţă, rapoarte false... Dar poate că Basov nu se bizuie pe nimic, şi e şi el la fel ca dispecerul din Astrahan, la fel ca Aleavdin şi Kasaţki, numai cu mult mai şiret?... Portul e aproape. Acolo e insula, acuşi apar luminile, luminile... Ce-aş mai bea o bere. E şi momentul..."

Se apropie de copastie şi rezemîndu-şi mîinile se întoarse cu faţa spre vîlvătaia luminilor din port care se iţeau în ceaţă. Rămase aşa, scuipînd la fiecare clipă şi tremurînd de umezeală, pînă cînd se auzi zdrăngănitul schelelor puse pe chei. Atunci coborî în fugă jos pe chei şi o luă repede prin port, fără măcar să se uite înapoi, bălăbănind din braţe uşurat, de parcă ar fi părăsit petrolierul pentru totdeauna.

Marinarii de cart se agitau pe punte, strigîndu-se prin ceaţă şi nu le ardea de Husein. Fu văzut peste o oră în berărie de către marinarii de pe „Derbent", intraţi acolo să se încălzească. Printre aceşti marinari era şi lăcătuşul mecanic Iakubov, acela pe care Husein îl învăţase să umble cu palancul diferenţial — un om liniştit, şters, care se lăsase de fumat numai din pricină că atunci cînd cumpăra ţigări le împărţea pe toate altora. Zărindu-l pe Husein la masa vecină, scoase o exclamaţie şi de cîteva ori vru să se apropie de el ca să-l ia şi să-l ducă la bord. Dar Hruliov îl ţinea zdravăn de mînecă şi nu-l lăsa:

— Nu te băga, te rog. Acuși o să-ți arate udarnicul ăsta ce poate! îi șopti el cu o satisfacție plină de răutate. Stai odată, cînd zic!

Husein își plimba în jur ochii sticloși și turbați, căznindu-se să prindă privirile vecinilor ce-i scăpau. Ședea tolănit pe un scaun în fața unei baterii cu sticle goale. De buza-i bleojdită și plină de spumă, îi atîrna un muc de țigară stins. În jurul măsuței lui se învîrteau de mult, neliniștiți, ospătarii, iar tovarășul lui de beție — un bărbat mic și jerpelit, speriat și moleșit de băutură, pe care întîmplarea i-l scosese în cale — încreștea docil ochii mici de bețiv, pregătindu-se s-o ia din loc.

Deodată Husein se ridică și mătură cu mîna toate sticlele de pe masă. Apoi, călcînd peste cioburile colorate, se îndreptă clătinîndu-se spre ușă. Drumul îi fu barat de o întreagă armată albă de ospătari, care fluturau amenințători șervetele, dar el, ajuns la ușă, îmbrînci pe unul care se lovi cu capul de uscior și scoase un țipăt. Husein o zbughi în stradă și începu să alerge, urmărit de fluierături. În berărie Hruliov se zvîrcolea de rîs, plesnindu-se cu palmele peste genunchi, iar Iakubov dădea bani ospătarilor, rugîndu-i să nu facă scandal.

Husein nu mai fredona subțirel și duios, cum o făcea în larg, pe la asfințit. Înecîndu-se din pricina gîfîielii și a beției și fluturînd pumnul sus, deasupra capului, zbiera ca o sirenă cu aburi. Trecătorii îl evitau, dîndu-se jos de pe trotuar, iar în fața unui cinematograf scăldat în lumină, niște băieșandri îi strigară cît îi ținea gura :

— Beachecomerule !... Scandalagiule !... Golane !...

În colțul străzii, Husein desfăcu brațele, tăind calea unei femei care, speriată, nu mai știu încotro s-o apuce.

— Te-am prins, Marusia !... Dar văzîndu-i fața tînără ce se făcuse albă ca varul, zîmbi deodată descumpănit și trist. Nu-ți fie teamă, nu te ating. Drăguțo !...

Și furia îi dispăru subit, lăsînd locul unei stări de slăbiciune și de tristețe resemnată. Pe bulevard se aruncă pe o bancă și-și smulse gulerul de la cămașă. Copacii lunecau încet dinspre stînga spre dreapta și trunchiurile lor se scăldau în ceața așternută pe pămînt.

— Acum s-a isprăvit, nu mai pot îndrepta nimic... zise el, mişcînd cu greu limba, acu au să mă judece... la colţul roşu, ca atunci... O să mă judece Basov, clar! Bbbi-nne-nţeles! Ei şi, judecaţi-mă, na, n-am nimic împotrivă. Pof-ftim! Ridică capul şi ciuli urechile la vuietul unei sirene. „Derbent"-ul urlă... Uf, ce glas are! Au să ridice ancora şi au să plece... fără mine... E simplu.

Simţi în palma stîngă o durere sîcîitoare şi ceva ud de parcă ar fi strivit o vietate năclăioasă. Duse la ochi palma înnegrită de sînge.

„Unde mi-am făcut asta?... Aha, sticlele..."

Îl durea capul şi îi era o greaţă teribilă. Sirena mai vui în depărtare şi lui Husein i se tăiară picioarele.

„De ce mai stau aici? Şi uite că totuşi stau... stau, îşi zicea el numărînd clipele şi întinzîndu-şi cu greu picioarele. Dacă plec acum imediat, mai am timp să ajung... Vai, sînt pierdut!"

În sfîrşit se dezlipi de pe bancă şi clătinîndu-se pe picioroange, se sforţa să lupte cu valul de greaţă care îl năpădise.

— Trebuie să ajung, zise el tare, şi glonţ la Basov... Să nu mă vadă nimeni. El îmi ştie meteahna.

Sub marchiza magazinului alimentar stăteau doi inşi. În faţa cheiului valurile spumegau printre pietre.

— Zici că a luat-o la goană pe bulevard? întrebă Basov îngrijorat şi mînios. Şi n-aţi fost în stare să-l opriţi? Ce eroi „de aţă"!

— N-am apucat, a luat-o la fugă ca un turbat, se dezvinovăţea Iakubov. Chiar şi ospătarii s-au dat deoparte. Cînd l-a îmbrîncit o dată pe unul!... Nu-i de glumit cu puterea lui.

— Băgaţi de seamă să nu suflaţi o vorbă nimănui, îi atrase atenţia Basov. Ia vezi, nu cumva e ăla care vine încoace?

Un om înainta de-a lungul staţiei de pompare şi arunca pe asfalt un pătrat negru de umbră. Mergea parcă furişîndu-se şi totodată poticnindu-se şi împleticindu-se.

I se auzea chiar de departe răsuflarea grea și răgușită. Omul îi zări pe cei doi de sub marchiză și se opri.

— Alexandr Ivanovici, murmură el, nu pot urca la bord, nu-i așa ?... Îmi... îmi dau seama.

— Du-te de-a dreptul în cabina mea, îi spuse Basov cu asprime. Și caută să nu te clatini. Ia-o înainte.

Plecară pe chei, unul după altul. Din delicatețe, Iakubov rămase puțin în urmă, prefăcîndu-se că-și leagă șiretul de la gheată. Îi era milă de Husein. Pe punte, lîngă schelă, se profilau siluetele întunecate ale marinarilor de cart ; lumina unei țigări se rotea și clipea.

Husein, căznindu-se să se țină drept, începu să urce pe schelă. La mijloc, își pierdu echilibrul și, apucîndu-se de balustradă cu mîna tăiată, scoase un geamăt. Pe punte se auziră rîsete.

— E beat mort ! se auzi vocea unuia. Ați văzut, băieți ?

Basov urcă pe punte și se opri.

— Hruliov, strigă el, vino încoace !

Marinarul se apropie, ascunzîndu-și mîna la spate.

— La ordin !

— Regulamentul spune că fumatul în timpul încărcării se pedepsește cu concedierea și deferirea în fața justiției. Nu-i prima oară că dumneata faci asta...

— Iată, am stins-o. Aplecîndu-se și ascunzîndu-și fața, Hruliov scuipă repede în mucul de țigară. Pe unii îi persecutați, iar pe alții care se îmbată îi acoperiți, zise el cu glas tremurător. Nu-i cinstit !

— Ce înseamnă că-i acopăr ? mormăi Basov neconvingător. Mîine fac raport și fiecare o să-și ia pedeapsa ce i se cuvine. S-a înțeles ?

— Păi eu am stins țigara...

— Iar el s-a trezit din beție...

— E pentru ultima oară, Alexandr Ivanovici, vă jur...

În culoarul cabinelor nu era nimeni ; doar de jos, din salonul ofițerilor se auzeau voci. Basov intră în cabină. Husein ședea la masă, cu capul cuprins în palme. Se legăna ușor, ca apucat de o durere insuportabilă. Cămașa,

încleită de murdărie, i se lipise de corp, pe ceafă îi stăteau în sus zbîrlite, smocuri de păr ud.

— Te-a văzut cineva? întrebă Basov. Ai sînge pe față. De unde?

Husein ridică capul, cu un sughiț de plîns.

— Sînt un păcătos, Saşa, începu el cu o voce scăzută de om treaz, mi-am stricat viața și-am pătat numele navei. De ce m-ai adus aici?

Tremura și, cu gura strîmbată de plîns, încercă să-și steargă lacrimile, întinzîndu-le pe tot obrazul. Basov oftă și se așeză pe pat.

— Ascultă, nu mai boci, spuse el nerăbdător. Ești plin de sînge peste tot și ai mai și... vomitat, pesemne?! Du-te și spală-te la chiuvetă.

Basov se ridică, deschise dulapul și scoase o cămașă curată. Husein își plecă capul sub robinet, și se frecă pe față cu amîndouă mîinile, sforăind zgomotos și tresărind. De pe brațele lui goale apa curgea șiroaie pe jos, făcînd o baltă pe panou. Simți și își apropie jenat coatele de corp, deschizînd totodată un ochi.

— Scoate cămașa asta, îi comandă Basov, îmbrac-o deocamdată pe-a mea. Of, îmi stă pur și simplu mintea-n loc ce pramatie ești! Te-a apucat nebunia beției. Ce ți-o fi venit? Tocmai acum, cînd e atîta nevoie de disciplină! Na prosopul... Tovarăș ești tu? O lepădătură, asta ești.

— Ocărăște-mă... Te rog, ocărăște-mă.

Husein își șterse fața și își schimbă cămașa. Apoi, se așeză pe scaun și-și împreună mîinile pe genunchi. Cămașa curată, scrobită ca de sărbătoare, îi stătea umflată la spate și fața i se înseninâ treptat, păstrînd un aer de sfiiciune.

— Înțelegi, prea s-au adunat toate laolaltă, zise el cu glasul răgușit. Cei de la postul de radă îs niște birocrați, iar ai noștri nu se lasă nici ei mai prejos... s-au apucat să trimită o radiogramă: iaca, am pornit la întrecere, deci lăudați-ne mai repede. Și a mai venit și ceața asta...

— Pe scurt, ți-a făcut bunică-ta farmece! Ești un decăzut, un lumpen! Nu lipsea mult să faci nava de

ruşine. Numai datorită unei întîmplări s-a terminat cum s-a terminat, aşa-i?

— Ei, gata, Saşa. Îţi făgăduiesc că n-o să se mai întîmple! N-ai să spui nimănui, nu-i aşa?

— Nu ştiu... zise Basov şi rămase o clipă pe gînduri. Am să-i spun lui Bredis, locţiitorul politic. Dar el e un băiat bun. Cred că o să aranjăm lucrurile.

Husein suspină şi se uită afară pe spirai.

— Am plecat, spuse el uşurat, am plecat...

1

La colțul roșu de pe „Derbent" se ținea învățămîntul politic. Se adunase personalul de la mașini care nu era de cart, electricienii și marinarii. Veni și Kasatki. El stătea deoparte, nemișcat, cu fața încordată și severă. Echipajul se instalase în jurul unei mese lungi, în capul căreia ședea Bredis.

Basov mai rămăsese încă la motoare. Cînd intră și el, în cabină domnea liniștea și o foaie mototolită de ziar trecea din mînă în mînă. Basov reuși să observe pe prima pagină o fotografie mare — o pălărie de miner, cu borul lat, o față ovală...

— Azi citim un ziar vechi, zise întorcîndu-se spre el locțiitorul politic. Ne-a scăpat din cauza bolii mele, adăugă el cu aerul de a se scuza.

— O depășire de normă de o mie două sute la sută, exclamă Volodea Makarov. Strașnic, n-am ce zice!

— Dar n-am înțeles, cum a reușit să facă asta? mormăi supărat Husein. Ce e el, viteazul din poveste?

— După poză nu s-ar zice.

— Tu pari mai zdravăn.

— Citește, Volodea.

Basov stătea lîngă perete uitîndu-se, ca de obicei, cu atenție la figurile celor prezenți. Acest lucru nu stingherea, ci dimpotrivă, mai degrabă contribuia chiar la înțelegerea celor ce se citeau.

„...La treizeci august, brigada lui Alexei Stahanov, reorganizîndu-se într-un chip nou, a reuşit să dea o sută cincizeci şi două tone de fiecare ciocan de abataj în fiecare schimb...“

Ziarul acesta vechi Basov l-a citit mai demult. Motoristul Gazarian ascultă însă cu gura căscată. Pe chipul lui se citeşte acea mirare şi o umbră de mister care se vede pe feţele copiilor cînd ascultă un basm. Pentru el aceasta e un fel de minune petrecută undeva peste ţări şi mări. Iar Kotelnikov îşi priveşte tovarăşii şi îşi mănîncă absorbit unghiile. Şi el citise despre Stahanov şi acum se desfată cu efectul pe care această minunată iniţiativă o produce asupra celorlalţi. Husein continuă să stea încruntat, pielea sa brună s-a încreţit pe frunte şi ceva mai sus de sprînceană îi zvîcneşte o vînă. Se gîndeşte, desigur, de pe acum dacă nu s-ar putea înfăptui o „reorganizare în chip nou“ pe „Derbent“.

...Hruliov se uită în tavan cu ochii somnoroşi. Colo sus plutesc vîrtejuri cenuşii de fum de tutun, vopseaua s-a scorojit, apărătoarea de sîrmă a becului e plină de praf. Cu siguranţă că Hruliov se gîndeşte la ale lui, îşi zice că e abia la începutul cursei, că escala nu urmează prea curînd, iar lui îi vine rîndul să intre de cart, cart greu, de noapte.

...La o parte de toţi stă secundul Kasaţki. El ascultă cu atenţie şi, deşi nu priveşte în jur, îi observă pe toţi. Parcă poţi să-l înţelegi pe acest Kasaţki?

Scurta poveste a minerului de la abataje, Stahanov, Basov o cunoaşte pe dinafară. Învăţămîntul tehnic făcut la mina „Irmino“ concomitent cu munca în asalt, încercările lui de a organiza şi repartiza într-un fel nou brigada, atenţia încordată cu care a urmărit procesele de muncă, unde contează fiecare mişcare, fiecare secundă.

Desigur că nu i-a venit uşor. Basov îşi aminteşte de inginerul Neiman şi de strungarul Eibat, de manualul lui Nemirovski şi de reglarea Dieselelor. Au stat şi în calea lui Alexei Stahonov ingineri înapoiaţi şi administratori birocratizaţi. Poate că şi pe el au vrut să-l încurce cu citate din cărţi.

...Alexei Stahanov a avut de dus o luptă stăruitoare şi grea împotriva unor funcţionari din administraţie, care se ţineau cu înverşunare de normele tehnice învechite.

Chiar aşa a şi fost. Birocraţii speriaţi s-au oţărît, maiştrii au rîs de el: „E încă necopt". S-au scos la lumină cărţi şi... norme vechi. Şapte tone de cărbune la un schimb — asta-i limita. Ce vrea neastîmpăratul ăsta cu brigada lui? Bine ar fi să scăpăm de el sub un pretext oarecare valabil.

„N-aţi reuşit", gîndeşte Basov tulburat şi are impresia că numai presentimentul vag al viitoarei sale victorii l-a împiedicat, atunci cînd a fost nevoit să plece de la fabrică, să se lase pradă desperării.

Bredis împături frumos ziarele.

— Mişcarea stahanovistă, spune el încet, este în primul rînd o mişcare pentru folosirea la maximum a tehnicii noi. Această mişcare a pornit de jos, administraţia n-a avut nici o contribuţie. Stahanoviştii sînt muncitorii care şi-au însuşit tehnica nouă şi au acumulat cunoştinţe suficiente spre a face producţia să meargă înainte. Capitaliştii nu pot avea parte de asemenea muncitori; asemenea muncitori, se înţelege, există numai la noi.

Ţinînd puţin aplecată într-o parte faţa-i inteligentă, ce aduce întrucîtva a maimuţă, Stepan Kotelnikov spune:

— Stahanovişti sînt puţini la noi, dar avem de pe acum oameni care şi-au însuşit tehnica nouă. Dacă aceştia vor fi în stare să organizeze munca în mod stahanovist, atunci ţara noastră va fi îndestulată cu de toate şi nu va mai trebui să socotim fărîmitură cu fărîmitură. Fiecare stahanovist produce mărfuri mult mai multe decît are nevoie el pentru sine însuşi, ceea ce înseamnă că ceilalţi muncitori, acei care încă nu şi-au reorganizat munca, trăiesc în parte pe socoteala stahanoviştilor. Or, care muncitor cinstit îşi va îngădui să trăiască pe socoteala altui muncitor? Şi atunci, bineînţeles, toţi trebuie să muncească în mod stahanovist, de bună seamă pe măsura posibilităţilor lor.

— J-just, strigă Volodea, asta cam aşa e.

Kasaţki se ridică şi se apropie de masă zîmbind, în timp ce ochii săi frumoşi scînteiau.

— Tovarăşul Kotelnikov a pus problema admirabil, se adresă el locţiitorului politic. Mişcarea stahanovistă e abia la început, dar poartă în sine germenele unei acţiuni de masă şi ea va cuprinde fără îndoială întreaga ţară. Bravo, Kotelnikov !

— Cresc băieţii, pricep lucrurile, observă Bredis cu blîndeţe, nu degeaba au citit ei economie politică.

Cursul luă sfîrşit. La colţul roşu cîţiva oameni se strînseră în jurul radiotelegrafistului, care desena ceva, în trăsături de creion rapide şi largi. Pe hîrtie apăru un lanţ lung de vagonete şi un omuleţ cu o pălărie cu borul mare. Ca de obicei, imaginea se contură cu rapiditatea uluitoare a unui desen animat pe ecran. Imediat după asta se iviră de sub condeiul lui Volodea şlepuri mititele şi deasupra lor cifra de 25.000. Corpul navei, schiţat din cîteva linii, trecea de marginea foii, iar sub etravă se învolburau valuri de apă.

2

În timpul prînzului marinarul de cart Karpuşin apăru în pragul sălii de mese.

— Vine „Agamali", vesti el emoţionat. Ah, tovarăşi, şi ce frumos merge !

Cîţiva lăsară deoparte lingurile şi furculiţele. Alţii începură să se grăbească cu mîncarea, frigîndu-se cu ciorba fierbinte.

Cei din echipaj care nu erau de serviciu se strînseră pe pasarelă şi pe spardeck. Din cauză că navele veneau una spre alta şi distanţa dintre ele se micşora repede, aveai impresia că „Agamali" înaintează cu viteza unei adevărate canoniere.

Ofiţerul al doilea Aleavdin se alătură marinarilor, care urmăreau de pe punte apropierea motonavei. Îşi

dădea toată silința să ia o mină nepăsătoare, plictisită, dar ochii îi luceau totuși neliniștiți.

— Ar fi bine, Volodea, să intri în legătură cu ei, spuse el radiotelegrafistului. Ar fi interesant să aflăm cu ce viteză merg.

— Face oare? își manifestă Volodea îndoiala.

— De ce nu, doar sîntem în întrecere cu ei.

Navele ajunseră la travers, una în dreptul celeilalte și în fața celor ce urmăreau petrolierul „Agamali" apăru puntea și spardeckul acestuia, pe care de-a lungul copastiei stăteau nemișcați oamenii din echipaj. Deodată pavilionul de la pupa motonavei se mișcă și lunecă în jos pe bastonul de pavilion. Mulțimea de pe puntea lui „Derbent" scoase un murmur de satisfacție.

— Ia te uită, ne salută, au început să ne socotească oameni! triumfă Karpușin. Trebuie să răspundem.

Se uită la Aleavdin. Acesta încuviință din cap. Karpușin alergă la pupă. Cei de pe „Agamali" își fluturară șepcile, dar nava se și depărtase, învăluită într-un fum cenușiu. Volodea ieși din cabină și se apropie de Aleavdin.

— Douăsprezece noduri, raportă el dezamăgit, vechea lor viteză cînd au încărcătură. Am crezut că au mai realizat ceva între timp, dar se pare că s-au potolit!

— Ieri noi am mers cu douăsprezece și jumătate, observă Aleavdin dus pe gînduri, iar acum fără încărcătură luăm treisprezece noduri. Pe cuvîntul meu dacă nu ne plasăm în frunte.

— Încă nu se știe. Trebuie să folosim rezervele interne.

— Ce fel de rezerve?

Volodea se juca cu centura. Îi răspunse pe un ton de condescendență.

— Se vede că n-ați fost la învățămîntul politic. Păcat! Am vorbit despre stahanoviști. Rezerve interne înseamnă ceea ce poate da mașina, dacă încape pe mîini pricepute. Să luăm, de pildă, motoarele de pe „Derbent". La ieșirea lor din uzină dădeau o sută de turații, iar cilindrii lor funcționau inegal. După ce echipajul le-a pus

la punct, cu propriile sale forțe, iată că au ajuns la o sută douăsprezece turații și, dintre cilindri, numai al cincilea din babord funcționează sub sarcina normală. Și Basov susține că motoarele încă nu sînt folosite la maximum și puterea lor mai poate fi sporită. Uite, astea sînt rezervele interne. Basov mai spune că...

— Nu mai trăncăni atît! Ascultă, Volodea...

— Ce?

— Și eu am citit cîte ceva despre Stahanov și aș vrea să discut cu Alexandr Ivanovici într-o anumită problemă.

— Foarte bine. Ar fi și cazul să vorbiți.

— Nu e supărat pe mine că m-am ridicat împotriva celor douăzeci și cinci de mii de tone peste plan? Cum crezi?

— Fleacuri! Nu-i omul care să se ambiționeze.

— Ascultă, Volodea, ofițerul al doilea era vădit emoționat, dar își dădea toată silința să pară degajat. Voi nu stați degeaba, vă străduiți să îmbunătățiți lucrul și cîte ceva ați și realizat. Dar la navigație nu vă pricepeți de loc și există doar și în ce privește conducerea navei rezerve interne. Uite, am și eu o idee bună... Să-ți spun despre ce e vorba, continuă Aleavdin, noi, în drum spre rada din Astrahan, ocolim insula Jiloi pe la tribord. Pe ruta aceasta facem un mare ocol, deoarece drumul drept e pe partea cealaltă a insulei. Dar acolo fundul e mic și cînd ai un pescaj de douăzeci de picioare nu poți trece, e cu neputință. Cînd însă ne întoarcem fără încărcătură călcăm numai șase picioare, dacă vremea e liniștită și nu avem balast în cală. Cu toate acestea noi o luăm și atunci pe același drum și facem un ocol, care ne costă cel puțin vreo patruzeci de minute în plus.

— Dar strîmtoarea ce adîncime are?

— Cel puțin șapte picioare. Cu nava fără încărcătură și fără balast putem trece fără grijă. Am face așa o economie de timp de patruzeci de minute. Poftim o rezervă internă, încheie încîntat ofițerul al doilea.

— Și de ce n-o ia nimeni pe acolo? se miră Volodea. E doar atît de simplu.

— Păi nu știu de ce... Se tem. Vreau să vorbesc cu Basov și, dacă va fi de acord, vom reuși să-l convingem și pe comandant.

Aleavdin îl servi pe Volodea cu o țigară și alergă să studieze harta. Lui Volodea îi plăcu propunerea, cu toate că se străduia să pară indiferent. El era preocupat și chiar puțin contrariat. Ar fi fost normal ca propunerea să fi venit din partea lui Basov, din partea locțiitorului politic sau din partea vreunui motorist. Dar pe Aleavdin Volodea nu-l prea avea la inimă și tot ce știa despre el îl făcea să-i pară un dușman al colectivului care se înjghebase datorită întrecerii. Aleavdin se ținea deoparte și era de o familiaritate deplasată. Totuși a cîștiga aproape o oră printr-o simplă modificare a drumului era o propunere surîzătoare. Volodea era nerăbdător s-o comunice comsomoliștilor.

Seara, echipajul se afla la colțul roșu și asculta radio. Mai erau acolo Kotelnikov, Proțenko și Husein. Ei îl ascultară pe Volodea fără pic de entuziasm, pesemne pentru că împărtășeau și ei aceeași aversiune organică a acestuia față de ofițerul al doilea.

— Cînd noi am început, dumnealui a stat cu mîinile în buzunare, spuse Husein mînios, iar acum, cînd lucrul merge și fără dînsul, se vîră în luptă și își suflecă mînecile. Dar el nu face asta decît de ochii lumii, pe cînd pentru noi e o chestiune de onoare. Să-l ia naiba !

— Totuși e o propunere interesantă, observă Kotelnikov într-o doară.

— Ei și, chiar dacă este așa ? Pînă la urmă ne-ar fi venit și nouă ideea...

— El își pune patefonul să-i cînte, iaca ce treabă face, zise Proțenko luîndu-l în rîs, iar noi trebuie să muncim. Lăsați-l dracului !

Basov intră și se așeză printre ei. Reușise să-și înfrîngă insomnia și să doarmă cîteva ore, așa că era, dacă nu chiar vesel, în orice caz într-o dispoziție de calm sufletesc ; trăgea cu urechea la muzica ce venea de departe prin megafon și fluiera, căutînd să prindă melodia.

— Ah, Volodea, Volodea, minunatul meu radiotelegrafist ! Cum de n-avem o armonică, ce cîntec i-am mai trage !

Drept răspuns, Volodea zîmbi, apoi îndată începu să-i mormăie cu glas scăzut şi misterios la ureche, relatîndu-i propunerea lui Aleavdin. Comsomoliştii se uitau la mecanicul-şef, care trăgea cu poftă din ţigară şi-l asculta destins şi binevoitor.

— Aleavdin propune să trecem prin strîmtoare ? spuse el în sfîrşit. E cam problematic că vom putea. Mi se pare că acolo nu sînt nici şapte picioare.

— Am zis eu că-i o prostie, îl susţinu uşurat Volodea. Era încîntat că lucrurile se lămuriră şi că propunerea lui Aleavdin, pe care-l socotea un fel de duşman al colectivului navei, se dovedise a fi o fantezie nereuşită. Numai gura-i de el şi atîta tot !

— A vrut să se facă interesant, dar nu i-a mers, observă Husein. Să nu se mai bage...

— Cine ? întrebă Basov.

— Ofiţerul al doilea, cine ? Să nu-şi mai vîre nasul !

— Aţi înnebunit ? exclamă Basov mirat. Omul ne propune un lucru demn de toată atenţia şi voi săriţi cu gura ! E o problemă pe care trebuie s-o dezbatem neapărat.

Comsomoliştii tăceau. Volodea se răsuci pe scaun, privind în jur dezorientat.

— Păi n-ai spus chiar tu ?

— Eu nu mă pricep la navigaţie. Aleavdin e ofiţer al doilea, poate să-şi dea mai bine seama. Să ne sfătuim cu comandantul, să examinăm drumul, să ne gîndim. Nu înţeleg ce nu v-a plăcut în treaba asta. Şi zicînd aceste vorbe privi în jur cu aceeaşi bunăvoinţă ; văzînd, însă, nemulţumirea de pe feţele celor care îl ascultau, se opri deodată, încetă să mai zîmbească şi privirea-i deveni aspră.

— Nu ştii să miroşi oamenii, bombăni Husein supărat. Nu vezi cu ce poamă ai de-a face ? A rîs de noi cînd ne-am apucat de lucru, a zis că douăzeci şi cinci de mii de tone peste plan înseamnă curată aiureală. Iar

acum vrea să-şi facă faimă, să sară în fruntea tuturor. După mine, e un individ de nimic...

— Oho-ho, stai, astea nu-s decît bîrfeli, spuse Basov strîmbîndu-se. Aici sîntem numai între noi şi vă pot spune că îl cunosc pe Aleavdin la fel de bine ca şi voi. Totuşi el e ofiţer al doilea şi atîta vreme cît se află la bord, nu are nimeni dreptul să-l împiedice să ia parte la munca colectivului. Dacă o să facă vreo porcărie, o să-i dăm la cap sau o să-l gonim de aici ! Deocamdată vrea să ne ajute, şi să-i respingem ajutorul înseamnă să ne facem nouă înşine un rău.

— Nu e bine, băieţi, observă Kotelnikov mohorît. Începem iar să facem un cerc închis, să creăm un fel de grup al celor care au o comportare bună. Am mai discutat despre asta. Volodea, tu singur ai spus că muncim prea puţin cu oamenii. De ce să cădem iarăşi în aceeaşi greşeală ?...

— Mie tare nu-mi place omul ăsta ! Parcă ni-e străin...

— După părerea mea ori îi dăm paşaportul de pe petrolier, ori îl atragem de partea noastră şi-l folosim. Între noi nu trebuie să existe străini. Aşa-i întotdeauna, continuă Basov mai blînd. Munceşti singur şi ţi se ridică piedici, eşti luat în rîs şi ţi se demonstrează în fel şi chip că te-ai apucat de o prostie. Dar dacă te afli pe drumul drept şi lupţi fără să te dai bătut ca să-ţi atingi scopul, încetul cu încetul încep şi ceilalţi să fie de părerea ta şi vor să te ajute. A atrage oamenii de partea ta înseamnă jumătate din treabă făcută. Şi poate chiar jumătatea cea mai importantă... Staţi de vorbă şi cu locţiitorul politic. Eu vorbesc prost, nu sînt bun de propagandist ! se întrerupse el zîmbind.

— Bine, ce să mai discutăm, mormăi Husein călcîndu-şi pe inimă. Dacă o să ne ajute, o să-i mulţumim. Nu-i aşa, Volodka ?

— Just...

Înainte de sfîrşitul ultimului cart Basov urcă la comandă ca să examineze drumul pe hartă.

Marea era liniştită. Talazurile largi şi fără încreţituri purtau pe crestele lor răsfrîngerile tremurătoare ale stelelor. Copastia punţii era caldă, puţin cam umedă de la rouă şi vibra uşor. Să nu fi fost acest slab tremur interior al navei, puteai crede că stă pe loc şi că marea curge ca un fluviu în direcţia în care bate vîntul şi se rostogolesc valurile.

Basov fredona încet şi privea în jos. Pe spardeck, lîngă o barcă, se vedea o rochie albă de femeie. Auzi pînă sus rîsul ei şi cum spunea cuiva cu o voce prefăcut supărată :

— Fii cumi-i-inte...

„Cu cine o fi ?" se întrebă Basov şi în minte îi apăru faţa trandafirie şi surîzătoare a îngrijitoarei Vera, cu năsucul ei drept, sprîncenele bălaie şi fruntea aceea de porţelan ca a unui copil. În primăvară, marinarii se certaseră din pricina ei şi printre membrii echipajului circulau tot felul de vorbe pe socoteala ei, pînă cînd, într-o zi, locţiitorul politic Bredis îi dojeni pe băieţi la o adunare. Vera era deopotrivă de prietenoasă cu toţi, dar nu stătea cu nimeni prea mult pe punte.

„Uite că şi Vera şi-a găsit pe cineva, gîndi Basov cu o neaşteptată mîhnire în suflet. Trebuie să fie tare îndrăgostită... E şi explicabil. Pînă şi monştrii — numai eu... dar îşi alungă acest din urmă gînd. Foarte bine că în jur e noapte întunecoasă, nimeni nu-i vede, şi ei stau acolo îmbrăţişaţi. Şi eu am trecut prin asta, dar probabil că n-a fost ce trebuia să fie, de vreme ce lucrurile s-au terminat atît de simplu, parcă s-au frînt. Am oare motiv să-mi pară rău ?"

Se apropie de cabina de navigaţie şi se strădui să se gîndească numai la noul drum propus de Aleavdin, dar, cu limpezimea cu care îţi apar lucrurile în delir, i se iviră în faţa ochilor braţele goale ale Musiei, ba le simţi chiar pe umerii săi şi, totodată, ca lumina unui fulger răsări din întuneric şi chipul ei.

„Mi se pare că te-am iubit întotdeauna, comandantule."

Privi în sus, spre cerul negru presărat cu sclipitorul nisip sideral, şi scrîşni din dinţi. Simţi că trebuie să facă imediat ceva ca să se distragă. Străbătu puntea de comandă şi ocoli cabina de navigaţie. Lîngă compasul de pe punte stătea aplecat asupra cadranului marinarul Karpuşin, care nota ceva. Era atît de absorbit în treaba asta, încît nici nu-i auzi paşii.

— Studiezi compasul? îl întrebă Basov, dînd glasului său un ton comunicativ care, după cum ştia el foarte bine, înlesnea o discuţie serioasă. Şi pe mine mă bate de mult gîndul să mă ocup de navigaţie, dar tot nu găsesc timp... E un lucru important...

Karpuşin tresări şi se întoarse, cu un zîmbet de om fîstîcit, dar, recunoscîndu-l pe Basov, îşi reveni numaidecît.

— Nu, nu studiez; urmăresc drumul, răspunse el repede cu un aer misterios. Numai, vă rog, mai încet. Nu trebuie să ne audă.

— Cine?

— Timonierul de cart.

— Urmăreşti drumul?

— Vă explic îndată, zise grăbit marinarul, numai să însemn... Gata! Vedeţi, nava a deviat în momentul acesta cu trei grade. Asta înseamnă că timonierul şi-a aprins o ţigară. Am umplut pînă acum patru pagini. Am aici notate şi devieri mai mari, de cinci grade şi chiar mai mult. Dacă s-ar trasa pe hartă drumul aşa cum îl urmează în realitate nava, s-ar vedea că e o linie şerpuită. Asta-i a doua zi de cînd urmăresc derivele acestea, faţă de drumul la compas...

— Şi aceste derive reduc cu mult viteza? întrebă Basov cu interes.

— Mai încet, să nu ne audă... Da, sigur, cum să n-o reducă?! Dumneavoastră aţi mărit puterea motoarelor, dar toate astea-s degeaba, atîta vreme cît timonierii lucrează prost. Am observat asta cînd eram eu de cart şi stăteam la timonă. Pe urmă am auzit la învăţămîntul politic vorbindu-se despre Alexei Stahanov şi despre rezervele interne. După mine, drumul drept

fără derive este o rezervă internă. Astăzi, cînd eram eu de cart la timonă, am izbutit să fac derivele cît mai mici, de o jumătate de grad, nu mai mult. Acum însemn cum lucrează ceilalţi timonieri şi am să le arăt mîine cum conduc ei nava. O ruşine !

— Iei în ordine aceste însemnări ? întrebă repede Basov.

— În perfectă ordine. Am însemnat chiar şi ora cînd s-au produs derivele.

— În cazul ăsta vom întocmi un grafic al muncii lor şi vom aduna echipajul la o dezbatere. Asta este o mare rezervă internă. Dumneata ai dreptate.

— Nu-i aşa ? se bucură marinarul. Să-i punem pe treabă, Alexandr Ivanovici ! zise el şi se uită cu coada ochiului la compas, apoi deschise caietul de însemnări. Iar a luat-o razna. Cu două grade şi jumătate... Uitaţi-vă şi dumneavoastră.

— Văd, surîse Basov. Dar mai văd că te ţin din treabă cu întrebările mele. Mă duc.

Această scurtă convorbire avu darul să-i mai aerisească parcă gîndurile şi să-i redea echilibrul sufletesc din care îl scosese scena de adineauri cînd asistase la fericirea altora.

„Iată încă o descoperire, îşi zise el bucuros şi totodată mirat gîndindu-se la discuţia cu marinarul, şi-i doar un lucru atît de simplu şi la mintea oricui ştie că linia dreaptă este mai scurtă decît cea frîntă. Despre derivele acestea de la drum ştiau şi timonierii şi comandanţii şi motoriştii. Totuşi, descoperirea uite cine o face : timonierul."

3

La adunarea generală a echipajului de pe „Derbent" fu aprobat planul primei curse stahanoviste. De fapt nici nu se ţinu propriu-zis o adunare. N-a existat nici prezidiu, nici raportor. Unii veneau din cart, alţii in-

trau în cart. În colțul roșu pluteau nori de fum de țigară și locțiitorul politic nici nu mai încerca să restabilească ordinea. Se încrunta doar ușor cînd zgomotul creștea și glasurile se amestecau într-un vuiet confuz, agitat. Ședea fără să privească în jur, mereu în aceeași poziție, și părea dus pe gînduri. Numai scurtele observații pe care le arunca din cînd în cînd arătau că ascultă cu atenție și se descurcă foarte bine în toată rumoarea aceasta.

Ca de obicei, se produseră și de astă dată inevitabilele ciocniri. Marinarul Karpușin desfășură pe masă o foaie de hîrtie pe care era marcată cu creionul o linie sinuoasă. Roșu și stîngaci din pricina timidității, Karpușin relată observațiile pe care le făcuse la compasul de pe punte. În jur izbucniră rîsete și toți începură să vorbească în același timp. Kotelnikov se uită printre gene, căutînd printre cei adunați acolo pe timonieri.

— Știți ce-mi amintește asta? începu el serios. De Piotr și Ivan și căratul butucului. Piotr se chinuie să-l care, își frînge spinarea, iar Ivan gîfîie și-și umflă obrajii ca foalele. Nu-i frumos, tovarăși timonieri, e chiar foarte urît din partea voastră!

— Astea toate-s minciuni, tovarăși, răsunară voci ursuze. Chiar el doarme la timonă... Și la el nava înregistrează derive...

— Nu, nu sînt minciuni!

— Ar merita un pumn după ceafă pentru asta, se auzi o voce prudentă.

Lui Husein i se crispă obrazul și se ridică brusc de pe bancă cît era de mătăhălos.

— Cine a spus asta? zbieră Mustafa și tot sîngele i se urcă la cap. Ia să-l văd!

— Mai domol, băieți, exclamă locțiitorul politic, rămînînd în aceeași poziție. Unde vă aflați?... Karpușin ne semnalează un lucru important. Timonierii trebuie să se pună serios pe treabă și să nu zădărnicească succesele echipajului. Un timp îi vom controla.

— Just, la control cu ei!

— S-a făcut... să-i controlăm.

— Mai departe...

Ofiţerul al doilea Aleavdin şedea tolănit pe scaun, cu obişnuitul său aer dispreţuitor, plictisit, cu capul dat pe spate şi cu ochii pe jumătate închişi din pricina fumului. Cu toate acestea nu-şi lua ochii de la uşă. Comandantul ba apărea, ba pleca din nou pe punte. Basov era ocupat la maşini. Aleavdin începu să fie neliniştit. Nu cumva au uitat de propunerea lui ?

Dar iată că se întoarse comandantul, se aşeză icnind alături de locţiitorul politic şi-şi acoperi ochii cu mîna, obosit. În uşă apăru Kasaţki. El aruncă o privire scrutătoare şi plină de curiozitate asupra adunării şi zîmbi, mai mult pare-se unor gînduri ale lui. Basov sosi ultimul. Era tare murdar şi avea un aer istovit. Din pricina funinginii de de pleoape, ochii lui păreau prăvăliţi în orbite şi asta îi dădea şi un aer mohorît, ameninţător. Dar el zîmbi şi se îndreptă direct spre Aleavdin.

— Şezi, Alexandr Ivanovici, e loc destul pentru amîndoi, începu Aleavdin, şi se dădu puţin la o parte pe bancă. M-am temut că n-ai să vii...

Nu mai vorbea pe obişnuitul său ton plin de siguranţă şi-i fu imediat necaz pe sine însuşi. „O să mai creadă că mă linguşesc. Trebuie să fiu faţă de el mai nepăsător şi mai grosolan, cum e şi dînsul. De aceea are şi autoritate..."

Basov se aşeză pe marginea scaunului şi-şi puse distrat mîna pe spetează.

— S-a pregătit totul pentru repararea pompei de alimentaţie, spuse el, privind într-o parte. E ultimul lucru care a mai rămas de făcut.

Aleavdin îşi luă o mutră atentă, înciudat că nu găseşte un răspuns imediat, dar în acelaşi timp bucuros că stă lîngă mecanicul-şef şi discută cu el în văzul tuturor.

— Ce se aude în privinţa noului drum ? strigă Basov către locţiitorul politic. Voi aţi dezbătut acolo problema în trei, de ce tăceţi ?

Comandantul Kutasov se suci neliniştit pe scaun.

— Noi de fapt n-am ajuns încă la nici o concluzie. Se pare că adîncimea strîmtorii este suficientă ca să trecem cu un pescaj de şapte picioare, adică fără încărcătură, dar pe de altă parte acest drum este atît de puţin cunoscut... Dumneata ce părere ai, Oleg Sergheevici?

— N-am fost la şedinţa în trei, răspunse Kasaţki, zîmbind, dar eu v-am mai spus părerea mea. Trecerea este posibilă.

— Ştiu că e posibilă... Însă e mare răspundere, rosti tărăgănat Evgheni Stepanovici. Alţii se feresc, de ce să ne băgăm noi? Dacă se feresc să treacă pe acolo, înseamnă că trecerea e primejdioasă. E primejdioasă sau nu?

— Ei, primejdioasă! Ar fi prea mult spus. Există un mic risc... asta-i drept.

— Vezi? Prin urmare există un risc, atunci cum?...

— Păi fără risc numai peştele înoată, Evgheni Stepanovici, răspunse zîmbind cu o dulceagă blîndeţe Kasaţki. Doar n-o să-l rugăm pe comandantul vasului „Agamali" să ne deschidă el drumul.

Se lăsă o tăcere penibilă. Mulţi lăsară capetele în jos, alţii îşi muşcară buzele ca să nu se vadă că zîmbesc. Basov tuşi şi se încruntă, urmărindu-l cu privirea pe secund: părea că însuşi Kasaţki e mirat de cuvintele sale. Se uită în jur cu o candidă şi amuzată nedumerire.

— Am vrut să spun că trebuie să riscăm dacă propunerea e raţională şi oportună, continuă el fără a se arăta de loc tulburat. Trecînd prin strîmtoare cîştigăm aproximativ un ceas, ceea ce înseamnă aproximativ o sută de mii de tone-mile la o cursă. Dacă mai punem la socoteală că deschidem drum şi pentru alţii... Într-un cuvînt eu sînt pentru!

— Aţi studiat atunci harta, Evgheni Stepanovici, observă locţiitorul politic, şi îmi amintesc că n-aţi avut nimic de obiectat.

Comandantul se indispuse şi îşi sprijini obrazul în palma-i grăsună. Se simţea prost ca întotdeauna cînd vedea că oamenii încearcă să-l convingă şi avea şi acum

chef să termine odată, să cedeze. Dar pe de altă parte îl speria teribil răspunderea pe care altfel putea să nu şi-o asume.

— Bine, fie, exclamă el în cele din urmă cu vocea fermă, hotărîtă, cum se întîmplă uneori cu oamenii slabi, lipsiţi de voinţă care-şi cunosc slăbiciunea şi vor s-o ascundă de ceilalţi. Voi conduce eu personal nava prin strîmtoare. La urma urmei se pare că riscul n-ar fi prea mare ! ? încheie el sub formă aproape de întrebare, aşteptînd parcă o confirmare din partea celor prezenţi, spre a se linişti definitiv.

Aleavdin se însenină în sfîrşit. În ultimul moment se schimbase de cîteva ori la faţă, luînd o mutră cînd înciudată şi abătută, cînd înviorată şi fără urmă de cute în jurul gurii. Acum, nemaiputîndu-şi ascunde bucuria şi uitînd că-şi propusese să se poarte grosolan şi impasibil, îi şopti lui Basov :

— Asta este o adevărată propunere de raţionalizare. Nu-i aşa, Alexandr Ivanovici ?

În timpul escalei, petrolierul fu descotorosit de aproape o sută de tone de balast inutil : lanţuri, ancore, piese grele de motoare, prevăzute pentru reparaţiile de iarnă şi altele. Ca rezervă de combustibil a fost luată numai cantitatea necesară pentru o singură cursă. Aceste măsuri le îngăduiră să ia la bord un surplus de încărcătură utilă de trei sute de tone.

La maşini fu reparată pompa de alimentaţie, iar injectoarele fură curăţate. Mînjit şi ciufulit, Mustafa Husein apăru fuga pe punte şi-l strigă pe radiotelegrafist :

— Ai putea să-mi faci un serviciu, îi spuse el puţin jenat. Azi nu mai scap eu de aici, vezi bine... Pe scurt, te rog să dai un telefon... unei persoane.

— Am înţeles. Azi nu-ţi este dat să te plimbi, răspunse Volodea zîmbind. Semeni acum cu un canibal din pozele pentru copii. Şi cum o cheamă... pe persoana ta ?

Luă de la Husein o foaie de hîrtie şi-şi dădu şapca pe ceafă.

— Am să-i spun că azi nu eşti în formă. Poate că se plimbă cu mine, cine ştie ? !

— N-ai să fii cumva obraznic, Volodka ? întrebă Husein, privindu-şi cu îndoială solul. Bagă de seamă, te omor !

Înainte de sosirea în port, „Derbent" expediase o radiogramă anunţînd că se pregăteşte pentru o cursă stahanovistă. Lucrul acesta fusese comunicat atît muncitorilor din port cît şi personalului de la staţia de pompare. Staţia funcţiona bine, încărcătura venea cu debit maxim, furtunurile zornăiau şi coca înaltă a lui „Derbent" se afunda încetişor în apă.

Comandantul, secundul şi ofiţerul al doilea supravegheau încărcarea de pe puntea de comandă. Evgheni Stepanovici se lăsase şi el cuprins de agitaţia febrilă şi oarecum solemnă a pregătirilor. El citise în larg ultimele numere din ziare şi avea în faţă figura lui Stahanov înconjurată de aureola unei glorii nemuritoare. Dar Evgheni Stepanovici tot mai era stăpînit de teamă. Ea îl cuprindea deodată, luîndu-l pe nepregătite şi strîngîndu-i inima ca într-un cleşte. Prea multe iniţiative se luau pe navă şi toate erau în contradicţie cu înclinaţia lui pentru o stare de lucruri obişnuită şi bine cunoscută.

La şedinţă se lăsase înduplecat să treacă prin strîmtoare şi consimţise pentru că riscul i se păruse mic şi pentru că în jurul lui se discuta despre îndrăzneaţa raţionalizare a lui Stahanov. Dar, urcîndu-se pe punte, îşi aminti de accidentul suferit de vasul „Caucaz", care se împotmolise la Biriucia Kosa, şi îi pieri toată siguranţa. Pe punte oamenii tîrau lanţuri ruginite şi parîme ; din magazia de la maşini se scoteau piese cilindrice grele, a căror destinaţie o cunoştea numai şeful mecanic. În timp ce Basov stătea pe punte şi-i zorea pe muncitori, Evgheni Stepanovici socotea liniştit în minte cam cît o fi cîntărind toată această masă de greutăţi. Dar de îndată ce mecanicul-şef dispăru la maşini, Evgheni Stepanovici se simţi cuprins iar de neliniştе : totuşi nimeni

n-a mai făcut așa ceva pînă acum. Dacă cumva va fi nevoie de piese de schimb în larg sau nu le va ajunge combustibilul la o eventuală furtună ?

Tare ar mai fi stat de vorbă Evgheni Stepanovici cu secundul ; de altfel încercase de cîteva ori să deschidă discuția, dar Kasatki răspundea monosilabic și părea deprimat. Fața îi era palidă, se vedea de la o poștă că avea obrajii buhăiți, ca un bătrîn, lucru pe care Evgheni Stepanovici nici nu-l observase înainte. În afară de asta Kasatki mirosea a votcă, iar ochii îi sticleau posomorîți, amenințători.

— Ce-i cu dumneata ? șopti Evgheni Stepanovici cînd rămaseră o clipă în doi. Pari bolnav. S-a întîmplat ceva ?

— Mă doare capul...

— Băutura, băutura. Ar trebui să te lași, zău !

— Mai lasă-mă și dumneata... Ce ai vrea ? Să mă duc la cinematograf ? Ascultă mai bine... Sînt chiar așa de tineri cu toții, sau mi se pare mie ? Mă refer la ăștia de pe punte...

— Nu sînt chiar atît de tineri. Basov are vreo treizeci de ani... Uite la el.

— Nu, e un băiețandru... Un băiețandru capabil și atît.

— Nu înțeleg.

— Nici nu trebuie. Ești prea bătrîn.

— Ar trebui să te culci... Ce-i cu dumneata ?

— Fleacuri ! Uite la Aleavdin.

Ofițerul al doilea urcase într-un suflet pe puntea de comandă și se opri gîfîind. Se uită la ceas și zîmbi fericit.

— Am încărcat șapte mii de tone în trei ore, anunță el radios. E strașnic, Evgheni Stepanovici ! Nu s-a mai lucrat niciodată așa la dana noastră. Am dat o fugă la stația de pompare să le mulțumesc, iar ei au rîs. „Noi, mi-au zis, lucrăm astăzi pentru stahanoviști. Arătați-ne ce știți cînd veți fi în larg, asta ne va fi toată mulțumirea." Cred însă că e timpul să ne depărtăm de chei ; aici apa e prea puțin adîncă, Evgheni Stepanovici.

— Ei, hai să ne depărtăm, fu de acord comandantul. Ce crezi, Oleg Sergheevici ?

— Nu știu... Dumneata știi mai bine.

— Să ne depărtăm, hotărî comandantul subit cuprins de bună dispoziție. Du-te, drăguță, și filează de la cabestan cu vreo zece metri. Și zici că totul merge bine ?

— Excelent, Evgheni Stepanovici !

La debarcader muncitorii ridicau furtunurile. Trase deoparte, ele rămaseră spînzurate deasupra debarcaderului, lăsînd să se scurgă din ele șuvițe negre de păcură. Motorul cabestanului de pe „Derbent" începu să duduie. Nava lunecă încet de-a lungul cheiului mai înspre adînc și se opri. Se puse acum un singur furtun pentru a umple nava cu ultima mie de tone de încărcătură. Se întunecă. Husein ieși pe punte și se așeză pe o treaptă a scării. Începu să fredoneze încetișor, ștergîndu-se pe față și pe pieptul gol cu o cîrpă și umflîndu-și nările cu proaspătul aer marin. Pe schelă treceau marinarii întorși din oraș. Printre ei se afla și Volodea Makarov. El se apropie de Husein, duse mîna la cozoroc și bătu din călcîie.

— Misiunea a fost îndeplinită, raportă el pe un ton glumeț. Dumneaei a binevoit să vorbească cu mult drag despre persoana dumneavoastră și mi-a ordonat să vă transmit salutări. Am fost mișcat pînă la lacrimi.

— Nu te mai prosti ! se încruntă Husein. Ce-a spus ?

— Nu, pe cuvînt îți spun. Se vede că te-a așteptat cu multă nerăbdare, fiindcă atunci cînd i-am spus că ești ocupat, glăsciorul i s-a frînt. Tare aș fi curios să știu cum arată.

— Nu-i treaba ta... Ah, drace... Ce necaz, Volodka !

— De ce necaz ? I-am spus că plecăm în cursă stahanovistă și atunci a început să mă tragă de limbă și parcă s-a înveselit deodată. În treacăt fie zis mi se pare că i-a plăcut vocea mea. Pînă la urmă m-au scos cu forța afară din cabina telefonică. Simpatică fată !

— Ce te pricepi tu...

Muncitorii de la stația de pompare închiseră conducta și virară de lanțurile gruiului cu care se ridică furtunul.

Încărcarea se terminase. Glasul metalic al „Derbent"-ului şuieră asurzitor înghiţind pe dată toate celelalte sunete. Apoi şuieratul se întrerupse şi din depărtare se auzi ecoul lui ca un scurt lătrat gros.

— Încărcarea s-a făcut în trei ore şi şaptesprezece minute, zise Volodea, uitîndu-se la ceasul său de mînă. Bravo băieţilor din port ! N-am încărcat încă niciodată atît de repede nava. Să vedem acum, tovarăşi motorişti, cum o să-i daţi voi bătaie !

Husein sări în picioare şi se întinse zîmbind vesel.

— Am isprăvit acum şi cu repararea pompei de alimentaţie. Îi dăm drumul cu treisprezece noduri cel puţin. Ţi-e de ajuns ? O să gonim ca vîntul astăzi, Volodka ! Ai să vezi tu goană !

4

Cam pe la miezul nopţii, secundul Kasaţki ieşi din cabină. Călcînd cu o siguranţă exagerată pe puntea umedă, el trecu de-a lungul spardeckului şi se rezemă de grui, ridicînd în sus bărbia-i ascuţită.

La orizont, printre norii albaştri-cenuşii, strălucea un colţ de lună nouă. Vîlvătaia tremurătoare a luminilor din port se scufunda în mare.

Kasaţki oftă căscînd, tresări luat de un fior rece şi trecu, bocănind apăsat din tocuri, pe lîngă marinarul de cart, care se dădu la o parte la apropierea lui, urcă sus pe puntea de comandă, ocoli cabina de navigaţie şi coborî iar jos, oprindu-se din nou lîngă gruiul încovoiat ca un semn de întrebare, cu palancul la un capăt, şi lîngă tendaletul ud presărat cu sclipiri de lună. Privi apoi la luminile de drum, la luminile de poziţie şi la luminile de pe covertă, care se pierdeau în zare...

— O puşcărie ! exclamă cu voce tare Kasaţki, tresărind la zgomotul propriei sale voci. Plimbarea s-a terminat. Nu vreţi să aveţi bunătatea să vă întoarceţi în cabina dumneavoastră, Oleg Sergheevici ?

Pe coridor ardeau, fixate în tavan, becuri mate prăfuite şi se vedeau tăbliţele albe de pe uşi. De jos se auzi un zornăit. Tăcerea nopţii fu întreruptă de sunetele dulcege ale unui patefon, sunete care veneau din cabina lui Aleavdin. Secundul se clătină pe tocuri şi-şi zăngăni legătura cu chei.

— Dansaţi ? mîrîi el printre dinţi. Dansaţi, cretinilor! Şi totuşi vă aflaţi într-o puşcărie...

Se întoarse la marinarul de cart.

— Hruliov !

Marinarul luă poziţia de drepţi, profilîndu-se nedesluşit în întuneric.

— Vino mai aproape. Ei, cum merg treburile la voi ? întrebă Kasaţki căscînd. Plictiseală mare, frate, nu-i aşa ?

— Asta, cam aşa e, firește. Cartul de noapte e afurisit.

Hruliov se lăsa cînd pe un picior, cînd pe altul, străduindu-se să desluşească faţa secundului.

— Ei, ia zi, eşti mulţumit de muncă ? îl întrebă parcă într-o doară Kasaţki. La noi s-au petrecut schimbări mari, vom căpăta prime. Te bucuri ?

— Sigur că da, cum nu...

— Adică, eşti mulţumit...

— Păi, cum să zic...

În întuneric feţele lor nedesluşite păreau nişte pete albe şi vocile lor se iscodeau una pe alta cu precauţie.

— La noi au răsărit oameni cu faimă. Cum îţi place asta ? Cînd citeşti ziarele, poţi crede că numai tătarul Husein îşi îndeplineşte planul, şi că ceilalţi sînt numai aşa — gunoi.

— Ce să mai vorbim. E tare jignitor...

— Tu, frate, n-ai să ajungi niciodată om cu faimă. Eşti din alt aluat. Pe cînd băieţandrul ăla de radiotelegrafist — cu el e altă socoteală.

— Ei, asta o să mai vedem ! Ieri un motor le-a făcut figura. Lumina s-a stins... Eu toate le văd !

— Bravo, ai cap, nu glumă. Tu trebuie să ştii tot ce se petrece pe petrolier. Azi un motor, mîine se strică

altceva. Atunci vom putea să-l punem pe fiecare la locul lui.

— Dacă s-ar întîmpla să avem vreo avarie în larg...

— S-s-st !... Ce vorbeşti ? Cine-i acolo jos ?

— Şeful de echipaj. Dar n-aude bine.

— În regulă. Nu trebuie să te învăţ. Îţi dai seama că totul apasă acum pe umerii mei ? Comandantul nostru — ca şi cum nici n-ar exista.

— Bătrîneţea ! chicoti Hruliov, venind mai aproape. Eu toate le văd. Aşa că să n-aveţi nici o grijă, Oleg Sergheevici.

— Bravo. Las' că stau eu de vorbă cu tine cînd o fi nevoie, spuse Kasaţki privind luminiţele îndepărtate din larg. Apoi se întoarse şi străbătu din nou drumul pe care-l mai făcuse.

O uşă se întredeschise şi în deschizătura ei apăru un cap rotund cu un păr aspru, rar, argintiu. Capul încremeni locului şi i se văzură sticlind ochelarii.

— Evgheni Stepanovici ! exclamă cu bucurie Kasaţki. Cum, nu dormi încă ? Şi eu mă chinuiesc, dragul meu ! Mă doare aici, şi îşi atinse pieptul cu mîna, mă roade un vierme al dracului de rău şi mare cît toate zilele... Are să mă mănînce într-o bună zi, ai să vezi ! Dar cum se face că nu dormi ?

Comandantul se strecură afară prin crăpătura uşii, mîngîindu-şi ţeasta.

— Am recitit *Cîntecul şoimului* de Gorki, spuse el zîmbind înduioşat. Îţi mai aminteşti, drăguţă ?... „Nu zbori, cînd scris ţi-e tîrîş să luneci..." Cîtă mîndrie e în fraza asta pentru fiinţele înaripate şi cîtă amărăciune... pentru cei care nu pot zbura !

Kasaţki izbucni în rîs.

— Fleacuri, iubitule... Dar îmi pare bine că nu dormi. Şi se clătină pe călcîie, ţuguindu-şi buzele cu o duioşie de beţivan.

Comandantul se dădu mai la o parte, umflîndu-şi nările.

— Te-ai îmbătat, Oleg Sergheevici, spuse el mîhnit. Cînd ai să termini cu asta ? Îndreaptă-ţi şapca...

— M-am îmbătat, sigur că m-am îmbătat! Dar ce altceva pot face, după părerea dumitale, într-o puşcărie? Nu-mi rămîne decît să bag votcă în mine şi să studiez clasicii. Vino în cabina mea, Evgheni Stepanovici, poftim înăuntru măcar pentru o clipă! Ce vise îngrozitoare... Te rog să nu-mi refuzi acest serviciu pe care ţi-l cer, această mică, mititică amabilitate! Doamne, ce plictiseală... Stai, că deschid îndată celula... Chiar aşa — celula. Ne aflăm doar în puşcărie. Nu te uita împrejur, nu e nimeni, sîntem singuri! Şi după faţa dumitale se vede că te afli într-o puşcărie. Eşti un om bun, nenorocit şi nu poţi pleca de aici. Doar poate să te arunci în apă...

Evgheni Stepanovici intră în cabină în urma secundului. Pe măsuţă, o călimară şi un ceas vechi, foarte complicat — rotiţele lui lucitoare dansează cu mişcări egale şi sacadate, împinsă de un arc se leagănă pe un trapez o paiaţă minusculă de porţelan şi face grimase. De sub abajur se revarsă o lumină verzuie, pe jos — un covoraş moale. Se simte miros de alcool, de parfum, de tutun preparat cu miere. E confortabil, cald, frumos. Dar Kasaţki îşi rînjeşte crispat dinţii albi şi vorbeşte de nostalgie, insomnie şi de scurte coşmaruri.

— Aici eu nu am pe nimeni în afară de dumneata şi numai dumneata. Vreau să mă înţelegi. Cu ce m-ar încălzi dacă aş avea de pildă compătimirea lui Bredis? Mi-ar face morală şi mi-ar spune că sînt o rămăşiţă a clasei în dispariţie, un ciob. E prost să fii o rămăşiţă, un obiect nefolositor şi cînd eşti ciob mai poţi să-ţi tai şi mîinile în el, nu-i aşa? Ha-ha... Să aruncăm deci ciobul, ca să nu ne incomodeze, să-l azvîrlim dracului!

Kasaţki holbă ochii şi începu să tropăie din picioare cu o turburare pe jumătate prefăcută, pe jumătate serioasă. Nu era muşchi să nu tremure pe faţa-i schimonosită. Îşi şterse apoi fruntea şi surîse palid, obosit, ca un artist după ce a interpretat un rol greu.

— Dar eu nu vreau să fiu azvîrlit afară, asta este! continuă el, coborîndu-şi misterios vocea. „*Mein Kaffe*

schmeckt mir noch sehr gut", cum zic nemţoaicele bătrîne. Ce-i de făcut ?

Evgheni Stepanovici se lăsă greu în fotoliu, îşi împreună mîinile pe burtă şi suspină.

— Vorbeşti prostii, zise el cu şovăială în glas. Cine te dă afară ? Şi în general... de ce bei dacă ştii că după aceea nu-ţi mai găseşti locul ? Eşti ca o arătare.

Kasaţki se plimba prin cabină.

— Spune-mi, n-ai uneori senzaţia că eşti bătrîn, foarte bătrîn ? Nu ramolit, nu. Dar bătrîn — ca o piatră acoperită cu muşchi din zidul persan al oraşului nostru. Sub ochii dumitale au trăit şi murit zeci de generaţii şi ai trăit cu ele fiecare greşeală, fiecare prostie a lor. Ai descoperit continente, ai construit piramide, ai elaborat legi. Şi iată că acum continentele sînt populate şi înţesate de construcţii, turiştii se zgîiesc plictisiţi la statuile sparte. Pe locurile unde au fost cimitire străvechi şi s-au dat bătălii sînt construite acum abatoare şi latrine publice. Oamenii se grăbesc să trăiască, parcă ar avea de săvîrşit lucruri nemaipomenite. Încearcă să-i convingi că nu-i aşa. Au să te dea la o parte şi au să-şi urmeze drumul fără măcar să se mai uite în urmă. Dar nu despre ei e vorba acum. Care-i poziţia dumitale ? Eşti bătrîn şi ţi s-a urît de mult de toate. Ce-i de făcut ? Să fugi în taiga, unde cu siguranţă au să te mănînce lupii ? Sau să te prefaci că crezi în soarele zilei de azi şi să mergi cu cei care transformă viaţa ? O să ţi se dea un loc în rîndurile lor, stima generală şi o pîine cu unt. Dar acesta este un lucru tare greu, tare obositor, şi ceea ce-i mai important e că oamenii în jurul dumitale nu se luptă cu săbii din alea de jucărie. Ei luptă pe viaţă şi pe moarte şi cinstesc pe cei căzuţi ca pe nişte eroi. Ca să nu te trădezi, trebuie să te arunci şi tu în foc. Or, dacă te prefaci, e tocmai ca să-ţi păstrezi viaţa care, dracu ştie de ce, ţi-e totuşi mai scumpă decît orice pe lume. Şi iată-te jucînd teatru, roşind şi gîfîind, chipurile, de efort, exact ca un clovn care ridică greutăţi false. Mai devreme sau mai tîrziu se va descoperi însă că greutăţile pe care le ridici dumneata sînt de carton şi atunci

vei fi alungat în mod ruşinos de pe scenă şi nu vei mai avea nici pîinea cu unt, pentru care de fapt ai făcut ce-ai făcut. Şi vei constata că a fost mai mare daraua decît ocaua, cum se spune. Mai cu seamă cînd ştii dinainte că mai devreme sau mai tîrziu asta se va întîmpla...

Evgheni Stepanovici se uită trist la ceas. Nu mai avea chef de somn, totuşi simţea un fel de amorţeală, o apatie grea, care parcă îl ţintuia în fotoliu.

— Nu înţeleg unde baţi, spuse el cu un glas surd, privindu-l iritat pe interlocutorul său. Asta e o alegorie ! La cine te refereai ? La dumneata ?

— Alegorie ! Bine zis „alegorie" ! sări Kasaţki încîntat. Acest cuvînt ilustrează întreaga noastră situaţie. Sîntem atît de prudenţi chiar unul faţă de celălalt, încît recurgem la alegorii. Ah, ce deştepţi, ce ticăloşi sînt foştii oameni ! Aş vrea totuşi să ştiu, ce gîndeşti dumneata despre toate astea ?

— Gîndesc că eşti pur şi simplu beat... Un om cu mintea trează s-ar cutremura în faţa acestor gînduri. Ele put.

— Nu zău ?

— Da. Nu avem dreptul să vorbim astfel despre trecut. Toţi aceşti sculptori şi comandanţi de oşti, ba chiar alchimiştii au avut în felul lor dreptate şi se află pe o treaptă incomparabil superioară dumitale fiindcă ei au crezut şi au căutat. Fără dînşii n-am fi ştiut astăzi ceea ce ştim.

— Bine, dar tot au putrezit ! strigă Kasaţki. Atunci, de ce s-au frămîntat ? Au făcut pe cineva fericit, au adus pace cuiva, au fost ei înşişi fericiţi ? Prostii !

— Vai, nu înţelegi nimic, dar nimic !

— Gîndeşte-te bine, Evgheni Stepanovici. Peste o sută de ani nu va rămîne nimic care să amintească de existenţa dumitale... Dar la urma urmei, dracu să-l ia de trecut ! Parcă despre el discutăm noi acum ? Sper că m-ai înţeles ? !

— Şi da, şi nu. Am înţeles că îi urăşti pe cei de jos. Îi urăşti pentru că sînt tineri şi gata să se sacrifice, pentru că ei sînt fericiţi şi ascultă muzică. Pentru dum-

neata este inaccesibilă fericirea lor şi credinţa lor în viitor. În acest viitor dumneata nu ai loc. Dumneata eşti prea... străin. Dar prefăcătoria dumitale mă îngrozeşte, Kasaţki. Mă gîndesc la atitudinea pe care ai luat-o la şedinţă! M-ai şi jignit puţin, dar nu sînt supărat! Cîteodată mi-e silă de mine însumi... Dar mă întreb cum ai putut dumneata, cu asemenea idei?... Odată şi odată vei fi arătat cu degetul şi se va striga: „Se preface!"

Evgheni Stepanovici rosti ultimele cuvinte aproape în şoaptă. Era palid la faţă şi avea broboane de sudoare pe frunte. Kasaţki se legăna pe călcîie şi rînjea. S-ar fi zis că sare în sus ca înţepat de un ac invizibil după fiecare cuvînt al interlocutorului său.

— Nu mă tem nici de dracu! i-o tăie el grosolan. Ca să mă dibuiască pe mine le-ar trebui cap şi n-au. Iar dumneata, drăguţă, nu mă vei trăda, prea sîntem legaţi unul de altul. Eu îţi sînt mai aproape şi mai pe înţeles decît Basov. Nu da din mîini!

Kasaţki se plimba în diagonală prin cabină, întorcîndu-se cu agerime cînd ajungea la cîte un colţ. Umbra lui se făcea cînd mică, strîngîndu-se ca un ghem elastic la picioare, cînd mare, lungindu-se şi urcîndu-se pe pereţi.

— Fac ceva pe judecata lor, mîrîi el nedesluşit. Nu pot ei pătrunde în circumvoluţiunile creierului meu. Dar dacă ar şti...

Se apropie de masă şi deşurubă încet capacul termosului său negru. Cînd lichidul străveziu începu să gîlgîie în pahar el tresări, bău dintr-o înghiţitură tot şi-şi duse palma la gură. Apoi ciupi o bucăţică de pîine şi şi-o aruncă în gură.

— Ascultă, la urma urmei ajunge, protestă slab Evgheni Stepanovici. Dacă nu încetezi, plec imediat!

În cabină se răspîndi şi mai tare mirosul de alcool. Jos, patefonul suspină pentru ultima oară, hîrşîi şi tăcu. Kasaţki înţepeni lîngă masă, cu degetele-i lungi vîrîte în păr.

— Aşa... Aş vrea să-ţi povestesc ceva. Să nu crezi că mă rod remuşcările sau că mi-e frică de ceea ce gîndesc. Nu, nu ! Dar vreau să ştii şi dumneata. Numai dumneata. Sînt sigur că în fond gîndim la fel amîndoi, deşi dumneata îi citezi pe clasici. Ei, uite... află că o dată era cît pe ce să-mi jertfesc viaţa. Nu-ţi vine a crede ? Parol ! Vorbesc serios. De altfel asta s-a întîmplat de mult, în nouă sute şase. Vezi, îţi dau şi date, ceea ce dovedeşte că-ţi vorbesc cinstit, fără alegorii... Afurisite vremuri. Negustori în toată firea, patroni de localuri de noapte şi aventurieri din „Uniunea arhanghelului Mihail“ [1] îi snopeau în bătaie pe străzi pe muncitori şi studenţi. Oameni scrîntiţi, care nu mai credeau în nimic, închişi în case, îşi zburau creierii. Avocaţii liberali şi dentiştii, care făcuseră înainte politică moderată, se ascundeau pe după perdele şi chiar cînd se duceau după nevoile lor nu mergeau decît tot cu un aer misterios şi trist. Groaznice vremuri, sinistre ! Îţi aminteşti ? Poate că şi dumneata te-ai ascuns în casă aşa ca ei. Lasă, lasă, am glumit ! Pe mine însă m-a cuprins serios vîltoarea acestei furtuni. M-a prins, m-a răsucit şi m-a azvîrlit aşa de tare încît m-am pomenit la marginea prăpastiei. M-am agăţat atunci cu unghia degetului mic... Nu înţeleg nici eu ce m-a împins pe vremea aceea să mă integrez în luptă. Setea de aventuri ? Romantismul parolelor, al întîlnirilor conspirative, al armelor ascunse în buzunar, în pod şi aşa mai departe ? Sau a fost pur şi simplu spiritul vremii, acest factor atît de puternic care influenţează pe oamenii impresionabili. Cred că şi una şi alta au avut un oarecare rol.

...Absolvisem pe atunci şcoala navală şi îmi făceam serviciul la Kronstadt, în forturi. O dată cu venirea verii în forturi pătrunse o atmosferă de nelinişte. Crucişătorul „Gromoboi“ se întorsese din Orientul Îndepărtat. După înfrîngerea de la Ţuşima, marinarii se

[1] „Uniunea arhanghelului Mihail“ — organizaţie monarhistă a sutelor negre din Rusia (n. ed.).

înrăiseră al dracului, umblau în cete, se adunau pe la răscruci şi-i ameninţau pe ofiţeri cu pumnii. Eu cunoşteam cîţiva oameni din organizaţia ilegală. În majoritatea lor aceştia erau oameni simpli : matrozi, pionieri, mecanici din ateliere. Pare-se că nu prea aveau o deosebită încredere în mine. Iar eu aveam mereu impresia că aceşti oameni veseli şi neînfricaţi se adună numai pentru ca să-şi biciuiască nervii şi să-şi mai alunge urîtul. Discutau, ameninţau, apoi conveneau cu toţii că e încă prea devreme să treacă la acţiune. Asta îmi plăcea teribil de mult. Deşi mă socoteam complotist şi umblam cu arma ascunsă la mine, în suflet eram convins că nu se va întîmpla nimic şi că va fi chiar mai bine dacă nu se va întîmpla nimic. Cu toate că, se-nţelege, n-ar fi stricat să-i punem pe goană pe amirali, să ocupăm navele şi să pornim cu steagurile roşii la asaltul Piterului — zburdă-n voie, suflete !

Era, însă, un marinar de specialitate miner, poreclit Turcul, care mă cam îngrijora. El era, pare-se, sufletul organizaţiei — o namilă de om, ciupit de vărsat, şi cu ochi mici ca de uliu. Într-o zi ordonanţa Senea veni la adunare cu capul bandajat. Ce se întîmplase ? Ofiţerul îi aruncase cu ceaiul clocotit în faţă. Auzind lucrul ăsta, Turcul s-a făcut galben la faţă ca un mort. „Să fiu al dracului, a început el să strige, dacă mai apucă ăştia toamna ! O să stîrpim din rădăcină sămînţa lor blestemată ! Senka, ia să te văd !" Ordonanţa şi-a desfăcut feşele, avea toată faţa plină de pete roşii şi băşici. Doamne, ce-a fost atunci ! Era să-mi sară inima din loc. Asta nu mai avea nimic comun cu jocul acela care îţi gîdila nervii şi care mă atrăsese pe mine. Cum dracului a trebuit să se întîmple o nenorocire ca asta ? ! Omul de care îţi vorbesc avea pentru mine o simpatie deosebită. Cînd vorbea cu mine, îmi surîdea aproape cu dragoste. „Tu, îmi zicea, faci parte din tabăra lor, dar acum eşti de-al nostru, transfug. De aceea îmi eşti drag de parcă ai fi băiatul meu." Mă deranja această tandreţe, dar ce puteam face ? Poate că aş fi rupt atunci legătura cu organizaţia, dar nu mă lăsa amorul pro-

priu — un amor propriu meschin, copilăresc. Cum, îmi ziceam, să creadă că m-am speriat? Ei,' şi aşa a trecut vara. Propriu-zis, eram fericit. Noua mea situaţie, tunica cu galoane, stiletul — nu apucasem încă să mă satur de toate astea. Cafenelele cu muzică de pe strada mare, buchetul de femei elegante, ţigăncile de la „Strelna". O splendoare! Plimbările nocturne cu şalupele în golf, nopţile albe de la Markizova Luja, răsăritul minunat de soare... O viaţă fără griji, ameţeala după chef şi spectrul acţiunilor riscante ce mă aşteptau. Cînd era să mă mai gîndesc, să mai stau de vorbă cu mine însumi? O dată, trecînd spre seară pe acasă, am găsit pe masă un bileţel: „Dracii i-au pus pe fugă pe călugări. Vino pe maidan!" Am înţeles că s-a întîmplat ceva important, dar tot nu-mi venea să cred că ar putea fi ceva primejdios. Îmi amintesc că, înainte de a mă duce acolo, m-am bărbierit şi mi-am parfumat chipiul. Mă gîndeam că după adunare o să mai am timp să trec pe bulevard sau să intru la cafenea. Întotdeauna se întîmpla aşa. Era chiar nostim: de la adunare direct la cîrciumă. În zece minute străbăteam o distanţă colosală. Se înţelege că nu mărturiseam nimănui lucrul ăsta şi chiar pe mine mă umplea de groază acest amestec nenatural... dar îmi plăcea.

Ei, şi m-am dus. Turcul m-a întîmpinat în antreu, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat de trei ori. „Tovarăşe, mi-a şoptit el, pe navele din Sveaborg a izbucnit răscoala. Ofiţerii au fost aruncaţi în apă, din pavilionul sf. Andrei au făcut obiele, şi au pornit spre Kronstadt. Am primit o telegramă!" Locuinţa era plină de lume, toată organizaţia se afla acolo. Era o căldură ca în baie. Toţi cu tunicile descheiate, cu feţele roşii, cu nişte glasuri răguşite de atîtea strigăte şi cu un fel de entuziasm desperat şi absurd. Deodată îl aud pe Senea — atît de liniştit întotdeauna — că strigă: „Fraţilor, destul am suferit! În mare cu fiarele!" Iar Turcul îi spune drăgăstos: „N-ai grijă, Senka, n-o să rămînă nici de sămînţă", şi apoi, întorcîndu-se spre mine cu un zîmbet

ca de zile mari, îmi zise : „Am apucat s-o vedem şi pe asta".

M-am aşezat într-un colţ şi aşteptam, doar-doar vreunul mai prudent se va dezmetici şi-i va opri spunîndu-le ca de obicei : „Nu-i încă timpul să trecem la fapte". Şi atunci totul va fi ca înainte — plăcut, amuzant, nu înfricoşător... Dar n-a fost cum am crezut eu. Turcul a spus : „Mîine pornim să ne ajutăm tovarăşii. Cine îşi teme pielea mai bine să se care, să nu ne stea în drum. Plecăm la o treabă serioasă, fraţilor... Pun la vot, cine răspunde ?..."

Nu s-a ridicat nimeni să plece şi nimeni nu l-a oprit. Toţi au ridicat mîinile în tăcere. Am ridicat mîna şi eu, cu ochii la ceilalţi. Pierdusem în momentul acela posibilitatea de a acţiona independent. S-a dezbătut apoi planul răscoalei. Mi se pare că am luat şi eu parte la discuţie şi am dat sfaturi. Turcul mi-a spus : „Mîine către orele patru trebuie scoşi servanţii de la tunurile din forturi. Caută să avariezi închizătoarele de la tunuri." Am acceptat.

Se întîmpla, probabil, atunci cu mine ceea ce se întîmplă cu un om care şi-a vîrît pentru o clipă capul în laţ, pentru ca să vadă ce simte un spînzurat. Ştii foarte bine că ai făcut asta în glumă şi că e de ajuns să te ridici pe vîrfuri ca să respiri iar liber. Dar deodată picioarele îţi alunecă şi laţul se strînge... şi din glumă te pomeneşti strîns de gît cu adevărat !

Căutam să-mi amintesc ce program aveam a doua zi. Tir... o plimbare călare cu chinezoaica Mako... un festival la regimentul Enisei. Dar se întîmplase ceva. Îmi era imposibil să-mi amintesc feţele ofiţerilor din regimentul Enisei sau numele lor. Îmi apăreau numai ca nişte palide umbre... Parcă sufletul mi-era lovit de paralizie şi o jumătate din el îmi şi înţepenise fioros de repede. În schimb vedeam cu precizie în închipuire tot ce se va întîmpla cu mine în fort. Cu siguranţă că comandantul mă va împuşca înainte încă de a apuca să deschid bine gura. Turcul parcă îmi ghicise gîndurile.

S-a apropiat de mine, s-a așezat alături și, cuprinzîndu-mă cu un braț de umeri, mi-a zis: „Of, scumpule, mulți dintre noi au să cadă mîine! Nu te gîndi la asta..." Ușor de zis! Am ieșit în stradă. Ei, drăcie! Pe bulevard orchestra cînta aria toreadorului... Înțelegi?

Kasatki izbucni într-un rîs nervos, sacadat și-l bătu ușor pe comandant peste genunchi. Evgheni Stepanovici tresări.

— Hai, isprăvește repede, mormăi el furios. Cum ai scăpat teafăr? Ai fugit după răscoală, sau cum?

— Hm-m... nu chiar așa... Eu, Evgheni Stepanovici, îți povestesc sentimentele prin care am trecut, nu faptele. Îți închipui oare că m-am speriat? Că m-am îmbolnăvit de frică și că am început să mă rog lui dumnezeu? Nu, n-am făcut asta! Zău că în clipele acelea eram aproape liniștit. M-am oprit și am ascultat muzica aceea blestemată. Stăteam și mă gîndeam cum alții dansează. Cerul era limpede, de un verde-pal, va să zică mîine, îmi ziceam, va fi o zi senină, cu vînt. Dar ce-mi pasă mie de toate lucrurile astea cînd e aproape sigur că mîine voi fi ucis! Aia de la întrunire se sărutau, se bucurau, așteptau ceva. Așteptau oare moartea? Nu, sigur că nu! Sau erau convinși că pe ei moartea nu-i va atinge? Nici asta. Înseamnă deci că se bucurau de ceva care va veni după moartea lor... Să presupunem, mi-am zis, să presupunem că vom reuși să luăm fortu-rile, și navele, și arsenalele. Să-i arestăm pe comandanți, să ajungem la Piter, să înarmăm poporul. Dincolo de asta imaginația mea nu mai mergea. Că doar eu n-am să mai fiu atunci. Cum pot deci să mă bucur de ceva care e departe de mine și pe care n-am să ajung să-l văd niciodată; sînt un om viu, un om care pînă ieri mai avea încă un viitor în fața lui, un viitor ce mi se părea nemărginit. Și iată că locul la sărbătoare îl va lua umbra mea!

Kasatki prinse privirea fixă a comandantului și întoarse ochii în altă parte.

— Uite, Evgheni Stepanovici, eu acum sînt destul de în vîrstă, am păr cărunt. Totuşi nu pot spune că m-am săturat de viaţă. Îţi închipui ce bine aş fi arătat atunci într-un sac de tendă în fundul mării la Markizovaia Luja. Cu siguranţă că a doua zi aş fi fost uitat. Poate cel mult vreun suflet milos ar fi strecurat în ziarul ilegal vreo notiţă despre mine, zicînd că am căzut eroic. B-rr ! „Căzut eroic" sună la fel de absurd ca, să zicem... „un cadavru simpatic". Nu vrei să devii un cadavru simpatic, drăguţă ? Mersi, mă lipsesc, prefer puşcăria !... De ce te uiţi aşa la mine ? Gîndeşti altfel ?

— Nu ţi-ai terminat povestirea, zise Evgheni Stepanovici cu glas tremurat. Continuă, te rog !

Kasatki pocni din degete şi se întoarse.

— Nu înţeleg ce vrei... Dar dracu s-o ia la urma urmei !... Vrei fapte ? Poftim ! Au pornit la atac la ora fixată şi au ucis gărzile. Au împărţit puştile aşezate în piramide şi au încercat să pătrundă în forturi. Au fost întîmpinaţi cu foc de mitraliere... Au atacat arsenalul... Au fost împresuraţi de soldaţii regimentului Enisei... Ei nu aveau gloanţe. S-a tras într-înşii. Prea mulţi nu erau... Pînă a venit noaptea totul era terminat. Ce mai vrei ? Iartă-mă, dar de amănunte nu-mi amintesc... Navele de la Sveaborg nici n-au mai sosit. A fost o greşeală sau o provocare — nu ştiu... Lucrurile s-au liniştit uimitor de repede. Cadavrele au fost transportate cu bărcile, caldarîmul a fost spălat...

— Oleg Sergheevici, dar ce s-a întîmplat cu Turcul ? întrebă comandantul abia auzit. Povesteşte-mi, ce s-a întîmplat cu el ?

Kasatki se ridică şi începu să se plimbe încolo şi-ncoace, zgribulindu-se de fiorii beţiei.

— Ce ţi-a venit aşa, deodată, să te interesezi de el ? Ştii că eşti curios ?... Ce, cum ! Se opri şi-l privi chiorîş, cu un zîmbet care îi strîmba gura. A fost spînzurat ! Vrei amănunte ? Din păcate, nu-mi amintesc amănuntele.

Evgheni Stepanovici şedea nemişcat, roşu ca racul şi respirînd greu.

— N-ai povestit tot, Kasaţki, începu el cu graba omului nehotărît care s-a încumetat să spună adevărul. Taci, nu mai e nevoie să spui nimic. Am mai auzit de povestea asta îngrozitoare... Acolo a fost o trădare la mijloc şi asta o ştii prea bine... dumneata...

— Imbecilul ! scrîşni secundul, tremurînd din tot corpul. Auzi ce-i poate trece prin minte... Nu, ai înnebunit cu adevărat ! Ascultă...

— De ce, de ce mi-ai povestit toate astea ?! exclamă Evgheni Stepanovici, prinzîndu-se de braţele fotoliului şi sforţîndu-se să se ridice. Cine dracu mi te-a scos în cale ? Nu-mi inspiri nici un pic de compătimire. Mi-e greaţă de ideile dumitale şi de prezenţa dumitale... Ah, doamne, de ce nu pot să te demasc... şi să mă demasc şi pe mine ?

— Sufleţelule, zău nu merită să te frămînţi atîta, spuse Kasaţki, întinzînd mîinile spre comandant şi zîmbind bucuros şi slugarnic. Şi dumneata va să zică ai ceva de ascuns ? ! Ştiam asta, ştiam ! Sîntem strîns şi foarte trainic legaţi... numai, pentru numele lui dumnezeu, tăcere ! O să trăim mult. Se întîmplă doar să avem şi aici clipe destul de bune... Chiar foarte bune... Iată, acum o să tragem foloase din această întrecere, las' că aranjez eu asta... Am să aranjez tot, Evgheni Stepanovici. Numai tăcere ! Dacă însă vei încerca să...

Nu-şi termină fraza şi se repezi după comandant. Slugărnicia, blîndeţea şi ameninţarea se succedau cu repeziciune pe faţa lui. Dar comandantul se muie deodată şi parcă-şi pierdu cumpătul. Nu mai rămăsese nici urmă din izbucnirea de mînie de adineauri.

— Şi eu port în mine o asemenea amintire... poate chiar şi mai urîtă, murmură el abătut, nici eu nu pot să uit şi încerc să-mi găsesc scuze faţă de mine însumi, exact ca şi dumneata. Dar nu trebuie să mai vorbim despre asta. Auzi ? Niciodată... Iar de spus — nu, n-am s-o spun nimănui. Nimănui...

Vestea despre cursa stahanovistă se răspîndi peste tot în port. Petrolierul „Derbent" ieşise în larg seara şi pînă dimineaţă nu se mai auzi nimic despre el. La orele şase, cînd şeful serviciului de exploatare al Oficiului de navigaţie vru să ştie care e viteza lui, fu chemat prin radio şi răspunse. Dar radiotelegrafistul Tarumov înscrise atunci în jurnal o cifră fără precedent : paisprezece noduri. Prea era mare cifra şi părea să fie o greşeală. De la oficiu veneau telefoane, se cerea urgent răspunsul. Tarumov se hotărî să verifice datele şi chemă „Derbent"-ul pentru a doua oară. De aceea întîrzie cu transmiterea buletinului meteorologic şi pe masa lui se adună un vraf de radiograme neexpediate. Insistă, transmiţînd la manipulator într-una apelul pînă cînd în răguşitul aparat pentru reglarea tonului i se şuieră drept răspuns : „Totul e în regulă. Viteza — paisprezece şi jumătate." Iar după o scurtă pauză urmă o răpăială sacadată, ca o înjurătură : „nouăzeci şi nouă". Radiotelegrafistul izbucni într-un hohot de rîs şi-şi scoase casca de pe urechi. În limbajul internaţional al radioamatorilor această cifră înseamnă : „du-te dracului". Ori Volodka Makarov îşi făcea de cap de bucurie, ori era într-adevăr supărat din cauza apelurilor prea dese.

— Înţelegi tu, Musia, spunea Tarumov, au depăşit toate vitezele de pînă acum ! „Agamali", cu încărcătură, face douăsprezece noduri şi asta-i socotită o viteză bună. Şi uite, ei nu pricep, sînt vrăjiţi ?

Dar Beleţkaia răspunse reţinută :

— Să nu ne bucurăm încă. Stai, aşteaptă. Mai au pînă să sosească în radă. Viteza e mare, fireşte, dar... mai trebuie să se şi priceapă să consolideze ce-au realizat. Pînă acum au tot rămas în urmă, adăugă ea.

Nu trecu mult şi se telefonă de la redacţia ziarului *Bolşevik Kaspia,* care se interesa de asemeni de viteza „Derbent"-ului. Musia le răspundea pe un ton nepăsător :

— Ultimele ştiri — viteza : patrusprezece şi jumătate. Nu credeţi ? Atunci va trebui să treceţi pe la staţia de radiotelegrafie, ca să vă convingeţi... Da, da, îi felicităm... Numai să nu fie reţinuţi în radă. De îndată ce vom avea ceva nou, vă încunoştinţăm...

La orele opt Tarumov şi Beleţkaia lăsară locul schimbului doi. Merseră împreună pînă la întretăierea străzilor şi, ca totdeauna, el o ţinea pe Musia de braţ ; tăceau amîndoi, fără ca această tăcere să-i jeneze, ca doi oameni obişnuiţi de mult unul cu altul. Deodată Musia întrebă :

— Crezi că ziarele au să scrie despre „Derbent" ?

— Fără îndoială.

— Şi au să pună şi fotografii ?

— Ce fel de fotografii ?

— Ei, ale... stahanoviştilor.

— Păi sînt patruzeci şi cinci de oameni... Au să-i fotografieze, probabil, pe cei mai buni, nu pe toţi !

— Aş vrea să-i văd şi eu cum arată... Ascultă, Arsen !

— Ce-i ?

— Am citit că Alexei Stahanov a fost persecutat anul trecut de nişte birocraţi. Să fie adevărat ?

— Sigur că-i adevărat. Dar de ce întrebi ?

— Mi se pare oarecum ciudat. Ei, cu bine, Arsen.

— Cu bine ! Dar ce-i cu tine că eşti atît de stranie azi ? Ţi s-au lărgit ochii... Vezi să nu te calce tramvaiul.

Spre dimineaţă Tarumov făcu din nou legătura cu „Derbent"-ul. Petrolierul îşi menţinuse viteza şi în timpul nopţii. El străbătuse distanţa pînă în rada Astrahanului în treizeci şi unu de ore. La Bancul Focilor îl aştepta un convoi de şlepuri. Către ziuă vîntul se întări şi se porni hula. Ultimul şlep fu adus cu mare trudă. Cu toate acestea descărcarea fu terminată în trei ore. Petrolierul făcea deja cale întoarsă, iar dinspre nord pornise, grăbită să-l ajungă, o hulă puternică, ce ameninţa să-i încetinească mersul.

În cursul zilei fusese de serviciu la staţia de radiotelegrafie un alt schimb. Seara, cînd Tarumov îşi luă serviciul în primire, se uită în jurnal, dar nu găsi nici un fel

de însemnări cu privire la desfăşurarea cursei stahanoviste. Se aştepta sosirea „Derbent"-ului după orele douăsprezece ziua, dar, încă de pe la ora opt dimineaţa, radiotelegrafistul primi din partea lui comunicarea :

„Sîntem travers de insula Jiloi. Sosim peste două ore. Înştiinţaţi docurile."

— Cum se poate una ca asta ? se miră cel care era de serviciu. Dacă ei se află acum în dreptul insulei Jiloi, înseamnă că mai au cel puţin trei ore de marş. S-o fi înşelat radiotelegrafistul !

— Telefonează dispecerului, răspunse Tarumov rîzînd. Nu s-a înşelat nimeni, aşa este !

— Dar nu se poate. Şi eu am navigat şi ştiu !

— Nu cunoşti noul lor drum. Ei au luat-o pe partea cealaltă a insulei, prin strîmtoare. Drumul ăsta e cu mult mai scurt.

— Dar pe-acolo apa are adîncime mică...

— Are o adîncime de opt picioare. Şi nava vine fără încărcătură, fără balast. În afară de asta s-au mai descotorosit şi de încărcătura de prisos şi au redus pescajul. Fii liniştit, au calculat totul.

— Straşnici băieţi ! Nu degeaba se vorbeşte atît de mult despre ei în port. Acum se va afla despre ei şi la Mahacikala, şi la Astrahan, şi la Krasnovodsk...

— Pe unul din ei îl cunosc. Radiotelegrafistul Makarov. Un flăcău obişnuit, aproape un băieţandru... Băiat tare vesel...

— Eu îl cunosc pe comandantul lor. Aşa, nimic deosebit. Un bătrînel blajin. „Poftim, drăguţă..." „Mulţumesc, drăguţă..."

Musia îşi muşca tăcută buzele şi asculta această discuţie. De dimineaţă nu scosese o vorbă şi nu i se dădea nici o atenţie. Pe neaşteptate îi spuse lui Tarumov pe un ton voit nepăsător :

— La chei va fi probabil multă lume. Ce-ar fi să mergem să ne uităm şi noi ?

— Mă rog, consimţi Tarumov. Te însoţesc dacă vrei.

— Am poftă de o plimbare, şi adăugă repede : Ce seară minunată !

Şi iată-i pe şosea, în drum spre cheiul petrolierelor. Musia îi atingea maşinal degetele, se lipea cu umărul de el şi tăcea. Tarumov reflecta cu glas tare:

— Care sînt metodele de muncă ale stahanoviştilor? Raţionalizarea, organizarea raţională a muncii, folosirea maximă a mijloacelor tehnice de producţie. Eu socot că aceste metode sînt aplicabile pretutindeni la noi, unde munca se bazează pe tehnică. De ce n-am aplica-o prin urmare şi în radiotelegrafie? Eu ajung la peste o sută de semne pe minut şi dau repede peste abonat. Dar asta nu e tot. Dacă am regla aparatul de emisie şi am înlătura paraziţii... Tu ce părere ai, Musia?

Trecură de clădirile uzinei şi deodată îi lovi în ochi luciul orbitor al mării. Prin mijlocul golfului făcea rondul încet un gigant de oţel, înălţîndu-şi deasupra apei bordajele sale gălbui ruginite. La pupă clocoteau vîrtejuri înspumate.

— Ăsta o fi? întrebă Musia oprindu-se.

— El e, stahanovistul! Hai mai repede.

— Nu, aşteaptă...

Pe lîngă ei trecură spre debarcader nişte oameni discutînd cu însufleţire şi agitîndu-şi servietele. Tarumov prinse un crîmpei de frază: „...o sută douăzeci la sută peste norma fixată pentru o cursă..."

Musia îşi trase mîna şi se uită înspre debarcader cu ochii larg deschişi.

— De aici se vede bine, zise ea încet, nu merg mai departe.

Tarumov o privi mirat şi cu oarecare speranţă, deoarece ştia că pe „Derbent" se află şi Basov... Prin urmare Musia nu vrea să-l vadă?!

El îşi scoase ceasul.

— Acum e zece fix. Înseamnă că au făcut această cursă în şaizeci şi trei de ore. Eu tot trag o fugă să văd cum vine la acostare. Rămîi aici, Musia.

Îi făcu un semn cu mîna şi o luă la vale spre debarcader. Beleţkaia rămase singură.

Petrolierul „Derbent" transportă în rada Astrahan, în decursul lunii octombrie, o sută de mii de tone de păcură. În decada a doua a lunii, „Derbent" îl întrecu pe „Agamali" şi ocupă locul întîi printre petrolierele care circulau pe linia Astrahan. Dar prin preajma datei de douăzeci ale aceleiaşi luni, „Agamali" realiză cu succes prima sa cursă stahanovistă şi aproape ajunse „Derbent"-ul, rivalizînd iar cu el, pentru întîietate.

La bordul navei întrecerea deveni un lucru obişnuit. Obişnuite deveniră şi primele mari, şi notiţele din ziare, şi legătura dintre nave. Încetase munca în asalt la maşini, iar reparaţiile curente se făceau acum fără nici un fel de efort special. Pînă şi consfătuirile echipajului se desfăşurau paşnic, noile propuneri erau dezbătute cu calm, fără a mai stîrni neîncredere.

Într-o dimineaţă, către sfîrşitul lui octombrie, chiar în timp ce se ţinea învăţămîntul politic, Bredis începu să tuşească, se făcu palid şi-şi acoperi faţa cu mîinile. Marinarii săriră de la locurile lor şi începură să se învîrtă în jurul lui, fără să-l poată ajuta cu nimic. Bredis înălţă capul şi îşi privi cu mirare mîinile pline de sînge.

— Cursul s-a terminat, anunţă posomorît Kotelnikov, puteţi pleca.

Dar nimeni nu plecă, toţi se îngrămădiră în jurul bolnavului, uitîndu-se la el. Husein îi întinse batista şi îşi roti o privire desperată în jur, zburlindu-şi părul cu mîinile.

— Idioată poveste, şopti locţiitorul politic. Ce te uiţi aşa la mine, Mustafa? Mai luptăm noi împreună, frăţioare, n-ai grijă. Cheamă-l pe Basov...

Bredis fu dus în cabină şi culcat în pat. El îşi întinse trupul costeliv, îşi păroni privirea în tavan şi amuţi.

Sosi şi Basov. El ceru să se aducă nişte apă şi se aşeză pe marginea patului.

— Peste două ore vom fi în port, spuse el, şi acolo am să chem salvarea.

— Nu trebuie...

— Cum vrei. Dacă nu cu salvarea, atunci te duc cu tramvaiul... Singur te-ai adus în starea asta, Herman.

— Of, lasă ! zise locţiitorul politic întorcîndu-se cu greu în pat şi căutînd să ia o gură de aer. Ştiam, Saşka, că aşa se va întîmpla, dar nu credeam că atît de repede. De fapt, totul la timpul său. Pînă la sfîrşitul sezonului de navigaţie au mai rămas două luni. Nu e chiar atît de mult. Iar la primăvară direcţia politică va găsi un om în locul meu. Dar măcar aceste două luni... Tare aş fi vrut să pot termina sezonul de navigaţie.

— Lasă prostiile ! Ce, vrei să mori pe mare ? Noi nu sîntem medici, Herman. O să te dăm repede gata, dacă încă n-am făcut-o pînă acum. Mîine iar au să uite toţi că eşti bolnav, că trebuie să fii cruţat. Aici nu e sanatoriu.

Basov încălzea în palmele lui mîinile reci ale bolnavului, le mîngîia, le strîngea afectuos, de parcă vroia să atenueze astfel brutalitatea involuntară a argumentelor sale.

Locţiitorul politic îi zise :

— Nu-i atît de simplu să laşi petrolierul. Comitetul regional nu va putea găsi imediat om în loc.

Basov tăcea.

— De ce taci ? îl întrebă Bredis, zîmbind. Va trebui ca la început să iei asupra ta munca politică. Asta-i limpede ca lumina zilei. Se înţelege că nimeni nu te poate obliga, adăugă el repede, ai tot dreptul să refuzi. Dar atunci... va trebui ca lucrurile să rămînă ca pînă acum.

— Ce fel de lucrător politic sînt eu ? Îţi rîzi de mine.

— Atunci n-avem ce discuta. Am să stau la pat pînă mă fac bine. La urma urmei nici n-am de ce coborî la uscat. Lucrul cel mai de seamă pentru bolnavii de plămîni este aerul curat. Iar pe mare, aşa ceva se găseşte berechet... Fă-mi te rog un ceai, Saşa.

Basov se învîrti mult cu ceainicul, făcînd zgomot cu capacul lui. Era roşu la faţă şi îi ardeau pînă şi urechile.

— Sper să reuşim să trecem, cît va dura escala, pe la comitetul raional, zise el în sfîrşit, ca şi cum s-ar fi referit la un lucru gata hotărît. Şi dacă nu vor avea nimic împotriva candidaturii mele pînă una-alta, atunci vei rămînea începînd chiar de azi în oraş.

Tăcură. Bredis sorbi puţin din ceai, încreţi nasul şi zise după cîtva timp, cu un zîmbet de om care vrea să se dezvinovăţească :

— Mă blestemi acum, aşa e ? Dar tu eşti un tovarăş bun. Iar eu vreau tare mult să mai trăiesc, Saşka.

— Mai încape vorbă !

— Numai de-ar merge lucrurile bine aici. Uneori îmi face impresia că ele nu stau chiar atît de bine. Comandanţii... Mă refer la faptul că zilele astea m-am uitat prin jurnal. Toate aceste radiograme ale comandantului... cred eu, îi sînt dictate. Ştii de cine ?

— Ştiu.

— Aha ! Eu îl urmăresc de mult, dar nu am încă nimic concret. Doar nu este nimic ? !

— Nimic.

— Fii cu ochii în patru, Saşka... Dar parcă mai ai tu timp şi de asta ? Tu ai grijile tale pe cap — motoarele. Ştii ce zic eu ? Las' să mai rămîn o cursă, da ? Poate mă voi simţi mai bine.

— Ei, asta-i bună ! Ştii că ai început să deraiezi ? Nu cumva îţi închipui că sîntem de neînlocuit amîndoi ? Care-i folosul dacă ai să mori aici, la bord ?

— Bine. Mă bizui pe activ. Tu ai observat cum au decurs ultimele lecţii ? Ce puţini au rămas din aceia care tac ?! Dacă n-ar fi boala... Cine umblă la uşă, Saşa ?

— Băieţii. Sînt îngrijoraţi de sănătatea ta. Ar fi bine să dormi, Herman.

— Minunaţi băieţi ! Băieţi de aur, îţi spun eu... Bine, am să dorm şi astăzi rămîn la uscat. Doresc tare mult să mă însănătoşesc... şi să mă întorc !

Îndată după acostare, Bredis părăsi nava. Înalt şi deşirat, înainta pe chei, cu umerii săi slabi, căzuţi în jos. Vîntul îi flutura părul blond şi-i înfăşura în jurul picioarelor poalele paltonului lung, de parcă şi-ar fi bătut joc de slăbiciunea sa. În urma lui mergeau grămadă marinarii, împingîndu-se unul pe altul în zorul de a-l sprijini, în timp ce, de la bordul petrolierului, marinarii de cart îşi fluturau şepcile, însoţindu-l cu privirea.

La bordul navei, Bredis nu fu uitat. Îşi aminteau de el în timpul liber în salonul ofiţerilor, la colţul roşu, îl compătimeau şi la sosirea în port se interesau de soarta lui. Dar evenimentele grave care aveau să se petreacă în curînd pe „Derbent" abătură în altă parte gîndurile oamenilor. Mai tîrziu, amintindu-şi de sezonul acela de navigaţie şi căutînd să reconstituie felul cum s-au succedat evenimentele, marinarii aveau obiceiul să zică : „Asta s-a întîmplat pe vremea cînd Bredis era locţiitor politic — da, atunci s-a întîmplat !"

1

În zori, înainte de a pleca din radă, comandantul primi pe neașteptate ordin să se îndrepte spre Krasnovodsk. Radiograma îi fu adusă de către Volodea. Comandantul sta în pragul cabinei de navigație, tremura de frig și-și freca ochii cu pumnul.

— Iaca na, bucurie ! zise el înciudat, dînd la o parte hîrtia. Lasă totul baltă și du-te undeva la dracu-n praznic. Habar n-am măcar ce au ei acolo la Krasnovodsk. Se spune că petrol ușor inflamabil.

O rafală de vînt luă foaia, umflă cămașa lui Volodea ca un clopot și flutură poalele cojocului ce-l purta comandantul. Se lumina repede de ziuă.

— Ei acolo habar n-au de condițiile de aici, bombăni comandantul mai departe. Pe punte avem motoare electrice și fel de fel de alte instalații. Șeful mecanic spune că e de ajuns o singură scînteie din acelea care ies de la motoarele electrice ca să se producă o explozie. Și atunci, dă-mi voie să te întreb, cine va răspunde ?

— S-a cerut să confirmăm executarea ordinului, îi aminti Volodea. Pot să transmit ?

— Așteaptă, drăguță. Eu te întreb : cine o să răspundă ? Bineînțeles comandantul ! Ei întocmesc acolo planuri și dau ordine, iar tu, căpitane, execută. Ce-ar fi să refuzăm ?! Nu putem, chipurile, să schimbăm na-

tura încărcăturii fără ca mai întîi nava să fie supusă unei revizuiri speciale. Să se numească o comisie, să se întocmească un proces-verbal şi după asta n-au decît s-o încarce şi cu benzină — treaba lor !

— Va să zică să transmit că refuzăm ? întrebă Volodea întorcîndu-se spre uşă. Vîntul îngheţat şi tăios îl făcea să dîrdîie şi simţea nevoia să se mişte. Ştia din experienţă ce greu este să-l întrerupi pe comandant cînd începe să vorbească despre răspundere şi despre autorităţile de la uscat. Transmit, Evgheni Stepanovici; n-aveţi nici o grijă !

— Stai, unde fugi ? se alarmă comandantul, privind în jur agitat şi căutînd radiograma. Nu se poate chiar aşa, hodoronc-tronc... Au să înceapă cu mustrările : neîndeplinirea planului, una, alta... Unde-i Kasaţki ?

— În cabină. Doarme.

— Trezeşte-l... sau nu, nu-i nevoie, mai bine cheamă-l pe mecanicul-şef, drăguţă. Să ne sfătuim împreună.

Soarele apăru la orizont şi marginile de jos ale norilor învălătuciţi care pluteau deasupra lui se înroşiră. Tot ce era alb pe navă deveni trandafiriu, pe întinsul apei începură să joace sclipiri ca de foc, iar lumina becului din cabină păli, transformîndu-se într-o minusculă pată albă.

Dinspre nord, trimiţînd înainte în chip de soli hărtane de nori care aduceau cu nişte rotocoale sure de fum, înainta un nor greu, vineţiu. Şi tot de acolo, dinspre nord, parcă reflectînd ceea ce se petrecea pe cer, veneau pe mare în goană valuri mici şi grăbite, cu creasta înspumată. Din coşul „Derbent"-ului îşi luau zborul inele cenuşii de fum pe care vîntul le înhăţa, le mototolea şi le azvîrlea pe punte.

— Vine nordul, spuse Evgheni Stepanovici încheindu-şi cojocul, adevăratul vînt de nord, de toamnă. Şi barometrul scade.

Pe punte, vîntul îi sfichiui obrazul şi, strecurîndu-se pe după guler, îi gîdilă spinarea cu degetele-i reci. Um-

flată de același vînt, jos, prelata care acoperea bărcile se zbătea cu un fîlfîit puternic. Auzind pașii comandantului, timonierul privi înapoi prin hublou și puse mîna pe timonă.

„Acum nu mai avem mult pînă la sfîrșitul sezonului de navigație, se gîndi Evgheni Stepanovici, coborînd treptele. Cît ne-a mai rămas? Noiembrie, decembrie, nu, numai jumătate din decembrie. Cîte zile are noiembrie?"

Mecanicul-șef îi ieși înainte și își duse ușor mîna la cozoroc. Avea fața roșie de vînt și părea buhăită și mînioasă. Tăcea, cu bărbia ursuz înfundată în gulerul ridicat al tunicii și privea undeva într-o parte, ca și cum n-ar fi avut nici un chef de discuție.

„Nu mă are la inimă, se gîndi Evgheni Stepanovici cu tristețe. Kasatki are dreptate. Cine m-a pus să-l chem? Trebuia mai bine să-l trezesc pe Kasatki. Ce să discut cu el?"

— Bine că nu dormi, îi spuse el pe un ton prietenos. Ia te uită ce vine. Trebuie să ne așteptăm la o furtună de cel puțin zece metri pe secundă! Și tocmai acum ni se cere să schimbăm itinerarul. Ai auzit?

— Da. Mi-a spus radiotelegrafistul, răspunse Basov și se uită îndărăt, căutîndu-l parcă pe radiotelegrafist, dar, negăsindu-l, își îndreptă iar privirea spre mare.

Evgheni Stepanovici se simți ofensat, dar în același timp ceva îl îmbia să continue discuția cu el, dorea să-l cîștige pe acest om răuvoitor.

— Pur și simplu nu știu ce-i de făcut, spuse el cît putu de blînd, atingîndu-i mecanicului mîna, de parcă ar fi avut intenția să-l tragă spre el. Pe de o parte, petrolul de Krasnovodsk, după cum se știe, e ușor inflamabil și trebuie transportat în tancuri de benzină. Iar noi avem pe punte motoare și se fumează peste tot, în ciuda dispozițiilor. Pe de altă parte, să refuzăm ar însemna să periclităm planul de transporturi. Și asta, nu, n-am s-o fac. („Vorbesc prostii, gîndi comandantul, ca și cum el ar căuta să mă convingă să le sabotez

planul, iar eu refuz s-o fac. Şi mă linguşesc pe lîngă el, de parcă... Ah, ce ticăloşie ! Oare chiar mă linguşesc?") N-am vrut să dau răspunsul fără să mă sfătuiesc cu dumneata. Deşi sînt dinainte convins că vei fi de acord cu mine... („Sigur că mă linguşesc !") Fiecare din noi poartă răspunderea nu numai pentru sarcina care ne revine nouă, dar şi pentru problema transporturilor în ansamblu, deoarece noi sîntem în primul rînd oameni conştienţi... Într-un cuvînt, cred că trebuie să confirmăm că vom executa ordinul şi să ne îndreptăm spre Krasnovodsk.

Basov tăcea, cu privirea lăsată în jos, de parcă ar fi stat pe gînduri, iar Evgheni Stepanovici se frămînta : dar dacă mecanicul-şef va spune că asta nu e treaba lui, sau nu va răspunde de loc şi îl va pune într-o situaţie nespus de penibilă ? Dar Basov întoarse deodată capul ca şi cum ar fi vrut să se încredinţeze că nu e nimeni în jur. Fără să vrea, se uită şi Evgheni Stepanovici în jur.

— Anul trecut a luat foc petrolierul „Partizanul", spuse Basov încet. Vă amintiţi cum s-a întîmplat ? Transportau şi ei petrol de Krasnovodsk. Cineva a fumat pe punte sau a scăpat o cheie de oţel, nu-mi amintesc exact. Probabil că exista o crăpătură în luminător pe unde ieşea gazul. Fapt e că s-a produs o explozie şi au plesnit marginile de sudură ale punţii, iar spiraiele etanşe au sărit în aer. Din fericire asta s-a petrecut în timpul zilei şi echipajul a reuşit să se salveze cu bărcile. Unii s-au ales bineînţeles cu arsuri, dar nu prea grave. Nava însă a pierit.

— Dar oamenii de ce... s-au ales cu arsuri ? întrebă Evgheni Stepanovici, bîlbîindu-se.

Uitase acum de aerul jignitor de indiferent al mecanicului-şef şi de umilinţa lui. Fiecare cuvînt al acestuia îl lovea dureros, ca un cuţit în inimă.

— De ce s-au ales cu arsuri ? Păi din cauza exploziei puntea a sărit în aer şi petrolul s-a scurs în apă. Şi petrolul ăsta arde minunat pe apă.

— Atunci de ce ne trimit acolo? se înfierbîntă Evgheni Stepanovici. Nu-i o crimă, zi? Nu trebuie să acceptăm în ruptul capului aşa ceva. Dumneata ce părere ai? Spui că cineva a scăpat o cheie. Şi ce, parcă la noi nu se poate întîmpla să... asta... să scape...?

— Ştiu eu?

— Ei, vezi! Nu, nu, asta-i curată porcărie! Uite, te rog, spune-mi sincer, eşti comunist, zise mai încet de data aceasta Evgheni Stepanovici, ordinul ăsta de azi nu-i o infamie, nu-i o crimă? Spune...

— Nu sînt specialist, dar cred că nu poate fi vorba aici de crimă. Trebuie transportat petrol uşor şi nu există suficiente nave pentru asta. Or, prin puntea lui „Derbent" nu trec gazele, iar bocaporţii noştri se închid ermetic. În afară de asta avem un dispozitiv pentru evacuarea gazelor destul de înalt. Asta înseamnă că pericol direct nu există şi depinde de noi ca să evităm orice pericol de incendiu. Doar petrolul nu se aprinde de la sine, fie el chiar de Krasnovodsk, observă el zîmbind cu nasul în guler.

— N-am putea totuşi să refuzăm? Las' să numească mai întîi o comisie şi să primim o autorizaţie oficială pentru asta.

— Nu putem refuza. Singur dumneavoastră aţi spus că am periclita astfel transporturile. Dacă am amintit de cazul acela nefericit, am făcut-o pentru ca să arăt că trebuie să fim mai cu băgare de seamă cînd vom avea o asemenea încărcătură şi că trebuie să supraveghem oamenii. Căci nu se poate şti, ceasul rău...

O rafală de vînt năvăli dinspre nord, încreţind suprafaţa mării cu pete întunecate. Evgheni Stepanovici îşi duse palma la ureche:

— Ce-ai spus?

Dar Basov se zgribuli, îşi vîrî mai adînc mîinile în mînecile vestonului, mulţumindu-se să murmure din buzele arse de vînt:

— E frig!...

Husein se trezi aproape zvîrlit afară din pat şi cu capul izbit de peretele de oţel al cabinei. Simţi îndată frig şi, întorcîndu-se spre hublou, deschise ochii. Prin geamul rotund vedea o lumină tulbure cenuşie, şi în dîra aceasta de lumină se învălmăşeau stropi mărunţi de apă. Husein îşi aminti că în ajun, înainte de a adormi, stătuse culcat în aceeaşi poziţie, tot cu faţa spre hublou, prin care, ca printr-un telescop, vedea pe cerul catifelat şi siniliu o stea mare albastră, iar marea, jos, abia se auzea, plescăind uşor din cînd în cînd.

Acum, de afară venea un vîjîit înfundat care creştea mereu ; ai fi zis că un pumn de uriaş izbea la răstimpuri egale în corpul navei. Scurgîndu-se de undeva de sus, apa susura necontenit.

Trupul lui Husein devenea cînd uimitor de uşor, prăvălindu-se parcă într-o prăpastie, cînd greu, lipindu-se de pat şi legănîndu-se o dată cu el la dreapta şi în sus ; în aceste clipe tavanul se înclina şi el, pereţii cabinei stăteau să cadă, iar pe jos se dădea de-a rostogolul o cutie de conserve, ce căzuse pesemne de pe masă. Cutia cînd se oprea, parcă rămînînd de pîndă într-un colţ, clătinîndu-se uşor, cînd se rostogolea repede de-a lungul cabinei, zdrăngănind şi lovindu-se de picioarele mesei.

Husein sări jos din pat, simţi că se clatină şi se prinse de marginea patului. Stătu aşa puţin, întinzîndu-se, cu braţele desfăcute pentru orice eventualitate. Dincolo de perete se auziră glasuri, răsunară paşi şi Husein rămase nemişcat, cum era, cu capul în tricou, ca să ciulească urechile. În sfîrşit trase tricoul pe el, îşi puse tunica şi îşi înfundă bine şapca pe cap ca să nu i-o ia vîntul.

Pe culoar dădu peste Dogailo, care îşi încălzea spatele stînd lipit de peretele cald al bucătăriei. Mantaua de ploaie a şefului de echipaj era neagră de apă şi şuviţe de păr cărunte şi ude i se lipiseră de frunte.

Părea tulburat, de parcă ar fi fost surprins făcînd ceva nepermis.

— Ce-i cu tine, nene Hariton ? întrebă Husein prietenos. Te-ai pus la uscat ? Lasă, că iar ai să te uzi ! Of, ce ne mai scutură ! Ce naiba, n-am luat balast ?

— Da de unde ! Am luat deja balast, se plînse Dogailo cu glasul lui cîntat şi clipi din ochi. Dar ieşi puţin pe punte, să vezi ce-i afară.

Husein se îndreptă spre ieşire, dar în uşă un vînt năprasnic şi rece ca gheaţa îl izbi în piept şi-l trînti de perete cu atîta putere, încît el desfăcu din nou braţele, ca să nu se lovească de uscior.

Ajuns pe punte, se opri asurzit de vuietul puternic al vîntului, care îi tăie răsuflarea şi-l făcu să lăcrămeze. Prin perdeaua de lacrimi care îi tulbura privirea, zări un uriaş val verde-alburiu, care se înalţă peste bord şi se prăbuşi pe puntea principală, rostogolindu-se de-a lungul ei, ca un torent clocotitor. Apoi se ridică un alt val cu o ameninţătoare coamă zbîrlită: „Derbent"-ul îl strivi sub el şi se clătină scuturîndu-se de apă, ca o gigantică pasăre înotătoare.

Înspre Husein veneau pe spardeck două umbre în mantale de ploaie ude. Ele se ţineau de balustrade si înaintau cu picioarele foarte depărtate unul de altul. Husein recunoscu în una din umbre pe Kotelnikov, în cealaltă pe marinarul Hruliov.

— Unde-i şeful de echipaj ? strigă Kotelnikov cînd fu mai aproape. Husein se uită la gura lui, căznindu-se să înţeleagă ce spune. Unde s-a ascuns ? Parazitul !

— Lasă-l în pace, e mort de oboseală, răspunse Husein, dîndu-şi silinţa să strige cît mai tare şi arătînd înspre culoarul unde rămăsese şeful de echipaj. Să zicem că sînt eu în locul lui. Ce vreţi ?

— Valurile inundă motorul vinciului, iar capotul a fost smuls de pe el ! strigă Kotelnikov. Asta-i treaba celor de la punte, nu a ta.

Dar pe Husein treaba asta îl interesa, mai ales că ţinea să se şi dezmorţească înainte de a intra în cart. Nu în fiecare zi se nimereşte asemenea furtună, de ce să

stea în cabină ? Se obişnuise între timp cu vuietul asurzitor al vîntului şi faţa îi ardea. Alergă spre teugă. Kotelnikov se luă după el ţinîndu-se de umărul lui. Hruliov îi urma cu paşi mărunţi, privind în jos spre punte, unde clocotea apa. Trecură tustrei în babordul spardeckului. Aici vîntul era mai slab.

— Cred că o s-ajungem cu întîrziere, îşi dădu cu părerea Husein. Tu ce zici, Steopa ?

— Ai dormit, scumpule. Noi mergem la Krasnovodsk, şi de acolo la Mahacikala. Acum nu ne-o mai ia nimeni înainte.

— Nu mai spune ! se minună Husein. Atunci cum rămîne cu întrecerea ? „Agamali" merge doar tot pe drumul vechi.

— Nu-i nimic. Facem socoteala în tone-mile. Ne-om descurca noi...

Husein dădu din cap. Dacă-i Krasnovodsk, Krasnovodsk să fie ! Se simţea minunat în bătaia vîntului, cu pieptul desfăcut. Voia să vadă cît mai repede ce s-a întîmplat cu motorul, dar Kotelnikov rămase în urmă. Se făcu dintr-o dată verde la faţă şi, mişcînd gura şi grumazul ca şi cum ar fi încercat să înghită o îmbucătură ce i se oprise în gît, se aplecă peste copastie, respirînd greu.

— De dimineaţă varsă cu toţii, văd eu, observă chicotind Hruliov. Tot ce-au mîncat azi au dat la peşti.

Kotelnikov scuipa o flegmă groasă, vîscoasă, se văicărea şi suduia pe înfundate. Părul îi atîrna în dezordine, fluturat de vînt.

— Du-te înainte, îi strigă mînios lui Husein. Hai, ce mai stai ? Of !

Pe pasarela ce ducea spre teugă marinarii din cart se îngrămădiseră în jurul lui Kasaţki, care le explica ceva arătînd în jos spre puntea principală. Husein zări acolo motorul vinciului cu pricina, dezvelit şi lucind de ud ce era. Partea aceasta a punţii nu era atît de tare bătută de valuri. Numai din cînd în cînd cîte o creastă albă era zvîrlită peste bord, şi atunci şuvoaie pline de bul-

buci se revărsau năvalnic pe puntea întunecată şi lucioasă, oprindu-se şi clocotind în jurul luminătoarelor.

— Aici trebuie lucrat în doi timpi şi trei mişcări, striga mînios Kasaţki. Trebuie adusă şi aruncată prelata deasupra — asta-i una ! Trebuie întinsă şi legată cu o parîmă — două ! Dacă aş avea cizme, v-aş arăta eu. Aici sînt de ajuns doi ! Uite, Fomuşkin şi Hruliov...

Prelata de rezervă era chiar pe teugă şi saula era petrecută prin inelele ei. Husein se aplecă şi trase de un capăt al prelatei.

— A, uite că a venit şi viteazul nostru, zise zîmbind Kasaţki, vă arată el îndată cum se lucrează !

Husein strînse prelata şi întinse saula.

— Hai, să încerc. Iaca, îl mai iau şi pe Hruliov cu mine. În doi cred că izbutim să acoperim motorul.

— Bun, bun, spuse repede Kasaţki şi chiar atinse prelata cu mîna, parcă cu gîndul să le dea ajutor. Am zis eu că-i un fleac !

— Nu prea sînt de ajuns doi, mormăi Hruliov, privind cu tristeţe în jur, ar mai trebui unul...

— Poate zece ! hohoti Husein. Ce, tu ai hernie ?

Traseră prelata spre scara care ducea pe punte şi, coborînd trei trepte, Husein îşi aruncă parîma pe umăr. De undeva răsări Volodea Makarov şi-i strigă mînios lui Husein :

— Da ce, ei nu pot s-o facă singuri ? Lasă, Mustafa!

— Îs tovarăşi, îi ajut, zîmbi Husein. De ce să nu-i ajut dacă mă roagă ?

Pe sub picioarele lui trecură în vîrtej şuvoaie înspumate de apă şi balustrada scării se clătină. Lîngă el, îl văzu pe Hruliov, cu faţa palidă şi cu ochii cît cepele, muşcîndu-şi buza de jos. În sfîrşit, puntea se goli şi prinse din nou a luci.

— Să mă ţii dacă se întîmplă ceva, mormăi Hruliov speriat. Mi se învîrte totul înaintea ochilor. Te rog, Mustafa.

— Las' că te ţi-in, îi răspunse Husein, rîzînd. Vrei să te prind de picioare sau mai de sus ? Ho-ho !

Alergară pe puntea udă şi aruncară prelata peste corpul motorului. Husein se cinchi jos şi petrecu capetele saulei prin ocheţii de punte de lîngă postamentul motorului.

— Mai repede ! bîigui Hruliov, trăgînd de saulă. Of, mai repede, Mustafa !

Apoi dispăru deodată nu se ştie unde. Husein auzi un tropăit şi nişte strigăte. Dar nu ridică imediat capul, ci mai întîi strînse bine nodul şi cînd, după asta, ridică ochii văzu deodată un val uriaş de un verde-închis, ce se ridica la mare înălţime deasupra bordului, avînd în vîrf o creastă lăptoasă, albă, clocotitoare, care se răsucea cu un vîjîit sinistru. Husein se lipi cu tot trupul de motor, cuprinse cu ambele braţe arborele motorului şi mai apucă în ultima clipă să se uite, dumnezeu ştie de ce, la mîinile lui şi să observe foarte clar că unghiile îi erau albe din pricina încordării cu care se ţinea de arborele motorului şi că ţesătura groasă a prelatei avea nişte pete roşcate de ulei.

Apoi simţi că parcă se prăbuşise peste el cerul, un cer glacial, şi totodată îi răsună în cap un vuiet asurzitor, cineva parcă îl apucă de trup, îl trase după el, răsucindu-i mîinile şi izbindu-l de punte. Asurzit, aproape fără cunoştinţă, el îşi concentră toată puterea în mîini şi nu-şi mai descleştă pumnii pînă nu trecu peste el şuvoiul şi se retrase, lăsînd pe punte numai băşici de spumă. Atunci se ridică dintr-o dată şi prinse să fugă, fără măcar să-şi simtă trupul ; cei care erau sus îi strigau cu toţii ceva, dar acest strigăt îi parveni slab ca ţiuitul unui ţînţar.

Un al doilea val îl lovi în picioare, cînd de-abia apucase să se ţină de balustrada scării. Alunecă şi căzu în genunchi, dar se ridică pe loc şi începu să urce scările. Ajuns sus, se clătină, se propti de balustradă şi scuipă o lungă trîmbă de apă sărată.

Văzu în faţa lui mutra speriată a lui Volodea, ochii reci şi surîzători ai lui Kasaţki şi-l auzi pe Hruliov spunînd cuiva :

— I-am strigat, dar el — stană de piatră, zău, stană de piatră...

— Imprudenţă ! observă aspru Kasaţki. În felul acesta poţi foarte uşor să te trezeşti aruncat peste copastie.

Husein privi în jos şi văzu prelata udă, lipită strîns de motor. Îi era tare frig şi-i clănţăneau dinţii fără să se poată stăpîni. Volodea îl cuprinse de mijloc, îl împinse uşor de spate şi, întorcîndu-se către cei ce stăteau pe pasarelă, le zvîrli ironic cuvintele :

— Să nu fi fost el, v-aţi mai fi îmboldit pînă diseară unul pe altul. Of, ce oameni !

3

Basov fusese în cartul de noapte la maşini şi murea de somn. Dar dimineaţa se pornise furtuna şi nu mai apucă să se culce. Apa de la răcirea cilindrilor devenise deodată fierbinte. Basov încercă apa cu degetele şi se fripse. Din pricina balansului prea mare, pompa aspira apa din mare cu întreruperi şi trebuia reglată circulaţia.

Către amiază furtuna se înteţi şi din cauza valurilor elicele ieşeau din apă. Acele indicatoare de la cadranele aparatelor se mişcau în salturi, iar duduitul motoarelor îşi schimba mereu ritmul şi intensitatea. Devenise primejdios să se mai meargă cu aceeaşi viteză, dar Basov tot nu voia să reducă turaţiile Dieselelor şi se urcă de cîteva ori pe punte să vadă cum e vremea. Cînd se urca sus, în locul lui rămînea la maşini Zadorov, ajutorul său. Acesta era nervos, îşi plimba mereu ochii de la aparate la uşă să vadă dacă nu vine Basov şi aprindea ţigară după ţigară. Vîntul se înteţea din ce în ce mai mult şi mîna spre miazăzi munţi de apă verde, încununaţi cu horbote de spumă. Din cînd în cînd ploaia bătea pieziş cu stropi mari, norii se lăsaseră jos de tot, acoperind complet orizontul. Se telefonă

din cabina de navigație. Venind la aparat, Basov auzi vocea comandantului :

— Ce-i pe la voi ?

— Totu-i în ordine, dar din cauza hulei elicele se învîrtesc adesea în gol. Ar trebui reduse turațiile.

— Crezi ? Bine... Reduceți atunci turațiile.

— Am înțeles, vom reduce turațiile !

Basov așteptă încheierea convorbirii, dar, după o scurtă pauză, auzi în receptor același glas bîiguind șovăielnic : „Stai puțin... Poate ar trebui să mai așteptăm, nu ?..."

Basov trînti atunci receptorul în furcă, se apropie de postul de manevră și întoarse ambele volane. Zadorov ațipise așa cum ședea cinchit și se legăna în somn ca un derviș. Nava, înclinîndu-se, îl răsturnă. El se ridică frecîndu-și șoldul lovit și înjură somnoros. La mașini era mai cald ca de obicei sau poate că așa i se părea lui Basov. Nu mai putea de somn. La un moment dat ațipi chiar cu ochii deschiși stînd în fața postului de manevră. I se păru că e la uscat, la el acasă, și că Musia i-a pus brațele pe umeri și-l leagănă încetișor, cu tandrețe : cînd trăgîndu-l spre ea, cînd împingîndu-l, ceea ce era lesne de înțeles, dat fiind că era supărată pe el nu se știe de ce. Întrucît el a apărut așa, deodată, ea nu știe ce să-i spună... Dar iată că cineva bate cu ciocanul într-un acoperiș de tablă, clefăind greoi, parcă ar frămînta aluat. Musia clatină din cap cu reproș. „Cartul al treilea, zice ea supărată, cartul al treilea, Saşa... Nu se mai poate așa." Basov tresări și deschise ochii.

— Vine, zic, cartul al treilea ! strigă Husein, zîmbind. Și tu tot aici stai. Ai să cazi din picioare, fire-ai al naibii să fii... Nici nu știi ce mi s-a întîmplat ? !

— Ți s-a întîmplat ceva ? îl întrebă Basov clipind din ochi. Nu mai spune... Dar cum e vremea, s-a terminat ?

— Nici gînd... Vîntul a ajuns la unsprezece metri pe secundă, s-a transmis acum buletinul prin radio. Ce urgie s-a dezlănțuit ! Să-ți spun ce-am pățit... Numai că tu ai să mă certi, știu eu asta !

Mustafa era înfierbîntat şi vesel. Şapca i-o luaseră valurile şi-şi legase capul cu un batic luat de la îngrijitoarea Vera. El povesti cum îl acoperise valul pe punte şi, povestind, căsca nişte ochi cît cepele ca să pară mai înfricoşat, dar se vedea că nu este de loc îngrozit cînd îşi aminteşte de ceea ce i s-a întîmplat. Se uită apoi la aparate şi se duse să controleze ungerea la motoare şi să încerce cu degetele apa de răcire. Basov îl urmări cîtăva vreme din faţa postului de manevră unde şedea, apoi aţipi. Musia ieşi din nou dintr-un ungher întunecat şi se apropie de el. Aducea cu ea o dogoare insuportabilă. Stătea cu capul plecat şi ochii în jos, parcă ruşinată de faptul că ea, cea dintîi, se apropiase de dînsul. El se temu ca nu cumva să plece înapoi în întuneric şi o prinse de mîini. „Te bucuri că sînt cu tine? întrebă ea. Dacă te bucuri am să rămîn aici. Bine?" El îşi zise că în fond chiar asta voia şi dădu din cap. Dar deodată ea izbucni în plîns şi-i spuse supărată: „Anul trecut a mai luat foc un petrolier — «Partizanul». Vorbeşte-mi ca un comunist şi spune-mi: nu-i o crimă că v-au trimis la Krasnovodsk?" El voi să răspundă, dar Musia încetase să plîngă şi acum îl trăgea de mînă; avea în ochi o expresie bătrînească ce-i era atît de cunoscută, o privire tristă, ca de cîine bolnav, ce-ţi făcea milă. „Părerea mea e că-i mai bine să pleci de aici", spuse el smucindu-şi mîna şi îndată deschise ochii.

În faţa lui stătea lăcătuşul-mecanic Iakubov, care îi oferea o farfurie cu pîine şi pîrjoale. Basov se uită la ceas, era ora prînzului şi simţi deodată o foame grozavă.

— Cum de-ai ghicit? întrebă el jenat, începînd să mănînce. Nici eu singur nu mi-am dat seama că mi-e foame. Aşa băiat mai rar!

Iakubov nu pleca, ci stătea şi se uita zîmbind cum mănîncă Basov, cu ochii plini de devotament, de bunătate, dar şi puţin ironici. De afară se auzi un bocănit uşor, ca o bătaie în dairea. Umbrele negre ale motoarelor se clătinară şi apa gîlgîi sub panouri. Sus răpăi ceva care semăna a ploaie cu bulbuci şi Iakubov privi în jur

alarmat. Dar, văzînd că Basov continuă să mănînce, se liniști numaidecît.

— Îți mulțumesc, spuse Basov, dîndu-i farfuria înapoi. Ce-i nou pe sus ?

— Nimic nou. Se spune că vîntul are unsprezece metri pe secundă. Apa a pătruns în culoarul de jos și în magazia de materiale-punte unde n-au apucat să etanșeze ușa. Marinarii abia se mai țin pe picioare. Iar Kotelnikov se luptă cu răul de mare. E verde la față și se plînge că-l lasă inima. I-am adus o bomboană să sugă, dar n-a vrut. Bineînțeles, în chestia asta, depinde cum poate fiecare să reziste ; eu, de pildă, n-am nimic ! După părerea mea e chiar frumos. Minunată furtună ! Cam înfricoșătoare, adevărat, dar fără asta nu se poate. Te simți în ea o gînganie, o gîză...

— Înfricoșătoare ? întrebă Basov, zîmbind somnoros. Ei, lasă... nu-i nimic.

Se rezemă din nou de postul de manevră, lăsă capul pe piept și, ațipind, își zise mulțumit : „Ce plăcut e !"

De astă dată avu un somn ușor și neliniștit. Era tot timpul conștient că doarme și că se află în sala mașinilor și, cînd din nou îi apăru de undeva Musia, făcu o sforțare să se trezească zicîndu-și înciudat : „N-are nici un rost, trebuie s-o alung..." Dar nu reuși să se trezească.

Musia nu mai era singură. În jurul ei se învîrteau ingineri și tehnicieni de la șantierul naval, care rîdeau exagerat de amabil și o ajutau să-și încalțe ghetele, pe care ea le tot descălța și le azvîrlea. Ei nu-i dădeau nici o atenție lui Basov, poate că nici nu-l vedeau, deoarece el stătea nemișcat. Printre dînșii se afla și Neiman care, și ăsta era lucrul cel mai dezgustător, tocmai el se învîrtea în jurul ei mai mult decît toți ceilalți. La un moment dat se aplecă spre Musia și, foarte aproape de ea, o privi în ochi slugarnic și nerăbdător. Iar Musia era, ca întotdeauna în fața oaspeților, plină de siguranță și îndrăzneală, rîdea zgomotos, respira agitat ; totuși Basov își dădea seama că nu e de loc veselă, deoarece știe foarte bine că el e aici și se preface numai

că nu-l vede. Cineva îi rosti numele, dar ea aruncă doar o scurtă privire în direcţia lui şi clătină din cap : „Ah, nu ştiu unde e ! Nu l-am mai văzut de mult."

Îi venea greu să mintă şi încă să mai şi zîmbească. Basov vedea lucrul ăsta foarte clar. Şi îl durea de parcă ar fi fost direct jignit. Dar în aceeaşi clipă îşi dădu seama că toate astea se petrec în vis şi deschise ochii.

Volodea cobora tocmai treptele şi-i făcea de la distanţă semne cu mîna. După figura lui, Basov pricepu că s-a întîmplat ceva.

— O clipă ! strigă Volodea gîfîind. Nu poţi să vii cu mine sus ? Mi se pare că am făcut o poznă...

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Basov, frecîndu-se la ochi. Hai, hai, fii mai calm, Volodea !

— Sînt foarte liniştit, zău, nu mi-am pierdut capul, se scuza Volodea, dar m-am împotmolit definitiv. Lui Kotelnikov îi e rău de tot, zace cu ochii daţi peste cap. Toţi ceilalţi parcă-s aiuriţi, şi singur...

— Stai, omule, spune-mi mai întîi, ce s-a întîmplat ? întrebă Basov supărat. Pentru un fleac, nu mă duc.

Volodea îl apucă de mînecă şi-l trase spre scară.

— Hai, te rog ! Mai întîi s-a rupt antena. Pricepi ? A venit un val mare. Nava s-a îndoit şi catargele s-au depărtat unul de altul, uite aşa, şi îşi răsfiră degetele, ca să arate cum un catarg a luat-o într-o parte, altul — într-alta. Şi antena mea s-a rupt, a trosnit cu zgomot. Eu trebuie să vorbesc cu Krasnovodskul şi în general... Dacă se produce vreo avarie, ne ducem la fund fără ca măcar cineva să afle. Şi atunci ce-am făcut ? Am căutat să ies din situaţia asta, am întins un cablu, dar n-am izolatori. Cînd am încercat să chem Krasnovodskul — degeaba, nu auzea. Atunci m-am gîndit să măresc tensiunea dinamului, ca puterea să fie mai mare, dar pesemne că am pus prea mult zel. A pîrîit ceva, am simţit un miros de ars — şi salutare, gata. Am desfăcut dinamul — şi ce să vezi ? Toată izolaţia arsă. Şi acum nu mă mai ajută capul să găsesc nimic...

— Tu pe mine să nu te bizui, că electrician nu sînt, zise Basov, urmîndu-l cu toate acestea pe Volodea. Spune, cu ce pot să-ţi fiu de ajutor ?

Ajuns pe puntea de comandă, îşi vîrî capul între umeri şi se întoarse cu spatele la vînt. Se întunecase de-a binelea. Schimbîndu-şi repede forma, norii se grămădeau jos de tot. Prin întunerec se zăreau crestele albe ale valurilor. Pe puntea principală şuvoaiele clocotitoare de apă continuau să se rostogolească, iar luminile de la catarge se roteau descriind nişte curbe largi, undeva aproape de nori.

În staţia de radio Proţenko, ajutorul de electrician, tolănit pe un scaun şi învăluit în nori de fum, molfăia calm între buze o ţigară ce şi-o răsucise singur. Pe jos zăceau piesele dinamului demontat şi bucăţi de cablu ars. Şuruburile de fier se rostogoleau de colo-colo din pricina balansului.

— Iaca, uită-te şi dumneata, spuse Proţenko, dînd cu piciorul într-un şurub ce se apropiase de el, uită-te şi dumneata ce-a făcut radiotelegrafistul nostru. Se poate una ca asta ? Of, of !

— Pleacă de aici ! îi strigă Volodea cu glas plîngăreţ. Cînd ceva nu-mi merge, vii întotdeauna să torni gaz peste foc.

Se întoarse către Basov şi-l privi sfios în ochi.

— Ce-i de făcut acum, Alexandr Ivanovici ?

— Nu ştiu, spuse Basov. Dar aia ce mai e, uite, aia, care ai stricat-o ? Dinamul ?

— Dinamul... repetă Volodea cu glasul scăzut.

Se dumirise deodată că mecanicul-şef nu se pricepe de loc la radio şi că nu-i poate fi de nici un ajutor. Se depărtă numaidecît de Basov şi, cinchindu-se jos, atinse amărît piesele dinamului.

— Va să zică chestia asta alimenta aparatul tău ? se informă Basov. Ei, şi nu poate fi înlocuit cu altceva ? De pildă, cu un acumulator ?

Volodea ridică din umeri :

— Un acumulator are optzeci de volţi, iar dinamul o mie două sute. E şi caraghios ce spui... Ştii ce ?

adăugă el mîhnit. Du-te înapoi, eşti aşteptat, am să încerc singur...

— Să aştepte ! Zici, o mie două sute ? Dar n-ai spus tu singur că ai modificat tensiunea ? Asta înseamnă că emisia ar putea funcţiona şi cu mai puţin ? Să zicem cu jumătate — cu şase sute de volţi.

— Poate, nu ştiu.

— Păi atunci să încercăm. Acumulatoare avem. Cîte avem, Proţenko ?

— Opt sau nouă... Ba nu, opt.

— Bine. De opt ori optzeci face şase sute patruzeci de volţi. Ascultă, Proţenko, ia-ţi cîteva ajutoare de pe punte şi adă-le încoace.

Volodea, ridicîndu-şi capul, se uită la Basov cu gura căscată. Proţenko stinse ţigara cu tocul şi ieşi.

— Să alimentăm aparatul de emisie cu curentul furnizat de acumulatoare ? se miră Volodea. Nu, n-o să iasă nimic.

Basov fluieră, examinînd lămpile lucioase de radio ce se vedeau prin ferestruicile protejate de reţea ale aparatului de emisie.

— Minunat lucru, exclamă el cu curiozitate, da... Şi de ce n-o să iasă ?

— Pentru că... nimeni nu face aşa. Unde s-a mai pomenit ? În primul rînd, acumulatoarele nici nu ţin mult.

— Nici nu trebuie să ne ţină mult. O cursă, pînă reparăm dinamul. Hai, Volodka, fruntea sus !

Lui Basov nu-i mai era somn. El cercetă cu privirea aparatul de emisie din toate părţile, apoi se uită pe culoar.

— Ce-o fi zăbovind atîta ? spuse el nerăbdător. Volodea, du-te şi zoreşte-i !

Radiotelegrafistul se îndreptă fără tragere de inimă spre uşă.

— Aici nici loc nu este, spuse el abătut. Auzi, ce idee ţi-a venit !

— Hai, du-te, du-te, îl zori Basov.

În timp ce oamenii cărau acumulatoarele, el reuşi să deschidă uşiţa aparatului de emisiune şi să se uite înă-

untru. Văzu lămpile, spirele groase de sîrmă şi plăcile lucioase ale condensatoarelor (pe care le atinse cu precauţie) şi hotărî în sinea lui că după furtună o să-i ceară lui Volodea să-i explice toate astea.

Acumulatoarele erau mari şi grele şi abia încăpură pe podea în cabina strîmtă, iar cînd nava se înclina acidul începea să curgă prin orificii, vărsîndu-se pe jos.

— Mi-aţi murdărit toată cabina, bombăni Volodea, şi se ard şi hainele din cauza acidului. Degeaba toată osteneala...

Cinchit jos, Proţenko făcea legăturile lucrînd cu atîta încordare încît scotea şi vîrful limbii afară. Pe neaşteptate, se curentă, tresări, îşi muşcă vîrful limbii şi se înfurie.

— Ce stai? se năpusti asupra lui Volodea. Ajută, jigodie!

Radiotelegrafistul se lăsă jos lîngă un acumulator, dar imediat se ridică din nou.

— Alexandr Ivanovici, n-o să iasă nimic.

— De ce? Ce mai e? întrebă Basov, întorcîndu-se spre el.

— Păi n-avem antenă. Sîrma am legat-o direct de sarturi, din cauză că n-avem izolatoare. Asta înseamnă că muncim de pomană.

— Şi izolatoarele nu pot fi înlocuite cu altceva? întrebă Basov, care se încruntă şi-l privi foarte atent pe radiotelegrafist.

— Şi aşa am înlocuit jumătate... începu să bombănească Volodea, dar, întîlnind privirea aspră a lui Basov, tăcu.

— Ei, drace! izbucni Basov nerăbdător. Ăsta s-a pleoştit de tot. Hai să căutăm noi ceva, Proţenko.

— Nişte sticle de apă minerală ar merge? propuse întrebător şi nesigur Proţenko. Şi sticla-i doar un izolator.

— Just. Adu sticlele!

Volodea se făcu deodată roşu ca racul, se învîrti agitat prin cabină şi ieşi glonţ pe coridor. Basov îl urmări

cu o privire încruntată, iar Proţenko miji ochii cu şiretenie şi-şi scoase punga cu tutun.

Radiotelegrafistul se întoarse cu o grămadă de sticle goale şi, fără să se uite la nimeni, se apucă de treabă. Legă sticlele în serie, lucrînd cu atîta înverşunare, încît tîmplele şi fruntea i se broboniră de sudoare. Făcu apoi cablul colac şi ieşi repede, zornăind cu sticlele.

— Să mergem să ne uităm, zise Basov, acum e în stare să se cţţere şi pînă sus la măr. Mai ştii, poate să cadă!

Pe punte marinarii de cart stăteau în mantalele lor de ploaie, sub proiector, şi se uitau în sus cu capetele date pe spate. Radiotelegrafistul căţărat pe scara de şart se legăna deasupra punţii la fiecare smucitură a navei. Se ţinea încleştat de şarturi chinuindu-se să lege tirajul greu de sticle. Proţenko prinse capătul de jos al cablului antenei şi, căţărîndu-se pe acoperişul cabinei de navigaţie, îl legă la cîrlig, apoi se aşeză pe acoperiş, cu picioarele spînzurate în aer, şi începu şi el să privească în sus.

— Fii mai atent, Volodea! strigă Basov. Fă un nod simplu! Of, ai să cazi!

Proiectorul arunca pe puntea udă un fascicul auriu de lumină, scăldat în fiece clipă de şuvoaiele de apă ce se revărsau peste bord. Vîntul ba năvălea în rafale năprasnice, împroşcînd feţele oamenilor cu stropi reci, ba cădea fără putere şi învîrtejea la picioare o pulbere măruntă. Nava se înclina alene, se scutura de spumă şi se îndrepta încet la loc.

— Vîntul scade din intensitate, spuse cineva care se afla lîngă Basov. Ar fi bine să mergem să ne încălzim acum, fraţilor!

Vocea aceasta era înfundată, răguşită şi întreruptă de un lung căscat. Basov simţi deodată că şi el e obosit mort şi că, dacă rămîne fără nici o treabă, adoarme pe loc buştean. Volodea coborîse între timp şi se apropie de lumină, sugîndu-şi degetul jupuit.

— Am ridicat-o bine, spuse el gîfîind, mi se pare că se vede şi de aici. Priveşte!

Se întoarseră în cabină. Radiotelegrafistul își puse casca, învîrti comutatorul și începu să ţăcănească la manipulator.

— Emite, spuse el repede, plin de entuziasm, și se întoarse spre Basov, parcă supărat că acesta tace și nu-și manifestă bucuria. Auzi? Funcţionează, zic.

— Bine, răspunse Basov, acum cheamă Krasnovodskul.

Ascultă ţăcăniturile manipulatorului și pentru prima oară simţi în suflet o îndoială. Văzu în închipuirea lui niște fire verzi tremurătoare ce porneau din staţia radiotelegrafistului în toate direcţiile. Firele acestea zburau deasupra mării, ca niște serpentine, dar cădeau în apă înainte de a ajunge la mal. „Totuși trebuie să obţinem legătura...“ gîndi el cu încăpăţînare și firele verzi dispărură.

Volodea ţăcăni timp îndelungat la manipulator, cotul îi tremura, moţul de pe cap i se zbătea și el. Apoi învîrti butonul receptorului și faţa-i căpătă acea expresie de agerime și concentrare pe care o avea întotdeauna cînd trecea pe recepţie. Megafonul șuieră, ţiui și răpăi tare, făcînd un zgomot ca de mărgele mărunte căzute pe sticlă.

Intră Proţenko, bocănind cu tocurile, dar rămase nemișcat în prag, închizînd fără zgomot ușa după el. Megafonul amuţi.

— Gata! exclamă Volodea radios. Spun că ne aud slab. Dacă ar ști cu ce lucrăm! Ce-ar fi să le comunic, așa, ca să rîdă? Dar nici n-au să creadă!

— Și tu, care ziceai că n-o să iasă nimic, îl necăji Proţenko. Parcă te pricepi la ceva?

Basov ieși pe spardeck, trăgîndu-și încet picioarele grele ca plumbul. Trase în piept aerul rece și, ridicînd capul, zări printr-o spărtură de nori o fîșie curată de cer înstelat. Vîntul își mai potolise furia nestăvilită și sufla acum în rafale. Uneori se așternea liniștea și atunci se auzeau limpede duduitul motoarelor și paşii marinarilor pe cart, de-a lungul pasarelei.

„Să mă culc, îşi zise Basov, închizînd ochii. Să mă dezbrac şi să mă învelesc cu plapuma... Nu, prea durează mult dezbrăcatul. O să-mi scot numai cizmele..." Deodată începură să-i joace pe dinaintea ochilor un şir de pete negre şi parcă se învîrtea şi el, stînd pe loc şi coborînd lin undeva în jos. „Acum trebuie să mă culc neapărat, numai să mă mai uit puţin la motoare."

Cineva trecu în fugă pe spardeck şi se ciocni de el în întuneric.

— Vai, de cînd vă caut, Alexandr Ivanovici, începu motoristul Kozov, agăţîndu-se de nasturii vestonului lui Basov. Avem de furcă cu motorul auxiliar; s-a defectat carburatorul. Motorul se învîrteşte acum cu nişte ture nebune şi dintr-o clipă într-alta poate să sară în aer. Zadorov şi-a ieşit complet din minţi — înjură şi mă ameninţă cu tribunalul, parcă eu aş fi vinovat... Veniţi cu mine, Alexandr Ivanovici, vă rog, fiţi aşa de bun!

— S-a defectat carburatorul, zici? întrebă Basov din mers. Şi de ce motoristul de cart n-a oprit motorul? Fire-ar să fie de mustăcios isteric! Bine! Trezeşte-i pe electricieni şi pe mecanicul auxiliarelor. Repede!

— Mustafa abia a terminat cartul, Alexandr Ivanovici.

— Ascultă ce-ţi spun eu! Electricienii să treacă la bateriile de acumulatori pentru iluminatul de rezervă. Şi voi opriţi motorul şi treziţi-i pe Husein şi pe lăcătuşul-mecanic Iakubov. Iar tu mai ţine-ţi firea, lasă că aranjăm noi totul.

— Am înţeles, mă duc să-i trezesc... Vai, cît v-am căutat, Alexandr Ivanovici!

„Proastă organizare, îşi zise Basov, îndreptîndu-se spre maşini. Motoristul de cart se teme de motoare, e nervos şi-i ceartă pe motorişti; motoriştii aleargă peste tot pe navă să-l caute pe mecanicul-şef. Proastă organizare şi... proastă conducere! De fapt eu sînt un prost organizator, căci fără mine nu ştiu să se descurce."

Nu mai simţea acum de loc oboseala, clocotea în el o furie surdă împotriva motoristului de cart, împotriva motoriştilor, împotriva lui însuşi, furie care-l făcea să fie grosolan şi aspru şi stîrnea la subalterni un sentiment de frică amestecată cu vrăjmăşie.

În uşa sălii maşinilor stătea Mustafa Husein, gol pînă la brîu şi cu un batic pe cap. El se întinse şi se frecă la ochi, zîmbind somnoros.

— Grăbeşte-te, spuse Basov aruncînd pe deasupra capului lui o privire rece, avem timp să dormim pe urmă. Ce mai aştepţi, cînd auzi că la maşini s-a produs o avarie?

— Pe tine te aştept, răspunse Husein, continuînd să zîmbească. Am şi fost jos, am oprit motorul şi l-am examinat. E înfundat carburatorul, aşa cum am presupus. Acuşi îl reparăm... Ce te-ai repezit aşa la mine? Rău mai eşti!

— Dar cînd ai avut timp? bîigui Basov, roşind. Spui că aţi şi început să-l reparaţi? Bine, bine...

— Păi m-au chemat mai demult. Dar să-ţi spun ceva: trebuie să te duci la culcare. Nu mai merge aşa, n-ai dormit de mai bine de douăzeci şi patru de ore. Uite, ai început să sari la oameni.

— Nu da şi tu atenţie, zise Basov, rîzînd încurcat. Numai vîntul ăsta blestemat e de vină!

— Nu mă supăr. Numai că te rog un lucru: du-te, lasă, nu te amesteca. Ai spus doar tu însuţi că oamenii de prisos nu fac decît să-i încurce pe ceilalţi.

— Ho-ho! Cu alte cuvinte, mă alungi? Bine, ce să fac, mă duc. Dar n-ai să faci vreo poznă, Mustafa?

— Şi mai ce încă?

— Ei, salutare, Mustafa!

— Cu bine!

„Acum chiar că mă duc să mă culc, îşi zise Basov, trecînd pe punte. Uite că nu m-a aşteptat nimeni, şi s-au putut foarte bine lipsi de mine. Cît despre organizare... nu, nici organizarea nu e proastă. Au oprit motorul, au stabilit avaria şi au pregătit totul ca s-o repare. E puţin

probabil ca eu să fi făcut toate astea mai repede. Nu, nu! Se găsesc printre ei băieţi foarte buni, cum e Husein, şi dacă îi iei pe toţi la un loc sînt mai buni decît fiecare luat în parte, deoarece se completează unul pe altul. Cum naiba am putut să gîndesc aşa urît despre ei cînd am venit încoace? Şi ce anume am putut gîndi? Nu, de vină sînt numai nesomnul şi vîntul... vîntul ăsta afurisit!"

1

Petrolul acesta de Krasnovodsk avea un miros ciudat şi înşelător. După ce furtunurile metalice flexibile fură fixate şi lichidul negru şi spumos începu să curgă prin valvulele tancurilor, Dogailo adulmecă aerul şi spuse :

— Are miros ca de bomboane. E o plăcere să miroşi !

Mirosiră şi marinarii. Parcă ar fi trecut cineva pe punte cu o tavă de prăjituri calde de cofetărie. După asta însă simţiră o gîdilătură cam neplăcută în nări. Iar Dogailo, curăţindu-şi deosebit de grijuliu nasul cu degetul cel gros, spuse de astă dată fără nici un fel de plăcere :

— Te ameţeşte, totuşi, al naibii !

Pînă la urmă trecu şi asta. S-ar fi zis că se încarcă petrol obişnuit de Surahan. Doar marinarul Fomuşkin, care stătea de veghe lîngă valvula de încărcare, se plînse că a început să-l doară capul, iar Dogailo se îndepărtă cu teamă spre copastie şi nu mai spuse nimic.

La Krasnovodsk comandantul primi o nouă dispoziţie din partea Oficiului de navigaţie : să ia la remorcă motonava „Uzbekistan", care suferise avarii la maşină, în timpul furtunii. Era un lucru neplăcut şi care aducea multă bătaie de cap. Cu toate acestea Evgheni Stepanovici era bine dispus. Furtuna în larg, care ţinuse

douăzeci şi patru de ore, alarma şi încordarea aceea de nesuportat — toate erau acum departe, ca şi cum cineva avusese în mod special grijă să aranjeze lucrurile cît mai bine şi de aceea Evgheni Stepanovici se simţea cuprins de un acces de prietenie faţă de toată lumea.

— Uite, îi spuse el lui Kasaţki, uită-te ce minunăţie! Orăşelul alb, sus — stîncile roşii de tot, golful — albastru şi în jur bancurile de nisip aurii. Uluitor de frumos!

Kasaţki avea un aer bolnav, obosit, cu pungi cafenii sub ochi. Tunica-i presărată cu scrum de ţigară avea o sumedenie de cute, de parcă secundul se trîntise în pat fără să se dezbrace.

— Oraşul e alb, asta-i adevărat, observă el ironic, şi stîncile sînt, fără îndoială, roşii — nimic de zis. Dar cum se face că dumneata eşti astăzi aşa de vesel şi îmbujorat? Şi întorcînd capul încet, îşi aţinti ochii bulbucaţi asupra cravatei comandantului. La drept vorbind e bine că eşti voios. Dar eu, ştii, m-am obişnuit să privesc mai departe. Iată, s-a terminat cu vîntul de nord; toţi sînt bucuroşi, eu nu. Adică şi eu sînt mulţumit, firește, dar nu aşa ca dumneata, deoarece eu, de îndată ce simt cîntînd în mine glăsciorul firav şi stupid al mulţumirii, încep să reflectez şi ajung la concluzia că, oricît aş cînta, pînă la urmă tot mi se va întîmpla ceva neplăcut şi va trebui să fredonez „Rămîi cu bine".

— Dar apoi va fi iarăşi bine? Va fi bine, nu?

— Nu ştiu. Poate. M-am săturat de subiectele astea abstracte. Uite, vezi colo, la debarcader, petrolierul „Uzbekistan"? Trebuie să-i facem o inspecţie înainte de a-l remorca. Să mergem.

— Of, şi remorcarea asta! Şi nu-i chip să refuzăm. „Uzbekistan" nu mai poate naviga independent, iar petrolul este deja încărcat în tancuri şi trebuie transportat.

— Ei, va trebui să remorcăm şi fierul ăsta de călcat; n-avem ce face!...

— Parcă te-ai bucura...

— Nu, am vrut pur şi simplu să te readuc la realitate şi ţi-am demonstrat că mai există şi neplăceri. Hai, dă-mi mîna, optimistule!

Coborîră pe puntea principală şi se îndreptară spre schele. Evgheni Stepanovici adulmecă de cîteva ori aerul şi se opri.

— Ce miroase aici? întrebă el mirat. Să fie petrolul?

— De-abia acum ai observat? Da, e petrolul de Krasnovodsk. Ce te încrunţi aşa? E un miros original, plăcut chiar.

Mergeau tacticoşi, amîndoi, pe mal şi Kasaţki vorbea despre interesantele proprietăţi ale petrolului de Krasnovodsk, despre substanţele aromatice şi benzina pe care le conţine şi despre temperatura lui joasă de inflamare. Iar Evgheni Stepanovici se gîndea ce multe lucruri cunoaşte Kasaţki de care alţi ofiţeri habar n-au, dar că nu-i place, dumnezeu ştie de ce, să-şi arate cunoştinţele şi pînă şi ziarele le citeşte retras, încuiat în cabina lui.

Pe „Uzbekistan" fură întîmpinaţi de un grăsun roşcat, cu mutră blajină, care se prezentă drept comandant-secund. Se îndreptară împreună spre proră, cercetară dispozitivele de legare şi se înţeleseră unde să fie legat cablul de remorcă.

— Mare ghinion avem, se plînse grăsunul, zîmbind blînd. Reparaţia făcută astă-iarnă a fost proastă şi acum la fiecare cursă avem cîte o avarie. Ieri s-a înţepenit arborele motor, dar încărcarea tot am făcut-o. Doar n-o să ne înapoiem cu nava goală!... Dar şi de astă dată, fie vorba între noi, am făcut ceva contrar regulamentelor, pentru că puntea, la noi, nu-i în ordine.

— Nu mai spune!? ripostă Kasaţki cu indiferenţă. Ei, asta-i ceva obişnuit.

— Într-un loc am sudat-o, dar, pesemne, insuficient, că se simte mirosul de gaze. Iar dispozitiv pentru evacuarea gazelor nu avem. Şi nu este admis ca...

— Trebuie să ne întoarcem, se grăbi Kasaţki, e timpul, Evgheni Stepanovici, e timpul să mergem!

Roşcovanul căscă şi se duse în cabina sa. Pe punte atîrnau rufe puse la uscat şi zăceau colaci de parîme. Evgheni Stepanovici clătină din cap.

— Uite ce porcărie au făcut pe navă ! Ah, ce ticăloşi, ce mizerabili !

Nu se ştie de ce Kasaţki n-o luă direct spre schelă, ci coti trecînd în bordul celălalt, de-a lungul punţii. Evgheni Stepanovici mergea supus, cu paşi mărunţi, în urma lui. Pe măsură ce se apropiau de dunetă, mirosul acela de condiment se făcea tot mai simţit şi gîdila nările comandantului.

— Ce, ei n-au bocaporţile etanşate ? întrebă el, mirosind aerul. Ei drăcie ! Asta într-adevăr e contrar regulamentului !

Kasaţki nu se opri şi, ocolind suprastructurile de pe punte, porni spre schelă.

— Ai la dumneata hîrtia aceea ? întrebă el repede.

— Care ?

— Ei, radiograma de azi de la Oficiul de navigaţie cu privire la remorcarea lui „Uzbekistan". Arată-mi-o !

Se uită la radiogramă, o împături şi-şi umflă nările.

— O s-o punem la dosar, murmură el preocupat, ştii, ca să fim în perfectă regulă.

— Zău, am să refuz să-l remorchez, zise tresărind Evgheni Stepanovici, mă duc chiar acum să expediez o radiogramă...

— Mai încet ! Ce-ţi veni ? Ei şi, dacă răsuflă prin punte puţine gaze. Ce, parcă nu s-a mai pomenit aşa ceva ? Dacă refuzi, vei fi învinuit că împiedici îndeplinirea planului.

— Crezi ?

— Sînt sigur.

— Of, afurisita asta de funcţie ! oftă Evgheni Stepanovici. Blestemat fie ceasul cînd am acceptat să părăsesc serviciul statistic.

În timpul încărcării se apropie de schela petrolierului „Derbent" un omuleț care purta chipiu cu ancoră. Omulețul părea să aibă vreo cincisprezece ani, dar își dădea un aer important și-și lua o poză oarecum severă. Ținea în mînă un caiet de însemnări și era, se vede, tare curios deoarece se ridica mereu în vîrful picioarelor să vadă ce se petrece pe petrolier.

— Bună ziua, salută el cuviincios pe Dogailo. Ce mai faceți?

— Da ce, mă cunoști? întrebă mirat, dar fără supărare șeful de echipaj. De unde ai răsărit?

— Nu, nu vă cunosc încă, răspunse omulețul, dar dumneavoastră o să ne remorcați și am venit să facem cunoștință. Bună ziua, se adresă el și marinarilor ce se îngrămădiseră la copastie. Sînt radiotelegrafist pe „Uzbekistan"; numele meu e Valerian.

Cît ai clipi din ochi străbătu schela și întinse mîna șefului de echipaj.

— Ei, te salut, Valerian, spuse Dogailo surîzînd. Am auzit că ați feștelit-o. Trebuie să vă cărăm după noi!

Din salonul ofițerilor apărură Kotelnikov, Husein și Makarov. Volodea se uită atent la musafir și strigă:

— Păi ăsta e Valka!

Veni fuga, îl prinse pe băiețandru de umeri și începu să-l învîrtească.

— Valka, de unde ai răsărit? Cum ai ajuns aici? Lucrezi pe „Uzbekistan"? E din promoția noastră, zise el adresîndu-se celorlalți tovarăși, cel mai tînăr dintre toți. Nici n-au vrut să-l primească. Nu-i așa, Valka? Ei hai, mărturisește. Și acum, uitați-vă la el, navigă și nu se scufundă. Mă, piciule, mă!

— Foarte interesant! exclamă Valerian cu gravitate. Lor le-am și spus că lucrez ca radiotelegrafist. Și-mi fac treaba de minune! Cum ați suportat furtuna? Am fost de cart la aparatul de recepție fără întrerupere. Că se putea foarte bine să i se întîmple vreunui vas o cata-

strofă și l-aș fi auzit, l-aș fi salvat... adică l-am fi salvat. Un serviciu ca al meu e foarte important. Ai citit ordinul comisarului poporului în legătură cu lupta împotriva avariilor? Eu am stat așadar de cart fără să mă schimb!

Se străduia să vorbească pe un ton indiferent, dar pesemne că era emoționat văzîndu-se ascultat de atîția oameni străini, în toată firea, și glasul lui lua cînd un ton de bas răgușit, cînd unul subțire de soprano ca la adolescenți.

— Eu am o stație puternică de radiotelegrafie, continuă el cu foc, și am și făcut multe experiențe interesante (sînt doar un vechi radioamator). Acum mă gîndesc să trimit un articol la „Radiofront". Că, știți, am încercat să stabilesc legătura cu navele din Marea Neagră și am reușit, dar numai seara și pentru scurtă vreme. Explicația științifică există. Din păcate am fost nevoit să încetez experiențele, pentru că postul de control m-a prins și mi-a trîntit o mustrare. Niște birocrați, du-te de discută cu ei, încearcă să le explici dacă poți!

— Drăguțul de el! exclamă cu entuziasm Husein. Și pentru ce ai primit mustrarea?

— Pentru huliganism în eter. Dar nu face nimic, oricum este tare interesant să navigi. Noi avem o bibliotecă mare, vreo treizeci de volume, poate chiar mai multe. În afară de asta sînt corespondent voluntar. Scriu despre transporturile de petrol și despre mișcarea stahanovistă. Și de fapt n-am venit aici de pomană, mi-am adus și carnetul de însemnări, să notez impresii. De ce rîzi, Volodea? Aș vrea să stau de vorbă cu careva dintre stahanoviști. Cum ați obținut recordurile voastre?

În jurul lui se adunase între timp o mulțime considerabilă și un moment el se fîstîci, dar, văzînd fețele vesele și binevoitoare ce-l înconjurau, deschise cu un aer grav carnetul său de note. Husein îl luă la braț și amîndoi porniră pe punte, însoțiți de mulțimea de curioși.

— Va să zică totul depinde de motoare și de economia de timp realizată la încărcare? Stați, să notez...

că asta e ceva asemănător cu o inovație, nu-i așa ? Nu ? Mă rog, poate că am spus vreo prostie. Nu rîde, Volodea ! Am uitat să-ți spun că eu sînt și constructor. Fac planoare mici din lemn și carton, e foarte interesant. Din păcate, n-am unde să le lansez, puntea noastră este mică, așa că au căzut toate peste bord și s-au dus la fund... Am construit și un motor electric mic de tot. Cîntărește cîteva grame numai și e pus în mișcare de o baterie de lanternă. Și, rețineți bine, e în întregime construit din materiale sovietice !

Volodea izbucni în hohote de rîs și, cuprinzîndu-l pe oaspete în brațe, îl ridică în sus.

— Din materiale sovietice, repetă el sufocîndu-se de entuziasm. Ah, ce morișcă ești !

— Lasă-mă, Volodea, ce copilării sînt astea ? zise Valerian încruntat și smucindu-se din brațele lui. Lasă-mă să vorbesc cu oamenii. N-auzi, Volodea ?

Își îndreptă cămașa și se adresă lui Husein.

— Am să te rog, cînd o să sosim la Mahacikala, să-mi vorbești amănunțit despre cursele stahanoviste. Bine ? Sînt convins că multe din cele ce ați făcut voi le putem aplica și în munca noastră. La noi pe „Uzbekistan" toate se fac ca înainte și mecanicul nostru șef doarme foarte mult. Cred că are boala somnului, numai că nu știe lucrul ăsta. Se întîmplă, știți, există o muscă care dacă te-nțeapă — gata... Iar rîzi, Volodea ? Nu rîde, în fond e o boală tare păcătoasă. Uite, ieri s-a stricat motorul, și el habar n-a avut. Și am să vă mai spun un secret...

Zicînd asta își luă un aer misterios, iar Volodea plecă urechea spre el, zîmbind dinainte.

— În puntea noastră a apărut o crăpătură prin care ies gazele. Pe cuvîntul meu v-o spun ! În timpul escalei s-au apucat s-o astupe, dar se vede că n-au reușit s-o astupe de tot, pentru că totuși mirosul se mai simte. Și nu avem dispozitiv pentru evacuarea gazelor. Asta-i socoteala.

El spuse toate acestea dintr-o singură răsuflare şi Volodea tot mai zîmbea maşinal, dar cînd isprăvi se aşternu tăcerea.

— Şi de mult asta ? întrebă Husein. Nu-ţi aminteşti ?

— De o bună bucată de vreme. În port, în timpul escalei, comandantul, după cîte ştiu, a chemat un inginer, am uitat de unde...

— De la biroul registrului de clasificări probabil.

— Da, da. Inginerul a spus că trebuie astupată crăpătura cum o fi, aşa ca să ne ţină pînă la sfîrşitul sezonului de navigaţie. S-a învîrtit puţin pe punte şi a şters-o. Ei, şi-au astupat-o şi ei cum au putut.

— Va să zică, biroul registrului a permis menţinerea navei în exploatare cu o asemenea punte ? Şi fără dispozitiv pentru evacuarea gazelor ? Nu se poate !

— Ba îmi aduc foarte bine aminte. A venit, s-a uitat şi a şters-o...

Kotelnikov îşi mînca unghiile încruntat.

— Trebuie să facem ceva, băieţi, spuse el încet. Ei n-au voie să iasă în larg. E clar.

— Şi ce poţi face ?

— Să luăm legătura cu Oficiul de navigaţie şi să-i anunţăm. Nu putem lăsa lucrurile aşa.

— Acum e prea tîrziu, interveni Volodea, acuşi se termină încărcarea. Ia spune, Valerian, voi aveţi motoare electrice pe punte ?

— Avem. Avem motorul vinciului. Unde să stea în altă parte ?

— Poate că încă nu e prea tîrziu, zise Husein, privind alarmat în jur. Poate că ar trebui să-l trezim pe Basov.

— E tîrziu, Mustafa. Basov nu e nici el făcător de minuni. Şi apoi nimeni n-are să ne creadă. O dată ce biroul registrului i-a autorizat...

— La voi pe punte se fumează, Valerian ? Măcar aşa, din cînd în cînd ?

— Nu-u, se pare că e interzis. Şi îi privi pe rînd pe toţi trei, clipind vinovat. Îi părea rău că discuţia care începuse atît de frumos se întrerupsese.

— Uite ce cred eu, băieţi, zise Kotelnikov, acum e prea tîrziu să mai acţionăm, dar la Mahacikala trebuie să ridicăm în picioare toată organizaţia de partid. Ce părere are locţiitorul vostru politic, tovarăşe corespondent ?

— Nu ştiu. E de curînd la noi. Şi Valerian făcu o pauză, apoi zîmbi deodată ca un copil cînd te roagă ceva : Ei, hai să vorbim despre altceva. Vă rog !

Micul radiotelegrafist de pe „Uzbekistan" le plăcuse tare mult tuturor şi, cînd plecă spre chei, fluturară cu toţii beretele după el. Iar Dogailo, privind în urma lui, se simţi chiar mişcat.

— Am avut şi eu un fecior... a murit... zise el abătut. Era tot aşa de politicos şi de poznaş. Acum ar fi avut vreo treizeci de ani sau mai bine...

3

Ziua se scurse ca atîtea altele pe mare, pe nesimţite, împărţindu-se în cîte patru, patru ore de cart. În larg hula încă nu se potolise de tot. Raze de soare pluteau jucîndu-se pe spinările valurilor. La pupă scîrţîia uşor cablul de remorcă, iar în siajul înspumat „Uzbekistan" îşi balansa prora lui înaltă, profilîndu-şi catargele negre pe cerul albastru. Cei de pe „Derbent" se obişnuiră repede cu prezenţa lui, de parcă se tîra în spatele lor de cine ştie cînd şi n-ar fi existat pe el nici oameni, nici încărcătură inflamabilă, ci numai catarge, o carenă ruginită şi nişte suprastructuri albe. Seara, cînd se întunecă şi prin cabine se aprinseră luminile, el nu se mai văzu de loc. Cablul de remorcă se pierdea zăngănind în întuneric, iar la capătul lui spînzura o ghirlandă de lumini, sub care, în adîncul mării, se legănau şiraguri de luciri tremurătoare pe care valurile invizibile le rupeau, zvîrlindu-se asupra lor, dar ele se înădeau la loc, se rupeau din nou în bucăţele şi aşa la nesfîrşit.

Aceste lanțuri de luminițe reținеau privirea lui Kasațki, care era în cart de noapte. Își încheiase cojocul, își pusese coatele pe copastia punții de comandă și stătea nemișcat. Luminițele de aur șerpuiau departe de pupă și le urmărea cu foarte multă atenție, fără a-și lua ochii de la ele, cu toate că această contemplare nu-i făcea nici o plăcere. Se bucură cînd auzi de jos glasuri și se aplecă cît putu de mult peste copastie, ca să tragă cu urechea.

— Trebuie să fie o insulă pe aici. Cum îi zice?

— Insula Cecen.

— I-auzi, Cecen. Ce, tu cunoști toată marea?

— Cum să n-o cunosc? Navig prin locurile astea de mic copil.

Răspunsurile erau ale șefului de echipaj, care avea un glas subțire de tenor; întrebările erau puse de un glas zeflemitor, răgușit.

„Trebuie să fie Hruliov", ghici numaidecît Kasațki.

— Nene Hariton...

— Ei?

— Dar unde mi-ai fost ieri, cînd a trebuit să acoperim motorul de pe punte? Ce te-am căutat, ce te-am mai căutat!

— Nu-mi amintesc, băiete... Trebuie să fi avut treabă. Nu-mi amintesc...

— Mai las-o! Husein spunea că ai șters-o la bucătărie. Făceai pe mortu-n păpușoi, hai? Ce să zic, bun șef de echipaj!

— Husein minte într-una... E un bădăran, îi place să jignească omul!

— Nimic de zis, e bădăran. Totuși...

— D-apoi cui îi arde să se înece, he? Sînt bătrîn...

— Aia e. Iar eu a trebuit să trag tot greul. Ieri Husein era să fie aruncat peste bord de valuri, adăugă Hruliov, cu tonul unuia care și-ar aduce aminte de un lucru plăcut.

Kasațki asculta cu un zîmbet înghețat pe buze, scoțînd din gulerul de blană urechea-i albă și fină. Dar discuția se terminase...

— Bine ! zise cu jumătate de gură, dar satisfăcut Kasaţki. Am trecut de insula Cecen. Să consemnez...

Intră în cabină, încreţi ochii din cauza luminii şi se întinse, rotunjindu-şi spatele ca un cotoi sătul. Cînd se aplecă peste hartă, răsună de undeva, de afară, un sunet greu şi prelung, ca o lovitură de ciocan într-o foaie de metal şi în aceeaşi clipă un ţipăt strident pe punte. Era Hruliov care, ţipînd, deschise uşa cabinei de navigaţie.

— Ce-i cu tine ? îl întrebă Kasaţki întorcîndu-se spre el. Te-a înţepat o muscă ?

Îl văzu pe Hruliov alb ca varul şi cu gura căscată şi se repezi pe uşă afară. Înapoia pupei, pe locul unde înainte sclipeau ghirlandele de lumini, se înălţa, legănîndu-se, o coloană de fum roşiatic, prin care se întrezăreau luminate în trandafiriu catargele şi sarturile lui „Uzbekistan". Kasaţki alergă spre scară, dar deodată se opri înlemnit, muşcîndu-şi degetele. Îi apăru din nou înainte faţa albă şi ochii sticloşi ai marinarului, care se văicărea răguşit :

— Ajuto-o-or !

— Linişte ! strigă Kasaţki cu un glas piţigăiat. Linişte şi ascultă comanda la mine ! Bătu cu piciorul şi, prinzîndu-l pe marinar de guler, îl trase spre el. Ia linişteşte-te şi ascultă. Trebuie să tăiem cablul de remorcă... Neapărat, jos cu el, în apă !... Ai înţeles ? Hai, repede !

— Trebuie un topor, bolborosi Hruliov, căzînd pe un scaun. Am înţeles, să-l tai !

Kasaţki îl împinse pe marinar deoparte şi coborî repede scările. Hruliov alerga după el, gîfîind şi văicărindu-se :

— Îndată, îndată... Ah, scumpilor, drăguţilor, îndată !

— Unde-i toporul ? întrebă Kasaţki, fără să încetinească fuga. N-auzi ?

— În lada de incendiu, gemu Hruliov, îl aduc acuşi... Ah, mai repede !

O explozie asurzitoare făcu aerul să se cutremure și imediat înapoia pupei se înălță o nouă ciupercă învăpăiată de fum negru, presărată cu scîntei. Clopotul de pe „Uzbekistan" începu să bată grăbit, dar glasul lui se frînse numaidecît și amuți. Dogailo se repezi pe punte. Tîra cu el un colac de salvare și, poticnindu-se la tot pasul, o lua cînd într-o direcție, cînd într-alta, ca un orb. Se împiedică de un spirai din punte și scoase un strigăt :

— Au !

Hruliov sări de sus și-l apucă de mînă.

— Nene Hariton, dă-mi toporul mai repede. Hai, drăguțule, că pierim !

— Toporul ? bîigui Dogailo năucit. Acum n-ai ce face cu toporul... De colaci de salvare e nevoie...

— Te pocnesc ! răcni Hruliov. Dă toporul repede, diavol bătrîn !

Dogailo se dădu înapoi, scăpă colacul de salvare și dispărură amîndoi din fîșia tremurătoare de lumină ce venea dinspre pupă. Peste cîteva clipe pe același loc luminat năvăli Hruliov cu toporul pe umăr. Cu gura larg deschisă, gîfîind din greu, el se cățără spre cîrligul de remorcă cu o viteză uimitoare. Pe punte Dogailo căuta colacul de salvare pe care-l lăsase acolo, gemea încetișor și-și făcea semnul crucii. În cele din urmă îl găsi, și-l trase peste cap, ciulind urechea la bocănitul toporului, ce se auzea dinspre dunetă. Cînd vasul, eliberat de remorcă, se zgudui tot, bătrînul se clătină și se așeză jos, strîngînd pleoapele pe jumătate. Pe locul luminat apăru Kasațki, care se ciocni de șeful de echipaj.

— Gata ! Sîntem salvați ! spuse el cu un zîmbet silit și tremurat. Aruncă-ți covrigul, bătrîne, și trezește-l pe comandant !

În gura tambuchiului de la mașini apăru Husein, care se opri pe pasarelă și trase cu urechea.

— S-a rupt remorca ! strigă el văzînd oameni pe punte. Trebuie să stopăm, tovarășe secund.

— Du-te înapoi ! strigă Kasațki. Îți spun că totu-i în ordine. Înapoi !

Dar Husein fugi mai departe şi în ochii lui sclipiră reflexele luminii roşietice.

— Unde-i comandantul ? strigă el, uitîndu-se cu o privire sălbatică în jur. Hei, voi de acolo ! Arde ! Nu vedeţi ?

— Înapoi ! scheună Kasaţki, bătînd furios din picior. Pentru neexecutarea ordinului în timpul unei avarii... te paşte tribunalul !

Dar Husein nu se mai uita pe punte şi nu-l mai asculta pe secund. Stătu cîteva clipe chibzuind ce să facă, apoi dădu fuga pe spardeck, se căţără sus pe scară spre puntea de comandă şi dispăru.

— Vrea să dea alarma cu sirena, ghici Hruliov. Aoleu, o să-i trezească pe toţi, Oleg Sergheevici. Numai să nu fim siliţi să ne întoarcem.

În răstimp de o clipă totul în jur parcă se cufundă în întuneric ; petele de lumină de pe întinsul apei întunecate se stinseră, dar înapoia pupei se înălţă îndată un alt nor auriu de scîntei ; cerul se aprinse şi deveni purpuriu.

Parcă fript de pălălaia focului, „Derbent" scoase un răget asurzitor.

Basov dormea îmbrăcat, în pat, cu picioarele desculţe desfăcute şi cu bărbia în sus, ca un om răpus pe loc de un glonte. Ceva îi supăra ochii prin pleoapele întredeschise şi i se părea că se făcuse dimineaţă, că răsărise soarele cu lumina lui trandafirie, iar la ureche îi răsună un răget prelung, care făcea să se cutremure pereţii cabinei. Trezit pe jumătate, se întoarse pe o parte, pentru că razele roşii ale soarelui i se strecurau printre gene şi îl supărau. Răgetul se frînse şi, în liniştea ce se aşternu, el auzi nişte strigăte, dar tot nu se mişcă încă, întrebîndu-se de ce-i mai este aşa somn de vreme ce s-a făcut dimineaţă şi de ce n-a fost trezit pentru cart, aşa cum a cerut. Deodată auzi cum uşa se deschise şi cineva năvăli în cabină, ciocnindu-se din repezeală de un scaun. Deschizînd în sfîrşit ochii, îşi dădu seama că nu soarele luminează şi văzu chipul lui Husein plecat deasupra lui, vrînd parcă să-l sperie.

— Cît e ceasul ? întrebă el zîmbind somnoros şi pipăind peretele să găsească comutatorul. Ce-ai spus, Mustafa ?

— Spun că „Uzbekistan"-ul e în flăcări, zise Husein scuturîndu-l de umăr. Scoală mai repede !

Basov învîrti de comutator şi se aşeză pe pat.

— Minţi ! strigă el cu glas tare. Nu se poate !

La lumina becului electric îl impresionă în chip ciudat nu atît cuvintele lui Husein, cît faţa lui, cu acea expresie de năucire, de adîncă dezolare, pe care o mai avusese Mustafa în timpul primelor curse ruşinoase.

— Să vezi ce-au făcu mizerabilii ! spuse Husein cu glas surd. Acum... aleluia... totul e pierdut...

— Linişteşte-te, Mustafa. Basov îşi trase cizmele şi ieşi ca o furtună pe coridor, încheindu-se din mers la nasturii vestonului. Ce strigăte se aud ? întrebă el ciulind urechile.

— Îs băieţii. S-au adunat pe spardeck. Cer să ne întoarcem...

Străbătură amîndoi coridorul şi ieşiră pe puntea principală. Basov se opri şi îşi duse mîinile la tîmple.

— Ce-i asta ? întrebă el în şoaptă. Ce se întîmplă aici, Mustafa ?

Departe, în urma navei, se învălătucea un nor de fum, iar în mijlocul lui miezul, ca jăraticul încins, de un zmeuriu care te orbea, ardea, împroşcînd în sus jerbe de scîntei aurii.

— Au tăiat cablul de remorcă şi-şi continuă drumul, spuse Husein dezolat. Am tras sirena, dar m-au alungat... Ascultă, fă ceva ! Mai e timp. Doar n-o să plecăm aşa, Saşa !

Rămase cu privirea aţintită la mecanicul-şef şi îşi dădu deodată seama foarte clar că Basov este la fel de neputincios ca şi el, deoarece e în subordinea comandantului şi nu-i liber să întoarcă nava înapoi, iar dacă va stărui, îl vor ameninţa cu tribunalul şi-l vor alunga cum l-au alungat şi pe el.

Dar Basov îşi recăpătă deodată calmul şi se uită înapoi, măsurînd parcă din ochi distanţa pînă la nava

care ardea, apoi se întoarse pe neașteptate și se îndreptă tăcut spre scară. La fel de tăcut, Husein se luă după el, fără să se mai gîndească la ceva.

Pe spardeck oamenii priveau speriați în jur fără să se recunoască în lumina pîlpîitoare a incendiului. Glasurile lor cînd răsunau de-a valma, acoperindu-se unul pe altul, cînd se transformau în șoaptă și, atunci, fiecare cuvînt rostit mai tare se auzea, atrăgînd privirile tuturor spre vorbitorul de la care parcă așteptau un ordin pentru ca să acționeze.

Pe puntea de comandă, lîngă scară, se profila silueta înaltă a lui Kasațki. El stătea nemișcat și numai rar, cînd zgomotul de jos se înteța, întorcea încet capul.

Alături de el, lîngă copastie, se vedea silueta greoaie, încovoiată a comandantului. Acesta se mișca încontinuu, făcînd o grămadă de mici gesturi inutile. Scutura din umeri ca luat de frig și se apuca să-și încheie nasturii de la tunică, dar imediat îi lăsa și-și întorcea capul, uitîndu-se cînd la nava care ardea, cînd în jos, pe spardeck, oftînd și frîngîndu-și degetele.

Pe spardeck mecanicul Iakubov, tulburat și roșu, își ștergea cu batista fața udă și ochii parcă îi ieșeau din cap, așa umflați erau de lacrimi...

— Să coboare aici! strigă el ieșindu-și din fire de mînie. Să ne explice: de ce plecăm mai departe? Președinte al comitetului de bord, silește-i să ne explice!

— Lăsați vorba! scrîșni Kotelnikov, privind cu ură spre comandă. Trebuie să-i obligăm să se întoarcă...

— Să vină comandantul! strigă cineva.

— Păi comandantul e aici.

— Unde?

— Uite-l cum se încovoaie, colo lîngă copastie.

Se așternu o scurtă liniște. Oamenii se îmbulziră lîngă scară ca să se uite la silueta nedeslușită de pe comandă și cuprinși de o curiozitate bolnăvicioasă pierdură din vedere pentru o clipă incendiul.

— Și băiețașul nostru o fi în flăcări acuma, rupse liniștea vocea plîngăreață a lui Dogailo. Săracu băie-

ţaş, radiotelegrafistul ăla mic pesemne că arde, fraţilor !

— Să ne întoarcem ! strigă cu vehemenţă Kotelnikov cu ochii ieşiţi din orbite, şi brusc spardeckul izbucni în strigăte puternice :

— Să vină comandantul !

— Co-man-dan-tul !

— Oamenii trebuie salvaţi ! Auziţi ?

— Să fie arestaţi !

— Să vie locţiitorul politic !

— Ai înnebunit ? Nu ştii că locţiitorul politic nu mai e de mult ? ! Mecanicul-şef e în locul lui.

— Uite cum stau, ticăloşii ! Trebuie să coborîm bărcile de salvare... Tovarăşi, ce fac dumnealor ?

— Despre ce-i vorba ? urlă Hruliov, făcîndu-şi loc prin multime. Aveţi chef să pieriţi în flăcări ? Nu vedeţi că vîntul împrăştie scînteile ? Şi noi avem aceeaşi încărcătură !... Boilor ! Îmbrînci pe marinari la o parte de parcă ar fi fost el stăpînul şi, trecînd pe lîngă mecanicul-lăcătuş, îi zvîrli în faţă ameninţător : Iar tu nu tipa aşa. Pentru indisciplină ştii ce poţi căpăta ? Bagă de seamă !

Deodată însă îl zări pe Basov care apăruse de după coltul suprastructurii şi se dădu repede la o parte, înghesuind pe cineva cu spatele de copastie. Se asternu dintr-o dată liniste, oamenii se dădură în lături ca să-i facă loc şi, prin intervalul lăsat liber, Basov trecu grăbit, privind ţintă spre puntea de comandă si urmat ca o umbră de statura uriaşă a lui Husein. Volodea Makarov se repezi spre ei palid, cu răsuflarea tăiată de emoţie.

— Valka Lastik mai este acolo, îi aud semnalele ! strigă el ca un nebun, apucîndu-l pe Basov de mînă. Nu pot să mai ascult ! Sîntem niste laşi sau...

Basov îl împinse deoparte pe radiotelegrafist şi urcă în fugă pe puntea de comandă. După el se năpustiră îndată şi alţi cîţiva ; mulţimea se urni în tăcere spre scară.

— Ce înseamnă asta! strigă Kasaţki. Faceţi bine şi întoarceţi-vă! Evgheni Stepanovici, puneţi capăt acestei stări de indisciplină, nu pot să conduc navigaţia...

El se dădu puţin înapoi de la scară, lăsîndu-l pe Basov să treacă, dar imediat i-o luă fuga înainte şi-i aţinu calea spre cabina de navigaţie. Rămaseră amîndoi locului, faţă în faţă, respirînd greu, ca doi luptători gata să se încaiere.

— Dumneata ai tăiat cablul de remorcă? întrebă Basov încet. De ce ai plecat mai departe?

— Nu-i treaba dumitale, răspunse la fel de încet Kasaţki, aici comandantul dă dispoziţii.

În jurul lor oamenii făcură repede cerc. Nimeni nu scotea o vorbă. Toţi respirau deopotrivă de greu şi întretăiat.

„Acuşi îl plesnesc", îşi zise Basov, privindu-l fix pe secund în ochi, şi ridică maşinal mîna.

Peste umărul lui apăru capul lui Husein, care îşi arăta colţii, şi alte feţe imposibil de recunoscut în lumina slabă a incendiului.

— Trage-i, Mustafa! strigă răguşit din spate mecanicul-lăcătuş Iakubov. Nu te teme, dă cît poţi de tare... Na, ţine dalta!

Mulţimea din jur se grămădi şi mai mult, cu un murmur surd, cuprinsă parcă de vîrtejul revoltei care creştea. Cei din spate îl împingeau pe Basov, silindu-l să se atingă aproape de pieptul secundului. Basov se dezmetici şi lăsă mîna în jos.

— Potoliţi-vă, tovarăşi! strigă el, luptînd cu coatele. Cei care n-au treabă să coboare! Întoarcem îndată nava înapoi, ca să-i luăm pe oamenii de pe „Uzbekistan". Hai, împrăştiaţi-vă!

Simţi cum în spatele lui se retrage mulţimea de trupuri încălzite şi urlă din răsputeri, frîngîndu-şi glasul:

— Ascultaţi comanda la mine! Evacuaţi puntea! Ofiţerul al doilea şi mecanicul al doilea la mine! Să se pregătească bărcile de salvare pentru lăsarea la apă şi... calm, băieţi!

— N-ai dreptul, ridică glasul Kasaţki. Aici coman-

dantul dă ordine... Ai ridicat mîna asupra mea. Au văzut-o cu toții...

Oamenii care apucaseră să ajungă la scară se opriră nehotărîți. Basov se apropie de comandant, care stătea aplecat peste copastie, fără să se miște.

— Evgheni Stepanovici, i se adresă el cu stăruință în glas. Trebuie să ne întoarcem, acolo pier oameni în flăcări. Ei, liniștiți-vă și mă ascultați!

Comandantul își luă mîinile de pe față și se uită disperat în jur, parcă nădăjduind că cerul purpuriu, vuietul sirenei, țipetele — toate erau numai în închipuirea lui. Zărind reflexele roșietice de pe geamurile cabinei își strînse gulerul cu degetele tremurînde.

— Nu știu, dragă, eu nu știu nimic! exclamă el cu o voce jalnică. Of, doamne, doamne! Ce vreți de la mine, ce?

— Nu știi? urlă ca turbat Husein, îmbrîncind oamenii ca să-l vadă mai bine. Nu știi? Trebuie să știi, dacă ești comandant și nu o...

Nu-și isprăvi fraza și se repezi spre cabina de navigație. Cîțiva oameni îl urmară, iar ceilalți se îndreptară din nou hotărîți spre scară.

— Vă nenorociți, Evgheni Stepanovici, spuse Basov, străduindu-se să-l susție pe comandant. Dacă oamenii aceia pier, vom fi dați amîndoi în judecată. Haideți, sprijiniți-vă de mine.

Ajuns în cabina de navigație, Husein îl îmbrînci pe timonier cu umărul. Acesta, clătinîndu-se cît pe ce să se lovească de perete, bîigui:

— Lasă... Hai, lasă cînd îți spun! Ai să dai socoteală...

— Am să dau socoteală, frățioare, spuse Husein ridicînd coatele în aer și întorcînd timona, nici o grijă, am să dau socoteală!

Basov îl trase pe comandant spre cabina de navigație, sprijinindu-l de braț.

— Zici să ne întoarcem? întreba Evgheni Stepanovici. Eu acum nu-mi mai dau seama de nimic, drăguță... Faceți tot ce trebuie, pînă îmi revin. Vezi doar că sînt rău bolnav!

Un nor auriu țîșni înapoia pupei și descriind un arc gigantic fu proiectat spre babord. Marea prinse a sclipi cu scînteieri de foc.

— Ah! exclamă Evgheni Stepanovici, acoperindu-și ochii cu mîna. Zău, am să mor aici lîngă dumneata... Mi-e rău, lăsați-mă.

El își apăsă mîinile pe piept și se așeză pe o treaptă. Inima îi bătea nebunește și tot trupul părea că i se sfîșie pradă unui tremur respingător. În această clipă își ura carnea, care tremura pe el, scăldată în sudoare, și vocea pe care n-o mai putea stăpîni. Cineva trecu în fugă pe lîngă dînsul și-l atinse din greșeală cu poala vestonului pe față. Se întoarse și își zise că degeaba se mai agață de viață și că cel mai bun lucru ar fi acum să înceteze a mai exista. Dar în clipa următoare simți prin pleoapele închise pîlpîirea unei lumini roșii, care se apropia și ardea ca o flacără din ce în ce mai vie, și începu să se sufoce de desperarea ce-l cuprinse.

— Alexandr Ivanovici, strigă el încetișor. Avem tancurile pline cu petrol de Krasnovodsk... Doamne, dumnezeule!

— Deschideți peste tot gurile de apă, strigă Basov, împingîndu-i pe marinari spre scară. Ofițerul al doilea să supravegheze navigația. Hei, șef de echipaj, să stai lîngă extinctoarele cu acid. În caz de incendiu, te conformezi instrucțiunilor. Gurile de apă, deschideți gurile de apă!

Lîngă timonier stătea acum ofițerul al doilea Aleavdin, palid la față, cu figura concentrată. Se vedea că este emoționat, dar că își dă toată silința să facă dovadă de pricepere și de calm și că e totuși mulțumit de încercarea prin care trebuie să treacă.

— Vino încet la babord! strigă el încurajat de propriul său glas. Încă puțin... Drept așa!

Pălălaia de foc descrise un semicerc și spuma din jurul bordajelor se înroși. În punctul spre care se îndrepta nava, cerul purpuriu și tremurător era împărțit în două de o coloană galbenă de fum, care se încovoia ca un

copac bătut de vînt şi la picioarele căruia se tîrau pe apă rădăcini scînteietoare de foc.

— Nu există nici o primejdie, vă asigur, spuse Basov, apropiindu-se de comandant. Ei, iată, pare-se că v-aţi revenit... Acum trebuie să lăsăm la apă bărcile, adăugă el, întorcîndu-se, şi nu se putea desluşi dacă cere voie sau dă un ordin.

„Nu mai avem mult, îşi zise Evgheni Stepanovici. Ne apropiem de epavă, din vînt... El face totul aşa cum trebuie, toţi, pînă şi Aleavdin, îi dau ascultare. Numai de nu şi-ar pierde capul." În proră, la tribord, apăru nava în flăcări, cu prova ei ascuţită şi înaltă, încă neatinsă de foc şi împrăştiind pe mare valuri, valuri de fum. Apa în jur era acoperită de limbi de foc, care se căţărau sprintene pe crestele negre ale valurilor.

„Arde petrolul pe apă, s-a vărsat şi arde", gîndi Evgheni Stepanovici cu spaimă şi inima începu să-i bată iar cu putere. Sirena scoase un vuiet asurzitor şi lui i se păru că este cerul purpuriu care s-a despicat ca de un trăsnet... După asta se aşternu din nou liniştea şi el auzi jos nişte glasuri chemîndu-se, gîlgîitul apei şi vocea lui Basov, care striga în portavoce :

— Încet înainte ! Porniţi motorul auxiliar... Bine !...

Îi izbi deodată în faţă o duhoare fierbinte, iar la urechi le ajunse un vuiet puternic şi monoton, parcă ardea un foc năprasnic într-un cuptor şi vîntul şuiera în cenuşar.

— Vino la babord !... Mai mult !... strigă pe neaşteptate Evgheni Stepanovici şi-şi făcu repede, pe furiş, semnul crucii. Drept aşa !...

4

Pe spardeck, marinarii scoteau repede capoatele de pe bărci. Una din bărci era puternic luminată de vîlvătaia incendiului şi sub ea, lîngă bordaj, clocotea o spumă roşietică. Cealaltă barcă se afla în bordul opus al spar-

deckului şi sub ea era beznă şi fremătau talazurile nevăzute.

Husein sări cel dintîi în barca luminată şi stînd în picioare începu să fixeze ramele. După el coborî Fomuşkin, un marinar mai în vîrstă, care se tot învîrtise înainte fără astîmpăr pe punte şi ajutase la scoaterea capotului.

— E mai sigur în barcă, murmură el, rîzînd cam în silă. Tot e mai departe de păcură...

Se instală la cîrmă, se prinse cu ambele mîini de copastie, şi, parcă ruşinîndu-se de teama lui, se uită la Husein cu o privire vinovată.

— Fila! Fila repede! strigă Husein. Marinarii sovietici nu-şi părăsesc tovarăşii! Înţeles?

Era acum plin de vioiciune, aproape vesel şi, în timp ce la bord marinarii învîrteau de manivelele gruielor, el se uita într-una la nava în flăcări, parcă arzînd de nerăbdare s-o cerceteze mai îndeaproape.

Volodea Makarov veni în fugă gîfîind şi începu să facă semn cu mîinile marinarilor care lăsau barca la apă.

— Staţi, viu şi eu! strigă el. Staţi puţin!

— Fila! zbieră Husein, ridicîndu-se cît era de lung şi ţinîndu-şi echilibrul cu braţele întinse. De ce v-aţi oprit? Fila repede!

— Cum aşa, Mustafa? bîigui Volodea. Basov merge, tu mergi, Kotelnikov merge... Am fost împreună şi acum...

— Tu trebuie să mentii legătura cu uscatul. Du-te la staţie. Nu cunoşti disciplina!

Barca lunecă în jos de-a lungul bordajului petrolierului şi Husein, făcîndu-şi vînt cu rama, o întoarse cu prova în val.

— Cum se poate una ca asta? repeta Volodea mîhnit. Numai eu...

Barca se afundă printre crestele negre ale hulei, luînd puţină apă. Ramele lui Husein zburau pe deasupra apei cu mişcări largi, iar el cînd se apleca înainte, cînd se lăsa lung pe spate, parcă răsturnîndu-se. Silueta „Derbent"-ului se îndepărta în întuneric, dînd impresia că arde, în reflexele de lumină care îl scăldau şi dinspre

pupa lui apăru, cu ramele sclipind, cea de-a doua barcă, fragilă și roză ca o coajă de portocală.

— Vine Basov, spuse Husein, trăgînd cu putere la rame. Marinarii sovietici nu-și părăsesc tovarășii ! Repeta cu plăcere această frază care, fără îndoială, i-ar fi plăcut lui Basov. Așa e, frățioare ?

Barca se avîntă pe un val mare, luminată puternic pe creasta lui, și vîntul aduse pînă la ea primele fuioare de fum.

Fomușkin tuși și strîmbă din gură, încercînd să zîmbească.

— Pune capul pe nava incendiată ! îi strigă Husein, întorcîndu-se. Încotro o iei ?

— Acolo nu e nimeni, răspunse marinarul, arătînd nava în flăcări, acolo arde apa, privește !

În jurul lor săltau dîre largi de lumină și apa ce se scurgea de pe rame sclipea puternic. Husein întorcea mereu capul, străduindu-se să deslușească ce se petrece pe „Uzbekistan". Văzu limbile ascuțite de foc ce se înălțau deasupra pasarelei și hublourile goale ale cabinelor de sus, prin care irupea o ploaie de scîntei. Peste bordajul navei curgeau, ca dintr-un cazan care clocotește, șuvoaie arzînde de petrol, ce se revărsau în apă formînd pîraie roșii, a căror lumină, prin perdeaua de fum, apărea ștearsă.

— Nu-i nimeni acolo, repetă Fomușkin cu încăpățînare. Să mergem înapoi, Mustafa !

— Ei-ei ! strigă amenințător Husein. Vorba !

În întîmpinarea bărcii veneau, purtate de vînt, pale compacte și roșietice de fum, printre care se zărea ceva asemănător cu o geamandură.

Corpul acela plutitor se apropia, legănîndu-se pe valuri, și se mișca ciudat, parcă era o ființă vie cu tentacule. Husein lăsă ramele și trecu la provă. Doi oameni se țineau de un colac de salvare, cu capetele întoarse spre ambarcațiunea care venea spre ei.

— Dă mîna ! strigă Husein omului ce-l privea din apă. Mai repede, tovarășe !

Mîna era lunecoasă și rece. Husein apucă cu grijă de subsuori trupul care atîrna și-l trase peste copastie, în barcă.

— Culcă-te, frățioare, odihnește-te, spuse Husein, trăgînd colacul de salvare. Ia hai, următorul!

Al doilea era aproape gol și trupu-i lunecos îi scăpa mereu lui Husein din mîini. Omul avea un ochi închis complet, iar pe celălalt ba îl căsca foarte tare și privea pierdut, ba lăsa să cadă peste el o pleoapă tremurătoare. O dată scos din apă el se prăbuși pe fundul bărcii și-și strînse genunchii, făcîndu-se ghem.

— Dragii mei, spuse el, umflîndu-și coșul pieptului, credeam că s-a sfîrșit cu noi.

— Lasă că ai să povestești mai tîrziu, îl întrerupse Husein, așezîndu-se iar la rame. Unde sînt bărcile voastre?

— Una din ele am zărit-o... au lăsat-o la apă, clănțăni el din dinți, numai că mi se pare că era fără rame; cînd m-am aruncat eu în apă, s-a răsturnat... Mi-e frig!

Între timp îi ajunse din urmă cea de a doua barcă de pe „Derbent", zîngănind din furcheți și legănîndu-se pe valuri.

— S-a schimbat vîntul! strigă Basov, care stătea la cîrmă. Nu întîrzia, Mustafa!

— Am culeș doi, răspunse Husein, trăgînd la rame cu putere și arătînd cu capul spre primii oameni salvați de el cu aerul unui pescăr care a avut noroc la pescuit.

Fomușkin, care șezuse tot timpul nemișcat, se ridică deodată în picioare și începu să-și scoată de pe el vestonul, încruntîndu-se de nerăbdare. Apoi își trecu picioarele peste banchetă și-l ridică de umeri pe omul care zăcea gol.

— Na, îmbrac-o, îmbrac-o, te rog, stărui el. Eu n-am nevoie...

— Ia te uită! exclamă Husein. Și eu nu mi-am luat nimic... Se uită la pieptul său gol și la mînecile suflecate ale cămășii, părîndu-i parcă rău că n-are ce da.

Un nor gros de fum înainta spre ei. Fumul se încolăcea în jurul bărcii, învîrtejindu-se, sub loviturile ramelor,

ca și apa. Undeva foarte aproape țîșni o limbă palidă de foc și un curent de aer atinse obrazul lui Husein. El tuși și își scutură de pe gene lacrimile ce-l podidiseră.

— Arde petrolul, zise Fomușkin amărît, privind în urmă, se revarsă... Nu mai ieșim de aici, Mustafa.

— Ia mai taci, îi porunci Husein. Parcă strigă cineva! Și, sărind în picioare pe banchetă, trase cu urechea.

De undeva răzbătea prin vîjîitul neîntrerupt al focului un strigăt prelung, lent; părea că strigă un om sfîrșit de oboseală, care și-a pierdut nădejdea să-l mai audă cineva.

— Vi-i-in! răcni Husein. Hei, mai strigă!

Drept răspuns se auziră de astă dată mai multe glasuri, dar strigătele răsunau surd, ca printr-un zid. Din fum apăru prova ascuțită a celeilalte bărci care trecu încet pe lîngă ei. Marinarul care trăgea la rame își aplecă capul, zguduit de tuse. Basov părăsi cîrma și se repezi spre el. Îi curgeau lacrimile șiroaie pe față și își tot umezea buzele uscate, aspirînd fumul înecăcios.

— Trage, spuse el cu o voce ciudat de surdă, cît poți de tare!...

Marinarul își ridică în sus fața roșie cu ochii holbați de cal istovit și începu iar să dea din rame. Vîntul împrăștie fumul și alungă mai departe pe mare fulgii negri de funingine și atunci, pe peticul de apă limpezit, zăriră cu toții o barcă răsturnată, care se legăna avînd întinse de-a curmezișul cîteva trupuri omenești. Alții, zbătîndu-se, căutau să se cațere pe pereții ei netezi, dar valurile veneau și îi aruncau înapoi în apă. În jur fumegau și ardeau mocnit pete de petrol, iar din direcție opusă se revărsa încet lava compactă a focului.

Fomușkin puse cîrma pe banda stîngă și se răsuci în loc, privind în jur cu ochi înnebuniți.

Barca se întoarse brusc la babord, ascultînd de cîrmă.

— Privește, Mustafa, bîigui marinarul nedeslușit, uită-te înapoi... arde...

În depărtare se profila silueta imobilă a „Derbent"-ului, pe spardeckul căruia treceau în zbor ca niște fulgere scîntei roșii.

— Arde „Derbent"-ul, se văicări Fomuşkin printre hohote de plîns, zvîrcolindu-se ca un epileptic şi amenin-ţîndu-l cu pumnul pe Husein. M-ai nenorocit, ticălosule... Unde mă mai duc eu acum? Apă de jur împrejur... A-a-a !...

Căsca prin întuneric nişte ochi care îi ieşiseră din orbite şi plîngea cu sughiţuri, înecîndu-se de fum. Husein scrîşnind din dinţi se tîra spre el peste banchete, făcînd să se clatine barca.

— Taci ! urlă el ca ieşit din minţi. Te omor acuşi în bătaie... Te zvîrl în apă. Taci !

Flutură pumnul în aer, dar nu-l lovi, ci-l apucă numai de guler şi-l trase jos de pe banchetă. Luminile roşii de pe „Derbent" mai licăriră o dată, de două ori şi se stinseră.

— Uite, dobitocule ! strigă Husein gîfîind. Acolo sclipesc hublourile şi tu boceşti ! Of, otreapă ce eşti !

Readuse barca în poziţia iniţială şi se aşeză iar la rame. Barca lui Basov ajunsese între timp aproape de dîra de foc şi se legăna foarte puternic din pricină că oamenii se prinseseră de copastia ei, grăbindu-se să iasă din apă. Barca răsturnată plutea pe valuri şi pereţii ei uzi reflectau focul ca o oglindă. Husein manevră spre ea, o abordă din viteză şi se ridică imediat în picioare. Din apă răsăriră mîini ce căutau cu desperare să se agaţe de ceva, capete lucioase şi întunecate, cu feţele palide întoarse în sus.

— Staţi ! strigă Husein, trăgînd în barcă un corp greu, care-l împroşca cu şiroaie de apă. Nu vă apucaţi cu toţii din acelaşi bord. Băgaţi de seamă să nu ne răsturnăm !

Pe faţă şi pe pieptul gol, el simţea apropierea de nesuportat a focului şi avea senzaţia că ochii au să-i plesnească din pricina dogorii orbitoare a flăcărilor, dar continua să scoată din apă trupurile lunecoase, pe jumătate dezbrăcate, şi le aşeza în bordul celălalt al bărcii pentru a o echilibra.

— Vă iau pe toți, striga el, răcorindu-și fața cu cîte un pumn de apă sărată. Nu te agăța cu mîinile! Crezi că am să te las aici? Ah, ah, tovarășe!

Apoi dădu cu mîna peste un trup nemișcat, complet dezbrăcat și se munci să-l ridice, dar îi lunecă din mîini și atunci îl apucă de păr și de data asta nu-i mai dădu drumul. Barca răsturnată începuse să fumege, linsă în treacăt de limbile galbene de foc ce țîșneau de după perdeaua de fum. Barca lui Basov se întoarse cu pupa spre foc. Ea trecu foarte aproape de Husein și acesta îl văzu pe Basov cum trăgea la rame, ridicînd ramele încet, de parcă atîrna de ele o greutate nespus de mare.

— Depărtează-te! îi strigă mecanicul-șef cu aceeași voce ca mai înainte. Arde cămașa pe tine... Ia-o din loc, îți spun!

Dar Husein se lupta mai departe să biruie povara trupului neînsufletit. Îl ridică pe jumătate din apă și, adunîndu-și toate puterile, îl prinse de subsuori.

Deodată, un curent de aer încins suflă spre el, împrăștiind scîntei roșii, și Husein simți o durere de nesuportat. Lîngă el cineva gemu tare, printre dinții încleștați, și începu să lovească cu picioarele în bordajul bărcii. Husein se încordă, izbuti să învingă încet greutatea care îi atîrna în mîini și cînd, în sfîrșit, scoase trupul, căzu pe banchetă și începu să bîjbîie după rame.

Nu vedea nimic prin fum, tusea îl chinuia și pe dinaintea ochilor începură să-i joace cercuri negre. Trăgea la rame, mișcînd mîinile mecanic, și se lăsa pe spate, ghicind instinctiv drumul de urmat.

Încetul cu-ncetul fumul se rări, aerul deveni mai curat și Husein respiră adînc de cîteva ori, tuși și scuipă peste bord. Ochii îi lăcrămau de căldură și din cauza funinginii, totuși văzu, prin vălul de lacrimi, rotocoale de fum purtate de vînt și în spatele lor silueta neagră-aurie a petrolierului incendiat. Focul se zvîrcolea deasupra lui ca o fiară roșcată și zbîrlită, sărind peste suprastructuri și înfigîndu-și colții în punte, făcînd să țîșnească trîmbe de petrol arzînd. După un timp petrolierul se răsturnă încet într-un bord, arătîndu-și fundul plat, iar din tancu-

rile lui zbucni un șuvoi clocotitor de lavă aurie, răpind întunericului un vast cerc din întinsul mării.

La marginea acestui cerc luminat stătea „Derbent"-ul. Spre el se îndreptau toate cele patru bărci albe — trei în față și una mai în urmă — înțesate cu oameni și care își clătinau provele, legănîndu-se pe valuri în timp ce palele ude ale ramelor sclipeau. Bărcile din față își micșorară viteza, așteptînd-o pe cea rămasă în urmă, la care cel care trăgea la rame mișca ramele neregulat, clătinîndu-se pe banchetă ca un om beat. Dar în locul lui trecu un altul și curînd barca rămasă în urmă se alătură celorlalte. Înaintară cîtăva vreme așa alături, pînă cînd deodată se opriră toate și ridicară ramele.

Nava incendiată se cufunda cu pupa în apă, înălțîndu-și în văzduh prova întunecată. Nori de fum o învăluiră și cerul de deasupra ei se făcu repede negru. Dar curînd fumul se risipi și pe locul unde mai adineauri se aflase nava nu se mai văzu nimic. Doar petele late de petrol împrăștiate pe apă mai ardeau, scoțînd flăcări palide.

Pe „Derbent" se zăreau acum mai limpede șirurile strălucitoare ale spiraielor și ale hublourilor luminate de la cabine. Sunetul metalic al sirenei, pentru chemarea bărcilor, sfîșie văzduhul.

Husein ședea cinchit jos, proptindu-se cu mîinile de fundul ud al bărcii și rezemîndu-și umărul de omul scund ce ședea alături. Cînd scheletul petrolierului „Uzbekistan" dispăru în adînc, omul acela începu să plîngă cu sughițuri și Husein îi luă tăcut mîna. Simțindu-i mîna mică și îngustă, Husein își zise că omul acesta pe care l-a salvat trebuie să fie foarte mic de statură și slab ca un copil.

— Tu ești, Valerian ? întrebă el încet.

— Sigur că eu, răspunse cu o voce de bas micul radiotelegrafist. Dar dumneata cine ești ?

— Sînt Husein, motorist pe „Derbent". De ce plîngi ? Te dor arsurile ?

— Nu, nu prea. Îmi pare rău de petrolier... Dar dumitale ?

— Şi mie...

Băiatul se suci şi suspină adînc, întretăiat.

— Uite, o barcă de-a noastră va să zică a scăpat. Cealaltă, în care eram şi eu, s-a răsturnat. Aici însă nu sînt toţi ai noştri... Se lipi de umărul lui Husein şi-i şopti: Ascultă. Asta care zace aici e nenea Kolea, mecanicul al doilea de la noi. Văd că nu mişcă şi mi se pare că nici nu respiră. Mă tem...

— Taci, Valiok, spuse Husein, îmbrăţişîndu-l pe băiat. Nenea Kolea a murit.

Pe puntea „Derbent"-ului oamenii se îmbulziră de-a lungul copastiei, luminaţi din spate de proiectoarele puternice. Fomuşkin trăgea la rame vîrtos, privind peste umăr spre locul de pe spardeck, unde atîrnau curenţii cu palancurile gruielor.

— Palancurile! strigă Husein, ridicîndu-se în picioare. Hei, voi de acolo, de pe „Derbent"!

Respira scurt şi foarte puţin adînc, ceva îi colcăia şi-i hîrîia în piept, pielea îi ardea şi, din cauză că ochii îi erau înlăcrămaţi, vedea tulbure. Cînd barca fu virată la bord pe punte îl zări pe Volodea, cercetîndu-l îngrijorat din ochi. Îi zîmbi, cum zîmbeşte un om după un coşmar, cînd vede plecată asupra lui o figură prietenoasă, binevoitoare. Ar fi vrut să-i spună că nu vede bine şi că de-abia se mai ţine pe picioare, că are dureri, dar nu spuse nimic, ci se mărgini doar să hîrîie preocupat:

— Îngrijeşte-te de pansamente, Volodka; sînt oameni cu arsuri.

5

Basov stătea pe punte şi-şi aplica pe faţă fîşii de bandaj, muiate într-o soluţie de hipermanganat. Îl apăsa inactivitatea, ar fi vrut să treacă pe la maşini, dar Dogailo îi spusese că trebuie neapărat să ţină pe faţă aceste cîrpe răcoritoare.

— Vezi să nu faci vreo infecție, îi atrase atenția șeful de echipaj, amenințîndu-l cu degetul.

Se grăbea să se ducă în salonul ofițerilor, unde erau pansați cei cu arsuri. Erau foarte mulți dintre aceștia și toți se plîngeau că le e frig și că nu au destul aer. Basov o luă și el într-acolo, dar nu-și găsi nici o treabă. Cîțiva oameni din echipajul „Derbent"-ului reușiseră să le dea primele ajutoare. Electricienii scoteau veștmintele de pe naufragiați sau sfîșiau pur și simplu de pe ei zdrențele ude. Vera îi pansa, cercetînd speriată cu privirea fețele indiferente, înnegrite, de teamă să nu le fi strîns prea tare legăturile.

Pe masă era întins secundul de pe „Uzbekistan", rănit la cap în timpul exploziei. Stătea culcat pe burtă, cu degetele înfipte în mușama ; omoplații îi zvîcneau. Volodea îi scotea din rană smocuri de păr, se încrunta și privea șovăind la flaconul cu iod.

— Nu mai pot, șoptea secundul aprinzîndu-se la față. Ce mă canonești atîta, băiete ?

— Îndată, un picuț, vă rog să mai răbdați, șopti Volodea cu o mină desperată.

El muie în iod o bucată de vată și tamponă rana pe margine. Secundul sări în sus, scrîșni din dinți și înjură.

— Gata, anunță Volodea cu aerul unui chirurg care a terminat o operație grea. Vera, pansează-l pe tovarășul !

Mustafa îi întinse cuminte lui Volodea mîinile arse. Fața îi fusese bandajată la repezeală și prin crăpătura lăsată între fîșiile de tifon priveau niște ochi inflamați ce lăcrămau. Cînd îl zări pe Basov, prinse viață.

— Te arde, Alexandr Ivanovici ? întrebă el cu șiretenie și, privindu-și mîinile, adăugă mirat : Ia te uită, ce roșii sînt, parcă-s morcovi !

— Șezi cuminte, mormăi Volodea cu o duioșie mohorîtă. Ce, parcă pe mine mă doare ? Nătărăule !

Pe jos, zăceau împrăștiate bucățele de bandaje și cîrpe. Mirosea a spital. În lumina puternică din salonul ofițerilor luceau peste tot trupuri goale și umede. Basov stătu puțin și ieși pe punte. Cerul străveziu dinainte de revărsatul zorilor începea să se facă albastru deasupra catar-

gelor şi stelele se pierdeau în el licărind ca printr-o apă limpede. Dar parcă vedea mereu înaintea ochilor reflexele roşii pe apă şi din cînd în cînd înceta chiar să mai vadă. Pe faţă şi pe mîini mai simţea încă fierbinţeala aceea dogorîtoare, şi vedeniile nopţii ce se scursese nu-i dădeau pace. Tot ce făcuse în cursul nopţii era atît de ireal, încît nici nu voia să se mai gîndească. Oare toate acestea nu se petrecuseră fără participarea lui? Şi se gîndi la oamenii cu care lucrase cot la cot, la oamenii pe care îi iubea şi de care era mîndru.

Nu erau decît cîteva luni de cînd îi socotise nişte oameni de nimic, nişte şmecheri, nişte incapabili. Nu, aceia erau cu totul alţi oameni. Ei au dispărut şi el nu-şi mai amintea nici cum îi chema, nici cum arătau la faţă. I se părea că pe Husein, pe Volodea, pe lăcătuşul-mecanic Iakubov îi cunoaşte de ani de zile şi că ei nu erau cu nimic mai prejos decît montorii lui, sau decît strungarul Eibat, de care el era cîndva atît de mîndru.

În primăvară, cînd părăsise uzina, credea că viaţa lui s-a sfîrşit. Dar acum ştia bine că la anul vor apărea norme noi, mai mari. Multe nave au şi trecut la cursele stahanoviste şi „Agamali" se evidenţiază din nou, ameninţînd să se plaseze pe locul întîi. Cum se va comporta oare echipajul petrolierului „Derbent" la anul? Basov se gîndi că, dacă el ar părăsi acum „Derbent"-ul, probabil că situaţia la bord nu s-ar mai schimba, chiar dacă el n-ar mai fi. Şi tocmai de aceea era adînc încredinţat că la terminarea sezonului de navigaţie nu va pleca de pe petrolier.

Gîndul acesta îl înveseli. Ţinînd pansamentele pe faţă, începu să fluiere fals o melodie sălbatică, voinicească, întrerupîndu-se la fiecare minut din pricină că-i venea să tuşească. Se plimbă pe punte şi deodată, ajungînd la magazia de materiale de punte, se opri brusc şi încetă să mai fluiere.

Pe punte, sub pavilionul zdrenţuit de la pupă, zăceau cadavrele. Vîntul dădea la o parte marginea pavilionului şi descoperea tălpile inerte şi date în lături ale cadavrelor. Cum de a putut să-i uite? Doar el însuşi a dat

o mînă de ajutor să fie puşi aici, i-a acoperit cu pavilionul, şi-şi amintea că erau doi, dintre care unul se înecase cu puţin înainte de sosirea bărcilor. Tot timpul se gîndise la asta, şi numai acum, nu ştie de ce, uitase.

„Din pricina oboselii, probabil", îşi zise el spre a-şi găsi parcă o scuză şi încercă să-şi stîrnească din nou acel sentiment al ireparabilului, care-l buimăcise cînd văzuse întîia oară cadavrele.

Dar oricît se străduia, nu reuşea să se concentreze asupra acestor gînduri triste. În urechi continua să-i răsune aceeaşi melodie voinicească.

„Ce-i cu mine? se întreba în sinea lui. Oamenii aceştia au pierit şi asta-i ceva ireparabil. Cum pot să mă gîndesc la mărunţişuri, să mă bucur, să visez la viitor? Sau am devenit nesimţitor şi, deprinzîndu-mă să comand, nu mai ştiu ce este mila faţă de oameni? Dacă-i aşa, nu mai am ce căuta aici..."

„Nu-i adevărat, îşi răspundea tot el. Tu te-ai dus să-i salvezi, vîrîndu-te în flăcări, şi i-ai obligat şi pe alţii să facă la fel. Aceşti oameni, pe care nici nu i-ai cunoscut, îţi erau dragi, căci altminteri ce alt sentiment te-a mînat în noaptea asta? Dar ei au murit şi nu le mai poţi fi de folos cu nimic. Mustafa Husein era cît pe ce să piară scoţînd din apă un cadavru. El nu ştie ce-i frica, are un suflet mare, înflăcărat, şi faţă de el tu, cu toate cunoştinţele tale, eşti un pedant, care se mărgineşte numai la preocupări profesionale. Or, el acuma rîde, îşi bandajează arsurile şi se gîndeşte la motoare, la escala în port. Şi într-adevăr, au oare morţii nevoie de mîhnirea lui?"

Basov îndreptă astarul îndoit al pavilionului uzat şi plecă de acolo. Faţa îi ardea, dar se simţea liniştit. Se uită din cînd în cînd la ceas, întrebîndu-se dacă n-ar fi timpul să telegrafieze în port că sosesc şi, trăgînd cu urechea la gîlgîitul apei, îşi zise că oamenii au uitat să închidă gurile de apă de pe spardeck.

Se întîlni după asta cu Kotelnikov care, zîmbind misterios, îl conduse pînă la un loc luminat.

— Am să-ți arăt ceva, spuse el, ascunzîndu-și mîinile la spate. Ceva grozav. Vrei să vezi ?

Și îi întinse lui Basov o foaie de hîrtie, acoperită cu un scris citeț, oblic. Basov citi la lumina becului :

„Nu putem veni în ajutorul navei «Uzbekistan» din cauza vîntului puternic și a scînteilor. Trimiteți o navă de salvare. «Derbent.» Kutasov."

— E scrisă de secund, nu-i așa ? ghici Basov. De unde ai radiograma ?

— Foarte simplu ! În timp ce Mustafa trăgea de sirenă, Kasatki a întocmit acest mic document și i l-a dat lui Volodea ca să-l transmită prin radio. Volodea, natural, nu l-a transmis și voia să-l arunce, dar l-am luat eu. Păi asta-i o comoară ! zic... Dă-o încoa, o să ne servească la proces. Kotelnikov împături cu grijă foaia de hîrtie. Acum nu mai scapă ei. Îi învățăm noi minte pe paraziții ăștia ! Cîți ani crezi că o să le dea ?

— Nu știu, spuse Basov. Nu sînt jurist. Mi-e milă totuși de bătrîn, adăugă el cu dezgust.

— De cine ?

— De bătrîn, zic, mi-e milă, de comandant. În fond, e tare nenorocit...

Kotelnikov încetă să mai zîmbească.

— Milă ? Vai-vai ! Atunci ce-i de făcut ? Să-l acoperim poate, hai ? Ce zici ?

— Nu m-ai înțeles, răspunse Basov jenat. Să-l acoperim ? Nu ! Am spus numai că bătrînul e de compătimit și...

— De compătimit, zici ? Vai-vai ! Dar tu i-ai văzut pe cei care zac acolo ? strigă deodată Kotelnikov arătînd cu degetul înspre magazia materialelor de punte. Să nu fi fost bătrînul tău, oamenii ăștia carbonizați mai trăiau acuma. Ascultă, dacă o să îndrăznești să-l acoperi...

— Nici prin gînd nu mi-a trecut așa ceva, se scuză repede Basov. Am spus și eu o prostie.

— Și încă ce prostie ! Bine că sîntem numai între noi. Băieții sînt porniți rău... Ascultă, băiețașul acela, radio-

telegrafistul, doarme acum în patul meu. L-a adus Mustafa. E nevătămat, numai părul i-a ars puţin. La început s-a văicărit într-una, spunea că-i pare rău după petrolier şi că i-au ars carnetele lui cu însemnări. Avea, zice, acolo, multe lucruri interesante. Acum, după tot zbuciumul, doarme. Dacă ai vedea ce slăbuţ e, are nişte braţe, parcă-s beţişoare !

Spre răsărit, cerul se lumina repede. La orizont se iviră munţii ce aduceau perfect cu o turmă de nori, iar în spatele lor se zăreau norii învolburaţi care semănau cu nişte munţi înzăpeziţi. Peste puţin apăru un colţişor de soare şi crestele valurilor se colorară în trandafiriu, sclipind ca nişte nestemate.

1

Terminîndu-şi schimbul, Beleţkaia se îmbrăcă grăbită, pe tăcute. Nu dorea decît un singur lucru : să plece fără ca nimeni să bage de seamă, pentru ca să evite astfel întrebările colegilor. Dar Liza Zvonnikova îi tot dădea tîrcoale şi întindea vorba cu o voce plîngăreaţă :

— De ce taci, Mu-usika ? Asta-i ceva de necrezut. Hai, Mu-usenka, scumpo, iubito, povesteşte !

— Mă doare capul, răspunse grăbită Musia, punîndu-şi bereta şi oglindindu-se în fereastră. E atît de îngrozitor, încît n-am nici un chef să-mi amintesc. O să-ţi povestească Tarumov.

Se îndreptă spre uşă, dar Liza o ajunse din urmă şi, împreunîndu-şi zgomotos palmele, exclamă :

— Musia, dar şi Saşka-i acolo ! Ce-i cu el ? Musia, scumpo...

— Abia acu ţi-ai amintit ? izbucni mînioasă Musia. Nu ştiu nimic. Lasă-mă.

Ieşi glonţ pe scară şi coborî treptele în fugă. De după casele albe răsărea soarele, iar dinspre brutării vîntul aducea un miros de pîine caldă. Oamenii alergau spre staţia de tramvai, se urcau grăbiţi pe scara vagoanelor şi aveau figuri cu totul obişnuite, preocupate, cam umflate de somn.

În tramvai, aşezîndu-se între o bătrînică grasă care sugea bomboane şi un bărbat oacheş, cu căciulă caucaziană pe cap, Musia se simţi teribil de singură.

„Acum ei se apropie de Mahacikala, îşi zise ea. Saşa stă pe punte şi priveşte spre uscat... Dar la urma urmei de ce să privească spre uscat ? Probabil că doarme liniştit în cabină. El e totdeauna calm, mulţumit de el însuşi, iar eu mă frămînt, nu ştiu de ce. Dar, mă rog, ajunge să mă tot gîndesc la asta... Dacă însă a suferit şi el arsuri şi zace împreună cu ceilalţi ?" Musia văzu în închipuire paturile albe şi pe paturi trupurile nemişcate, acoperite cu cearşafuri. Se cutremură şi privi speriată în jur. Grăsana ronţăia bomboana, privind somnoroasă înainte, iar obrajii îi tremurau la zdruncinăturile tramvaiului. Omul cu căciulă se pregătea să coboare şi privea pe fereastră.

„De cît timp nu ne-am văzut ? se întrebă Musia. Mai, iunie, iulie... şi mişcînd din buze îşi îndoi repede degetele, august, septembrie, octombrie... şi jumătate din... Tot timpul ăsta n-a dat nici un semn de viaţă. M-a scos din inima lui şi gata. Ei, să-l ia dracu, e chiar mai bine aşa ! Ah, dacă m-aş vedea mai repede acasă !"

Musia se uită cu ură la grăsană şi-şi strînse picioarele. Tramvaiul hurui la macaz şi pe geam se zăriră trecînd în zbor copacii de pe bulevard.

„M-am purtat astăzi ca o idioată. Tarumov îşi închipuie acum, cu siguranţă, că sînt o gîscă cum e Galia Goncearenko, care doarme cu fotografia soţului la ea. Ah, ce prostie ! Dar parcă nu mi-e totuna ce crede el ? Mai rău este că mi-e frică... şi nu mă pot stăpîni. Mi se pare că acuşi o să-ncep să bocesc. Of, sînt pur şi simplu o nebună !"

La staţia din colţul străzii Molokanskaia, Musia coborî din tramvai. Pe trotuar doi inşi citeau o gazetă. Un om înalt cu şapcă de marinar se adresă celuilalt :

— S-a întîmplat noaptea asta, prin urmare în ziare va apare abia mîine. Bineînţeles, mîine şi nu astăzi. El se uită zîmbind la Musia şi-l înghionti pe tovarăşul

său ca și acesta să se uite. Of, frumoase mai sînt fetele din Baku, clasa-ntîi !

Ajungînd în goană la întretăierea străzilor, Musia se opri. Marinarul tot o mai fixa, cu o curiozitate nerușinată, și părea chiar că are de gînd să se apropie de ea. Musia rămase o clipă pe gînduri, apoi deodată traversă într-un suflet strada.

„Ce-ar fi să mă duc să mă informez la Oficiul de navigație dacă n-au ceva noutăți, își zise ea. Nu-i nimic deosebit în asta, toți se informează, nu numai eu. Dar ce pot să aflu în plus acolo, cînd vin chiar de la stația de radio ? Totuna-i... Ah, ce proastă sînt !"

Era furioasă pe marinarul care se uitase după ea, furioasă pe camionul care îi barase drumul, furioasă pe ea însăși.

La Oficiul de navigație nu află într-adevăr nimic nou. La intrare stăteau mai multe femei, dintre care una — tinerică de tot, îmbrăcată cu o jachetă galbenă — plîngea pe furiș, întoarsă cu fața la perete.

— Liniștește-te, îi spuse Musia. E soțul dumitale printre ei ?

— Nu... un cunoscut.

— Pe care navă ?

— Pe „Derbent".

— Ei, nu mai plînge, îi spuse Musia. Soțul meu e acolo și nu plîng. Ascultă-mă, totul o să fie bine.

Fata își șterse ochii și zîmbi.

— Credeți ?

Musia mergea mai mult fugind pe Olghinskaia și obrajii îi ardeau.

„De ce i-am vorbit despre soț, de ce am mințit-o ? Eu n-aveam ce căuta aici. Probabil că trăiește și e liniștit, ca întotdeauna și, cu siguranță, nici măcar nu se gîndește la mine.

Și fetița asta care plîngea... Prostii ! Radiograma e doar semnată de el... Asta nu înseamnă nimic. Putea s-o semneze chiar dacă... Ah, cînd o să se termine toată povestea asta !"

La intrarea unui hotel se opri şi se privi în oglinda fixată pe uşă. Văzu o fată cu ochi întunecaţi şi răi. Părul îi ieşise de sub beretă şi îi cădea peste urechile ce-i ardeau.

— Ei? şopti Musia înciudată. Unde ai să mai fugi acum? Trebuie să aştepţi. Altceva n-ai de făcut. Cine are nevoie de îngrijorarea ta? Mai bine ai sta acasă...

Fata din oglindă îi răspunse cu o strîmbătură furioasă, rînjindu-se chiar la ea. Musia îşi urmă drumul. Trecu de Molokanskaia, intră automat într-o curte şi urcă scările. Pe coridor nişte copii trăgeau cu zgomot pe podea un cal de lemn. O vecină ieşi din bucătărie cu un maldăr de rufe ude.

— Musenka, ieri seară te-a căutat inginerul acela, Istomin, mi se pare... îi spuse ea, zîmbind şiret şi complice, aşa cum zîmbesc oamenii vîrstnici, de mult căsătoriţi, cînd vorbesc despre combinaţiile amoroase ale altora.

— Te-a rugat să-mi comunici ceva? se interesă Musia.

— A spus că trece mîine. „O ascundeţi de mine, mi-a zis, dar tot am să dau de ea." „Aţi ghicit, zic, am ascuns-o în buzunar." Nu trebuie să roşeşti, Musia. Ţi-am vrut întotdeauna binele, după mine e un băiat tare simpatic.

— Între noi nu-i nimic, spuse Musia abătută. Te ţii de glume.

— Las' că ştiu eu. Of, of, închisă fire mai ai, fată dragă!

Musia trecu în camera ei şi se culcă în pat, făcută colac, cu palma sub obraz, în poziţia ei obişnuită înainte de a adormi. Dar somnul nu venea, cu toate că o durea tot corpul de oboseală. Tot timpul avea impresia că nu stă bine şi căuta să-şi găsească o poziţie mai comodă. De cîteva ori gîndurile i se opriră şi prin faţa ochilor îi trecură imagini fugitive, înceţoşate. Dar deodată tresărea, readusă la realitate, şi atunci o apuca din nou o nelinişte înspăimîntătoare şi-i venea să se scoale, să plece, să întreprindă ceva, cu toate că ştia

prea bine că nu poate întreprinde nimic și că trebuie să aștepte.

„Am impresia că am făcut ceva rău, își zise ea, întorcîndu-se pe spate și deschizînd ochii. Hai să analizăm lucrurile și să terminăm odată cu asta... Saşa se află pe «Derbent» și nu se știe nimic despre el. Asta-i lucrul cel mai important. Dar în curînd totul se va lămuri și... aici n-am nici o vină. Altceva ce mai e? Saşa s-a schimbat, a devenit altul... Nu, întotdeauna a fost altfel decît mi-l închipuiam eu. Să fie oare un ghinionist, un fantezist, așa cum credeam eu? Acum se scrie despre el în ziare... În schimb Iaşka Neiman s-a dovedit a fi un om care se cramponează de normele vechi de lucru și acum e scuturat în ședințe, unde se străduiește să demonstreze că nici prin gînd nu i-ar fi trecut vreodată să-l persecute pe stahanovistul Basov. Dar asta n-are nici o legătură cu mine... Minți! Și tu i-ai făcut zile fripte, alături de ceilalți, numai că asta n-o știe nimeni... Laolaltă cu Neiman... Ptiu, ce urît lucru!... Cu toate acestea, cînd s-a întîmplat astăzi catastrofa, am tremurat pentru soarta lui. Prin urmare nu sînt chiar așa de păcătoasă?! Iar minți! Nu ți-a fost niciodată indiferent, ai simțit întotdeauna o atracție pentru el. Dar te-au speriat insuccesele lui și ai sărit la o parte ca un cal. Pur și simplu ai fost laşă... E limpede. Altceva ce-ar mai fi? Ah, da, acest Istomin! L-ai dat drept exemplu lui Saşa, pentru că-i merge din plin în viață și este apreciat de șefi... Saşka te-a ascultat și a tăcut... Cum se poate una ca asta?... Te-a ascultat și a tăcut... Proasto, acuma plîngi, da?"

Musia se întoarse pe cealaltă parte, își muşcă buzele și izbucni cu adevărat în plîns. Își aminti cum a trecut o dată pe la Oficiul de navigație ca să-l ia pe Istomin la teatru. Asta s-a petrecut în mijlocul verii. Saşa era de mult pe mare și ea se întîlnea cu Istomin aproape în fiecare zi.

În fața clădirii stătea automobilul lui Godoian; șoferul, mic de statură, se învîrtea transpirat în jurul ma-

şinii şi ştergea cu o cîrpă geamurile. Peste cîteva clipe apăru Istomin însoţit de cîţiva colaboratori. N-o observă pe Musia şi se apropie de maşină.

— Să trăieşti, Nikolai, îl salută el prevenitor pe şofer. Cum merg treburile? Ce face Stepan Dmitrievici? E la consfătuire?

Scoase portţigaretul şi oferi şoferului o ţigară. În gesturile şi în glasul lui, Musia simţi o nuanţă de linguşire, pe care o observă pesemne şi şoferul, căci luă ţigara cu un aer nepăsător şi o frămîntă între degetele lui unsuroase.

— Frumoasă maşinuţă, spuse invidios Istomin unui om mai în vîrstă care era lîngă el. Hei, de-am avea şi noi una...

Întorcîndu-se, o zări pe Musia.

— Am întîrziat puţin, iartă-mă, îi spuse el cu alt glas, de data aceasta plin de siguranţă şi impunător, am fost reţinut.

Musia avu impresia că el rostise dinadins această frază cu glas tare, ca să-l audă şi colegii lui ce stăteau pe trotuar. Ea întîlni privirea şoferului şi roşi.

— Nu, nu, ai venit la timp, îi tăie ea cu răceală vorba. Să mergem.

Între timp ieşi şi Godoian. El îşi puse servieta la subsuoară, îşi scoase ochelarii şi începu să-i şteargă cu batista, strîngînd din ochii săi miopi. Istomin lăsă braţul Musiei, se încruntă şi făcu o scurtă şi rapidă plecăciune. Godoian îşi duse un deget la şapcă şi se sui în maşină.

— Ai văzut? zise Istomin, păşind alături de Musia pe trotuar. Mă cunoaşte şi mă salută întotdeauna cînd ne întîlnim. Pe alţii nici nu-i observă. Ai văzut?

În seara aceea vîntul nu sufla de loc şi deasupra oraşului se lăsase un aer apăsător, nemişcat, îmbibat cu miresme de flori şi de benzină arsă. Pe oglinda mării se mişcau luminile roşii şi verzi ale navelor şi Musia era tot timpul cu ochii într-acolo, răspundea aiurea şi

se simţea singură, o fiinţă de care nimeni n-avea nevoie. Din seara aceea trecuseră cîteva luni, totuşi amintirea îi era atît de vie, de parcă toate lucrurile astea s-ar fi petrecut în ajun.

„Mîine mă duc să-l aştept în port, îşi zise ea, liniştindu-se puţin cîte puţin. Dar să mă duc ? Nu cumva Saşa o să-şi închipuie că am venit din cauză că vorbesc ziarele de el. Mi-e indiferent, gîndească ce o vrea... Vreau numai să-l văd. O dată măcar. Acum am să adorm ; de vreme ce m-am hotărît să mă duc, nu mai am la ce să mă gîndesc... Ba da, mai stai niţel. Cum de-am putut să mă înşel în halul ăsta ?... M-au speriat insuccesele lui ? Nu, aici mai e şi altceva. N-am înţeles trăsătura lui caracteristică : nevoia imperioasă care o simte un om ca el de a merge pe această cale grea, dar unică pentru dînsul..."

Deodată îi apăru înaintea ochilor figura bătrînei. Şi gîndul acesta, la care ajunsese cu atîta trudă, se înceţoşă, se destrămă. Bătrîna îşi vîra în gură bomboane şi obrajii i se scuturau ca la un buldog. Musia nu izbuti să scape atît de uşor de imaginea acestei bătrîne, dar, adormind, se întoarse pe o parte şi-i apăru pe neaşteptate o altă figură, calmă, poate chiar puţintel flegmatică şi cu riduri mărunte în jurul ochilor, unde pielea avea culoarea şofranului. Şi Musia întinse desperată braţele spre acest chip, temîndu-se să nu dispară.

— Ce mult mi-ai lipsit, comandantule, se plînse ea, zîmbind fericită. Şi gata, pleci ? Tocmai acum, cînd mi s-a făcut aşa dor de tine ? Dar ascultă, acum ştiu că aşa trebuie, că e timpul să pleci. Vezi, nu te reţin, deşi mi-e greu. Sufăr mult, dar ce bine, ce liniştită mă simt..."

Chipul atît de drag se învălui în ceaţă şi dispăru. Nu mai apăru şi Musia visă apoi întreceri sportive, că e la serviciu, nişte radiograme. Dar tot timpul cît dormi n-o mai părăsi acel sentiment luminos de mîndrie, care îi umpluse sufletul după primul vis.

Marinarii salvaţi de pe „Uzbekistan" debarcau pe chei unul cîte unul, călcînd încet pe schelă şi ţinîndu-se cu băgare de seamă de balustradă cu mîinile lor bandajate. De pe petrolier li se făceau semne cu şepcile şi ei mai zăboveau, ca să se uite înapoi, şi să-şi ia rămas bun de la aceşti dragi prieteni. Sanitarii, în halate albe, îi scoteau dincolo de grilajul debarcaderului, unde cei de la paza portului le croiau drum prin mulţime. Pe şosea claxonau zgomotos automobilele salvării.

Ultimul care debarcă fu Valerian Lastik. El bombănea la sanitarul care voia să-l ţie de braţ şi parcă dădea într-una să se întoarcă la bord.

— Volodea, să ţii legătura cu mine ! îi strigă el lui Makarov. Nu-mi vine de loc să plec ! De ce nu te uiţi la mine, Volodea ?

Ajuns în faţa grilajului se mai întoarse o dată şi strigă cu vocea lui în schimbare, care îţi zgîria urechea :

— Spune stahanoviştilor voştri că am să scriu despre ei... Şi am să fiu întotdeauna ca voi...

Poarta se închise cu zgomot în urma lui şi halatele albe îl împiedicară pe Volodea să-l mai vadă.

— Ai auzit ? se adresă Volodea lui Basov, care stătea lîngă el. Spune, zice, stahanoviştilor... Tare ne-a mai îndrăgit. Pe Kotelnikov l-a şi sărutat, la despărţire, pupăciosu. Rîzînd voios, Volodea se apropie de Basov. Ai auzit, Alexandr Ivanovici, ce-a povestit comandantul astă-noapte ? Zicea că au avut împreună — el cu secundul — un fel de legămînt reciproc. Au şi în trecutul lor ceva necurat amîndoi, n-am prea priceput ce. Povestea şi tremura tot, scuturat ca de friguri şi cu lacrimi în ochi. „Drăguţilor, scumpilor, zicea, nici nu vă-nchipuiţi ce-a făcut omul ăsta din mine !" Se vede că a avut mustrări de conştiinţă, şi de aceea a destăinuit totul. Acum va fi judecat împreună cu secundul, iar la noi vor fi numiţi alţi comandanţi, verificaţi. De acum încolo n-o să mai pătrundă aici nimeni cu gînd

ascuns că-l înghiţim de viu ! Ştii, sînt astăzi într-o dispoziţie nebună, parcă ar fi ziua mea. Mi-e şi ruşine.

— Eşti bine dispus ? întrebă Basov zîmbind. Să fii sănătos.

— Nu, zău, mi-e ruşine. A fost doar o catastrofă şi victime. Şi cîţi oameni răniţi ! Ia te uită la Mustafa cum se luptă cu doctorul.

Doctorul, un bătrînel sosit din oraş, aţinea calea lui Husein, care încerca să se strecoare printr-un tambuchiu. Husein se tot împingea, căutînd să-şi croiască drum, şi arunca în jur priviri dezolate.

— Nu, dumneata eşti un om imposibil ! îi spunea medicul cu mîinile împreunate ca pentru rugăciune, privindu-l peste ochelari, de parcă s-ar fi îndoit că acest om imposibil are sub pansament o faţă omenească. Îţi dai seama ce rişti ? Dacă faci o infecţie...

— Păi s-au uscat deja, murmură Husein, privindu-şi pansamentele de la mîini. Degeaba te frămînţi, doctore.

— Te rog, totuşi, să pofteşti la uscat.

— Uite că nu mă duc. Simplu.

— Ba ai să vii ! Unde-i aici locţiitorul politic ? Asta-i revoltător.

Basov îşi duse mîinile la spate şi se îndreptă cu paşi rari spre cei doi care se ciorovăiau.

— În loc să dai exemplu altora, îi spuse el lui Husein, faci un scandal de răsună tot cheiul. Nu ţi-e ruşine ?

— Acolo am să mă îmbolnăvesc de urît, răspunse Husein încăpăţînat. Ascultă, doctore, te rog, zău, lasă-mă în pace !

— Nu pot să te primesc la maşini cu asemenea mîini, îi explica cu răbdare Basov. Pricepe odată, catîrule !

— Bine, am să debarc... Dar să ştii că nu procedezi tovărăşeşte, Alexandr Ivanovici.

— Bine, bine, du-te...

— S-a dat drumul la public ! strigă Volodea Makarov. Kotelnikov, îţi vine nevasta.

Mulţimea năvăli de dincolo de grilaj, împrăştiindu-se pe chei. Femeile alergau, călcînd peste conducte, cer-

cetînd de departe cu privirea pe marinarii care stăteau la copastie şi căutîndu-i pe ai lor. Basov văzu cum o fată în jachetă galbenă se avîntă în întîmpinarea lui Husein, întinzînd spre el braţele. Dar nu se atinse de el, ci, dimpotrivă, lăsă braţele în jos fără putere, rămînînd nemişcaţi unul în faţa celuilalt.

Basov se întoarse şi se îndreptă încet spre teugă. Lîngă magazia materialelor de punte zăcea pe jos pavilionul decolorat şi uzat, cu care fuseseră acoperite cadavrele. Se auzeau gîlgîind şuvoaiele de petrol, care curgeau din furtunul flexibil în tancuri. Basov se uită înăuntru, străduindu-se să calculeze cam cît timp o să mai dureze încărcarea. „De s-ar termina mai repede", îşi zise el cu o neaşteptată tristeţe. În spatele lui se auzeau paşi care se apropiau şi se depărtau, voci de femei emoţionate, întretăiate de o respiraţie grăbită, diverse frînturi de fraze.

— Nici nu ştiu cum am avut putere să aştept...

— Unde-i, unde-i ? Chemaţi-l, tovarăşe...

— De ce n-aţi comunicat nimic prin radio ?... Am fost atît de neliniştită...

— Prostii... răspunse o voce de bărbat.

Basov recunoştea toate aceste glasuri, dar fugi de ele şi trecu în bordul opus unde se aplecă peste copastie. Jos, departe, pe valurile verzui, pluteau pete roşcate de păcură lîngă bordajul vertical al petrolierului, care-şi frîngea imaginea în apă.

„Ce bine-i de Kotelnikov că are nevastă şi copil, îşi zise el, privindu-şi chipul tremurător oglindit în apă. Şi la Husein a venit fata în galben. Cum a alergat spre el !... Ar trebui să plec undeva în timpul acestei escale. Îmi vine greu să mă uit la ceilalţi şi, în fond, nici nu-i nevoie de mine aici. Mai bine să mă duc în cabină ! Să aştept acolo pînă plecăm."

Voia tocmai să se îndepărteze de copastie, cînd auzi în spatele său paşi şi zăbovi puţin, ca să-l lase pe cel care venea să treacă.

— Să-l chem ? răsună glasul lui Volodea.

— Nu-i nevoie, răspunse repede o voce cunoscută de femeie.

Basov tresări şi se întoarse.

— Am să-l caut singură...

Era Musia, care stătea la doi paşi de dînsul. El observă pe faţa ei suferinţă şi spaimă, de parcă ceva o înfricoşase văzîndu-l. Fără să vrea, Basov îi zise cu o ridicolă nepăsare :

— Ai venit să mă vezi ? Bine, bine... Ţi-ai adus, va să zică, aminte de mine...

— Închipuieşte-ţi, nu te-am recunoscut, răspunse Musia cu o voce joasă şi aspră. Mi-ai părut un străin.

Era îmbrăcată ca de iarnă, cu broboada călduroasă pe care o purtase în seara despărţirii. Ea se apropie, îşi lăsă broboada în jos şi roşi deodată pînă în vîrful urechilor, iar ochii i se umeziră. Basov îi luă mîna şi rămaseră aşa cîteva secunde neştiind ce să facă.

— Cum de nu m-ai recunoscut ? întrebă el pe acelaşi ton voit degajat, deşi pe dinăuntru îl lua cu rece cînd se auzea rostind cu totul altceva decît ar fi vrut. Ai impresia că m-am schimbat ?

— Ţi se cojeşte pielea, uite aici, spuse Musia, încruntîndu-şi sprîncenele şi atingîndu-i obrajii cu degetele. De la ce-i asta ?

— De la nişte arsuri. Ieri am avut de furcă, nu glumă. Nu-i aşa, Volodea ?

Volodea Makarov dădu din cap reţinut şi se uită atent la amîndoi. Apoi se întoarse şi se depărtă de-a lungul punţii, legănîndu-şi umerii.

— Asta trece repede... cu hipermanganat... spuse cu voce tare Musia, însoţindu-l cu privirea pe radiotelegrafist. Te-ai gîndit vreodată la mine, comandantule ? întrebă ea apoi în şoaptă, repede şi ameninţător, lăsînd capul în jos.

Basov îi strînse mîna, ea ridică ochii spre el şi zîmbi.

— Adineauri chiar... scoase cu greu vorba din gură Basov, cînd te-ai apropiat...

— Ce „adineauri" ?

— Adineauri, zic, mă gîndeam. Şi în general m-am gîndit de multe ori la tine, cînd nu eram prea ocupat. Şi, uite, acum ai venit şi mi s-a părut că întîmplarea te-a adus.

— Întîmplarea ? repetă Musia rîzînd. Ce prostii vorbeşti !

Aruncă mai întîi o privire în jur şi îşi încolăci apoi repede braţele pe după gîtul lui.

— Aici se circulă tot timpul... Fir-ar al naibii !... şopti ea înciudată, lipindu-şi buzele de obrazul lui tocmai unde pielea îi era crăpată. Şi eu am atîtea să-ţi spun... Măcar o cabină separată ai, stahanovistule ? Şi îl luă cu hotărîre de braţ, trăgîndu-l după dînsa. Ştii de cînd nu ne-am văzut ? Cînd veneam încoace am făcut socoteala : şase luni şi zece zile, îţi dai seama ? Dar de ce nu eşti supărat pe mine, măcar aşa, puţin ? Aşa s-ar cădea. Of, da tu nici acum n-ai să spui nimic.

Basov o urma, prinzîndu-i degetele unul cîte unul, şi-şi aminti de acea noapte, demult, cînd Musia îl ducea prin întuneric pe maidan şi se orientau doar după fluierăturile subţiri ale remorcherelor. Numai că acum era soare, un soare sclipitor, şi sub picioare aveau puntea de oţel a petrolierului, iar păcura gîlgîia în gurile tancurilor, amintindu-le că în curînd vor trebui să se despartă. Şi el n-o înţelesese încă bine, deşi degetele lor erau împletite într-o strînsoare puternică, iar ochii Musiei radiau, plini de nestăvilită fericire. Se pomeniră pe culoarul cabinelor ; mirosea a bucătărie, era linişte şi semiîntuneric, dar printr-o uşă lăsată întredeschisă cădea o dîră de lumină în razele căreia se roteau nişte muşte de toamnă, amorţite, sclipind din aripioarele lor ca sideful. Se îmbrăţişară atît de tare încît Basov îşi pierdu răsuflarea, dar, ca şi în primele zile cînd se cunoscuseră, tot Musia se dezmetici cea dintîi, strînse mîinile soţului ei şi îl sili s-o asculte :

— Stai... Spuneam că eşti ciudat, că nu eşti la fel ca ceilalţi. De ce nu mi-ai reproşat asta pînă acum ? Nu mă pot elibera de această povară fără ajutorul tău. Mi

se pare tot timpul că fericirea mea se va frînge. Dar nu, astea sînt prostii. Dacă nu vrei să mă ajuţi, pot şi singură să mă dojenesc. Uite, ascultă : pe mine m-a speriat faptul că eşti atît... atît de deosebit de ceilalţi. Era o situaţie atît de neobişnuită atunci : singur împotriva tuturor, cu ideile tale... Păreai un visător, cu fel de fel de proiecte năstruşnice... Ştii, sînt unii oameni pe care îi vezi de la o poştă că sînt nişte rataţi. Şi mi s-a părut că mergi cu capul în nori — numai visuri şi o totală lipsă de adaptare la viaţă... Eu, comandantule, sînt doar o fiinţă mediocră, oarecare, şi mă durea că eu trebuie să te compătimesc pe tine, pentru că te iubeam. Şi m-am purtat faţă de tine exact ca încuiatul ăla de Neiman... Nu, nu, nu spune nimic, aşa a fost ! Pe Neiman l-au judecat muncitorii, dar de mine, în afară de tine, nu ştie nimeni ; or, ce fel de judecător eşti tu, cînd abia acu două minute m-ai sărutat ? Şi acum te rog să-mi răspunzi la o întrebare, dar să-mi făgăduieşti că ai să-mi spui adevărul...

— Îţi făgăduiesc. Spune...

— Ascultă. Dacă te-aş ruga acum să revii pentru totdeauna la uscat, ai veni ? Şi se uită ţintă în ochii lui, jubilînd dinainte.

— N-aş veni, Musia.

— Ai spus-o totuşi, ah, dragul meu ! Astăzi sînt îndrăgostită de tine, de parc-abia ne-am cunoscut. Peste o jumătate de oră o să ne despărţim. Înţeleg, aşa trebuie. Tu nu vrei să rămîi de dragul meu şi eu n-am să-ţi cer lucrul ăsta, cu toate că mi-e tare dor de tine.

— N-nu ştiu. Ah, Musia, dacă aş putea să-mi iau un concediu...

— Taci, prostule ! bătu ea din picior, înciudată. N-ai înţeles nimic, ştiam că aşa va fi ! Tu ştii să gîndeşti numai de aici pînă aici şi habar n-ai cît preţuieşti. Ai crezut poate că te-am uitat. Lasă că văd eu, aşa ai crezut. Dar dacă ţi-aş povesti prin ce-am trecut cînd am aflat de nenorocirea ce vi s-a întîmplat pe mare ! Megafonul ţîrîia, îmi dădeam seama că e vorba despre tine, despre voi, dar nu mai pricepeam nimic, şi nici

să bocesc nu puteam — nu mă lăsa orgoliul. Dar acum a trecut totul, eşti cu mine şi mă simt atît de fericită...

Se îmbrăţişară în faţa uşii întredeschise, curentul le zbîrlea părul şi flutura capetele broboadei de pe umerii Musiei.

— Să intrăm la tine, bîigui Musia fericită, nu se poate aici...

În clipa aceea răsună de afară un muget metalic, asurzitor, care făcu să nu se mai audă nimic. Buzele Musiei se mişcau, rostind ceva, dar el n-o auzea ; vedea numai cum încetul cu încetul ochii ei umezi îşi pierdeau strălucirea şi privirea i se înăsprea. Sirena se întrerupse, dar ei rămaseră nemişcaţi, ţinîndu-se de mîini, parcă voind să se îmbărbăteze unul pe altul.

— Gata, spuse Musia calmă. N-am crezut că timpul va trece atît de repede. Şi nici n-ai apucat să-mi arăţi cabina ta, comandantule, adăugă ea cu o expresie de şiretenie şi tristeţe. Acum trebuie să plec.

— Nu te grăbi... Astăzi a fost timp mai puţin din cauza naufragiaţilor de pe „Uzbekistan". De obicei însă putem sta împreună mult mai mult. În curînd se va introduce un nou sistem de curse, care ne va da prilejul să fim trei zile pe lună împreună... O să recuperăm noi timpul pierdut, Musia.

Ieşiră pe punte şi Musia, sprijinită de braţul lui, se uita cu curiozitate la marinarii care treceau pe lîngă ei. Pe debarcader muncitorii trăgeau la o parte furtunurile ce scîrţîiau prelung la racorduri. Pe schele alergau femei, ţinîndu-şi fustele, parcă ar fi avut de trecut o băltoacă. În întîmpinarea lor venea, urcînd scara, Husein. Bandajele i se deplasaseră pe cap şi semăna cu un arab în turban.

— Ce cauţi aici ? se năpusti asupra lui Basov. Doar ne-am înţeles ! Ascultă, Mustafa...

— Am venit numai să-ţi spun ceva... „Agamali" se încarcă la debarcaderul nr. 4. I-am întîlnit adineauri pe băieţii de acolo la magazinul portului. „Noi am revizuit complet motoarele, mi-au zis. Lasă că vă arătăm noi cum se merge !" Zic : „Bine, să vedem, e intere-

sant !" Trase cu coada ochiului la Musia şi-şi îndreptă bandajele, care îi cădeau peste ochi. Pe scurt, trebuie să-i dăm zor, Alexandr Ivanovici.

Musia coborî repede pe debarcader şi începu să-şi fluture mîna.

— Condu-o te rog pe tovarăşa, spuse Basov înghiontindu-l pe Husein, mi-e rudă.

— O-o, se miră Husein. De cînd ?

— Hai, du-te, du-te, se ridică schelele, îl zori Basov, roşind.

Musia zîmbea, în timp ce buzele i se mişcau într-o şoaptă nedesluşită.

— S-au oprit pompele, Alexandr Ivanovici, raportă motoristul Gazarian, ivindu-se în pragul uşii de la maşini.

— Bine. Opriţi şi motorul de încărcare ! Cine e de cart ?

— Motoristul Zadorov. Am înţeles : oprim motorul !

Schelele fură coborîte cu un scurt huruit şi pe teugă vui strident vinciul ancorei. Spaţiul strîmt şi întunecat dintre debarcader şi navă începu treptat să se lărgească şi în curînd pe suprafaţa apei se ivi imaginea răsturnată a petrolierului „Derbent", în timp ce pe deasupra dunetei se înălţau şi se topeau în văzduh rotocoale albe de fum.

CUPRINS

	Pag.
I. Krîmov .	5
Mesajul . .	9
Comandanții .	22
Adunătura .	77
Chemarea	102
Cursa stahanovistă . .	135
Vîntul	176
Insula Cecen . . .	199
Nevoie imperioasă . .	232